

MIȘCAREA LITERARĂ

Anul XIV, nr. 2 (54), 2015 BISTRIȚA

◎ **O carte a cărților mele nescrise – articole despre Vladimir Beșleagă** de Maria Șleahtițchi, Eugen Lung, Emilian Galaicu-Păun, Mircea V. Ciobanu, cu un interviu de Gheorghe Budeanu
◎ În oglinda lecturii: *Ploaia trivalentă* de Gabriel Chifu, *Scrieri. Volumul I. Poeme* de Darie Magheru, *Lumea ca literatură* de Ioan Groșan, *Lupii Chioarului* de Victor Tecar, *Voievodul Gelu. O poveste* de Doina Cetea, *Prezențe literare* de Mircea Popa, *Destine și cărți* de Imelda Chința, *Mari controverse literare* de Iulian Cătălui, *Itinerarii critice* de Vasile Vidican, *Mozaic critic* de Cristian Vieru
◎ Poezia Mișcării literare: Ion Scorobete, Valentin F. Radu, Vasile Macoviciuc, Paul-Ersilian Roșca
◎ Proza Mișcării literare: Adrian Țion, Icu Crăciun, Mircea Ioan Casimcea, Anca Gabriela Goja, Mariana Irimia
◎ Eseu
◎ Istorie literară
◎ **Caietele Liviu Rebreanu**
◎ Echivalențe lirice: Eugenio de Signoribus
◎ **Cărțile Estului**
◎ Plastică
◎ Foto-album cu scriitori
◎ Parodii de Lucian Perța
◎ Cititor de reviste

Revistă de literatură, artă, cultură Serie nouă

Anul XIV, nr. 2 (54), 2015, Bistrița

Apare trimestrial
sub egida Uniunii Scriitorilor din România
Editor: Consiliul Județean Bistrița-Năsăud
prin Centrul Județean pentru Cultură
Bistrița-Năsăud

Director fondator: Liviu Reboreanu (1924)

Redacția:

Olimpiu NUȘFELEAN (director)
Ioan PINTEA (redactor șef)
Virgil RAȚIU (secretar de redacție)
Andrei MOLDOVAN

Coperta: Marcel LUPȘE
(În imagine Vladimir Beșleagă)

Număr ilustrat cu lucrări de Irina IRIMESCU.

Tehnoredactare: Adrian NĂSTASE
Corectura: Ionela Silvia NUȘFELEAN

Adresa redacției: Bistrița,
str. Arțarilor, nr. 46/A/16, 420069
Telefon/fax: 0749.248708, 0263.233345
E-mail: olimpiu49@yahoo.com
ioanpintea2002@yahoo.com
Web: www.miscarealiterara.ro

Marketing: Alexandru CÂȚCĂUAN,
Casa de Cultură a Sindicatelor, Bistrița.

Aparițiile inițiale ale revistei au fost sprijinite
de Casa de Cultură a Sindicatelor
și S.C. Aletheia, Bistrița.

Revista apare cu sprijinul Asociației Culturale
Liviu Reboreanu – Mișcarea literară.

Revista Mișcarea literară este membră A.R.I.E.L.

Tiparul: SC Revox International Prod SRL Bistrița

ISSN 1583-1957

Redacția respectă grafia autorilor.

CUPRINS

Editorial: Revistele literare / 1

Maria ȘLEAHTIȚCHI: Vladimir Beșleagă și romanul experienței
antropologice / 2

Eugen LUNGU: Anul Beșleagă / 5

Emilian GALAICU-PĂUN: Poetul „cărților nescrise” / 13

Mircea V. CIOBANU: Metamorfozele scriitorului și câmpul
de lectură / 17

Vladimir BEȘLEAGĂ: „Noi, basarabenii, o să ne aflăm mereu
între ciocan și nicovală...” / 21

Vladimir Beșleagă (Note biobibliografice) / 25

Fotoalbum Vladimir Beșleagă / 27

Andrei MOLDOVAN: Ploi și poeme trivalente / 28

Nicolae MUNTEANU: Darie Magheru – limbaj și magie / 31

Icu CRĂCIUN: Moș Groșan coțcarul / 34

Alexandru UIUIU: Victor Tecar – o arheologie romanească
a mentalului colectiv / 36

Mircea Ioan CASIMCEA: Cu Voievodul Gelu / 39

Vistian GOIA: Mircea Popa, Prezențe literare / 41

Iacob NAROȘ: Imelda Chintă – recviem interpretativ / 44

Adrian LESENCIUC: Mari controverse literare subminate / 47

Mircea DAROȘ: Itinerarii critice / 50

Menuț MAXIMINIAN: Un mozaic critic / 52

Ion SCOROBETE: Poezii / 54

Valentin F. RADU: Poezii / 57

Vasile MACOVICIUC: 7 dintre „Sonetele Orianei” / 60

Paul-Ersilian ROȘCA: Haiku / 62

Adrian ȚION: Le Langage des Fleurs / 63

Icu CRĂCIUN: Încă nu! / 68

Mircea Ioan CASIMCEA: Curentul golfului / 74

Anca Gabriela GOJA: În mormântarea / 77

Mariana IRIMIA: „Bistoș” / 82

Zorin DIACONESCU: Noua ordine literară. Constipații și mistere
Posibil jurnal de lectură / 85

Andrei MOLDOVAN: Întoarcerea spre casă a lui Constantin
Pădureanu / 88

Constantin PĂDUREANU: Poezii / 89

Menuț MAXIMINIAN: Valentin Raus și poarta veșniciei / 92

Iulian BITOLEANU: Tudor Opriș – mentor literar de șapte decenii
/ 94

Vistian GOIA: Din cugetările unui exilat. Pamfil Șeicaru / 96

Mircea POPA: Un năsăudean combatant în Primul Război
Mondial / 99

Precuvântare La volumul de *Poezii. Dorul alinat și urâtul alungat*
de Dumitru Nistor din Năsăud / 100

Vasile GĂUREAN: Nemurirea prin artă, medicină, familie
și autentică nemurire / 105

Luminița POP: Boala și păcatul. Motive ale lamentațiilor
biblice / 107

Alexandra Ionuța ANDRECUT: Riduri / 111

Virgil RAȚIU: Istoria unei trădări naționale – tratatul cu Ucraina
de Tiberiu Tudor / 115

Lucia SAV: Către Coana Chirița / 117

Maria VAIDA: Lumea ca spectacol / 122

Ion Radu ZĂGREANU: Arhipelagul Gulag al Hertei Müller / 124

Andreea COCOL: „Viața asta e tot ceea ce știu” / 127

Andrei MOLDOVAN: Alexandru cel Voinic și merele de aur / 128

Tudor PETCU: Petrecerea vampirilor sau fascinația copilăriei / 130

Tudor PETCU: Talentul confesiunilor netrucate / 131

Maria VAIDA: Itinerarii spirituale prin Olimpul moților / 132

Menuț MAXIMINIAN: Reboreanu, în actualitate / 135

Iacob NAROȘ: LIVIU REBREANU – traducător / 136

Eugenio de SIGNORIBUS: Poezii / 138

Lucia POP: Campionul samizdatului / 140

Irina IRIMESCU: „Transfer de identitate” / 144

Fotoalbum cu scriitori / 147

Lucian PERȚA: Parodii pur și simplu / 157

CITITOR DE REVISTE / 159

Revistele literare – o temă fierbinte

Tema finanțării revistelor literare, cea mai fierbinte a perioadei, după cea a timbrului literar, a stîrnit controverse, replici dure din partea scriitorilor angajați în dispute, atitudini dintre cele mai neașteptate, dar, în mare, a demonstrat că spiritul polemic al breslei, în aparență aproape adormit, se trezește la nevoie și, mai mult, poate așeza lucrurile într-o lumină, se pare, mult mai clară decît povestea timbrului literar. O mîină de scriitori și parlamentari, cu sprijinul unor decidenți din cultură, a contribuit, prin inițiativă, orchestrarea argumentației, bătălie politică și culturală la întărirea, în actualitate, a condiției revistelor literare. Prin Legea de finanțare a revistelor literare reprezentative se demonstrează, fundamentat, că publicațiile literare au o tradiție ce nu poate fi neglijată, exprimă și promovează fenomenul creator, induc și cultivă așteptări culturale, formează gustul public, contribuie, încă, la propășirea unui popor.

O revistă culturală nu este un capriciu al cîtorva scriitori, de valori diferite, care vor să se vadă ajunși în litera tipărită sau poziționați în privilegiul de a-i publica pe alții. O asemenea publicație exprimă o realitate și o necesitate. E un plămîn în plus prin care literatura respiră și se afirmă, un domeniu care valorizează existența, care definește un popor. Revistele literare sînt „un spațiu de tranziție” eficient și relaxat între scriitor și cititor.. Ele exprimă, promovează, conving, apropie literatura într-un fel „sintetic” de cititor, sînt și un instrument de lucru ce aparține scriitorului și cititorului deopotrivă, dar și instituțiilor culturale menite să gestioneze fenomenul cultural. Lucrul acesta a fost evidențiat încă o dată la recentul Colocviu al Revistelor Literare de la Arad, unde au fost puse în discuție rolul lor și soluții de apropiere a revistelor literare de cititor. *Mișcarea literară*, apărută oarecum din inițiativa „privată” a unei mîini de scriitori și așezată sub patronajul Consiliului Județean Bistrița-Năsăud și sub egida Uniunii Scriitorilor din România, și-a dovedit, credem, rolul în promovarea și „integrarea” națională a scriitorilor de aici, în ilustrarea fenomenului literar național de azi. în dialogul cu scriitori de pe alte meridiane. Cu toate ezitățile sau neajunsurile, se dovedește, credem, o prezență literară vie și incontestabilă.

Să observăm însă că, în această perioadă, cînd se vorbește atît de mult despre revistele literare, revista *Familia* – care a marcat 150 de ani de existență – este un argument puternic privind rolul revistelor de cultură. Urmărind scara pe care urcă – pînă la apogeu – creația eminesciană reflectată în perioada primă a revistei, putem configura imaginea publicației orădene ca o coloană puternică

Editorial

de înălțare și susținere a culturii, a literaturii naționale. Nu-i nimic mai întăritor pentru spiritul vieții noastre literare să constați cum o asemenea publicație învinge secolele. Revista *Familia* exprimă un destin literar de excepție, prin istoria sa, prin actualitatea literară pe care o servește impecabil și generos. Cred că și oficialitățile, cum se zice, locale, care sprijină financiar proiectul literar *Familia* au înțeles acest lucru. Dacă se împlin asemenea fapte, putem considera că revistele literare își pot găsi un drum evoluție adevărat și bun.

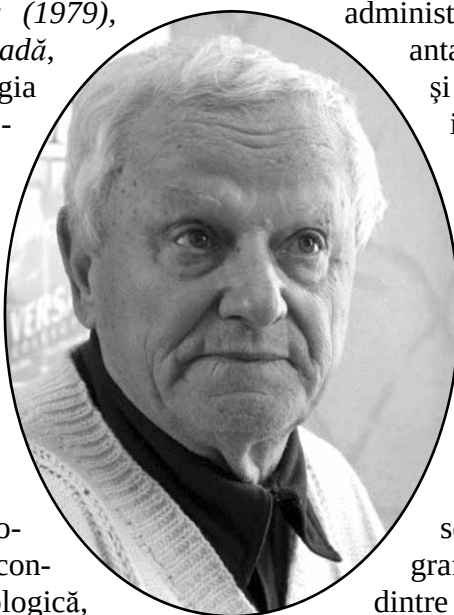
Olimpiu NUȘFELEAN

Vladimir Beșleagă și romanul experienței antropologice

Maria ȘLEAHTIȚCHI

Vladimir Beșleagă este unul din cei patru romancieri șaizeciști care au așezat romanul din stânga Prutului în paradigma modernității. Opera sa de romancier numără un șir impunător de titluri: *Zbor frânt* (1966), *Acasă* (1976), *Ignat și Ana* (1979), *Durere* (1979) *Sânge pe zăpadă*, (1985, primul roman din trilogia despre Miron Costin), *Cumplite vremi* (1990, volumul al doilea al aceleiași trilogii), *Viața și moartea nefericitului Filimon sau anevoioasa cale a cunoașterii de sine* (1988), *Nepotul* (1998), *Hoții din apartamente* (2006), *Dirimaga* (2009), *Voci sau Dublul suicid din Zona Lacurilor* (2014).

După debutul său ca romancier, Vladimir Beșleagă a continuat să dezvolte proza psihologică, de tip Faulknerian, a fluxului de conștiință, utilizând cu preponderență tehnica punerii în abis, atât de nouă pentru simulacrele narative răspândite în acea perioadă în literatura sovietică moldovenească. Romanul *Zbor frânt*, care a adunat până azi o bibliografie

impresionantă, a intrat rapid în canonul didactic, nemaivorbind de cu efecte psihologice ambigui. Isai, personajul central, al romanului, este omul de la margine de țară. El este conceput și funcționează ca un personaj exponențial pentru literaturile de la frontiera și confluența geopolitică a spațiilor administrative și culturale, adesea antagoniste. El este omul, copilul și maturul, prin viața căruia istoria trece cu războaiele și hotarele ei... Asemenea romanelor lui Milan Kundera, *Zbor frânt* este romanul unei experiențe antropologice. Vladimir Beșleagă, ca și congenerul său ceh, reprezintă în romanele sale istoria tragică și dramatică a secolului XX – prin destinul omului obișnuit, nicidecum la scara unor panorame istoriografice. Modul în care vede relația dintre literatură și istorie scriitorul

ceh este relevant și pentru romanele lui Vladimir Beșleagă. Altfel, Milan Kundera, fiind întrebat de Christian Salmon „ce poate spune în mod specific romanul despre Istorie? Sau: care e modalitatea dumneavoastră de a trata Istoria?”, preciza că el tratează „cu maximă economie toate circumstanțele istorice”, deoarece „istoriografia este istoria societății, nu cea a omului. De aceea evenimentele istorice de care vorbesc romanele mele sunt adesea uitate de istoriografie” (Milan Kundera, *Arta romanului*, p. 50). Scriitorul basarabean chiar și atunci când scrie romane cu subiecte din istoria medievală a românilor (cum ar fi romanul *Cumplite vremi*), în centrul cărora se află personalități istorice și culturale distincte, recognoscibile, „documentate” (Miron Costin), își focusează narațiunea pe imaginea omului, cu tot ce

„O carte a cărților mele nescrise...”

faptul că proza din Basarabia nu poate fi percepută adecvat în afara acestui roman, precum nu poate fi abordată în afara romanelor *Povara bunătății noastre* de Ion Druță, *Singur în fața dragostei* de Aureliu Busuioc, *Povestea cu cocoșul roșu* de Vasile Vasilache. Vladimir Beșleagă în primul său roman, publicat în plin „dezgheț hrușciovist”, reprezintă o realitate umană și social-politică

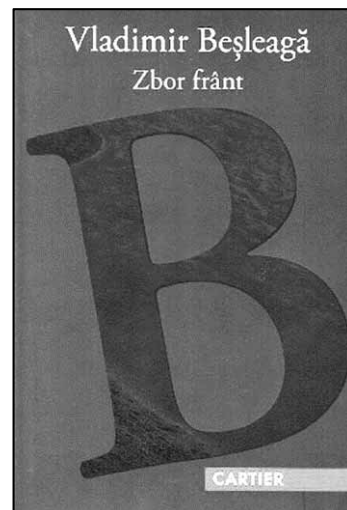
înseamnă neliniștea, bucuriile și dramele lui cotidiene, care converg simultan spre destinul moșiei, al țării sale, și de acolo se extind, cuprinzând probleme de geopolitică ale Europei Centrale.

După succesul de presă al primului său roman (chiar dacă a trebuit să accepte redactarea titlului din *Țipătul lăstunului* în *Zbor frânt*), Vladimir Beșleagă a inițiat un proiect epic mai ambițios, mult mai profund, dar s-a întâmplat să lucreze pentru sertar. Astfel, Vladimir Beșleagă este printre puținii autori basarabeni a căror operă a rămas în sertarul cenzurii până la Perestroika lui Mihail Gorbaciiov. Istoria romanului *Viața și moartea nefericitului Filimon sau anevoioasa cale a cunoașterii de sine* a devenit de notorietate pentru literatura postbelică din Basarabia. Concepută ca poem tragic, scrisă între 1969-1970, cartea a rămas în sertar timp de optsprezece ani. Scriitorul consideră că anume acesta este romanul care îl reprezintă și că este nedrept să rămână în conul de umbră al timpului, istoria receptării operei sale scoțând în față primul său roman. Și criticul Alexandru Burlacu găsește romanul *Noaptea a treia* (acesta este titlul variantei de sertar a romanului) „deosebit din mai multe puncte de vedere. Mai întâi, e cel mai reprezentativ din toate romanele noastre de rezistență și mai puțin afectat de compromisuri, dar mai ales de provincialism, păcatul fundamental al literaturii române din Basarabia” (Alexandru Burlacu, *Texistențe*, Vol. 2, *Scara lui Osiris*, p. 61). În cel de-al doilea roman al său, Vladimir Beșleagă intensifică paradigma modernă a prozei sale, caracterizată concludent de Mircea V. Ciobanu în sinteza sa *Proza din Basarabia: o evoluție sincopată*. Criticul îl așează pe scriitorul basarabean într-un context de înaltă valoare națională și universală. „Vladimir Beșleagă, afirmă el, apelează la formulele prozei analitice, psihologice, își construiește discursul pe fluxul memoriei personajului, continuând o tradiție culturală a romanului modern, în descendența lui Faulkner și Proust, iar pe teren românesc, apropiindu-se de formula modernă a lui Liviu Rebreanu și Camil Petrescu. Scriitura de acest fel introduce

dramatismul interior, tensiunea intrinsecă, parte a discursului, nu a tramei/fabulei sau a narațiunii” (Mircea V. Ciobanu, *Deziluziile necesare*, p. 303).

Deși după 1990 romanul *Viața și moartea nefericitului Filimon sau anevoioasa cale a cunoașterii de sine* a constituit obiectul unor importante studii, el încă mai rămâne în așteptarea cititorului interesat de drama unui tânăr din anii '60- '70 ai secolului trecut, aflat în locul întâlnirii și despărțirii a două lumi. „Ediția a III-a, definitivă” a romanului reiterează structural modelul narativ al tragediilor antice, cu rezumatul fabulei în preambulul fiecărui episod. Naratorul,

omniscient și omniprezent, reconstituie într-o diegeză a fluxului de conștiință istoria lui Filimon. Vladimir Beșleagă reprezintă o lume îngândurată. Oamenii din proza sa sunt asemenea unor sălcii gânditoare. Ei trăiesc o tensiune interioară, un fel de îndârjire tragică împotriva relei întocmiri a lumii în care le este dat să se afle. Dramatismul, sfâșierea lăuntrică a ființei sunt stările definitorii ale personajelor sale. Personajele sale vorbesc încontinuu, vorbesc în îndelungate solilocvii, dialoghează în lumea lor tănuțită cu ceilalți, dialoghează aievea. Prin urmare, romanul are la baza construcției sale un dublu dialogism, cel al relației ontologic-dialogale, proprie naturii umane, și dialogismul extrinsec. De altfel, locuția și iminența interlocutorului sunt semnele definitorii ale romanelor lui Vladimir Beșleagă. Dacă Aureliu Busuioc a cultivat mai cu seamă în ultimele decenii o proză a detașării unor teme oculte în istoria basarabenilor, dar extrem de importante pentru a înțelege destinul lor, Vladimir Beșleagă a cultivat un personaj care s-a opus structural și temperamental relelor lumii. Spre deosebire de personajul (dar și naratorul) ironic, cinic și persiflant al congenerului său,

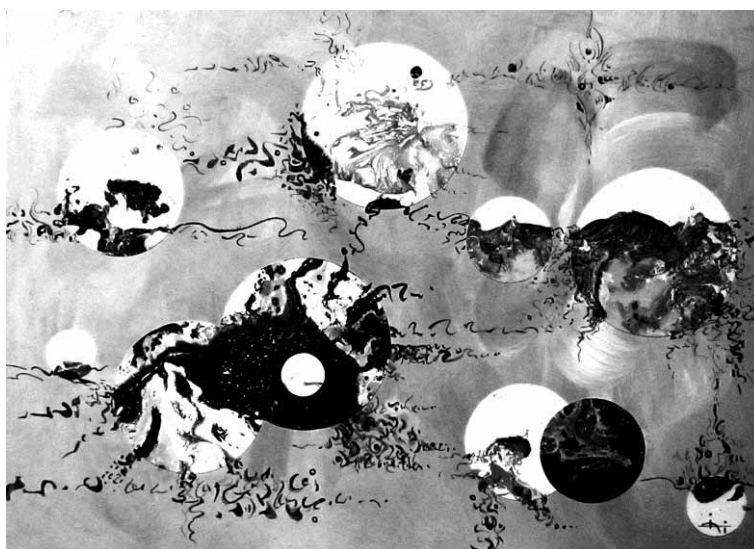
personajul lui Vladimir Beșleagă este o ființă profund dramatică, un spirit sfâșiat.

În cea mai nouă producție romanească a sa – *Voci sau Dublul suicid din Zona Lacurilor* – Vladimir Beșleagă vine cu o formulă narativă inedită, în care fuzionează arta dialogală a genului dramatic cu tramă polițienească cu arta textualist-discursivă. Experiența insolită a prozatorului de a-și vorbi romanul îl așează în avangarda exercițiului epic. Cartea este spovedania autorului „ajuns la capătul carierei sale”, cum afirmă el însuși în *Cuvântul-înainte*. Vladimir Beșleagă este scriitorul care se scufundă în limbajul cărților sale, iar romanele sale sunt prin excelență opere de limbaj, de joc al planurilor temporale și descrierilor solilocviale. În textul liminar al romanului *Voci...* îl regăsim mai liber ca oricând în identificarea sa ca autor cu textul, naratorul, personajele. Scriitorul anulează orice precepte compoziționale, tehnice etc. Asta nu contează. Nu mai contează, fiindcă toate liniile narrative, atributele narației, vocile și măștile se așează organic în carte, cu de la sine voință și putere. E organicitatea devenită reflex, natură.

De mai mulți ani, scriitorul Vladimir Beșleagă poartă cu sine, la nenumăratele

întâlniri și lansări de carte, la care ia parte, un dictafon. El își înregistrează negreșit intervențiile. Confesiunea auctorială din romanul *Voci...* deschide intrarea în laborator: „Mai mulți ani am visat să am o carte vorbită. Da, da, ați auzit corect, vorbită. Cum sunt un om căruia îi place să experimenteze, am pus mâna pe reportofon și am înregistrat acest text. L-am lăsat să se răcească, l-am trecut pe hârtie și m-am dus la o editură”, asta ar fi istoria romanului, povestită pe scurt de însuși Vladimir Beșleagă. Vocile și textul curg în *flux continuu*, se aruncă în *abis*. Discursul straniu – dar adevărat prin simultaneitatea scrisului cu gândurile, întrebările, revenirile, polemicile, prin non-linearitatea lor – este ceea ce impregnează cărții autenticitate. Romanul este un spectacol viu al discursivității. Al discursivității, deoarece a fost gândit înainte de toate ca o carte de spusere pusă în pagină.

Vladimir Beșleagă este azi unul din cei mai activi scriitori basarabeni. El înaintează în continuare printre conceptele și proiectele sale narrative, scriind cu har și tenacitate la următoarea sa carte.

Anul Beșleagă

Eugen LUNGU

Nu-mi prea amintesc aici la noi o asemenea performanță – un autor care să-și editeze patru cărți într-un singur an. Sigur că excludem din acest bilanț, pur statistic, grafomanii. Aceștia nu au avut niciodată un dumnezeu al calității, așa că nu se încurcă nici în prejudecățile inspirate de ea, mizând, entuziasmat și pragmatic, doar pe cantitate.

Dacă aflăm că semnatarul celor patru volume e Vladimir Beșleagă, atunci surpriza editorială are într-adevăr ineditul unui fapt ieșit din comun. Cei care îl cunosc îl știu drept un domn calculat (era cel mai bun la exacte, iar aceasta trece în caracter!), serios și cu excesive rezerve față de propriul scris, așa că nu a fost deloc autorul care să ia cu asalt ușile editurilor, propunând nerăbdător producția sa de ultimă oră. Dar cum toate în lume au o explicație, există și în acest tur de forță editorial una.

Textele, pe care autorul le datează cu multă minuție, au fost redactate în diverși ani, unele fiind acum însoțite de un P.S. (sau chiar de un P.P.S.) actualizator și explicativ, cu neînsemnate puneri la zi, cu precizări de rigoare sau cu întârziate nostalgii după anii, vârsta și personajele evocate. Aceste pagini trebuiau doar inventariate și ordonate în ideea coagulantă a unui volum. (Numai cei care nu au muncit la carte nu știu câtă răbdare și cât timp cere acest exercițiu, s-ar părea pur mecanic și mnemonic.) Abia după... începe un alt calvar – găsirea unui editor receptiv la idee. Bănuiesc că nu a fost atât de simplu nici chiar pentru Vladimir Beșleagă, întotdeauna cotate printre primii cinci autori de la noi. Cum însă „acțiunile de bursă” ale domniei sale au săltat brusc după *indicele Simuț*, procedura trebuie să fi avut și ceva înlesniri...

Două dintre volume – *Hoții din apartamente* și *Cruci răsturnate de regim. Mănăstirea Răciula*. 1959 – au apărut la Prut Interna-

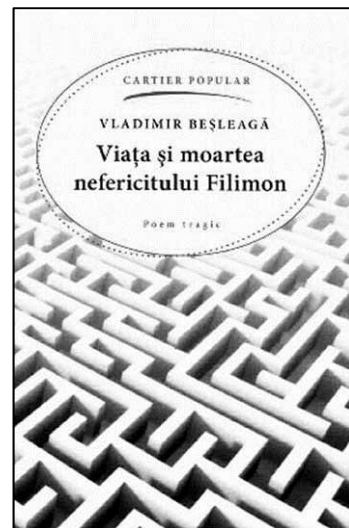
țional, unul la Cartier (*Țipătul lăstunului*), iar cartea de interviuri *Dialoguri literare* e fără adresă editorială. Sunt patru titluri diverse ca gen, dar complementare ca materie, opțiuni și idei.

Trecem senini peste volumul de poezie care diversifică preocupările scriitorului Beșleagă, dar nu-i modifică în nici un fel profilul bine știut.

Poeemele din *Țipătul lăstunului* erau o taină a prozatorului și răspundeau unor stări momentane, pe care pasul mocoșit al epicului nu numai că ar fi întârziat să le surprindă, dar și le-ar fi diluat în oarecare banalitate. Aceste exersări secrete s-au acumulat progresiv pe parcursul a mai mulți

ani până în momentul când și-au cerut dreptul la viață. Astfel poetul a ieșit din „ilegalitate”. „Novicele” s-a sfiit să le dea înalta calificare de *poezie*, numindu-le modest, dar afectuos, simple „notații lirice”: „...deși am făcut mereu proză, eseistică, de fiecare dată când mă simțeam nu știu cum aparte, făceam «notații lirice» – așa le zic eu. S-au acumulat și acumule adun [era în 1996 – e.l.]. Nu că vreau să mă prezint ca poet, nu pentru cititori o fac, vreau «să mă privesc» cum am trăit și ce-am simțit. Pentru că e una să trăiești ca iarba, până vine coasa să te taie, și alta este să trăiești ca om, să-ți dai seama că ai trăit, să vezi ce-ai înțeles, ce-ai simțit și cu ce te-ai ales” (vezi *Dialoguri literare*, p. 178). Le vom lua deci ca atare.

Notațiile au candoarea trăirii fruste a unei stări, cum spuneam mai sus, fixând în

imediatețea versului alb agresiunile din afară și angoasele dinlăuntru: „...bolnav din pat/ mă uit pe fereastră/ să văd cerul albastru/ văzui rotindu-se/ vârtej/ sub norii/ vineții/ ciorile/ am închis ochii obosiți și m-am/ gândit/ poate va ninge în sfârșit și se/ va face/ lumea albă...” (p. 29). Fiecare piesă e încadrată între puncte de suspensie, subliniind astfel și grafic gândirea sincopată, smulgând parcă din fluxul duratei of!-ul momentan. Unele dintre poeme cristalizează tulburări („ce-am simțit”) cu adevărat lirice: „...cortegiul alb urcând pe costișa cu umbre/ sus pe culme un copac singuratic veghează/ psalmii cad pe iarba din marginea drumului/ și caprele vin din urmă clătînându-și/ tăcute bărbile/ fața ta nu se vede în aburii căldurii/ copite mari tăcute lasă urme rotunde/ ochii mei curg prin praful fierbinte/ al drumului/ și pe unde calcă ei rămân picături negre...” (p. 28). Acest ultim poem, având o discretă și timidă strună poetică, este cred cea mai bună piesă a sumarului printre altele care nu se ambiționează să depășească nepretențiosul statut de „notație”. Interesant, ce ar fi spus oare Nicolae Vieru despre târzia cădere a prozatorului în... mintea poezilor?

Volumul mi-i drag însă prin altceva – readuce în bibliografia scriitorului un titlu care părea irecuperabil pierdut și de care mă simțeam atașat nostalgic: *Țipătul lăstunilor*. (Aviz pentru cititorul tânăr: romanul *Zbor frânt*, publicat inițial în revista *Nistru*, se intitula *Țipătul lăstunilor*.) L-am citit atunci pe o pajiște verde, survolată în zbor pieziș de lăstunii care cuibăreau într-un mal înalt și abrupt din apropiere. Eram adolescent și țin atât de bine minte ziua – iarba, soarele, norii și pe acel ciudat pentru mine Isai –, încât simt cu disperare că alunec în marasmul sentimental al ideii că farmecul primei lecturi are și ceva din irezistibila atracție a primei iubiri.

Vladimir Beșleagă explică în câteva locuri din *Dialoguri...* rațiunea acestei substituiri de titluri (iată de ce numesc cele patru cărți *complementare* – se întregesc una pe alta): „În drum spre editură mi-a venit un gând că titlul este pretențios... Țipător. Cuvântul *țipăt* mi se păru prea direct [...] Nu știu de ce dar acești doi „r” în *zbor* și în *frânt*

mi se părea că aduc o nuanță de aspru, de dur, pe când dincolo în *țipătul* și *lăstunilor* cei doi de „l” parcă nu exprimau atmosfera cărții” (p. 25). A fost o alegere pe cât de justificată sonor și logic, pe atât de fericită – *Zbor frânt* este astăzi unul dintre puținele titluri consacrate de la noi. (Precizez însă, între paranteze, că, printr-un ingenios dribling, vechiul titlu se strecura totuși pe coperta primei ediții a romanului, cea de la Lumina, din 1966: pictorul schișase pe ea un lăstun în cădere.) Simbolistica ei era perpetuată și de varianta rusă a cărții, volumul apărând anume sub această denumire: *Крик стрижа*. Resuscitat și ușor modificat – singularul (...*lăstunului*) pare a nuanța dramatic metafora inițială – titlul e reactivat de volumul apărut la Cartier. Acum simetriile caline ale celor doi „l” vin într-o perfectă consonanță cu spiritul rezervat-molcom al notațiilor lirice.

* * *

Hoții din apartamente este o carte care se opune oricărui exercițiu de clasificare. E mai curând un *tutti frutti* care pune sub aceleași coperte o masă neomogenă și foarte variată din punct de vedere cronologic și categorial: proza semiparabolă (*Băiatul și fetița la joacă*), proza bufă, care a caracterizat începuturile literare ale scriitorului Beșleagă (*Văru-meu Chirilă*), mai neobișnuit, epicul grav-melancolic, cu inflexiuni lirico-simbolice și stilistică de basm din *Bătrânii din casa cât nuca*, și – extrem de neobișnuit pentru un autor al generației sale – textualismul pamfletar-parodic al prozei titulare *Hoții din apartamente*. Dacă mai adăugăm aici și dialogurile *Tiiiimpul*, *Tăcere... tăceeeeere... tă-ce-re*, și rememorările lirice gen *Domnul Sofian*, și divagațiile publicistico-eseistice *Naufragiat '50 sau psihosociologice*, *Naufragiat '60 sau psihoerotice* plus aferentele, și tot nu putem fi siguri că am epuizat întreaga listă a speciilor care au alcătuit sumarul acestui volum eterogen. Procedul combinatoriu ne sugerează mai curând că e vorba de o simplă golire a sertarelor decât de o anume strategie componistică.

Lipsa numelor, a detaliilor care induc concretul, laconismul sever, un spațiu și un timp doar ipotetice, lăsate special fără fixări anume, apropiere foarte mult *Băiatul și fetița la joacă*, una dintre reușitele volumului, de rigorile parabolei. Vă las plăcerea să-i developeți rosturile universal-umane.

Tiiiimpul e un dialog mai degrabă haios decât încrețit-filozofic între un *ego* și un *alter-ego*; cel puțin una dintre aceste voci comunică printr-un nevăzut fir optic cu autorul; s-ar putea întâmpla însă ca și blazările ironice, dar mai ales îndoielile metafizice ale celui alt glas, să exprime aceeași sursă. La o primă lectură, piesa pare a comunica toate banalitățile filozofice despre categoria *timp*. Textul este destul de înșelător în acest sens, deoarece limitele (a ceea ce știm despre această labilă și greu de împins în tiparele unei definiții temă și ceea ce *re-interpretează* vocea auctorială) se întrepătrund și se țin într-o abstracție comună, lăstărind pe un subiect care va mai face omul să palpitate multe secole înainte.

Timpul blochează gândirea umană, în primul rând din perspectiva dezintegratoare a infinitului și a incomensurabilului. În momentul fatal când conștientizăm acest lucru, ni se zgribulește nu atât fizicul, cât psihicul. Așa că cel care ne privește prin celălalt capăt al lunetei ne vede infim de mici, mai mici decât ne-am închipui noi. Ideea aiuritoare a infinitului mare abia de o cuprindem cu gândul; aici vulnerabilul nostru biologic clachează, își arde toate sistemele numai la un pur efort de imaginare a nelimitării (spațiului) și a eternității (timpului). Pe când infinitul mic, la care suntem arondați prin definiție, ne e cumva familiar: așa s-a născut stră-stră-vechea metaforă a omului ca fir de nisip: „Firul de nisip? Un ce insignifiant vis-a-vis de infinit? [...] Ce este firul de nisip? – Cine este? Anume: ci-ne? Eu sunt firul de nisip. Eu sunt acel nimic... insignifiant” (p. 8). Simbolistica biblică ne dă percepția nisipului ca *mulțime* (mulți ca nisipul mărilor), dar și ca *instabilitate*, masele de nisip fiind la discreția vânturilor, iar ceea ce e construit pe nisip e fără temei și viitor. Literaturile de oriunde au fructificat mai ales această idee a *efemerului*,

a *perisabilității*, a *nonvalorii*, firul de nisip devenind o metaforă a *nimicniciei* (Ștefan Badea), ca în acest pasaj din Emil Botta: „Fiule, fiule, *fir de nisip*,/ Umbra ta consternată vine către mine subțiratec val”.

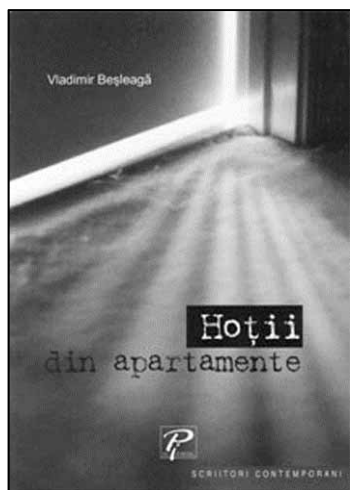
Ei bine, în afara acestui fir de nisip (gânditor, ai vrea să spui, forțând un pic metafora ilustrului francez), marea nămetenie a timpului nu există: „Pentru că Timpul poate fi conceput, gândit, analizat, pătruns de conștiința mea, doar de Eu-cel-care-gândesc. În afara mea, firul de nisip, a lui Eu-cel-care-gândesc, nu există Timpul” (p. 9), iar „ființa mea a fost dată Timpului” (p. 12), dar și Timpul personalizându-se prin mine. V. Beșleagă induce ideea de *Timp personal*, *Timp intim*, spre deosebire de *Timpul global* sau cel *general*, de *Timp rotație*. (*Timpul personal* are ceva în comun cu *Timpul psihologic* definit de Stephen W. Hawking.)

Se știe că vârsta „comandă” și ea o anumită percepție a timpului: în copilărie, un an se scurge cu o lentoare sadică pentru insul febrilizat de ideea maturizării și afirmării; la senectute, când rezerva de timp afectată biologiei umane se subțiază ca o lamă de brici, totul se inversează – timpul are accelerații de *Ferrari* demarând în trombă. Autorul invocă altceva decât vârsta, momentul are însă aceleași efecte tonifiante asupra *Timpului individual (personal)*. E vorba de dragoste care te face – perspectivă iute trecătoare, din păcate!... – nemuritor: „Eu, firul de nisip [...] m-am văzut întreg Universul, întreg Cosmosul... cu toate misterele, cu tot infinitul lui” (p. 14), V. Beșleagă citând în sprijin și câteva notații lirice, evident de amor, pe care nu le veți găsi în *Țipătul lăstunului*. Utopia ține mai mult de subiectivul literar decât de rigoarea filozofică; în orice caz, proiecția cosmică a iubirii a devenit deja o axiomă: „*L'amor... muove il sole e l'altre stelle*”. Și solitarul îndrăgostit Dan-Dionis, absorbit de binomul spațiu-timp, călător prin magie în trecut, se identifică la un moment dat cu nemărginirea cosmică și – păcat neiertat! – chiar cu Dumnezeu, ceea ce îi aduce căderea. Textul dialogului e destul de permisiv pentru asemenea conotații literare, lăsând și posibilitatea unor multiple

interpretări, ceea ce îl face deosebit de atractiv.

Foarte interesantă și ideea de *Timp spiritualizat* („Timpul se... spiritualizează trecând prin CINEVA și nu prin CEVA” (p. 16). El capătă în felul acesta și o dimensiune etică (nu găsesc acum un termen mai precis): „Un Timp nevalorificat prin muncă, prin acțiuni, prin creație în special, este un timp sterp” (p. 15). Pune pe gânduri și conceptul de *Timp-Arc* („...mă străbate venind spre mine din față, de Sus, din Trecut, și mă duce cu el în jos”; p.17).

Dialogul e o interpretare personalizată (subiectivă, utopică, sentimentală), dar mai ales dramatică a ideii de timp, străbătând ființa „ca un suspin, ca un geamăt”. Tema e destul de complexă și nu admite

superficialitățile de gândire – e destulă o simplă gratuitate și te lasă în afara ei. Se întâmplă de multe ori ca în gâlceava înțelepților cu lumea să învingă doar gâlceava. Nu și de data aceasta. Tema pare devoratoare pentru V. Beșleagă, căci revine obsesiv la ea în mai multe

din scrierile sale – vezi și *Crochiuri (I)* (p. 277), la fel poemul *...o, timpul/ ieri nu vedeam în fața mea decât trei zile...* din *Țipătul...* (p. 11) sau unele reflecții răzlețe din *Dialoguri...*

Ușor facile și prea „căutate” mi se par însă lungirile din titlu (*Tiiimpul...*; ca de altfel și din *Tăceeeeere...*, dialog scris în aceeași cheie, pentru două voci, cu o concluzie neașteptat de originală, dar mai puțin adâncită). Sunt efecte artificiale de pe care dramaticul lunecă în excentric. La fel se reacționează și în fața jocului cu majuscule, utilizate abuziv și în exces, uneori pe rânduri întregi. Mai ales în aceste cazuri ele au un efect invers decât cel scontat de autor: în loc să sublinieze mesajul, să-l facă atent pe cititor la importanța celor scrise, majusculele îl agresează grafic, îl irită, îngreundu-i normala

parcurs a textului. Sunt metode mult mai discrete, mai subtile și chiar mai grațioase de a capta atenția. Spre exemplu, italicele. (Acum bombănește mai mult editorul din mine, decât criticul.) Nici arpegiile ludice, prezente mai ales în eseurile-memorii, nu adaugă farmec scriiturii lui V. Beșleagă. E mult mai eficace și mai credibilă sobrietatea din *Conștiința națională sub regimul comunist totalitar (R.S.S.M. 1956-1963)*, ciclu eseistic publicat în *Contrafort*, cu date și evenimente de o valoare excepțională pentru istoria literaturii, pagini valorificând memoria prodigioasă a unui martor onest. Neincluse aici, aceste eseuri vor constitui probabil materia unei cărți viitoare.

Hoții din apartamente, proza care împrumută titlul volumului, e un exercițiu postmodernist mult prea lungit și greu digerabil ca epic.

Tot despre timp, de astă dată pe versantul său social, sunt și scrierile cu caracter memorialistic. Ele alcătuiesc centrul de greutate al cărții – și ca volum, și ca pondere valorică. Deși nu le gust ca stil, memoriile vor alcătui un adevărat filon de aur nu numai pentru biografii și exegeții de mâine ai operei lui V. Beșleagă, ci și pentru istoricii – nu neapărat literari – care vor restabili poate cea mai dureroasă perioadă din istoria noastră imediată, perioadă trucată la modul malefic de „specialiștii” sovietici, dar și de agenții lor de azi.

* * *

Cruci răsturnate de regim... este o carte-reabilitare, care infirmă ideea clișeizată că am fi trecut prin istorie ca o masă mioritică „nezlobivă”, placidă și necuvântătoare, fără reacție la agresiunea din afară. E un studiu-document ce ne întoarce o fărâmă din demnitatea noastră, așa cum bine remarcă Nina Negru în entuziasta ei cronică din *Jurnal de Chișinău*. Volumul merită într-adevăr toate elogiile, fiindcă demonstrează că într-un timp și un regim excesiv dictatorial (basarabenii trecuseră deja calvarul deportărilor, al morții prin înfometare, al colectivizării forțate), când părea că nimic nu mai e de făcut, iată că se putea totuși face ceva. Dacă celelalte încercări

ne afectaseră mai mult fizic, acum se declanșa un atac psihic cu țintă directă: se urmărea mutilarea spiritului din om. Pe un ins fără religie îl poți lipsi mult mai lesne de identitatea sa matricială, iar în golul produs se poate turna orice – inclusiv mentalul denaționalizant de *homo sovieticus*, cu o patrie oriunde, dar mai ales nicăieri. Sovietizarea provoca o iute debusolare a omului în fața valorilor genetice, dacă nu chiar respingerea lor, după care urma înlocuirea acestora cu un terci ideologic atoatenivelator. Ei bine, după atâtea experiențe tragice, moldoveanul a ieșit brusc din transa sa mioritică – s-a revoltat. Încercarea autorităților de a închide Mănăstirea Răciula, chestie de doi timpi și trei mișcări în ideea lor, s-a ciocnit dintr-o dată de rezistența țăranilor din împrejurimi. La violență oamenii au răspuns prin violență, apărându-se cu „armele” din dotare – furcile și eternele pietre. Atunci detașamentul de represalii a tras în mulțime. Au fost morți, au fost răniți, au fost procese și condamnări la ani grei de închisoare. Oficialitățile au mototolit și camuflat cazul, făcându-l uitat.

Vladimir Beșleagă dezgroapă din uitare această istorie cu eroii și călăii ei. Cu acte, cu documente, cu mărturisiri. Cazul e neobișnuit și zguduitor. Mai ales pe fundalul decorativ de „umanism” pe care regimul îl afișa cu multă obstinație. M-aș mira însă să găsesc acest episod tragic în manualele de istorie integrată, după cum la fel m-ar uimi dacă nu aş găsi în ele, rumegat a câta oară, cazul Tatarbunar. Mai ales că s-a trecut tiptil și cu mistificatoare „grație” peste fenomenul *foamete organizată*. Întrebat de un deputat al opoziției de ce actualele manuale oglindesc atât de sumar foametea ucigașă din 1946, un responsabil de la Ministerul Educației dădea, acum câteva luni, un răspuns sinuos, echivoc și fățarnic, elaborat parcă după stilistica totalitară care avea mereu de ascuns ceva: „nu există o bază factologică”! Citește: nu avem, adică, destule documente care să confirme fenomenul. Și asta în momentul când s-au tipărit monografiile, cărți de memorii și sute de studii care nu au mai lăsat dubii că foametea a

fost o operație bine chibzuită și diabolic executată!

Memorabil discursul revoltat al deputatului, când i s-a citit în plenul parlamentului umilitorul răspuns ticluit la minister. Replica la adresa suspensului funcționar se încheia așa: „Înseamnă că morminte avem dar bază factologică nu avem?”

Germania postnazistă și-a asumat fără echivocuri, moral și material, toate atrocitățile comise de al III-lea Reich în anii celui de al Doilea Război Mondial. Această pocăire planetară a devenit deja proverbială.

Nimeni și niciodată nu și-a cerut însă nici măcar scuze pentru crimele, deloc mai puțin odioase, săvârșite de regimul sovietic (bine cunoscuta cuvântare a lui Hrușciiov acuza nu sistemul, ci pe omul care îl manipula – pe Stalin). Cu atât mai mult moștenitorii direcți ai sistemului nu au schițat vreodată nici cel mai sumar gest că ar împărtăși vreo vină. Nu au făcut-o nici guvernanții noștri, care, prin doctrină, sunt chiar continuatorii aceleiași ideologii. Pe de o parte, ei cochetează demagogic și la modul pervers cu Biserica, știind prea bine că tertipul le creează o imagine favorabilă în fața unui electorat naiv și senilizat, pe de alta, nu „au bază factologică” pentru a-și asuma trecutul, inclusiv ateismul care a trecut ades în crimă, așa cum s-a întâmplat la Răciula. Este ușor de presupus că serioasa cercetare a lui Vladimir Beșleagă va sensibiliza oamenii de bine, dar va fi ignorată cu desăvârșire de statul epigon al vechiului regim. În felul acesta, rosturile documentare ale cărții se vor vâdi mai mult într-un mâine indefinit, amânat *sine die* de prezentul semicoțcăresc, semiticălos, un viitor care va trece și totalitarismul sovietic prin boxele unui Nürnberg pe potrivă.

* * *

„Ceea ce este memoria pentru un individ, este istoria pentru un popor. Iar omul – ca parte a poporului – ce este fără cunoașterea istoriei?”, se întreabă și întreabă autorul *Zborului...* într-unul dintre *Dialogurile literare*, carte de „provocări și acțiuni” sau, cum o mai numește interviuatul, cu un

subtitlu mozaical, „fărâme de viață”. Volumul se întregește sub semnul istoriei: al celei îndepărtate, coborând până la tragicul sfârșit al cărturarului Miron Costin, personajul din *Cumplite vremi*, și al celei imediate, care adună sub generoasa ei acoladă figurile unor contemporani. Pentru unele națiuni istoria este un prilej de mândrie și un plicticos obiect de studiu, pentru noi pare a fi mai mult un blestem. Parcelată mereu de politic, acesta având întotdeauna ceva de ascuns, de suprimat, de dosit sub pliuri în funcție de doctrină și sistem, ea nu atât s-a scris cât a fost executată într-un pat al lui Procust mereu cu alte dimensiuni. Așa că, după tipic, unii îi tăiau capul, alții picioarele. Cu atât mai mult azi când sunt scoase din catacombe năclăitele ei moaște de preparare sovietică. Atitudinea față de istorie era și un test moral pentru oamenii de cultură – unii slujeau cu zel falsul oficializat, alții evitau tacit segmentele minate. Erau însă și încercări oneste de a spune adevărul, cel puțin atât cât o permitea momentul. Cea mai importantă scriere a lui Vladimir Beșleagă, *Zbor frânt*, se remarcă anume în acest plan: o tratare nedogmatică și deci nemincinoasă a unui trecut doldora de falsuri. (Umberto Eco spune că romanul, ca specie, este „fratele geamăn al istoriei”.) Că nu a fost o simplă întâmplare, o găselniță (urâsc cuvântul!) de moment, ci un concept adoptat de scriitor cu toate riscurile și urmat consecvent prin tot ce a făcut, ne edifică și această secvență dintr-un dialog de pe timpuri, când prozatorul era încă Vladimir Vasilevici. Esența răspunsului e bine cumpănită diplomatic, adică adevărul trebuie citit printre rânduri: „Viziunea istorică asupra timpului cel trăim astăzi, acum, aici, – doar ea ne poate spori profunzimea, calitatea vieții. Și, din contra, lipsa acestei viziuni ne aruncă în nesiguranță, în banal, pradă nimicurilor cotidiene.... Astăzi, în literatura noastră se resimte un viu interes față de istorie, și de cea mai îndepărtată, cât și de cea mai apropiată. Este un semn de maturizare conceptuală nu numai a literaturii, ci și a culturii în genere, a dezvoltării spirituale a poporului” (p. 45). Continuând apoi esopic, dar destul de

străveziu: „Or, aici stă marele risc: de a trage istoria spre noi, de a o actualiza” (p. 51).

Probabil suntem unicii care nu ne asumăm pur și simplu o istorie, ci o redescoperim și o reinterprețăm sisific (Beșleagă numește acest proces „căutarea rădăcinilor, căutarea istoriei uitate sau furate”, p.125) adevărurile ei fiind mereu deturnate, de parcă ar fi un avion de cursă căzut la cheremul a doi-trei teroriști.

Istoria de oriunde e, de regulă, coagulantă și integratoare. Zăpăcită, derutată și chiar sedusă de valeții doctrinei, istoria noastră continuă a împărți și a dispersa, punând de o parte a unui imaginar ecuador pe obedienți și oportuniști, iar de cealaltă parte pe cei care au riscat s-o vadă așa cum a fost, fără retușuri și schimonosiri până la inadecvare. Situată de o parte sau de alta a acestei linii a pus intelectualitatea pe „două extreme”: una „apăra ființa spirituală, ființa națională”, alta „se acomoda la mediu, la situație, la condițiile economice de viață” (p. 150). Ceea ce pentru unii era un ideal, un principiu, pentru alții nu însemna decât o pliere pe dogmă, adică un profit și o vânăre de interes.

După un scurt armistițiu (în anii '90 ai secolului trecut), acest dualism s-a reinstaurat o dată cu venirea la putere a comuniștilor. Moldovenitatea sau moldovenismul nu e decât un antiromânism rău camuflat și bine prizat pe culoarele puterii. Strategia nu e chiar atât de ingenuă și de îndigenă, cum se autorecomandă, căci ațele păpușăriei sunt trase tot din afară. În felul acesta ne-am întors la punctul zero al dilemei, un zero uriaș, pe care, obligați mereu s-o reluăm de la capăt, pare că nu-l vom depăși niciodată. E cercul vicios în interiorul căruia e plimbată mereu istoria noastră fără șanse de a accede la adevăr.

Probabil nu există problemă care ne-a afectat în vreun fel în ultimii 20-30 de ani și care să nu intre în atenția interviueatului: identitatea națională, sechelele unui mental înclinat nostalgic spre URSS, „limba moldovenească”, sindromul Răciula (p. 187-191 în *Dialoguri...* ; dacă vă amintiți, scriam la început despre caracterul complementar al

acestor cărți), sincronizarea, liniile de forță ale noilor orientări, cenzura veche și cea nouă (deloc mai îngăduitoare!), tânăra generație etc., etc.

Echilibrate și bine cumpănite valoric, judecățile sale se radicalizează brusc când e vorba de principii și esențe. Când alții cred – cu toată seriozitatea, mai ales dacă e vorba de propria contribuție – că excelăm ca artiști și că Olimpul ar fi un muncel pirpiriu fără noi, V. Beșleagă e de altă părere: „...arta pe care o facem noi, în care ne manifestăm noi, adesea nu merită calificativul acesta, denumirea de artă. Pentru că adesea e o pastişă, o umbră a artei” (p. 67). Dacă remarcăți, subiectul vorbitor e autoinclus în acest plural al generalității. Sau: „În genere, literatura noastră de aici a fost foarte provincială [...] Și rămâne provincială. Provincială nu că ar avea o mentalitate îngustă, dar ca situație și conjunctură, ca nivel de cultură” (p. 126).

Prozatorul nu schimbă criteriile și nu e mai puțin drastic atunci când își judecă propriile scrieri. În acest sens, Beșleagă e un caz, cutumele noastre nu ne-au prea obișnuit cu așa ceva. Dacă-mi amintesc bine, autorul a fost primul care și-a dezavuat public propriul roman (*Acasă*), deși ar fi putut să-și fructifice glorios marele premiu pe care i-l aducea acesta, dar era refuzat *Zborului*... Nici în *Dialoguri*... autorul nu obosește să-și „obstrucționeze”, într-un masochism necruțător, acel „succes” (vezi p. 46, 123 și multe altele): romanul *Acasă* este o „proză autobiografică și chinuită, și necăjită, și deformată, dar cu foarte multe adevăruri, dar și cu multe semiadevăruri și neadevăruri”. Într-o lume literară narcisiacă prin excelență, gestul impune cel puțin respect. Ar putea însă fi și un posibil model etic în lipsa declarată a oricăror modele.

Aceste aspre autoamendări nu sunt un truc gratuit, cum pot insinua cinicii de circumstanță. E mai curând un fel de a fi a conștiinței Beșleagă, stare probată și de alte momente din interviuri. În genere, dialogul e o provocare la autoevaluare, la introspecție și sinceritate. Dacă cel interviuat eludează cel puțin unul dintre aceste elemente, atunci dialogul nu e decât un răsunător rateu.

Dimpotrivă, omul nu uită să-și treacă la condica „Reproșuri” și alte călcări cu stângul. De-o pildă, opusculul de 10-12 pagini *Patria sovietică*... (Alții, cu tone de maculatură „patriotică” la activ nu s-au prea grăbit să-și presare cenușă nici măcar pe cozorocul șepcii!) Sau episodul, să-i zicem printr-un cod, „Crasna”, ca să facem uitat un nume care în ultimul timp a reușit să-și confecționeze o faimă nu numai odioasă, dar și stupidă: „Am scris prefețe la unele lucrări împe-lițate, care, desigur, mi-au fost solicitate, și nu o singură dată, și nu doar de două ori. Acel Călin de se știe unde, din câte îmi aduc aminte, a umblat un an de zile ca să-i scriu o pagină. O pagină i-am scris...” (p. 131).

Cred că vina ar trebui să ne-o împărțim pe din două, dacă mi se permite să stăm alături cel puțin în păcat: am fost redactorul acelei cărți primitive și lingușitoare (prototipul personajului central era unul dintre șefii mari ai RSSM). Am încercat atunci și o mică diversiune – s-o „torpilez”. Directorul editurii, la care venisem cu „reclamația”, a fost de acord că manuscrisul e prost, dar cum oprești un autor când acesta e chiar în aparatul ideologic al C.C.-ului, în custodia sa fiind și respectiva editură? M-a mirat însă mult atunci prefața la acel poncif literar, prefață scrisă de unul dintre autorii fără frică și prihană de la noi. Deloc întâmplător, mai am și acum acea pagină olografă a prefeței.

Acum, cei care nu au greșit, să ridice piatra...

Mereu cu un dinte pe critica basarabeană (vezi p. 19, 42, 98, 125, 236, 243 ș.a.), mai ales pe latura ei reprezentată de ilustrisimul acad. H. Corbu, prozatorul nu face deloc un secret din această atitudine adversativă și implicit segregționistă: „Cât despre aprecierile critice asupra cărților mele, da, sunt de acord cu ele. Deși consider că nici

un critic n-a spus încă ceea ce știu eu însumi că am pus în cărțile mele. Poate că... ar fi bine să-mi fac eu însumi critică... o analiză a propriilor mele cărți? Uneori mă bate gândul, deși, după câte știu până în prezent, n-a îndrăznit nimeni să și-o facă. Mă las păgubaș și eu. Deocamdată, bineînțeles!” (p. 19). Luați această maliție și ca bun de inventar pe lângă autodafeurile de mai sus, dar și ca pistă pentru cele ce urmează. Într-adevăr, scriitorul nu a exersat în mod special (auto)ecorșeul critic, oralitatea browniană a *Dialogurilor...* i-a îngăduit totuși câteva accente în care „exegetul” Beșleagă îl complinește pe naratorul Beșleagă. Cele nai multe deslușiri se referă la *Zbor frânt*, vag înțeleasă de cel puțin o parte a criticii. Aceste referiri pun în mâna cercetătorilor un cod de lectură autorizat, care exclude aproximațiile și bâjbâielile hermeneutice (p. 22, 87 ș.a.), la fel unele interpretări auctoriale ale titlurilor (p. 24-25, 208 ș.a. – pentru romanul-emblemă; p. 208 – pentru *Noaptea a treia* ș.a.m.d.). O posibilă grilă de interpretare se conturează și prin reflecțiile sale despre „rememorare, reconstituirea unei realități consumate”, despre „teama de o eventuală autorepetare”, despre procedeele narative, detalii etc. (p. 13-14), despre organizarea compozițională și „efectul simfonic” (p. 27), despre inefabilul din structurile intime ale operei (p. 101). Și iarăși un bobârnac dat criticii, prozatorul delimitându-se energic de mistificările ei savante: „Or, atunci când spune cineva dintre critici că așa fi ... proustian sau faulknerian, mă umflă râsul de-a binelea” (p. 236).

Aceste deschideri fac din *Dialoguri...* un ghid care nu va putea fi evitat în nici un fel de exegetica în domeniu. Luată împreună cu eseurile din *Hoții...*, cartea e un bun funciar al comentatorilor și al viitorilor biografi ai scriitorului. Meritul trebuie împărțit în acest sens cu Alexandru Burlacu, antologatorul textelor și autorul unei ample postfețe care îl recomandă drept unul dintre cei mai avizați cunoscători ai scrierilor lui V. Beșleagă.

Sigur, într-o atare întreprindere, care valorifică textele unui segment temporal

destul de extins – e vorba de anii 1968-2006 – , nu pot fi excluse paralelisme și repetări, impuse și de mecanica inerțial-clișeistică a întrebărilor. Paguba nu e mare, pe lângă efectul ce-l produce masa critică a volumului. Puține sunt și textele care puteau să lipsească din carte – mai ales cel datat cu 1 mai 1977, chestie de complezență festivă, cu un titlu pe potrivă vremii și a ziarului (*Moldova socialistă*): *Munca - eroul principal*. Deși autorul face efortul de a evita strategiile banalului propagandistic, interviul nu spune totuși mare lucru.

Memorabile sunt interviurile luate lui V. Beșleagă de S. Saka, M. Cimpoi, Irina Nechit, dialogurile din *Contrafort* ș.a.

* * *

Deși am formulat mai multe rezerve, mai ales la două dintre cele patru volume (interesant, mă va trimite acest act de lezmajestate sub incidența dintelui anticritic?), anul Beșleagă există totuși. Cărțile ne aduc în prim-plan o conștiință, dublată de prestanța unui profesionist al scrisului. Vladimir Beșleagă impune încă o dată atenției noastre un personaj neobișnuit ca formare și împlinire. El a reușit să convertească handicapul transnistrean, atârând greu pe talerul ezitărilor și al anxietăților personale, într-un avantaj (scriitorul e născut dincolo de Nistru, unde experimentele lingvistice au atins absurdul!). Nu în zadar își alegea ca temă a unui nefericit doctorat, suprimat prevăzător de vigența politico-academică din URSS, opera lui Liviu Rebreanu, scriitorul care venea în regat dintr-un Ardeal la fel de supus alofonilor. Ca și Rebreanu, era la fel de decis să răzbească în literatura română.

În această entropie estetică, între dezordinea delabrată a unui Barski și ordinea fumigenă a unui Bucov, efortul acumulativ al transnistreanului a fost unul exemplar! Pentru că Vladimir Beșleagă s-a autocreat la fel cum și-a creat noduroasele sale personaje, propulsate de o pură și exasperantă dragoste pentru ființă și adevăr.

Poetul „cărților nescrise”

Emilian GALAICU-PĂUN

Nu cred că istoria literaturii române îl va reține pe Vladimir Beșleagă neapărat ca poet, deși anume poetul din el a făcut posibilă spectaculoasa evoluție (în domeniul limbajului – a se vedea *Zbor frânt*, dar și *Viața și moartea nefericitului Filimon*) a prozatorului cu același nume, intrat demult în conștiința critică a contemporanilor. Altminteri, nu-i deloc un caz singular – și Nicolae Breban este, înainte de toate, recunoscut drept romancier de primă mână, compunerea versurilor (*Elegii parisiene*, 1992; ediția a II-a, 2006) sau traducerea unor autori dragi (Rainer Maria Rilke, *Elegii duineze*, 2006; 2008) rămânând o dulce zăbavă, dacă nu cumva poezia joacă rolul de camerton. Altfel spus, debutul poetic al lui Vladimir Beșleagă, la cei 75 de ani bătuți pe muchie, cu volumul *Țipătul lăstunului*, ediție alcătuită de Andrei Țurcanu, Cartier, 2006, nu mi se pare unul surprinzător, ci cât se poate de firesc – este căutarea tonului personal între o probă de orchestră și o reprezentatie cu public (romanele sunt niște concerte simfonice, nu-i așa?!...), versurile fiind scrise pe durata întregii vieți de creator. În acest sens, se cheamă că autorul *Zbor-ului frânt* (într-o primă redacție, chiar *Țipătul lăstunului*, titlu ce s-a păstrat pentru varianta rusă a romanului: *Крик тряпужа*) și-a văzut visul cu ochii:

„...o ce mult aș vrea
înainte de-a închide ochii
pentru totdeauna
să scriu o carte a cărților mele
nescrise...”

(De remarcat punctele de suspensie, la începutul și la sfârșitul versurilor, amintind de cusăturile unei răni cauterizate, grăitoare tocmai prin ceea ce nu poate spune – într-un alt text, autorul se confesează: „...vreau o carte fără cuvinte/ vreau să mă cufund în

tăcere/ Eterna Tăcere...”); dacă nu ar fi impregnate de-un spirit profund național – de ex.: „...cum stau satele noastre/ cetăți fără de ziduri/ sub asprul vânt al istoriei...” –, aș zice că autorul nostru urmează îndeaproape poetica haiku-ului.)

La prima vedere, textele poetice ale lui Vladimir Beșleagă seamănă grafic cu niște mici partituri muzicale în care autorul pune pe hârtie nici nu un lied, rareori – un motiv încheiat, cel mult un acord („...trăiesc/ în așteptarea/ unei/ minuni...”), o notă (cu surdină: „trrrec trrenuri/ prrin uuurechi/ vvvâjâie vvvântul/ vvvân/ vvvurechi/ uuurlă luuupii/ uuuân/ uuurechi...” – nu știu de ce, aceste versuri mă duc cu gândul la trenurile cu deportați basarabeni, din '40, '41, '49), dacă nu cumva însuși câmpul alb al paginii funcționează pe post de cutie de rezonanță. Sunt tot atâtea stări (doar că nu de moment, ci îndelung răbdate), surprinse pe viu și înfierate cu dangaua. Până la os, unele:

„...de ce-aș ascunde
dacă simt
că voi muri
poate/foarte curând...”

Altfel spus, poetica lui Vladimir Beșleagă funcționează după principiul spiralei comprimate timp îndelungat până aproape/dincolo de pragul de rezistență și brusc eliberate – exemplar, în acest sens, mi se pare poemul de la pag. 37, un adevărat hronic/pomelnic al neamului (nevoii – cum

altfel?!) descărcat într-un singur vers, rupt și acesta în trei:

„...mirosul
cușmei
lui tata...”

Din aceeași categorie – hai să-i spunem, citându-i pe cronicarii atât de dragi cărturarului nostru, *de neamul moldovenilor* – se remarcă „satele noastre/ cetăți fără de ziduri...”, citat mai sus; mai puțin convingător, căci se lasă furat de retorică, „...proslăvit-te-am/ urātu-te-am (...) neam al meu...” conține și câteva versuri pe care eu unul le-aș ridica în stemă: „[al meu neam] dat lumii de haram/ și mie/ de hram”. Fără să se refere explicit la *perduta genta*, a noastră, poemul de la pag. 33 (una dintre capodoperele volumului) are forța unei parabole naționale (un fel de *Miorița* din perspectiva... câinilor „mai (puțin) bărbați”), dar și general-umane:

„...câinele acesta
văzând că se apropie haita de
lupi
cu ochii aprinși din întuneric
porni să scheaune la picioarele mele
deodată făcu un salt înainte
se întoarse cu botul spre mine
și porni el
primul să urle...”

La fel pe dimensiunea baladescă, de data aceasta a *Meșterului Manole* (din care n-a rămas piatră pe piatră), se construiește și poemul de la pag. 35 („...e ca un blestem/ mereu de la zero/ mereu de la zero/ mereu de la zero/ mereu de la zero îmi reiau existența”), dar ceva din scrâșnetul lui „haram/ hram” parcă s-a pierdut pe drum. Așadar, nu discursul militant (chit că – în surdină), și nici lamentările (perfect bărbătești), ci mai curând „datu’ cu cuțatu-n chiatră” scapără scânteii în lirica autorului nostru. Și aici recunosc mâna artizanului care a cioplit *Zbor frânt* – or, versurile-i sunt tot atâtea așchii de cremene, sărite de la marile construcții epice ale romancierului.

Chiar și atunci când își mângâie femeia, tot cu mână aspră de Meșter Manole & cioplitor în piatră o face. Nu-i vorbă: versurile degajă o mare tandrețe („...dulce ești și/ mult amăgitoare/ coapsă albă de femeie...”), dar și

o potență gata oricând să explodeze („...bărbatul/ să uimească pre femeie/ femeia/ să încânte pre bărbat...”). Nu-i mai puțin adevărat că unor declarații directe, oricât de simțite („...gândul meu dintâi/ către tine/ suflarea mea de pe urmă/ pentru tine...” sau „prin suflarea ta respir/ prin suflarea ta trăiesc”), le prefer acest scurt (cu o silaba mai puțin ca un haiku!) poem care lasă loc imaginației, dezvăluind doar atât cât să sugereze o dulce prezență:

„...de te uiți prin firul ierbii
vezi lucind genunchi și coapse...”

Sunt versuri de atmosferă, concise ca niște ikebane de cuvinte, ale căror simetrii funcționează nu doar în interiorul unui text, ci și între două și mai multe poeme; două dintre acestea mi se par pur și simplu complementare: „...ființa mea adevărată/ e doar în noapte/ împărată...” și „...de atâtea zile și nopți nu te-am văzut/ și peste sufletul meu a coborât/ întunericul...”. Fără a străluci prin originalitate (parcă am mai întâlnit comparații naturiste, de genul: „...tu vei fi creanga încărcată de floare/ iar vântul eu/ venit de pe drumuri de arșiță...” sau „...ai apărut în viața mea/ precum/ într-o livadă la sfârșit de vară/ după ploaie...”), emoționează tocmai firescul spunerii/trăirii, chit că-n spatele aparentei simplități se deslușesc sonoritățile ademenitoare din *Cântarea cântărilor*, la unison cu versetele grave ale *Eclesiastului*, ca-n acest poem de forță pe care-l citez cap-coadă respectându-i verticalitatea:

„...fără tine
s-a lăsat iar pustiul peste întreaga
lume
și iar mă simt gol pe dinăuntru
cum eram înainte de a te cunoaște
din ce-am fost am rămas doar o
coajă
subțire fragilă
ca mâine se va risipi și ea
iar vântul
o va spulbera
amestecându-mă
cu pulberea eternă
a pământului...”

Și astfel, pe neprins de veste, nu mai suntem pe tărâmul lui Eros, ci al lui Thanatos. Punct și de la (celălalt) capăt.

Atunci când nu reacționează visceral (acel „...nu nu nu” din *plâns pentru feciorul meu pierdut pe 21 ianuarie 1987*), tema morții nu-i dă fiori metafizici lui Vladimir Beșleagă – s-ar zice versurile sale se aștern ca niște traverse pentru ca trenul funerar să poată sosi la timp în... gara pentru unul singur. Uimitor de concretă, lumea văzută cu ochi de rămas-bun capătă un plus de prezență, ca și cum abia transpunerea acesteia în cuvinte i-ar garanta perenitatea („...cu fiecare zi sufletul meu/ se mută să trăiască în cuvinte/ în rânduri de carte”). Mai cu seamă îi reușesc lui Beșleagă *pastelurile în alb și negru* – specia pe care ar putea-o patenta! –, dintre care două mi se par adevărate bijuterii:

„...cortegiul alb urcând pe costișa cu
umbre
sus pe culme un copac singuratic
veghează
psalmii cad din iarbă pe marginea
drumului
și caprele vin din urmă clătinându-și
tăcute bărbile
fața ta nu se vede în aburii căldurii
copite mari rotunde lasă urme rotunde
ochii mei curg prin praful fierbinte
al drumului
și pe unde calcă ei rămân picături
negre...”

și, mai spre finalul volumului, când universul liric începe a se dematerializa până la sunetul de clopote din poema finală, această *cerna hodinka*:

„...am zis da soarele nostru a scăpătat
spre
chindie
și ca mâine va ninge abundant
clădind deasupra noastră
munți albi
și el va lumina atât de slab
încât nu va mai putea încălzi
să-i topească
și noi vom adormi sun zăpezi
pentru totdeauna...”
Seninătatea cu care acceptă trecerea/
tăcerea eternă („...m-am risipit... viața s-a

duș...”), dincolo de resemnare („...sunt bătrân ca vremea eu/ sunt bătrân ca vremea eu/ sunt bătrân ca vremea eu/ sunt bătrân...”), trădează de fapt un suflet împăcat cu sine (mai puțin – cu lumea), chit că a avut multe de pățimit. Este un fel de/ chiar *Memento mori*, în regim de așteptare („Asudând, printre Pomi, în Grădină,/ Risipindu-mă în file de carte,/ Îngăduie-mi doar o Oră senină –/ Îngăduie-mi-o, Moarte”), dar și o partidă de șah – exact ca-n filmul lui Ingmar Bergman, *A șaptea pecete* – cu *Nimicul*, *Marele* („Orice Dorință (a mea) Împlinită/ Este un Pas (al meu) către Moarte./ Orice Dorință (a mea) Neîmplinită/ Sunt Doi Pași ai Morții către Mine”). Altfel spus, fie că începe cu albele, fie că începe cu negrele, pierderea este înscrisă în logica însăși a jocului, ceea ce nu-l face mai puțin pasional. Deloc întâmplător, autorul se identifică – dovadă: textul e reluat pe coperta a patra a volumului, pe post de... basoreliev! – cu „un cocostârc singuratic/ în câmp deschis/ prins în crucea/ lunetei (...) gata să-și ia/ zborul/ printr-o zvâcnire a aripilor/ neștiind/ că degetul/ iată/ apasă/ pe trăgaci...” Or, de la substantivul „trăgaci” la verbul „a trage” e o viață de om, în cazul de față – de creștin, și atunci acordul final al cărții (și nu numai...) nu poate fi decât acesta:

„...trageți vă rog clopotele
trageți vă rog clopotele
trageți vă rog clopotele
trageți vă rog clopotele
trageți vă rog clopotele
trageți vă rog clopotele
trageți vă rog clopo...
trageți vă rog clo...
tra... vă ro... clo...
tra vă vă ro ro
ca să po mu riiii...”

Nu-ți prea vine să spui, după aceste cuvinte, obișnuitul „restul e tăcere” – în plus, din vraful de manuscrise ale maestrului Beșleagă s-ar putea alege oricând alte 2-3 volume de versuri, pentru a nu rămâne, tocmai Domnia Sa, *Poetul „cărților nescrise”* (citește – „needitate”).

* * *

Vladimir Beșleagă este un tragic maratonist al literelor noastre care tot aleargă de câteva decenii bune, dar nu spre a vesti Victoria în cetate, ci pentru a da alarma! De la

Zbor frânt la Cumplite vremi, fără a uita de *Viața și moartea nefericitului Filimon* (una dintre puținele opere de sertar ale literaturii române din Basarabia!), Domnia Sa nu și-a scos niciodată zalele de luptător, și nici nu s-a încununat, ca atâția alții, cu laurii crescuți în serele politicii naționale. Dacă nu aș ști că orice comparație șchioapătă, l-aș numi „un Socrate la scară locală”; frică însă mi-i că se vor găsi deîndată unii să-i întindă cupa cu otravă. D’aia și nu-l compar cu nimeni – Vladimir Beșleagă este el însuși o unitate de măsură.

Portrete de viață și de moarte 1

Metamorfozele scriitorului și câmpul de lectură

Mircea V. CIOBANU

Este personajul de la rampă, chiar din avanscenă: rămâne în lumina sofitelor chiar și după căderea cortinei. Obiectiv, ar trebui să fie scriitorul cel mai cunoscut, este un jucător cu cărțile pe față. Terenul său de joc/ laboratorul său sunt (parcă) la îndemâna oricui.

Pe de o parte, romancierul „de meserie” ne deschide ușa bucătăriei, unde găsim un fel de „fișe”, fie și cu valoare autonomă: nuvelistica. Eseurile și publicistica ne introduc în laboratorul nonfictiional (că, oricum, cineva l-ar/ s-ar întreba: ce face/ gândește scriitorul când nu ficționează?) Mai nou, poezia – până mai ieri tănuită – divulgă stările patetice, tensiunile sentimentale.

În fine, dacă toate acestea (și tot ce există în universul său nonliterar) se mai cereau oarecum comentate, notele, jurnalul, memoriile și serialul de interviuri ar trebui să contureze destul de exact figura **personajului Beșleagă**.

Să fim serioși!

Un singur detaliu, care arată că tipul nu poate fi prins atât de ușor... în tipare: s-a mirat lumea că într-un singur an, 2006, i-au apărut 4 (patru!) cărți: nuvele, poezie, *Mănăstirea Răciula*, un volum de *Dialoguri literare*, uitând să remarce că i-a apărut și o traducere: *Dafnis și Cloe*. Dacă adăugăm și secretul, divulgat recent, că visa să-l traducă pe Werther al lui Goethe din germană... cum să-l prindem în „tipologie”?

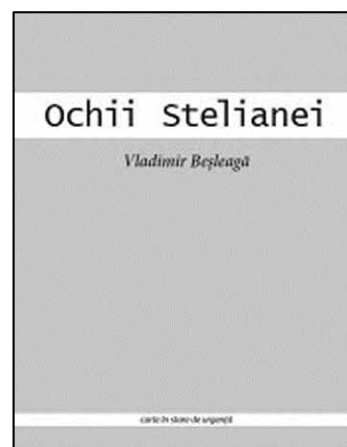
Și cum am putea să-i calificăm, în aceleași tipare statistice, intervențiile, uneori incomod(ant)e de la congresele Uniunii Scriitorilor (în special, de la ultimul), deputăția și președinția fracțiunii Frontului Popular în Parlament (1990–1994) etc., etc...?

Frumoasă, remarca lui Alexandru Burlacu despre sinceritățile scriitorului (uneori scandaloase), „care strică nu numai

imaginea sa, dar și a mai multor confrăți de breaslă”.

Desprindem, așa, din curiozitate și pentru (ne-)limpezirea lucrurilor, câteva din lecturile anului (arbitrar luat) 2002: *Orbitor* de M. Cărtărescu, *Omul recent* de H.-R. Patapievici, *Al treilea discurs* de A. Marino, *Istoria sinuciderii* de G. Minois, *Cercul mincinoșilor* de J.-C. Carriere (povești filosofice din toată lumea), plus trei cărți în limba germană, „o limbă care mă pasionează din ce în ce mai mult în acești ultimi ani”. Palimpsestul pe care se suprapuneau aceste lecturi începuse – ca la oricare din noi – cu cititul, în pod, al lui *Dersu Uzala*, *Robinson Crusoe*, urmate de *Serile...* lui Gogol, Faulkner, Kobo Abe, Sfântul Augustin, Proust, Rebreanu, Caragiale, romancierii ruși, clasici și contemporani.

O paranteză personală/ specială: Am fost – zău! – printre primii comentatori ai operei scriitorului. Fapt verificat: Mihai Cimpoi și Ion Ciocanu și-au tipărit *Disocierile*, respectiv *Articolele și cronicile* abia în 1969. „Comentariul” meu se producea în 1962 sau poate în 1963, ceea ce știu sigur e că „nu umblam la școală”. Fratele meu Victor, cu aproape zece ani mai în vârstă, prieten cu bibliotecara din sat, m-a prins într-o zi tăind frunze la câinii din jurul clubului și m-a luat la bibliotecă, rugând domnișoara să-mi facă abonament. „Umblă la școală?” „Încă nu. La toamnă”. „Atunci să mai aștepte. Dacă pierde cartea, cine răspunde?” „Eu.” Pauză, după care m-a înregistrat, a completat un formular,

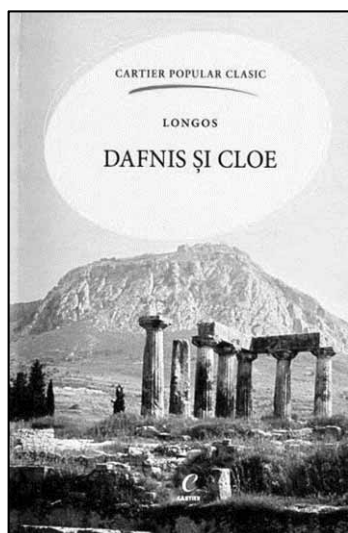

devenisem un cititor cu acte în regulă. Mi-a dat o carte și m-a avertizat:

„Când o aduci, îmi povestești ce scrie în ea, ce ai înțeles ș.a.m.d. Altfel, nu-ți mai dau alta.”

În felul acesta, încă până a deschide cartea, știam că statutul de cititor mă impune la niște obligații, că trebuie să dau seamă de „păcatul cititului”. Actul în sine, ca orice fapt inițiativ, impunea o teamă, o obsesie convertită în obișnuință: dacă citești ... trebuie să știi a răspunde pentru asta. O remarcă la o eventuală „poetica a cititului”: citește ce știi, dar știi ce citești?

Cartea care îmi deschidea sinuosul drum de lector se numea *Buftea*, avea o copertă de culoare alb-albastră. Am trecut, împreună cu

ea, un examen sever; întorceam cartea la bibliotecă chiar a doua zi, astfel încât „suspi-ciunile” bibliote-carei erau absolut îndreptățite: „Gata? Așa repede?” Vai, nici nu mă gândisem că puteam s-o mai țin, deduceam și respectam un fel de *political correctness*: era o carte împrumutată și –

bănuiam eu – o mai așteaptă și alții. Înțelegeți că întorceam cărțile într-o zi-două, le citeam fără pauză, pe unele vroiam să le aduc în aceeași zi, dar aș fi stricat ordinea din formularul de cititor: cum ar fi scris bibliotecara că am luat o carte într-o zi, am întors-o la aceeași dată și am mai luat încă una în aceeași zi?

Mă pregătisem serios de primul examen-comentariu, dar – încă nestricat(!) de școală – întipăream în memorie ceea ce mi se părea mie convingător (obicei de care n-am scăpat nici azi). Semănam într-un fel cu personajul *Buftea*, un copil rotofei („rotofeiul Buck Mulligan”, îmi vine acum în minte, dar asta-i din altă carte), după cum îi era și numele (deși eu eram – n-o să mă credeți! –

slab ca un pai, ca o trestie). *Buftea*, ca și mine, asculta ce i se spune, dar asimila (ca și mine) foarte selectiv „sfaturile practice”. Le-am uitat și eu (au trecut câteva zeci de ani!), tot așa cum le nesocotea personajul. Probabil erau din cele „tradiționale”: dacă n-ai să înveți, ai să rămâi prost; dacă n-ai să te speli, ai să prinzi microbi; dacă ... etc.

Un sfat – detaliu literar important! – l-am memorizat, totuși, împreună cu *Buftea*: dacă n-ai să mănânci, n-ai să crești mare. Imaginea memorabilă asta e: *Buftea*, spălându-se (de nevoie!) cu o mână, cu cealaltă ținând un covrig, din care mușca intermitent (de necesitate, citește mai sus!) câte o gură. Ei bine, acum când schițez acest text, mâna dreaptă prestează o muncă intelectuală, în timp ce stânga, „materialistă”, ține o chiflă (justificată parcă de faptul că scriu în pauza de masă a editurii, dar cine știe dacă Lacan și Freud nu ar găsi alte explicații).

Așadar – fără s-o știe, bineînțeles – Beșleagă îmi devenea un fel de naș de cititorie, iar eu începeam să-i comentez textele.

Al doilea test Beșleagă, testul universitar, a fost mult mai complicat. Închipuiți-vă că trebuie să comentați cu instrumentele critice ale „realismului socialist” un text deconstructivist cum este *Zbor frânt*.

Cimpoi, căruia aparent i-a reușit performanța, a „trișat” în două feluri: pe de o parte scrie – de nevoie! – niște sintagme de serviciu gen: înfruntarea eroică „a încercărilor grele prin care a trecut poporul nostru în timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei”. Pe de altă parte, face o analiză destul de exactă și pertinentă, dar asta nu mai are nimic în comun cu „critica socialistă”: psihologism, eseism, existențialism, efuziuni sentimentale, analitism, structurarea condusă de fluxul memoriei etc.

Câteva ciudățenii literare în peisajul linear, cu vectori preciși ca drumul de fier al literaturii timpului (banală repetare, dar e vorba de explozia literară marcată de romanele șaizeciste ale lui Druță, Busuioc, Vasilache, Beșleagă plus *Numele tău* de

Vieru) justificau noțiunea de literatură într-un spațiu mort prin definiție.

Am fost absolut surprins să constat că la noi (!) e posibilă o literatură. Veneam – iarăși un truism – cu o experiență de lecturi... „străine”: o serie de nuvele ale latino-americanilor (volumul se numea *La sud de Rio Grande*); apoi Faulkner, apoi Proust, apoi Kafka și alții, suficient de altfel, încât nu să mă șocheze: să-mi creeze complexe de inferioritate. Nu știu cât de sincer e Beșleagă (bănuiesc că, totuși, cochetează), dar pentru mine latino-americanii și, mai ales, Proust erau un reper, o cheie de lectură.

A construi un discurs pe cercurile capricioase, dar și emoționant-dureroase ale memoriei (un alt reper pe potrivă erau pentru mine filmele de început ale lui Tarkovski: *Copilăria lui Ivan*, *Oglinda*) însemna o surpriză naratologică absolută în spațiul nostru.

„Sărind” peste Camil Petrescu (pe care l-am „descoperit” și mai târziu), eram fascinat de această potență literară a unui scriitor de la periferia artistică a Europei: dacă noi suntem o copie palidă a unei Serbii „marginalizate” și „demonizate”, Transnistria lui Beșleagă e sosia nefericită a Bosniei, anonimă, pentru noi, cultural.

Ambiguitățile (nespusele) situației, ambiguitățile personajului (cum se poate să nu poți să-l „clasifici” în plin realism socialist?), dar și ambiguitățile narațiunii și ale discursului fascinau, cum puteau să te încante doar polifoniile clasicilor. Nu aveam niște indicatoare naratologice, nu aveam alte repere decât referințele din literatura universală a secolului.

Câtă intuiție și har, câtă „teorie aplicată” există în aceste texte? Ludic – mai ales în ultimul timp – în „interpretarea” propriilor texte, toată hermeneutica se destramă după atitudinea lejer-ironică a autorului: să fim serioși!

Ei bine, tentativele de „clasicizare” a mălăieșteanului s-au spart de atâtea ori de recifurile, crescute „natural” pe schelăria textelor sale, clădite sau păstrate de ecologistul Beșleagă. O explicație de suprafață a fost cvasitotal ignorată de critici,

chiar dacă se ițea, ca avertisment, ca un vârful de iceberg, încă din apele reci ale mărturisirilor directe, „de început”: teama de autorepetare.

Beșleagă e de neprins ... cu năvodul tradițional: După *Zbor frânt* urmează altceva (cu totul altceva!): *Acasă, Ignat și Ana* (mă mai îndoiesc și azi de paternitatea lui Beșleagă asupra acestor texte. Șolohov!) Cine putea bănuși că, în același timp, se năștea, în oribile chinuri ale facerii, ale nenașterii legale, *Nefericitul Filimon*? O nuvelă cu reminiscențe clasice, dramatice, dar și de „făcătură modernă” era secvența de roman *Cel de-al treilea dacă ar fi fost acolo*, un altfel de „roman” era *Jurnalul* său. Și dacă cineva s-a grăbit să bifeze cu minus dimensiunea postmodernistă, textualistă, a jocului cu textul (un „joc al dragostei, întâmplării și...al înțelepciunii”, cu riscuri egale, cu dominații alternativ-reciproce), să citească, cel puțin, *Hoții din apartamente* (am în vedere textul titular al cărții).

O „carte vorbită”, *Voci sau dublul suicid din zona lacurilor*, un manuscris lăsat mie pentru chinul lecturii de autor, cum s-o citesc? Care-i cheia, codul, dispoziția cu care trebuie s-o încep? Ce să mai vorbesc de surpriza absolută care este volumul de versuri de la *Cartier (Țipătul lăstunilor*, de fapt, titlul inițial – ușor perifrazat – al *Zborului frânt*)?

Ei bine, cu toate rezervele – justificate – față de poezia prozatorului, iată și cheia „lecturilor Beșleagă”, în chiar primul poem, absolut relevant: ...uite-o lumea/ e toată în fața ta/ poți face cu ea orice dorești/ vrei trăiește în ea/ nu vrei părăsești-o/ iar de nu-ți e pe plac/ și nici nu te înduri a o lăsa/ apucă-te de-o frământă ca/ pe un boț de lut/ fă-ți din el un ulcior/ și umple-l cu visele și/ lacrimile tale ...

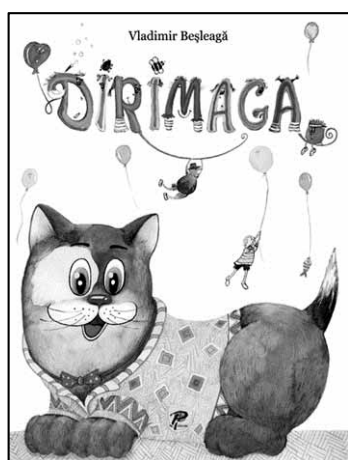
Scriem în loc de „lumea” „lumea lui Beșleagă”, „universul ficțional al lui Beșleagă”, ori și mai simplu: „cartea”, „textul” și... soluția e în mână: asul „de serviciu”!

„Teamă de autorepetare” ne-o explica – absolut ludic, absolut nesperios – scriitorul, recent, la un pahar de... și vorbă, cu prilejul recepției „omagiale” de la terasa Uniunii: „mie-mi place să fiu ca personajul cela din

poveste – fac o piruetă, mă dau peste cap și-s alt om”. Cum să fie după asta plicticos? Cum să nu fie după asta... tânăr și neliniștit?

Iar ceea ce surprinde cu adevărat e darul lecturii, plăcerea cititului, confirmate și prin provocarea la discuții pe cele mai recente cărți și reviste. Nu cunosc un alt scriitor care să-i surprindă intermitent pe mai tinerii condeieri cu un telefon: „Ți-am citit, dom'le, eseul (cronica, interviul, cartea etc.) Foarte... etc. Dar iată într-un loc zici că... Am înțeles că... Dar ce crezi dacă... Mie mi se pare...” etc. etc.

S-ar părea că l-am știut și l-am apreciat pe cât o merită, dar iată că vine cu ocaua exigenței neclintite Ion Simuț, ca să ne

descopere încă o dată, să ne dea de înțeles că... nici nu bănuim ce avem! Inegal în tot ce scrie, ca un om viu în toate ce este, Beșleagă este personajul deschis interpretărilor și deschis literaturii. Nu putem aștepta de la el decât o surpriză,

pentru care vom căuta multă vreme cheia înțelegerii, pentru că nu este scriitorul care își va alimenta orgoliul cu laurii unui succes de altădată.

Tema fiind închisă, altceva îl preocupă: ceva ce nu (s-)a mai scris. Dar aceste permanente întorsuri ale Buzăului nu sunt doar figuri acrobaticale ale unui artist, ele divulgă și neastâmpăratul, zbuciumatul înot al unui personaj care se zbate între un mal și celălalt, de Nistru, de Prut, de Tisa, pentru că așa-i destinul său și al semenilor săi, al

congenerilor. Și, ca un om normal, (ne-)dorințele i-s normale: „Prefer să nu fiu studiat în nici o clasă... un autor băgat în manual este condamnat să fie nici căutat, nici măcar frunzărit de nimeni, pentru că ți-a fost băgat pe gât încă pe băncile școlii”.

Dacă romanul e formula proteică prin definiție a literaturii, de ce un protagonist al acestui fel de scriitură ar trebui să fie rigid-previzibil, mai ales azi?

P.S. 1: Oricine și-ar fi făcut carieră literară pedalând potențele unui singur stil probat de Beșleagă (*Stilul Zborului frânt*, *Stilul Nefericitului Filimon* etc).

P.S. 2: Dacă printr-un cataclism gen Bradbury bibliotecile din Basarabia ar arde și ar supraviețui – la Mălăiești, de exemplu – doar cărțile lui Beșleagă, pe temeiul lor s-ar putea reconstitui toată drama, toată comedia, toată istoria creșterii literaturii române din Basarabia, cu stilurile și temele ei...

P.S. 3: Umberto Eco, într-un fel de dublu-triplu citat (Todorov – Lichtenberg – Böhme), invocă o observație oarecum malițioasă a lui Tzvetan Todorov: un text este un picnic la care autorul aduce cuvintele și cititorul sensul. Imaginea Câmpului de lectură, pe care o formulăm aici printr-o analogie cu câmpurile magnetice, dar și cu cele de luptă, ar fi chiar locul „unde se produce ceva” (nu unde „se povestește” ori „se învață” ceva). Vladimir Beșleagă vine la acest picnic, deopotrivă loc al delectării-savurării, dar și loc al disputelor, cu traista plină de merinde (și de nelipsite mirodenii) dintre cele mai diferite. Bucatele lui pot să sastisească cohorte de flămânzi, dar și – fiind vorba de un bucătar rafinat – gusturile unor gurmanzi selecți. Într-un fel, acesta ar trebui să fie visul oricărui scriitor.

Vladimir BEȘLEAGĂ

„Noi, basarabenii, o să ne aflăm mereu între ciocan și nicovală...”

– Domnule Vladimir Beșleagă, în vara care vine, la 25 iulie, veți împlini 84 de ani de viață. Ne bucurăm să vă știm încă foarte activ, vă apar cărți, semnați publicistică în ziare, sunteți solicitat la emisiuni televizate, vorbiți la diferite manifestări literare... Azi, când priviți în jurul Dumneavoastră cu ochi de patriarh al literaturii, nu vă îngroziți?

– Las-o mai încet cu groaza, măi Gheorghe. Uite, mi-ai amintit că sunt prea bătrân și vreau să-ți spun că pe mine noțiunea de timp, la modul filozofic, m-a preocupat încă din adolescență. Atunci am citit basmul lui Ispirescu „Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte”. În genere, am citit foarte multe basme anume în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, atunci când în Transnistria era administrația română. Trăiam tocmai vârsta când ai o mare sete de lectură. Am citit basme și „Viețile sfinților”. „Viețile sfinților” m-au învățat să-mi controlez pornirile, să mă domolesc, să-mi impun anumite reguli de viață. Din basmul lui Ispirescu am prins noțiunile de timp uman, cel concret, și de timp cosmic, pentru că acestea sunt absolut diferite. Iată noi discutăm acum și trăim un timp concret, care se aranjează într-o ordine succesivă prin alăturare, iar timpul cosmic este simultan, fără scurgere, totul se produce în același moment. Există oameni, ca Nostradamus sau Vanda, care au darul de a intra în contact cu timpul cosmic și văd toate lucrurile momentan, ceea ce se întâmplă și ce se va întâmpla.

Eu întotdeauna am considerat că, dacă voi ajunge la 40 de ani, voi mulțumi că am trăit pe lumea asta și că am aflat cum este ea, dar la 40 am zis că-i un fleac și hai la 50, apoi la 60. Și tot așa, am ajuns să sar peste 80...

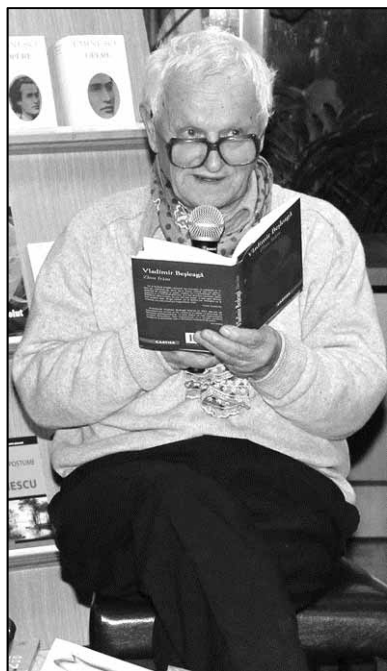
– Nu v-ați gândit vreo dată să-i faceți pe străbunii Dumneavoastră sau pe părinți eroi de roman?

– Dar eu am scris o carte despre tatăl meu, care a fost judecat și dus în Siberia, la Ivdel. Iar mama mea – vai! – a fost o femeie cu har, nu făcuse școală, dar știa versuri, cimilituri, avea simțul umorului... Tot de la mama am moștenit o trăsătură de care mi-am dat seama mult mai târziu: ea era mereu conectată la generațiile tinere, nu se ducea la taclale cu nevestele, ci mergea cu fetele. S-a căsătorit devreme, altfel ar fi fost și ea deportată. Deci, poate că vroia să-și trăiască adolescența pierdută și era permanent conectată la generațiile tinere.

Dar o viață lungă nu-i ușor s-o trăiești, pentru că viața are și cumpene mari. Ele nu m-au ocolit nici pe mine. Una dintre cele mai mari a fost atunci când am pierdut-o pe mama. Anume moartea ei m-a mobilizat să scriu romanul „Zbor frânt”. Apoi a fost altă lovitură – moartea feciorului meu, la vârsta de 24 de ani. Probabil, nu toți trăiesc atât de profund pierderile, dar eu era cât pe cât să mă duc după dâșii. S-a întâmplat, totuși, un miracol și am rămas...

Dialogurile Mișcării literare

– *Și Dumneavoastră sunteți mereu printre tineri. Dați sfaturi sau învățați de la ei?*

Vladimir Beșleagă la Biblioteca Județeană George Coșbuc din Bistrița

– Eu m-am format foarte încet. Am avut o experiență grea pe la 22-24 de ani, când tatăl meu fusese dus la Ural. Am trecut prin mizerie mare, mama a fost dată afară din casă și eu, care trăiam numai din bursă, mai colaborez la radio și trimiteam bani mamei în fiecare lună, ca să-i adune și să cumpărăm casa înapoi. Veneam cu trenul la

Chișinău și pentru că nu aveam bani, mă înțelegeam cu însoțitoarea de vagon și ea mă ascundea sus, pe o poliță, ca să nu mă prindă controlorii.

Să înveți nu-i târziu niciodată. Eu și ca om de cultură foarte greu m-am format. În toate am fost un întârziat. După universitate, unde nu am învățat mai nimic, am vrut să fac ziaristică, dar m-au obligat să merg la doctorantură. Timp de trei ani de zile, am studiat toată literatura română națională, istoria, dar aveam deja vreo 28 de ani.

Pe parcursul vieții am fost nemulțumit de studiile pe care le-am făcut. Atunci nu puteai să mergi în străinătate, iar la universitate n-am aflat aproape nimic în cinci ani de zile. Mă interesa cultura, literatura, dar aveam numai un curs cu Vasile Coroban și altul cu Nicolae Corlăteanu. Chiar și Coroban se limita numai la scriitorii permiși pe teritoriul Moldovei sovietice. Cărțile lui Eminescu și Creangă au început să fie editate mai târziu, abia după moartea lui Stalin. Iată de ce mă bucur când văd că tinerii noștri pot

să facă studii la Iași, București, Berlin, Paris sau chiar la Oxford.

– *Știi că scriești foarte mult. Câte manuscrise aveți prin sertare? Când ne faceți o surpriză editorială?*

– După ce a fost introdus alfabetul latin, am lucrat vreo opt ani și mi-am revăzut cărțile care au apărut în perioada sovietică, ca să le editez în grafie latină. După 2000, am lucrat intens la alte cărți, dintre care au apărut doar câteva, mai multe – nu. Vor fi vreo șapte, iar dacă mai adaug eseurile literare, eseurile politice, dialogurile... Din 1947 am susținut un jurnal până prin anii de universitate și, în baza lui, la 1 ianuarie 2000, când începea un nou secol și un nou mileniu, am pornit un fel de jurnal în jurnal. Și acesta își așteaptă tiparul. Apoi mi-a apărut ideea să scriu istoria vieții tatălui meu. Pe urmă, am abordat genul dramatic, am scris niște piese care au fost publicate. Am făcut și un experiment: am vrut să editez o carte audio, un audiobook – „Voci”. M-am dus cu ea pe la câteva edituri: „Iată, oameni buni, prin toată Europa sunt difuzate audiobook-uri, hai să încercăm și noi”. Zadarnice încercări. Au trecut nouă ani, dar cartea nu a mai apărut pe disc. Postul de radio „Europa liberă” mi-a solicitat câteva epizoade. Mi-au deschis un audioblog, cu intenția ca, atunci când o să termin de citit, să editez toate epizoadele. Astfel, o să apară prima carte audio în spațiul basarabean.

Începând cu 2008, până în 2010, am făcut un jurnal zilnic despre totul ce mi se întâmpla, dar și gândurile care îmi treceau prin cap. Fiica mea a trecut în calculator textul și s-au adunat aproape o mie de pagini. A descifrat ea înregistrările, că eu, de la o vreme, m-am săturat de scris. Port cu mine un reportofon și înregistrez gândurile, totul ce vorbesc. Merg pe stradă sau în magazin și – pac! – îl includ ca să dictez ceea ce aș vrea să spun cuiva.

Mai am o torbă de casete cu imprimări de prin anii 60, cu bătrâni care nu mai sunt în viață. O parte le-am descifrat și am publicat textele în cartea „Destine transnistrene”. Din păcate, nu mai găsesc casete noi, ele nu se mai produc, toți au trecut la reportofone digitale.

– În primii ani de putere sovietică, în literatura moldovenească aveau trecere, în primul rând, scriitorii transnistreni, precum Ion Cana. L-ați cunoscut?

– Pe Cana mai puțin, deși am discutat de câteva ori cu el, căci a trăit multșor, vreo 76 de ani. El locuia pe lângă hotelul „Leo Grand” și ne-a invitat când își sărbătorea un jubileu. Venise și Andrei Strâmbeanu, care întotdeauna ține cuvântări lungi. Am spus și eu cam așa ceva: „Dumneata ai scris o povestire care se cheamă „Râșnița”. Ați fost un profet, pentru că în neamul nostru întotdeauna începem să facem ceva și când pare că reușim – hop! – vine un val și dă rămă totul, după care trebuie s-o începem iarăși de la râșniță...”.

Acesta-i paradoxul nostru, al românilor. Și în politică se întâmplă același lucru. În 1999, ADR-ul făcuse deja cerere de asociere la Uniunea Europeană, dar, peste câteva zile, Roșca se adună cu Voronin, dau jos Guvernul Sturza și „pi...deț”, cum îi place să spună scriitorului Sandu Vaculovschi. Astăzi, iarăși avem în viața politică evenimente șocante, lovituri din spate, omoruri, minciuni, viclenii... Mă tem că va trebui s-o luăm iarăși de la început, de la „râșnița” lui Ion Cana.

– Ați pomenit de Alexandru Vaculovschi, unul dintre autorii care s-au impus în ultimii ani. Cum apreciați literatura autorilor mai tineri?

– La majoritatea dintre ei folosirea cuvintelor indecente a devenit o modă. Eu cred că ar putea fi și o strategie a autorului, cu scopul de a se promova în viața literară. Vaculovschi a folosit un fel de șoc pentru a-și face imagine din start. Pentru mulți pare ceva deosebit ceea ce a scris el, dar nici pe departe nu-i așa. Am studiat literatura română din perioada interbelică și știu că romane scrise în felul acesta au fost multe. La biblioteca din Cernăuți am citit un roman de Carol Ardeleanu. Acolo să vedeți indecență! Vaculovschi e nimic pe lângă el. Dar scriitorii mari abordează altfel perversiunile psihicului, sondează latura animalică a omului.

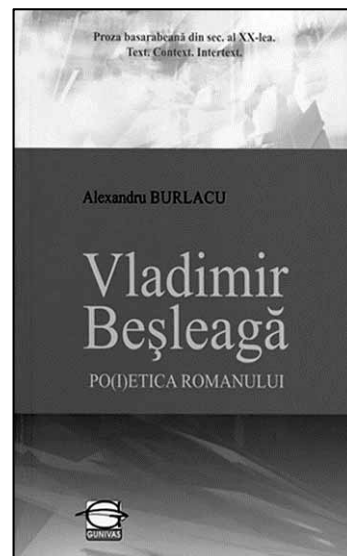
Totuși, cred că scriitorii tineri care folosesc în creația lor cuvinte tabu o fac pentru a se impune, pentru a face cartea lor căutată. Așa m-am pomenit și eu căutând

romanul lui Vaculovschi, ca să văd ce scrie el acolo. Pe când Aureliu Busuioc mai era în viață, Nicoleta Esinencu i-a dat niște texte pentru piese, ca să le citească și să-i dea un sfat. Busuioc avea simțul umorului, dar și experiență de dramaturg. Când a văzut ce cuvinte bagă ea prin texte, i-a zis: ”Fată hăi, dar ce-i cu tine? Ce te-a apucat?”, la care Nicoleta i-a răspuns: „Domnule Busuioc, astăzi, dacă nu folosești asemenea cuvinte, nici un regizor, nici un director de teatru nu vrea să vorbească cu tine...”.

– Vladimir Beșleagă este cunoscut și ca publicist, ca om cu luări de atitudine față de problema zilei. Care ar fi una dintre problemele actualei uniuni a scriitorilor?

– Nu știu ce ai vrea să auzi, dar o spun despre ce scriu eu acum un articol. Este vorba despre furt, despre piraterie în literatură. Mi-a povestit Grigore Botezatu cum a fost piratat. Niște editori au găsit basmele lui, le-au publicat și au făcut parale, fără să-l anunțe măcar. Ei bine, cei de la oficiul pentru drepturile de autor i-au obligat să-i plătească despăgubirile. Apoi a descoperit că o editoare, membră a Uniunii Scriitorilor, i-a luat basmele, plus una a lui Trifan Baltă, și le-a „adaptat”, le-a „reinvestit”, menționând doar că basmele au fost culese de Trifan Baltă și Grigore Botezatu. Ele n-au fost doar culese, ci au fost expuse și prelucrate, este proprietatea lor. Botezatu a împlinit iarna asta 84 de ani. Hai că moș Trifan Baltă nu-i, e mort, dar Grigore Botezatu trăiește, e colegul tău și cum poți să furi de la dânsul, fără a-l întreba? Iată cu ce mă mai ocup – cu niște luări de atitudine pentru dreptate, pentru susținerea unor colegi...

– Ca publicist, ați dezvelit mai multe crime comise de sovietici împotriva Bisericii. Ați publicat și o carte despre revolta de la Răciula, unde oamenii s-au ridicat în apăra-

rea mănăstirii din localitate. Prin ce v-au impresionat răciulenii, căci asemenea revolte

Un autograf pentru Ionela Silvia Nușfelean

au avut loc și în alte părți?

– Asemenea revolte au fost doar două – la Răciula și Baraboi. Am avut ocazia să răsfoiesc arhiva comitetului central al partidului comunist. Mă interesa campania antiromânească din 1959. Mi-a apărut atunci broșura „Conștiința națională sub regimul comunist”. Dar scotocind prin dosare, am aflat cum au fost persecutați preoții, cum au fost închise bisericile, mănăstirile. Dând și de cazul Răciula, am solicitat de la Ministerul Justiției permisiune la dosarele procesului, căci a avut loc un proces mare, închis, secret. Opt persoane au fost judecate la Judecătoria Supremă din Chișinău, patru – la Călărași. Cartea a apărut la „Prut Internațional”, are două compartimente, primul – închiderea bisericilor și mănăstirilor, al doilea – cazul mănăstirii Răciula, care a fost apărută nouă zile și zece nopți de oameni din opt sate apropiate. La urmă, lumea a fost atacată cu arme. Așa ceva s-a mai întâmplat la Baraboi, raionul Râșcani. Aceste două rebeliuni au fost cele mai importante în Moldova din perioada sovietică. Liderul rebeliunii, Mocreac, a făcut 15 ani de pușcărie. El a fost strecurat de către serviciile secrete printre oamenii care se revoltau ca să producă zădărnici, să-i dezbine,

dar Mocreac s-a dat de partea lor și le-a devenit lider. Am avut norocul să-l prind în viață și să-i ascult mărturisirile pe care le-am publicat în „Dialoguri transnistrene”.

– Dle Beșleagă, satul dumneavoastră de baștină, Mălăiești, e în stânga Nistrului. Credeți că reîntregirea Republicii Moldova ar face posibilă admiterea alfabetului latin în școlile transnistrene?

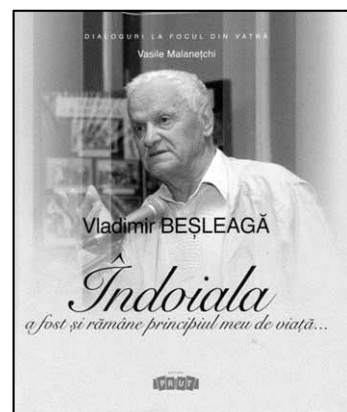
– Când Smirnov a pierdut alegerile și în locul lui a venit Evgheni Șevciuk, toți au așteptat unele schimbări. Dar nu se va întâmpla așa ceva acolo. Totuși, am să-ți spun ceva. Acum, președintele legislativului de la Tiraspol este unul Burlă, despre care se spune că-i din munții Carpați și că e român. Cică atunci când a venit în fruntea legislativului de la Tiraspol ar fi spus pe un site că trebuie să studiem limba română. Dar sigur că venirea lui în această funcție e o mișcare a FSB-ului, care vrea să ne certe pe noi cu noi înșine. Transnistria este o bază militară a rușilor și ei nu-și vor scoate armamentul de acolo. Iată că NATO a ajuns la Prut, iar Rusia nu vrea să plece din Transnistria. Asta înseamnă că noi, basarabenii, o să ne aflăm mereu între ciocan și nicovală. Toate se vor sparge în capul nostru, ca în evul mediu, când războaiele dintre polonezi și turci se dădeau pe teritoriul Moldovei. Cronicarii descriau pământul pârjolit și satele pustii, dar degrabă, în trei-patru ani, Moldova se umplea iarăși cu oameni. Așa-i neamul nostru...

Deși sunt băștinaș din stânga Nistrului, consider că trebuia să renunțăm la Transnistria și azi Republica Moldova avea alte posibilități de integrare europeană. Totuși, Republica Moldova este membră ONU în hotarele ei legitime, care cuprind și regiunea de la est de Nistru. În plus, dacă renunți la Transnistria, logica spune că Basarabia trebuie să revină la România, ceea ce nu convine Rusiei. Asta-i...

Interviu realizat de **Gheorghe BUDEANU**

Vladimir Beșleagă (Note biobibliografice)

- 1931, 25 iulie** Se naște la Mălăiești, Grigoriopol (Transnistria) – în familia lui Vasile Beșleagă și a Eugeniei, născută Ciocârlan – primul și singurul lor copil căruia tatăl i-a dat numele de Adolf, pe care preotul ortodox rus din sat, atunci când bunica și mama l-au botezat într-ascuns, l-a preschimbato în Vladimir.
- 1938-1941** Urmează primele trei clase primare cu program de învățământ sovietic în școala din satul Mălăiești.
- 1941-1944** Odată cu începerea războiului și cu instalarea în Transnistria a administrației civile românești, viitorul scriitor face clasa a patra primară și clasele I și II de liceu cu program de învățământ românesc.
- 1950** Termină școala medie cu medalie de aur și depune actele la Facultatea de istorie și filologie, secția limba și literatura română a Universității de Stat din Moldova. Tot în acest an, toamna, tatăl, Vasile Beșleagă, este judecat și condamnat pe un termen de 20 de ani de detenție, mama – dată afară din casă și casa confiscată.
- 1955** Absolvește studiile universitare și este lăsat să facă doctorantura pe lângă Catedra de limba și literatura română, având ca temă de studiu teza *Liviu Rebreanu, romancier*.
- 1958** După expirarea termenului de doctoratură, fără să fi putut finaliza teza (tema de studiu fusese respinsă între timp ca inacceptabilă pentru ideologia oficială) se pomeneste într-o situație confuză – cu familia împrăștiată și fără surse de subzistență. Este angajat colaborator literar la revista de satiră și umor *Chipăruș*. (În anii precedenți colaborase sporadic la *Tinerimea Moldovei* și *Scânteia leninistă*.)
- 1959, toamna** În urma destituirii redactorului-șef al revistei *Chipăruș* pentru publicarea unor materiale critice de „nuanță antisovietică și naționalistă”, așa cum au fost calificate acestea de către forul de partid – CC al PCM, Vladimir Beșleagă împreună cu alți tineri colegi din aceeași redacție este concediat, blamat de la diferite tribune și în presă și, fără casă și fără masă, rămâne pe drumuri.
- 1963** După câteva cărți pentru copii, îi apare volumul de proză scurtă *La fântâna Leahului*.
- 1965** Abandonează proiectul unei cărți la care lucra și, copleșit de durerea pierderii mamei, revine la subiectul unei povestiri mai vechi. În cursul lunilor aprilie-iunie redactează romanul *Țipătul lăstunilor* care în anul următor (1966) apare cu titlul *Zbor frânt*.
- 1969-1970** Redactează romanul *Noaptea a treia*, denumire ce are tangențe secrete cu textul *Zbor frânt*. Propusă revistei *Nistru* (un manuscris, pentru a deveni carte, era musai să treacă pe la revistă, primul filtru al cenzurii totalitariste), lucrarea este respinsă de colegiul de redacție condus de poetul ilegalist Emilian Bucov, hotărându-i-se astfel destinul pentru mulți ani.
- 1970** Apare în traducerea lui Vladimir Beșleagă celebrul roman antic pastoral *Dafnis și Cloe* de Longos.
- 1972-1973** După amara experiență cu respingerea manuscrisului *Noaptea a treia*, scriitorul se decide să lucreze la o carte pentru propriul suflet, fiind astfel scris romanul *Prima ninsoare*, care a rămas să zacă alături de cel precedent printre hârtiile autorului.
- 1973** Revine la subiectul abandonat în 1965, îl completează cu un al doilea plan, prezentul, și realizează cartea *Nepotul*, o cronică de familie care se publică peste doi ani cu titlul schimbat de redactorii cenzoari în *Acasă* (publicată în 1976). Scriitorul aborda în această

carte unele teme tabu ale epocii totalitariste – deportările țărănimii și foametea –, din care motiv s-a văzut nevoit să facă anumite concesii ideologiei oficiale, spre a înșela vigilența cenzurii comuniste.

1976 Apare, în traducerea scriitorului, nemuritoarea operă a lui Erasmus din Rotterdam *Lauda prostiei (Elogiul nebuniei)*.

1978 Scrie romanul pentru adolescenți *Durere*, care apare în volum în anul 1979.

1985 Apare prima carte a romanului istoric *Sânge pe zăpadă*.

1987, ianuarie Suportă o operație pe rinichi. Pe 12 ianuarie se sinucide fiul scriitorului, Alexandru. Pe 18-19 mai VI. Beșleagă participă la istorica Adunare Generală a Scriitorilor din Moldova, care a însemnat un moment crucial în mișcarea de renaștere, luptă și eliberare națională a românilor de la est de Prut.

1988 După 18 ani apare în volum cartea *Noaptea a treia* cu titlul modificat *Viața și moartea nefericitului Filimon sau Anevoioasa cale a cunoașterii de sine*.

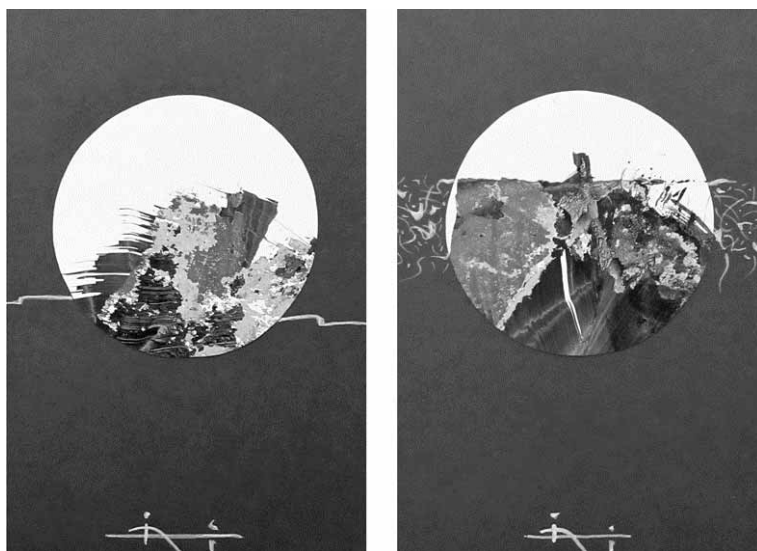
1990 Apare partea întâi din cea de-a doua carte a romanului istoric proiectat: *Cumplite vremi*.

1992 Pentru prima dată cu grafie latină, apare volumul antologic *Zbor frânt*, care include și romanul *Viața și moartea nefericitului Filimon...*, romanul *Pădurea albastră* și nuvela *Cel de-al treilea dacă ar fi fost acolo*.

1990-1993 Activează ca deputat în Parlamentul Republicii Moldova, primul legislativ ales în mod democratic. Timp de un an și jumătate este lider al fracțiunii parlamentare a Frontului Popular Creștin-Democrat.

1993-2015 Distanțându-se de activitatea politică propriu-zisă, care, odată cu reinstalarea la putere a neocomuniștilor, l-a dezamăgit profund, scriitorul revine la munca literară și, pe parcursul unui deceniu, își revelează din punct de vedere stilistic lucrările anterioare. Sunt publicate noi ediții din *Zbor frânt*, *Ignat și Ana*, *Nepotul (Acasă)*. Publică în 2002 *Jurnal. 1986-1988*. În 2006 îi apare volumul de versuri *Țipătul lăstunului*.

Susține o rubrică săptămânală la Radio Europa Liberă.

Alb gri

Vladimir Beșleagă

Cu Gheorghe Erizanu și Emilian Galaicu-Păun

La Biblioteca *Liviu Rebreanu* din Chișinău.
Moderatoare Lidia Grosu

Între cei mai curioși cititori

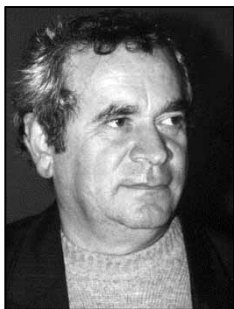
Fotoalbum Vladimir Beșleagă

La Biblioteca Județeană din Bistrița,
cu Emilian Galaicu-Păun, Gheorghe Erizanu, Ioan Pinteș

Cu Gheorghe Erizanu și Andrei Moldovan

Ploi și poeme trivalente

Andrei MOLDOVAN

Volumul de poeme semnat de Gabriel Chifu (*ploaia trivalentă*, Brumar, 2015) este o carte care implică discuții și dincolo de textele lirice, pentru că autorul însoțește poeziile cu un *Mic manifest despre poezia heracleitică*. Mic sau mare, la începutul sau la sfârșitul tomului, cum se întâmplă aici, tot

manifest rămâne, adică de luat în seamă pentru orice comentator. Mai mult, *ploaia trivalentă* beneficiază și de două însoțiri în chip de paratekst: o prefață semnată de Dan Cristea (*Un poet excepțional*) și o postfață scrisă de Răzvan Voncu (*Alchimie și dezvărire*), așa încât cititorul are toate reperele ca să nu rătăcească în universul poetic ce i se propune.

Revenind la *manifestul* pomenit, e util să observăm că nu este *pentru* ceva, ci este *despre* ceva. Asta înseamnă că ia în seamă o realitate existentă, fără să propună neapărat dezvoltarea unei direcții, cum înțeleg să procedeze în mod obișnuit manifestele în

În oglinda lecturii

domeniul artei. Autorul pornește de la conceptele de *eleat* și *heracleitic*, așa cum sunt ele prezentate în cartea lui Anton Dumitriu (*Culturi eleate și culturi heracleitice*, Cartea Românească, 1987). Observă că pentru cunoscutul logician *cultura eleată* ar fi „încrămențită în desăvârșirea sa”, câtă vreme cea *heracleitică* reprezintă „o cultură a permanentei devenirii, care este cultura europeană” (Gabriel Chifu, *Op. cit.*, p. 154). Nu spunem

că nu are dreptate poetul, dar ținem să facem câteva necesare completări care ne vor fi de folos în comentarea poemelor lui Gabriel Chifu. Mai întâi, Anton Dumitriu, împrumutând numele școlii filosofice întemeiate de Parmenide în Eleea, susține că omul mitic este cel care viețuiește într-o cultură eleată. Existența mitică presupune că ființa este parte a naturii și că ea trăiește în natură și supunându-se legilor acesteia. Omul culturii eleate, tocmai din această pricină, este aproape de sacru, de zei, iar relațiile cu aceștia sunt, pentru noi cei de azi, surprinzător de firești, apropiate, cu bunele și relele lor. Omul mitic nu este doar un concept, ci și un mod de viață. Adevărat, în acest caz nu se poate vorbi despre progres și devenire. Aș putea să iau exemplul țaranului român, nu neapărat al culturilor orientale, dar mulți cititori nu mai înțeleg cum se cuvine termenul, au întâlnit țărani doar în cărți și în filme.

După același Anton Dumitriu, ființa culturii heracleitice este omul modern, acela care începe să se contureze încă din antichitatea grecească. Filosoful îl caracterizează ca fiind dinamic, într-o permanentă competiție cu tot ce îl înconjoară. Raportul său cu sacralul este unul total diferit, pentru că distanța între om și divinitate devine una impresionantă, iar asta pentru că ființa modernă este conștientă de dimensiunile neînsemnate ce la are în raport cu sacralul. De aici și nevoia de compensare prin competiție, dinamism, prin acumulare de putere. Toate astea înseamnă devenire, înseamnă progres.

Gabriel Chifu, în *Manifestul* său, ține mai întâi să se definească, să se identifice ca poet, să se includă în ceea ce numește domnia sa *poezia heracleitică*. Iată ce ne spune poetul (aleg un fragment, fără intenția de a face un decupaj care să îl dezavantajeze pe autor): „Dăruită prezentului, ea are un capăt în viitor

și altul în trecut, care îi sunt, și ele, acasă. De la tonul orfic și până la tonul parodic, de la cuvântul care întemeiază și până la vidul limbajului, totul îi este îngăduit. De la tragedie și până la comedie ori grotesc, totul îi este propriu. De la misticism la miticism (miticismul lui Mitică), infinitul cuprins în litera s care diferențiază aceste două cuvinte îi este propriu. Poetul care crede în poezia heracleitică este un perfect cameleon textual: așa își găsește el noima.” (*Ibid.*, p. 159) Dincolo de faptul că manifestul este scris într-o manieră poetică, dar și de acela că ne amintește de entuziasmul manifestului anticlasicism al lui Victor Hugo (1827), cu oarecare luciditate, vom vedea că, lăsând la o parte romanticul „totul este permis”, vom regăsi libertăți și înnoiri pe care poezia și le-a asumat de-a lungul vremii, începând de la greci cu poezia saphică, apoi cu cea alexandrină rezonând pe urmă în poezia latină, începând cu Catullus, până la postmodernismul de azi, inclusiv la cel românesc, recuperator de forme și teme deopotrivă.

Volumul apărut la Editura Brumar din Timișoara este o antologie de autor. Selecția poeziilor a fost făcută de așa natură încât să dea unitate întregului grupaj. Dacă pagina de titlu nu ar face mențiunea, puțini cititori și-ar da seama că suntem în fața unei antologii. Cu toate astea, poemele din prima parte a cărții sunt în general marcate de o sesizabilă diferență între o primă parte stăpânită de un delir liric – termenul nu trebuie luat în sens negativ, pentru că dă frumusețe și vibrație poeziei – și o a doua parte, subtil cenzurată, o explicitare poetică de natură să mai estompeze abisurile printr-un ton reflexiv sau prin livresc. Vocea poetică devine și una demiurgică sau cel puțin profetică dezvăluind un univers nebănuț, cu revelații și abisuri nebănuite, și totuși omenesci: „ea locuiește într-o sămânță de aur, minunată./ ea trece pe câmpuri: e piciorul pe care-l așază/ luna în iarbă,/ cu care luna merge dintr-un sat/ în altul. ea trece doar/ prin locul liber dintre două ore/ dintre două zile ce-și urmează, de aceea/ timpul nu o ruginește/ și are pană luminândă, astrală, un vânător/ a vrut s-o împuște, dar glonțul/ s-a întors în armă, pușca s-a risipit și a curs,/ vânătorul nu a mai găsit drumul spre casă,/ a rămas în văzduh închis.” (*Dropia*) Vocea demiurgică vine dinspre ființa mitică,

fără îndoială, nu dinspre heracleitic: „am făcut sul tot peisajul – / cerul cu nori și cu câteva stele,/ apoi văzduhul prin care tocmai/ trecea vântul, tocmai trecea/ mirosul liliacului înflorit,/ tocmai trecea o umbră.// apoi strada cu biserica din apropiere/ și cu casa mea...” (*papirus*).

Partea contemplativă a poemelor din prima parte, adică din perioada de început a carierei poetice a lui Gabriel Chifu se conturează ca o nevoie lăuntrică de echilibru, ca o construcție poetică a unui autor marcat mai degrabă de armonia lucrurilor și a lumii decât de abisurile care le locuiesc. Cugetarea poetică potolește astfel dezlănțuirea profetică, ele părând a fi concurențiale, ambele găzduite de ființa profundă a poetului. Evoluția poetică nu duce, cum s-ar putea crede, la eliminarea uneia dintre componente, la o renunțare „înțeleaptă”, ci la omogenizare, la contopirea celor două voci în una singură, în care partea tradițională abisală de la începutul poemelor – o fi și acesta motivul pentru care poezia sa a fost trimisă uneori, nu foarte motivat, spre afinități expresioniste? – devine o neliniște asumată, trece înspre profilul ființei moderne (da, heracleitice, s-ar putea spune!), iar implicarea ființei creatoare în freământul crescând și metafizic al universului, prin eliminarea puseurilor retorice, duce la unificarea tendințelor diferite ale creatorului în una singură, mai puternică, mai vibrantă. Se ajunge la însuflețire dramatică, la viață, într-o lume poetică nouă sau revelată. Poemul câștigă în fluiditate mai cu seamă: „vai, am devenit lichid:/ trupul meu tot și gândurile curg/ pentinderea de ape a făpturii mele/ acum, cerească, se oglindește steaua,/ în valuri raza ei scânteie.// și ca și când n-ar fi îndeajuns/ poemele însele, cartea întreagă/ de apă se fac, curgătoare se-arată./ iar vântul ciudat de la miezul nopții/ muzical învâlburează/ marea aceasta scrisă.// dar în unde/ nimeni nu pătrunde./ și înțelesul versurilor/ pururi pierdut rămâne:/ de sub lacăt, din adânc de ape,/ vai, n-are cum să scape.” (*o viziune*) Trivalența ploii care cade în lumi diferite (inspirat titlu al poeziei și al volumului!) ajunge să fie și trivalența poemelor.

Poeziile cu accente religioase cunosc și ele o evoluție, deși nu reprezintă o componentă foarte consistentă a operei sale poetice. Asta pentru că religiozitatea lui Gabriel Chifu

vine din adâncul ființei și se revarsă în lucruri (mitic, eleat), nu trăiește prin raportare la un sacru spre care omul se îndreaptă, față decare se definește (modern, heracleitic). O astfel de înțelegere cunoaște în poezia sa o devenire, după o confruntare lirică cu sine, și duce la câteva poeme remarcabile (*transparentă, ființa lui de necuprins*), fără a putea să-l considerăm totuși un poet religios. Ele sunt o parte doar a unei opere de o mare diversitate tematică, lucru asupra căruia nu vom insista acum.

Totuși, nu putem trece cu vederea poemele de iubire de o mare delicatețe, de o mare profunzime, fie că sunt tratate cu mijloace clasice, fie că autorul recurge, cum se întâmplă deseori, la un arsenal poetic postmodern. Iubirea, cel puțin, este domeniul în care se resimt mai pronunțat afinitățile cu opera poetică a lui Henri Michaux, aproape de ezoteric, aproape de exorcizare: „te invoc și te slăvesc pe tine/ care într-o bună zi ai venit/ și te-ai vărsat în propozițiile mele/ ai ajuns în adânc/ la rădăcina obscură a vorbelor mele/ te invoc și te slăvesc pe tine/ care după ce s-au terminat/ treptele scării/ ai pășit direct pe înșeri ca Dumnezeu și ai venit/ spre mine/ și după ce s-au terminat înșerii ai pășit/ direct pe cuvinte/ și ai venit direct spre mine și după ce s-au terminat cuvintele/ ai pășit direct în gol și ai venit spre mine m-ai căutat/ m-ai găsit/ m-ai dezgropat din mine însumi// m-ai redat mie pe mine însumi.” (*treceau delirând biciclete fără memorie*)

Poetul este unul neînregimentat în grupările care au colorat și colorează viața literară românească. Tocmai de aceea, nu se simte tributar unor maniere poetice, fie ele și consacrate, subordonând mijloacele nevoilor de conținut. Asta nu îl împiedică să treacă de la clasic la postmodern, cât se poate de natural. Mai mult, atinge și manifestări lingvistico-poetice mai zvăpăiate, pentru care nu există nimic intim pe lumea asta. Din fericire, nu insistă, pentru că nu este el croit pentru asta. Este aventura lirică a altora. Am remarca în privința autorului *ploi trivalente* cultivarea unor forme lexicale arhaice, conferindu-le o puternică încărcătură poetică, modalitate consacrată încă de poezia eminesciană, dar care se dovedește mereu proaspătă,

inepuizabilă. Apoi, un simț deosebit al utilizării formelor verbale în marea lor diversitate. Trecerea de la un prezent etern, prin trecutul marcat de durabilitatea imperfectului, până la un viitor profetic (*tămâioara*) este de natură să pună în valoare potențialul poetic al verbului românesc. Poetul își permite și experimente prozodice aproape de decadentism, de la ruperea ritmului, la rima accidentală sau la conferirea unor valori pur poetice punctului.

În postfața volumului antologic, Răzvan Voncu, metodic, după ce face o trecere în revistă a generațiilor care au marcat poezia română contemporană, în demersul său de a identifica locul lui Gabriel Chifu într-un asemenea peisaj, afirmă că, de-a lungul a patru decenii, poetul a cunoscut o evoluție în trei trepte, etape pe care le trece în revistă cu ajutorul textelor câtorva dintre criticii literari care l-au comentat la timpul potrivit. În urmă, el conchide: „Este, prin urmare, din familia acelor spirite care nici nu golesc universul de mister prin interogații epuizante, nici nu jubilează în fața spectacolului banalității. Renunțarea la stilul înalt, neomodern, al generației 60, este doar stilistică. Structural, Gabriel Chifu este un poet al jocului clasic dintre plin și gol, dintre afirmație și negație, dintre prezență și absență. Joc din care rezultă o arhitectură echilibrată, cerebrală, lipsită de dizgrațioase excese.” (Gabriel Chifu, *Op. cit.*, p. 274)

Realizatorul prefeței, Dan Cristea, dă textului său un titlu mai puțin obișnuit pentru un metatext, care ne-ar trimite spre encomiastică. În fond, lucrurile sunt departe de așa ceva, criticul dovedindu-se echilibrat și realist. Printre altele, referindu-se la *Manifestul* pomenit deja aici, prefațatorul estompează mult rolul său și propune să îl considerăm drept unul dintre poemele antologiei, cu atât mai mult cu cât este o republicare, iar stilul, cum am arătat și noi, este unul poematic.

Așa o fi, lucrurile s-ar simplifica mult. Aș fi bucuros să accept o astfel de propunere, dar nu îmi îngăduie situarea distinctă a *Manifestului* față de corpul poemelor, obligându-mă să îl tratez altfel. Și nici autorul nu cred că ar fi încântat să se diminueze importanța ce ar fi vrut să i-o dea, deși nu îl întreabă nimeni.

Darie Magheru – limbaj și magie

Nicolae MUNTEANU

Sub egida editurii Eikon din Cluj, a apărut în toamna lui 2014 primul volum din creația lui Darie Magheru, (*Scrieri – Volumul I. Poeme*). Integrala operei a fost completată la început de an 2015 de alt volum ce cuprinde proza, fiind în așteptare dramaturgia. Se face astfel un act reparatoriu pentru scriitorul brașovean-săcelean oarecum eludat de critica și istoria literară datorită originalității nonconformiste, întrucât nu folosea majuscule (chiar și numele și-l scria ca un substantiv comun).

Darie Magheru este pseudonimul literar al lui Aurel Zaharia Moldoveanu (25 octombrie 1923 – 25 octombrie 1983). Numerologie fatidică ori nu, viața lui Darie Magheru a avut tumultul existențial specific artiștilor de anvergură. A studiat arta dramatică la Academia regală din București, ulterior la Institutul de teatru Matei Millo din Iași, avându-i ca profesori printre alții pe George Vraca și Ion Manolescu, apoi a fost actor la Brașov, Ploiești, Arad și Botoșani. Ca rol de referință, l-a interpretat pe Ion din *Năpasta*. În perioada 1950-1951 a fost deținut politic, în 1960 a fost exclus din Uniunea Scriitorilor pe baza unui raport al lui Petre Sălcudeanu. Deși reprimat ulterior, acest spirit iconoclast a fost tacit marginalizat, în ciuda unei opere literare cu totul aparte pentru proletcultismul obsedantului deceniu și în general pentru rigiditatea unui sistem totalitarist.

A debutat intempestiv la 18 ani cu placheta „cu barda-n porți de veac” promițând un lirism exuberant prin vivacitatea expresiei. Ulterior, într-un spirit critic de frondă, autorul se dezice de poeziile din 1941 considerându-le nesemnificative.

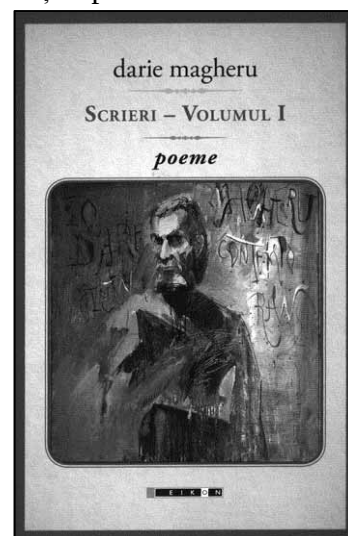
Volumul *eu, meșterul manole* din 1957 a fost primit cu încântare de Gellu Naum, având în vedere prohibiția la calitate în plină

perioadă stalinistă. Propensiunea mitologică avea să devină o direcție poetică. În 1968 apare volumul *poeme* din care amintim poemul tragic *pygmalion*, în 1973 volumul *guernica* dezvoltă aceeași vocație pentru poemele ample numite simfonii, ca îngemănare sincritică între poezie, muzică și dramaturgie, iar în ultimul volum din 1982 *zeu orb cu flori* este inserată mitologia dacică a nemuririi prin ciclicitatea istoriei și interdependența generațiilor.

Pe alocuri, Darie Magheru e ca un ecou reverberator barbilian, în faza sa parnasiană, dar deliricizarea textului poetic e transformată într-o descătușare prometeică a Cuvântului dintr-un corset estetic prefabricat din imagini minerale.

„da/ brațul valah/ va coborî-n minerale/ și gestul paloșului/ va coborî-n minerale/ și culoarea hlamidei/ valahă/ va coborî-n minerale” (*coșmarul bastei*, volumul *schite iconografice* 1973).

Prin intelectualizarea profundă a expresiei poetice, prin tehnicile și modalitățile expresive curajoase și înnoitoare, opera lui Darie Magheru nu se adresa publicului de larg consum dintr-un sistem socialist cu cenzură atentă la orice nuanță conotativă. Mai curînd forma și structura discursului poetic prefigurează optzecismul postmodern al brașovenilor Caius Dobrescu, Alexandru Mușina sau Andrei Bodiu.

Poeziile sale se deschid unui Cititor avizat, pentru care actul lecturii înseamnă o recreare și o redescoperire a planului ideatic inovator. Între Autor și Cititor se stabilește un raport de complementaritate. Odată intrat în imperiul poeziei pure, fără inhibiții lexicale, în universul fabulos al Ideii, Cititorul are plăcerea să descopere un Darie Magheru magician al Cuvîntului. Nu este o poezie de tip simbolist, în cazul în speță sinestezia inedită este între sunet și Idee.

„u – cel ce scrie tauri/ i – magul/ ib, ic, id, if, ig, ih, ij – vînători/ a – femei interzise!” (poezia *tribul lui sautuola*, vol. *exclusiv tauri*, 1991).

Textul poetic i se relevă degustătorului de poezie din savoarea intelectuală specifică artiștilor ce dau cu „barda-n porți de veac”, deschizători de drumuri, dar fără siaje. Urmele impactul în *porți de veac* sînt, din păcate, prea puțin sesizabile, ca și cum timpul n-ar fi avut răbdare cu acest poet insolit.

Interesante ni se par, în egală măsură, poeziile inedite publicate în acest compendiu postum, într-o paletă largă și neomogenă. Erotismul din *cîntec oprit* e aidoma unei superbe declarații de dragoste șoptite pierdut, e un atac intempestiv și sălbatic al feromonilor pe care un eu liric îndrăgostit îl percepe înfierbîntat de dorință, dar neconținut filosofic: „acum este vremea, bătrînu-odihnește,/ e soarele vrej răsucit după trunchi/ dorm viscole-n murguri. izvoru-mi șoptește/ că pot să m-așez lîngă tine-n genunchi./ ți-e umedă gura. văpăi se dezghioacă/ spre gura mea buzele-ți lasă. e bine./ zăvozii și-i stîmpăr arsura ta dacă/ ai să începi să mă simți curînd între tine./ ci nu-ți fie teamă, la-nțîia mea pripă/ adînc am să mușc, peste coapse-aplecăt/ cunoașterea-n noi și-o răsfrînge aripă/ cum ramuri răsfrînte în apă se zbat./ iar cînd vom fi una, din glezne în gură, asemenea lui vom ști viața și noi./ și moartea vom ști-o din-nalturi de-arsură/ surpați fără veste cînd iar vom fi doi...!” E o schimbare a tonalității, dar și a tehnicii, mai puțin inovatoarea, dar categoric mai deschisă cititorului, care are revelația unui alt Darie Magheru, de o sensibilitate abisală insuficient exploatată. (Alte inedite similare: *descîntec de o creangă de crin*, ci

nemiînd de ne-om iubi mereu, și spune basmul, vioara, balada muierii care-a-nșelat)

În *labiș* (altă creație postumă din acest volum) freamătul liric are în incipit rezonanțe de omagiu metaforic...

„vă implor – nu visați!/ ieri dimineață/ un tramvai/ a strivit poezia!”

dar pare a fi doar o capcană poetică revolută. Strofele următoare trezesc cititorul prin imperativele acute de un realism textualist „fiți hidoși/ din frumusețe au rămas așchii de os/ ...fi-vă milă de voi!/ mimați prostia!/ creierul său/ și-a tras în cochilia turtită/ toate dendritele/ cu care adulmeacă/ rostul lumilor!” și se încarcă de o gravitate progresivă pînă la finalul cu aluzii antitotalitare.

„...mimați idioțenie!/ viața are/ – cu adevărat –/ frîne westinghouse,/ dar ele nu mai funcționează!/ mimați imbecilitate –/ e singura noastră șansă!”

Limbajul aluziv putea deveni periculos în sistemul comunist. Poate că de aceea poezia a rămas în manuscris. Textele lui Darie sînt departe de a fi o retorică subsumată unui sistem politic. Inactualitatea lor (de atunci) să fi fost unul din motivele pentru care istoria literaturii l-a ignorat?

Exegeza literară restrînsă (dintre care amintim pe Octavian Soviany, Romul Munteanu, Al. I. Brumar, Mihaela Malea Stroe) a făcut aprecieri comparatiste lăudabile, așezîndu-l pe Darie Magheru alături de Vasile Voiculescu, Radu Gyr, Radu Stanca, ori undeva între Marin Sorescu și Nichita Stănescu.

Poezia lui Darie Magheru are soarta tablourilor suprarealiste gen Picasso ori Salvator Dali. Îmbinarea de linii și culori generează interpretări multiple, în funcție de unghiul de refracție din care privește Cititorul. Dar, indiferent de punctul de referință, insolitul intertextualismului poetic are același ecou original, profund livresc. Cu siguranță este motivul pentru care, mereu îndrăgostită de poeziile lui Darie, d-na Olga Lascu, octogenara soră a poetului, cu a sa memorie prodigioasă, este ecoul scrierilor sale, singura ce știe mai toate poeziile par coeur. Îi izvorăsc

din inimă. Din locul în care a crescut, la fel ca și Darie, neostoitul îndrăgostit.

„...în satul meu cresc plopii, înfometați de cer,.../ vin seara curcubeu sub streșini de s-adapă... .../ eu m-am născut când toamna, prin lunci, bătrîn oier/ mîna din urma codrii să-i culce lung pe apa.../ și de te-am vrut cu setea ce-n lujer iscă muguri,/ dînd buzna de pe creangă și sfredelind înaltul,.../ azi vinul cărnii

tale-plinit în trup ca-n struguri –/ l-o bea , în fapt de seară, cu buze arse, altul!”
(*autobiografie*)

Ca să-l parafrazăm pe autor însuși, Darie Magheru este Gebeleizis, „zeul orb fără flori” al liricii anilor 1941 – 1983. A cedat laurii pentru cei din generația sa. Cei apropiați îl numeau Tragicul Domn al Poeziei Sale.

Portrete

Moș Groșan coțcariul

Icu CRĂCIUN

Din cele trei-patru precizări ale lui Ioan Groșan de la începutul cărții sale *Lumea ca literatură (Amintiri)*, (Polirom, 2014), socot că una singură merită a fi amintită. Este vorba de faptul că nu „orice întâmplare mai intere-

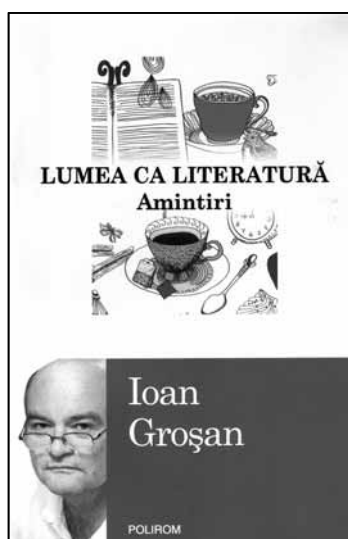
santă, trăită sau auzită, (...) trebuie trecută în literatură”. Ei bine, „amintirile” acestea trebuiau scrise și publicate pentru a se bucura și alții de farmecul lor, iar eu, unul, mă număr printre aceștia. Sunt convins că ele sunt reale, dar talentul de povestitor al autorului le așază pe raftul de sus al prozei româ-

nești contemporane. Prin intermediul lor facem cunoștință cu o altfel de viață rurală, citadină, cazonă, studențească, ba și a breslei din care face el parte. Concluzia sau morala câtorva întâmplări sunt de-a dreptul savuroase; amestecul ironiei fine cu satira și comicul de limbaj ori de situație degajă bunădispoziție molipsitoare. Amintesc aici băuta de jaf și cotropire pe care o fac doi consăteni prieteni, „încât după trei-patru ore de tras la greu cei doi nu se mai recunosc”, cu alte cuvinte li s-a rupt filmul. Dialogul lor este comentat în final astfel: „Nu vi se pare că această întâmplare (autentică!) seamănă perfect cu o scenă celebră din *Cântărețul cheal* a lui Ionesco?” Și tot așa veți descoperi citind *Poetul și veterinarul*, *Dracula în doi*, *Poporul ilir* sau *Cel mai frumos omagiu și mai profund adus ideii de intelectualitate*

când George Țâra îi povestește despre chemarea bunicii sale de la București la Prundu Bârgăului pentru a-i prezenta o eventuală viitoare nevastă, care îi reproșează bunicii că l-a făcut să bată atâta drum pentru o fată cam urâtică, la care bătrâna zice: „Vai de mine, măi George, când o făcut atâta școală? Șase ani de farmacie!”

Peripețiile „junelui comediant” (în 10 episoade) la Festivalul de film de la Cannes (1992) cu ocazia prezentării filmului românesc *Balanța* sunt și ele la fel de copioase: de la obținerea legitimației de participant, a hranei în schimbul unui pachet de Carpați fără filtru, de Sfântu Gheorghe (botezate de Ioan Groșan „marijuana românească”), întâlnirea cu Eugenia Vodă, cea care îi oferă mașina unde să doarmă în locul unei camere scumpe la hotel (în prima noapte este confundat cu un hoț de mașini, apoi alte două nopți sunt petrecute în compania unei lesbiene nordice, răsfățat cu mâncare și băutură și răsfoind împreună cu scandinavă, „ca doi bătrânei care se uită la pozele din armată, albumul iubirii celor două lesbiene”, la care I. G. conchide: „Maaamă, ce era acolo! Socialism cu față umană, din toate pozițiile, cum visa dl. Ion Iliescu!”, pentru ca să încheie sejurul în Franța pe iahtul regizorului Marin Karmitz (cu rădăcini familiale în Galați), unde coțcariul de Groșan caută băutura care provoacă voia bună aidoma legendarului Tezeu în căutarea lânii de aur.

Evocarea regizorului Moscu Copel, celebru prin filmele sale documentare din perioada comunistă: *Seraliștii* (tinerii mineri trimiși de autoritățile comuniste pe litoral, la Costinești, în decembrie, cu vânt și ploaie mărunță, iar seraliștii stahanoviști cu ochelari de soare), *Pe malul Ozanei* (într-un peisaj

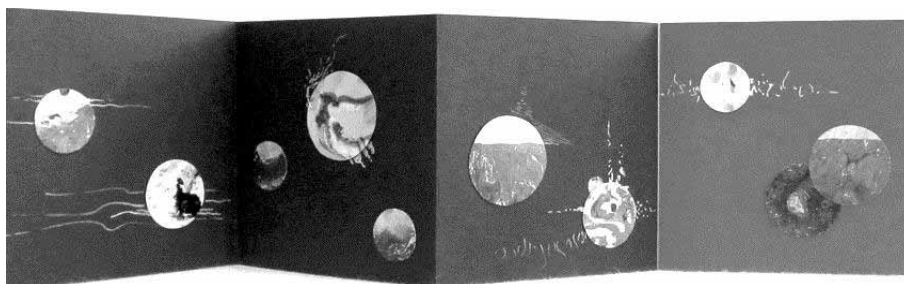
idilic este prezentat un liceu de...tractoriste amărâte, care mie îmi aduce aminte de următoarea glumă: „În sat, la discotecă: Donșoară, dansezi?” „Nu”. „Atunci, hai să ne ajuți să împingem tractorul”) sau *Va veni o zi* (la Avicola Bacău, „unitate fruntașă pe ramură”, exista și o grădiniță pentru copiii angajaților, cărora li se preda și muzică, iar imaginile suprapuse cu un contrabas și cele din abator, unde se sacrificau curcani, sunt demne de ilustrarea celui mai elocvent umor negru) și farsa făcută de tatăl senior lui Copel junior și surorii sale, cu transmisia făcută din podul casei ca și când ar fi fost de la radioul de la Moscova, este una memorabilă.

De neuitat este descrierea mesei servită la una din cârciumile capitalei alături de George Țâra și Ioan Buduca, acesta din urmă însoțit de logodnica sa rafinată, proaspăt sosită din Norvegia. Buduca își dăscălește prietenii, dar și pe Costel, chelnerul care servise și la Continental!, cum să se comporte, dat fiind faptul că aveau între ei o fată atât de stilată. Tustrei sunt stresați, însă, se pare, că Ioan Buduca a fost cel mai tensionat, căci voind să taie biftecul, acesta va tăia în două și farfuria, lucru care îl va determina pe Costel să rostească „nemuritoarele” vorbe: „Să-mi bag p..., în viața mea n-am văzut așa ceva!”

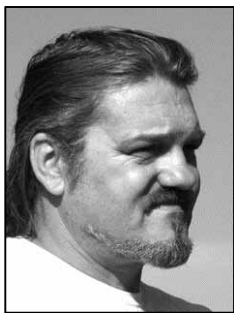
Una din povestiri poartă un titlu incitant: *Cele șapte vorbe memorabile ale lui Ion Mureșan*. Pe un frig teribil, în Deltă fiind, autorul îi cere poetului să rostească șapte cuvinte pe care să le noteze și să rămână pe veci pentru posteritate. Te aștepți la ceva filozofic, cu un tâlc profund, dar I. M. zice că se poate de deslușit: „Dracu ne-a adus aici! Mi-i tare frig!”

Merită, de asemenea, reținute cele patru episoade dedicate *Erosului în socialism* (*Joiă tineretului* – cu rolul blues-ului în creșterea natalității rurale, *O troțkistă mexicană înfocată*, *Cântarea României – Cântare Erosului* și *Top senzual la țară*), și *Zece farfurii de supă* (Lucian Perța se dezlogodește mâncând 10 farfurii de supă, în felul acesta parodiindu-și logodna), împreună cu *Umorul s-a născut la sat* (unde, unul dintre protagoniști, Tanasie, primar în satul lui I. G., va citi o dare de seamă inedită, făcută de un funcționar de la Primărie, dornic să-l batjocorească. Dar să-i dăm cuvântul scriitorului: (Funcționarul) „a bătut darea de seamă la mașină și i-a dat-o cu câteva minute înainte de începerea adunării generale s-o citească. Primarul a început s-o lectureze, poticnindu-se din când în când, și-a ajuns la următorul pasaj, în josul paginii: *Ținem să afirmăm că auto depășirea e o condiție sine... sine... cua... non a tuturor realizărilor noastre și că, deși în colectarea impozitelor mai există cetățeni care au scru...* Pagina s-a terminat, Tanasie a luat-o pe următoarea și-a înghețat. A revenit la prima, apoi s-a uitat din nou pe-a doua și-a zis tare, uluit: *Să mă trăznească Dumnezeu dacă aici nu scrie pule!*” Hâtrul de Ioan Groșan notează în loc de concluzie: „Așa au pătruns neologismele în satul meu. Și unele dintre ele au și rămas acolo”.

Mă bucur că autorul acestei cărți a introdus și unul dintre cele mai subtile texte de-ale regretatului scriitor Alexandru Vlad, intitulat *Măslina aproape gratis*, considerat, dincolo de umorul negru al întâmplărilor, „emblematic pentru tot ce am trăit și noi înainte de 1990”.

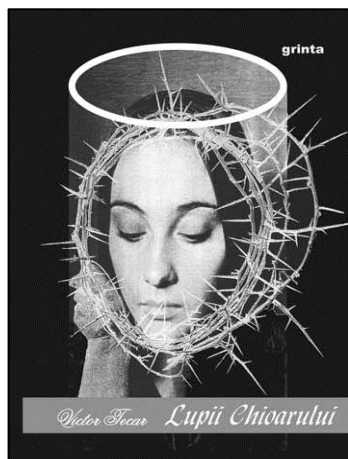
Carte 1

Victor Tecar – o arheologie romanească a mentalului colectiv

Alexandru UIUIU

Istoricul ordonează cronologic evenimente internaționale și naționale, stabilește conexiuni, adună cifre statistice și dă o imagine de ansamblu a deceniilor roșii postbelice, dar nu are cum să prindă în exercițiul lui

dramele personale, acțiunea micilor despoți locali, felul în care răul sistemului s-a insinuat la nivelul individului. Romancierul în schimb, pentru a descrie același proces istoric, pornește de la celălalt capăt, de la viața individului, astfel încât

propoziția „Mi-au furat oile!” a lui Filimon Secară din debutul romanului devine, chiar dacă descrie o dramă personală, pentru cel aflat în situația respectivă, un strigăt universal și apocaliptic.

Victor Tecar (în *Lupii Chioarului*, Ed. Grinta) are răbdarea arheologului care cu instrumente de precizie descoperă piesă cu piesă pietrele unui mozaic acoperit de praful istoriei. Responsabilitatea pentru viețile risipite de un sistem bicisnic, pentru destinele celor nedreptățiți de sistemul instaurat în anii de după Al Doilea Război Mondial, îi dă puterea și menirea de a scrie empatic, de sub fiecare acoperiș de casă și din cămașa fiecărui om în suferință.

Țăranul de oriunde – de această dată din Țara Chioarului, din satul Sălnic – își închide zarea viețuirii în trei cercuri concentrice: gospodăria familială cu pământurile în lucru, mai apoi hotarul satului și la urmă limitele ținutului care adesea poartă și denumirea de

„Țară” ca semn că granițele viețuirii și cunoașterii nu au nevoie să se întindă mai departe. În aceste cercuri de foc intră Victor Tecar pentru a reda o perioadă complexă social și în această întreprindere el surprinde viața de sub fiecare acoperiș, cum spuneam, pornind de la visul și trăirile subiective ale fiecărui ins pe drumul interacțiunii dintre personajele portretizate, apoi în a desena rețelele din comunitate și tulburarea lor. Ca un rezultat constant autorul surprinde presiunea sistemului comunist care infuzează rînd pe rînd fiecare destin deteriorîndu-i rosturile și felul de viață tradițional.

În tîrgul Chioarului doi cetățeni găsiți cu piei de capră și de vițel sunt acuzați de prelucrarea ilicită a produselor monopol de stat și sunt cuprinși de disperare știind că îi paște pușcări. Miliția umblă cu un IMS și activitatea ei arbitrară poate transforma orice om inocent, în delicvent. Un moșneag care a fost în Primul Război și la Marea Unire de la 1918 și spune că i-au murit trei feciori în Al Doilea Război Mondial este jignit și aproape bătut de un plutonier de miliție pentru că vrea să intre cu vaca în tîrg. Tîrgul Chioarului, locul reprezentativ al țării, definită cum am spus mai înainte, ne introduce într-o lume a căror oameni încep să-și piardă tradițiile și identitatea, o lume în care intră umilința și frica deteriorînd-o ireversibil. Ceea ce mi se pare mie cel mai bine surprins și cel mai grav în trilogia lui Victor Tecar, ca rezultat socială a impunerii unui sistem străin de matricea stilistică a locului, este războiul social fratricid. O luptă a românilor parveniți împotriva românilor nevoiași care te face să te întrebi: Doamne, ce fel de oameni sunt în poporul acesta și cum se pot rupe oamenii acelui neam în tabere atît de diferite și adverse?

Pe de o parte activiștii de partid, milițienii, securiștii și acoliții lor, o haită de lupi ai Chioarului, mereu nesătulă și crudă, pe de altă parte țărani plugari, meșteșugarii, crescătorii de animale, despărțiți de o falie adâncă în care se aude în ecouri cîntecul rusesc „Doar în țara mea nemărginită” și poeziile revoluționare despre viața nouă, colectivizare și comunism, așa cum se întîmplă într-o acțiune propagandistică de la Căminul Cultural Sălnic în care în anii 50 a început proliferarea sistemului ideologic comunist în mediul rural.

Abandonarea tradițiilor, pierderea identității, pierderea libertății și a valorilor individuale au fost sarcini de partid îndeplinite cu rigoare de activiști în satul Sălnic, și (după cum ne asigură istoricii de această dată) acest lucru se întîmpla în toată Europa de Est, pînă la zidul Berlinului, sub influența Uniunii Sovietice după cel de-al doilea război mondial. Cînd Marele Topor sovietic a vrut să lovească și a multiplicat puterea lui în topoare individuale s-au găsit oameni, cozi de topor, de la Zidul Berlinului pînă la Moscova pentru ca să profite de această putere și să lovească în apropiații lor, în neamul lor. La Sălnic și în Țara Cioarului, Boaru, Bolșevicu, Cuțoaie, Plutonieru Grădinaru, Maxim, feciorul Cuțoaiei, Avram, noul șef al CAP-ului, Onofrei și alții asemenea sunt mici satrapi care, cu gîndul parvenirii, ascendenței în carieră și a binelui egoist își trădează neamul și impun reguli străine acestuia. Acțiunea lor se concentrează pe pierderea de către țărani a sursei vieții prin cedarea animalelor și pămîntului în scopul constituirii prin forță a cooperativelor agricole și a altor forme ale agriculturii de tip sovietic.

Sunt copleșitoare scenele în care prostia, violența și servilismul față de puterea instalată irump în relațiile dintre oameni ca în cazul umilirii lui Toma cu intrarea în colectiv sau cu bătaia cu picioarele în burtă dată soției lui gravide care a refuzat să se culce cu milițianul ca să-și salveze bărbatul. Maxim, feciorul Cuțoaiei, este deresponsabilizat ca toți dictatorii intermediari și declară „Pe noiăștia, partidul ne-a pus unde suntem și ne-a dat sarcini să facem colectivizarea”.

Habotnicia tripodului activiști-milițieni-securiști face atmosfera satului cețoasă și sufocantă. Confuzia și nesiguranța se extind pentru că orice om putea fi declarat vinovat pentru orice și frica crește în aceeași măsură ducînd țăranul în fața unei alegeri tragice: ori cedează pămîntul și animalele ori își face testamentul și își sapă groapa.

Victor Tecar este un cunoscător în detaliu a vieții țăranului român din Țara Chioarului. Tablourile lui despre caii liberi sunt pagini poetice din care în interiorul romanului răzbat raze luminoase. Tăiatul porcului este un eveniment de referință, viața la moară este inima satului ca și cea la crîsmă, livezile Neamțului se albesc ca o mireasă în primăvară, dar toate aceste elemente ale vieții cotidiene sunt agresate de apariția acelorași personaje nefaste și de coercițiile sistemului astfel încît prima parte a trilogiei descrie un Sălnic cu cerul tulbure și răzbunător încărcat de un tragism prin care rareori răzbește lumina. Un cer al furtunilor, al nedreptății și urii, al neputinței și deznădejdiei, o oglindă care se sparge în mii de bucăți și cade deasupra satului rănind sufletul oricărui om cinstit. Valoarea scrierii stă și în acest uriaș efort de a nu uita pe nimeni, de a trece în cronica tristă a acelei epoci toate destinele rupte sau corupte de un sistem străin care a ținut o jumătate de veac în întuneric și frică devenirea istorică a neamului românesc.

Partea a doua a romanului urcă în timp spre o nouă etapă a edificării noului sistem spre deceniile șase și șapte care – ne arată Victor Tecar – stau și ele sub edictul eminescian „O, aduceți potopul, destul voi așteptarăți/ Ca să vedeți ce bine prin bine o să ias’./ Nimic... locul hienei îl luă acel vorbăreț/ Locul cruzimii vechie cel lin și pismătareț/ Formele se schimbă, dar răul a rămas.” Coșmarurile demolării satului, cincinalului în patru ani și jumătate, „epocii de aur” a ceaușismului. „noua revoluție agrară”, sistematizarea rurală, își găsesc în satul Sălnic cam aceiași protagoniști care perpetuează răul după cum descoperă și țăranul care căutîndu-și dreptatea la partid a ajuns pe mîna Securității unde, cu falca ruptă în bătaie mai are puterea să îi spună anchetatorului: „Te-am recunoscut nemernicule. Tu ești Pușcă-Sarca, feciorul Cuțoaiei, securistul, fratele lui Boaru...”

Aceeași haită de oportuniști fac ploaia de smoală să nu mai plece de deasupra satului și pe măsură ce noile forme de organizare ale statului comunist se întăresc se răspîndește minciuna ideologică, propaganda falsă, arbitriul juridic și toate celelalte tare ale sistemului. Avatarurile destinului lui Filimon Secară continuă sub aceeași zodie a suferinței și nedreptăților, povestea lui devenind pilduitoare pentru teroarea și asuprirea țaranului de către sistemul comunist. Deși apar nume noi, mai puternice și mai influente și puterea nouă își consolidează făgașul, răul rămîne și el este evident la nivelul fiecărui cetățean, al fiecărei gospodării. În această parte este ipostaziat și atacul la credința străbună reprezentată de biserică prin arestarea preotului Roman și înlocuirea lui cu un om al puterii care duce la prăbușirea crucii de pe bisericuța de lemn care de acum arată ca un turn de fabrică.

În partea a treia, epopeea Sălnicului continuă în perioada ceaușistă în care activistul Boaru „avea toate motivele să se simtă un om fericit”. Fericirea lui este aceea a nomenclaturii care a schimbat IMS-ul cu Aro și Dacia, care avea la dispoziție presa și televiziunea și mult mai multe instrumente de manipulare ideologică și coerciție. Narațiunea este construită în crescendo pînă la momentul revoluției din 89 cînd supapele sociale nu mai rezistă presiunii sistemului comunist și se deschid prin mișcări de stradă care fac posibilă dărîmarea sistemului. Urmează o perioadă la fel de grea și de confuză în care tranziția spre altceva este animată de conflictele interpersonale și de diferențele de statut social. Reapariția partidelor, schimbarea sistemului electoral, îi obligă pe oportuniștii comuniști la o nouă atitudine. Constant și în această parte a romanului este transmis de către autor gîndul că lupul își schimbă părul, dar năravul ba. Cum spune însuși autorul „aceeași Mărie cu altă fustă”, se apucă să învîrtă și să manipuleze dosare, să încurce lucrurile și să arunce confuzie în zona valorilor sociale.

Pe măsură ce narațiunea avansează în mintea cititorului se naște un sentiment de neputință în a realiza vreo reparație sau a remedia atmosfera acelei epoci care a strivit iremediabil proiecte și vieți umane. Evident și

gîndul nevoii de adevăr și necesitatea ca, într-un fel sau altul, cineva să plătească pentru tot răul făcut. O carte neagră a colectivizării și deteriorării modului tradițional de viață se naște sub ochii noștri, un dosar al condamnării comunismului, care ar fi fost bine să apară chiar după 89 pentru a opri inerția sistemului care a mai avansat încă mult, prin oamenii lui, în istoria noastră recentă.

După cum ce se naște din pisică, șoareci mănîncă, lupii Chioarului și ai întregii țări, haita de oportuniști și demagogi s-a perpetuat prin generații și demonstrația lui Victor Tecar ne ajută să consolidăm gîndul că revenirea la o Romînie normală și curată se poate face doar printr-o reformă morală profundă și printr-o curățare a societății pe criteriile competenței și valorii morale care îngemănate nu au menirea de a produce un „om nou”, ci pe aceea de a restaura omul vechi. Românul care își respectă tradițiile și identitatea, care are cîntecul alături de sînge în vene, care își ajută și respectă aproapele, care-și pune avuția în slujba neamului.

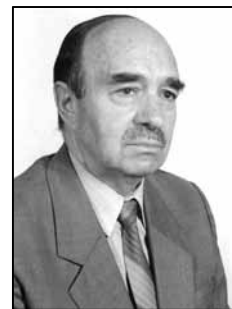
Romanul *Lupii Chioarului* este indirect o pledoarie pentru necesitatea restaurării condiției naționale și individuale românești, pentru sănătatea acestui neam trecut, ca într-un blestem, prin prea multe boli în secolul dinainte.

Puterea empatică a scriitorului este remarcabilă, ca și dragostea lui pentru cei obidiți și năpăstuiți cărora le devine pe tot parcursul narațiunii martor și părtaș. Acribia și stăruința de a prinde poveștile individuale și de a le conecta în alcătuirea tabloului îl fac pe Victor Tecar un discipol al mării școli a prozei modernității, cea în care romanul conținea filosofia și dramele epocii aspirînd la completitudinea redării vieții și la trimiterea ei în timpul lung pentru beneficiile cunoașterii în generațiilor viitoare.

Romanul are certă valoare istorică pentru cercetătorii contemporaneității, iar în ceea ce privește scriitura și valoare literară aș compara lucrarea cu o poartă maramureșană cu stîlpii adînc înfiți în pămînt cu o lucrătură sculpturală impecabilă și bogată care se deschide spre adevărurile vieții, cu responsabilitate față de destinele strivite și cu dragoste față de oamenii năpăstuiți.

Cu Voievodul Gelu

Mircea Ioan CASIMCEA

Scriitoare bine cunoscută, poeta și prozatoarea Doina Cetea și-a revăzut de curând nuvela mai veche, de inspirație istorică, intitulată *Vremea lui Gelu* (2003), cu titlul schimbat de data asta: *Voievodul Gelu. O poveste*. Cartea a fost tipărită spre finele anului 2014 la editurile clujene reunite Eikon și Școala Ardeleană, în condiții grafice excelente, începând cu calitatea hârtiei, continuând cu ingenioasele coperte care conțin reproducerile impunătoarei statui Voievodul Gelu, în viziunea sculptorului Pavel Mercea (coperta 1) și a Hărții Transilvaniei, preluată din *Gesta Hungarorum*, cunoscuta cronică scrisă de Notarul Anonymus în secolul 12 (coperta 4).

Adolescentul Ionuț este un împătimit cititor de cărți, îndeosebi cărți de istorie, între care se află cronică scrisă de Anonymus. Îl preocupă așadar istoria vlahilor din vestul Transilvaniei, luptele și înfrângerile lor, soarta lor sub ocupația hoardelor năvălitoare, așezate în Câmpia României, apoi extinzându-și aria geografică de dominare în răsărit, unde se află țara de peste păduri, Terra Ultrasilvana. Aflat la pescuit, împreună cu câțiva prieteni de vârsta lui, Ionuț adoarme în iarba deasă, timp de aproximativ două ore, privind undița liniștită, al cărei cârlig cu momeală se află scufundat în apă. Cunoștințele acumulate din lecturile recente au făcut să vibreze fantezia băiatului și să se așeze într-un frumos vis, vecin cu realitatea imaginată de vrednicul cititor.

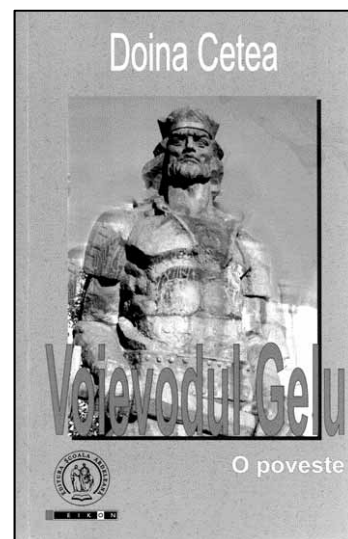
Ionuț devine astfel cronicarul propriului vis, cu rădăcini înfipite în trecutul poporului român. În visul lui se numește tot Ionuț, dar și Ionucu, dezmiardări de la prenumele Ioan, însă devine fiul Voievodului Gelu, contemporanul celorlalți doi voievozi din vest, Glad și Menumorut. Faptul că oștenii conduși de

Tuhutum pradă sate vlahe și ucid săteni, îl determină pe Gelu să trimită familia – soția Ana, fiul Ioan, Sabina, mama voievodului – din cetatea Almașului, la cetatea Mănăștiur, numită și Calvaria, apoi, pentru mai multă siguranță, la cetatea Căpuș.

Familia voievodului se află sub permanentă pază a unor oșteni de nădejde, precum Simeon, Mulea, Săran ș.a. Ei realizează că iscoade trimise de Tuhutum urmăresc viața locuitorilor din cetatea Căpuș, de aceea supraveghează cu mai multă exigență împrejurimile, dar și escapadele lui Ionuț, împreună cu prietenii lui, Petru, Pavel, Vasile surdul. Aceștia descoperă un tunel secret, pe unde locuitorii cetății ar putea fugi la nevoie. Prin tunel a

ieșit din cetate Ionuț, când a fost găsit și luat prizonier de un invadator. Acum acest foarte tânăr vlah este supravegheat de Horca, fiul lui Tuhutum, este supus unor încercări primejdioase, însă nefinalizate, pentru că el a devenit motiv de amenințare pentru tatăl lui, Voievodul Gelu.

Rămas în cetatea Calvaria, voievodul coordonează pregătirile pentru confruntarea cu oștenii veneticilor, conduși de Tuhutum, supusul cotropitorului Arpad. Cu toate că află despre existența unei disproporții evidente între cele două armate, în favoarea invadatorilor asiatici, voievodul se avântă în luptă în fruntea pâcului de călăreți vlahi, pentru

apărarea voievodului lăsat de tatăl său, Iulius Blacus, dar și pentru salvarea fiului Ioan din mâinile răpitorilor. Izbutește să-l urce pe cal, însă, întocmai ca în realitate, tatăl este ucis de săgeată străină.

Toată această poveste, scrisă la persoana întâi, se află încadrată de două texte scrise tot la persoana întâi, de elevul contemporan nouă, Ionuț, cum același a devenit cronicarul evenimentelor născocite și trăite în vis, povestite apoi prietenilor cu care se află pe malul râului Căpuș la pescuit. În acest fel povestea visată și narată de adolescent se încadrează în literatura onirică a literaturii beletristice.

Pentru scrierea acestei nuvele, ori microroman, Doina Cetea s-a documentat cu folos, pornind de la Cronica lui Anonymus și ajungând la texte valoroase – din care a reprodus scurte fragmente în finalul cărții, alături de cele traduse din latină, scrise de Notarul Anonymus – semnate de importanții istorici contemporani Ioan-Aurel Pop și Tudor Sălăgeanu. Pe această „osatură” a lucrat intens și cu folos fantezia autoarei. Documentarea scriitoarei s-a extins de la dovezi scrise la descrierea cetății Calvaria, cu relevarea deschizăturilor din zidul de apărare, numite creneluri, care permit oștenilor să tragă cu

arma, ferindu-i de glonțul năvălitorilor. Totodată autoarea, prin felurite preocupări ale buncii Sabina, amintește de plante folosite pentru însănătoșire, cu rol de doftorii preparate acasă, mai descrie moara zdrobitoare pentru măcinat mei și grâu, dar și piua, tăbăcăria, tâmplăria aflate în cetate.

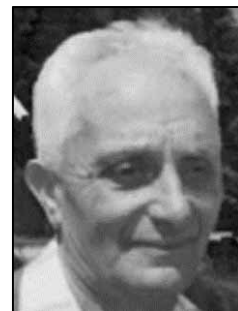
Cititorul acestei nuvele ori microroman mai degrabă, află că personajele vârstnice vorbesc despre ființe închipuite de fantezia populară, precum Baba Cloanța, trăitoare în pădurile din zonă, despre Fata Fântânii, aflată chiar în adâncurile fântânii din incinta cetății. Ionuț se entuziasmează când zărește de la fereastra camerei lanurile de grâu și mei, „unduitoarele valuri verzi ale câmpiei”, topilele – gropi umplute cu apă, în care se topește cânepa –, cariera de piatră, malul din care se extrage lutul galben.

Fantezia statornicită pe o bogată documentare a lucrat cu iscusință, încât scriitoarea oferă acum cititorilor adolescenți, precum și maturilor o carte de referință, una dintre cele mai importante cărți de inspirație istorică, scrisă în ultimii ani la noi, motiv să așeze numele prozatoarei Doina Cetea, de data aceasta, alături de numele lui Dumitru Almaș și Alexandru Mitru.

Fragmente de viață 1

Mircea Popa, *Prezențe literare*

Vistian GOIA

De câțiva ani buni, Mircea Popa este cel mai activ critic și istoric literar din Transilvania. Niciunul dintre confrăți nu-l poate concura, pentru că este un pasionat cititor, are o putere de cuprindere și un apetit de invidiat în diagnosticarea fenomenului literar. Apoi, el este polemistul înzestrat cu toate „armele” de atac și apărare, încât nu-i lasă adversarului nicio șansă în susținerea ipotezelor sale.

Cartea pe care o prezentăm (*Prezențe literare. Oameni și cărți*, Casa Cărții de Știință, 2015, 314 p.) este compusă din 43 de cronici și medalioane literare, publicate în *Steaua*, *Tribuna*, precum și în alte reviste, unde autorul a susținut rubrici ale criticii de întâmpinare.

Fiecărui scriitor, critic sau istoric literar i-a găsit, în cartea pe care a avut-o în față ori în cele anterioare, trăsătura dominantă prin care îl analizează și îl definește în comparație cu generația din care face parte. Adică, găsește repede ceea ce vechea critică numea „qualite-maitresse”. Cu alte cuvinte, criticul îl scrutează prin „lentila” potrivită fiecăruia, apoi trece la analiza, pe îndelete, a scriiturii din cartea sau cărțile autorului. Mircea Popa identifică o seamă de modalități proprii comentatorilor literari, prozatorilor sau eseiștilor. Accentul cade pe ceea ce îi diferențiază, de aceea portretele și medalioanele sale sunt mereu proaspete și incitante. În continuare, ne vom referi la câteva dintre cele 43, tocmai pentru a-i evidenția maniera inconfundabilă a criticului Mircea Popa.

De pildă, scriind despre „Ion Buzași și tradiția Blajului”, îl definește drept „om de arhivă și document, spirit iscoditor” care privește critic fenomenele istorico-literare. Îl aseamănă, într-o anumită latură a personalității sale, cu Timotei Cipariu, prin relevarea

„fondului religios și cristic” al literaturii noastre.

Ioan Chindriș, este apreciat în contextul larg a ceea ce s-a numit „spiritul Școlii Ardelene”. Reține din cărțile sale „vocația de portretist, de pictor de scene istorice” din trecutul neamului transilvan.

Pentru strădania cărțurarului mehedințean I. C. Chițimia, Mircea Popa crede în reabilitarea celui care și-a cheltuit energia deopotrivă în folcloristica românească și în relevarea contribuțiilor unor personalități însemnate pentru cultura noastră, precum B. P. Hasdeu, Ovid Densusianu, N. Cartoian, Dan Simonescu, Ștefan Ciobanu ș.a.

Nu am citit demult portretul atât de reușit al unei personalități enciclopedice ca cel compus sub titlul: „Mihai Cimpoi și enciclopedismul în ofensivă”. Mircea Popa compune în linii sigure (în doar 6 p.) portretul basarabeanului, un intelectual mai român decât mulți dintre cei de dincoace de Prut. Îi schițează o fișă biografică, trece în revistă multitudinea operelor sale, atât de diverse și cuprinzătoare încât criticul poate afirma cu îndreptățire că „aria de cuprindere a exegetului și metodologia lui de lucru crește și se îmbogățește de la operă la operă”. Pentru a-și argumenta judecata, se referă la cartea *Critice II*, unde face o radiografie a curentelor de idei din critica și ideologia națională, de la T. Maiorescu și Iosif Vulcan la E. Lovinescu și G. Călinescu și de

aci la criticii contemporani, așezați sub semnul „remodelării modelelor”. Apoi, din ceea ce a scris despre poetul național, reține crezul basarabeanului, conform căruia, prin Eminescu, neamul românesc „a obținut o demnitate estetică și etică, pe care nimeni și nimic n-o clinește din loc”. Pentru Mircea Popa, Mihai Cimpoi este un „homo filosoficus” de certă valoare, „un om de cultură devenit destin”.

În alt registru, Mircea Popa scrie despre „eseistul” Ion Cristofor, „un model de inteligență constructivă”. Acesta își scrie cărțile „armonios și arhitectonic”, îmbină fericit informația riguroasă cu fluența comentariului, încât pagina lui este totdeauna reconfortantă „ca apa proaspătă adusă de la un izvor de munte”. Eseistul este preocupat, în esență, de calitățile operelor citite și nu de „vine și ponoase”. În fine, este identificată revolta moralistului împotriva „râzgâiaților noștri”, frecventatori statornici ai cluburilor și discotecilor, numiți de eseist noii „juni corupți”, cărora doar dezmațul li se pare „super” și „cool”!

O seamă de critici și istorici literari sunt văzuți și definiți prin sintagme laconice, dar sugestive. Astfel, pe Constantin Cubleşan îl caracterizează „scrisul ca împlinire”; pe Zoe Dumitrescu-Bușulenga o consideră „o Doamnă a literelor române”; pe Ioan Aurel Pop – „rostirile academice românești”; pe Eugen Todoran – „spiritul cerchist”; pe Mircea Muthu pentru teritoriul care îi aparține: „Literatura română și spiritul sud-est european” ș.a.m.d.

Un sector deloc neglijat de Mircea Popa este cel legat de afirmarea tinerilor doctoranzi, unii chiar îndrumați de profesorul Universității din Alba Iulia, pe care i-a încurajat, dar le-a arătat și erorile. În acest sens, comentariul cu titlul: „Ionela Simona Feier și romanul francez cu tematică românească”, este edificator. Teza de doctorat cu acest titlu evidențiază căile prin care spiritul francez a pătruns în proiectele înnoitoare ale intelectualilor români din diferite epoci. Titlul complet al cărții este acesta: *Motive și realități românești în romanul francez până la 1918*. Mircea Popa

apreciază cartea din trei perspective. Întâi subliniază noutatea absolută adusă de materialul investigat, acesta fiind cel dintâi merit al autoarei. Cel de al doilea constă în documentarea cu lux de amănunte a cercetătoarei. Al treilea merit, Mircea Popa îl vede în modul în care autoarea a știut să îmbine spiritul de analiză cu cel de sinteză. Dar, cronicarul nu-i iartă unele caracterizări care nu corespund întotdeauna unor „rigori critice foarte exigente”.

Sub titlul *Ovidiu Pecican – polemistul*, Mircea Popa îl privește atent și-l analizează deopotrivă pe gazetarul, istoricul și, mai ales, pe incomodul polemist. Cronicarul crede că Ovidiu Pecican practică o polemică angajată cu autorități contemporane pe diverse chestiuni. El nu este intelectualul care se închină idolilor contemporani. Dar, Mircea Popa nu-l aprobă peste tot pe Ovidiu Pecican, amintindu-i exagerările sau derapajele din opiniile sale prea sigure și chiar nefericite formulate. De pildă, nu e de acord cu „taxarea” acțiunilor lui Eugen Simion drept eșuate, pentru că a inițiat „ediții grăbite și costisitoare”. Apoi, îi recomandă polemistului Pecican mai multă prudență când se referă la Eminescu, pe care-l consideră „atât de atipic, neasemănător cu noi”. Prea multă dragoste și prea mult respect pentru Eminescu explică, cum crede și istoricul Boia, trimiterea culturii noastre „La margine”! Apoi, Mircea Popa nu e de acord cu Ovidiu Pecican atunci când îl vede pe Andrei Pleșu situat în regres când scrie despre „limba păsărilor”, nici cu dorința polemistului de a-l înlocui pe Pleșu cu Gaspar Miklos Tamaș. La fel, cronicarul dezaprobă judecățile prea severe prin care Ovidiu Pecican îi contestă lui Gabriel Liiceanu scrisul calofil, lipsit de vitalitate.

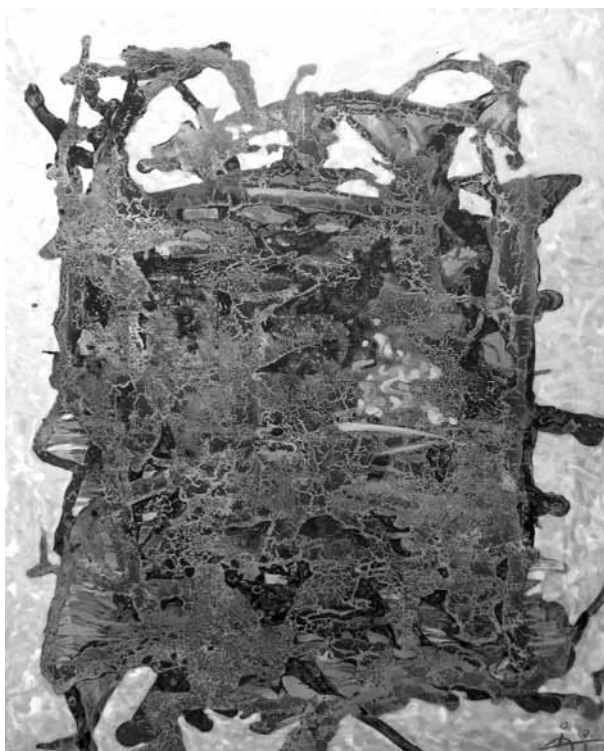
Totuși, Mircea Popa se declară de acord cu Ovidiu Pecican în ideea „suprasolicitării autorilor din capitală, în dauna celor din provincie”. Condamnă împreună „împărțirea vieții literare în funcție de găști și coterii literare”. Însă îi recomandă confratelui tratarea cu prea multă generozitate a generațiilor tinere nu întotdeauna pentru valoare, ci pentru curaj.

În finalul acestor afirmații polemice, Mircea Popa îl îmbrățișează pe Ovidiu Pecican, considerându-l „un ins care preferă să provoace polemică, decât să asiste neputincios la apa caldută a tămâierilor, de care este plină întreaga noastră presă literară”.

Tot niște accente polemice descoperim în confesiunea lui Ioan Chindriș atunci când îi face o recomandare amicului său, Mircea Popa. Anume, îl îndeamnă să părăsească „fragmentarismul” criticii de întâmpinare și să creeze, prin cărțile publicate, „evenimente, nu simple prezențe”, adică ceva de care „să se împiedice toți”. Așadar apreciez sinceritatea totală a istoricului. În ce mă privește, îmi pun mie însumi două întrebări retorice. Prima, oare „psalmodierea” neîntreruptă a acelorași corifei și cărturari ardeleni, cum procedează mulți comentatori de ocazie, nu-i îndepărtează, fără să-și dea seama de „cărțile-eveniment”? A doua întrebare: abandonarea „fragmentarismului”, adică a cronicii de

întâmpinare e posibilă și cu ce consecințe? Iată, îmi amintesc spontan de „cronicele” lui Pompiliu Constantinescu, ale celui mai pur critic literar din perioada interbelică. În orice împrejurare, când simt nevoia să-l citesc, sunt fermecat de adevărul exprimat și de frumusețea exprimării. Oare, îndrăznește cineva să-l acuze de „fragmentarism”? Alt exemplu este cel al tânărului Nicolae Manolescu, cronicarul de la *Contemporanul*, din anii când încă nu-și scrisese cărțile. Însă el s-a impus definitiv, încât nu se putea concepe debutul și consacrarea unui tânăr scriitor fără „vocea” cronicarului de la revista amintită.

Așadar nu cred în situarea antitetică a „cronicii” de întâmpinare față de „cartea-eveniment”! De multe ori prima o pregătește pe cea de a doua. Apoi, atmosfera și „respirația” (termenul este al lui Vladimir Streinu) vieții literare o face, de obicei, „cronica” de întâmpinare.

Alchimie

Imelda Chința – recviem interpretativ

Iacob NAROȘ

Din prefața autoarei Imelda Chința, *Destine și cărți – recviem interpretativ*, Editura „Caiete Silvane”, Zalău, 2015, Seria

„Scriitori sălăjeni”, aflăm că fiecare carte reprezintă un destin, o experiență, confruntare de idei și, mai ales, „o manifestare simbiotică de gândire analitică și sintetică.” Antologia de față cuprinde zece ani de ucenicie literară și culturală, materialele publicistice s-au structurat în trei

mari secțiuni. Prima dintre ele se ocupă cu poezia și are ca titlu:

I. Poezia – expresie a căutării propriului eu, dintre cei douăzeci de poeți luați în atenție, câțiva se bucură de notorietate majoră: George Vulturescu, Ion Pop, Ioan Pinte, Viorel Mureșan, Daniel Săuca, urmați îndeaproape de Ioan – Pavel Azap, Gheorghe Vidicanu și Sorin Lucaci; alții cu voci și destine mai puțin sonore au intrat sau urmează să intre în atenția națională a criticii. E vorba de Traian Vasilcău, Valentin Talpalaru, C-tin Carbarău, Luminița Ciumărnean, Dina Horvath, Marcel Lucaci, Mirela Chiș, Pătruța Șerban ș.a. Câteva date în plus despre următorii poeți și opera lor recentă:

Despre G. Vulturescu, optzecistul sătmărean cu multe volume la activ, criticul I. Chința ne precizează că poezia acestuia înseamnă „zbatere, căutare și taine.” Volumul „Ochiul orb” denotă răbdare în arta potrivirii cuvintelor, ies în evidență arte poetice, dar și

alte motive poetice ca: orașul, cuvântul, ochiul orb, litera și tărâmul misterios al Nordului. Rând pe rând, sunt marcate interogații poetice, aglomerări verbale, vitalitatea lirică, maxima trăire și sinceritate, sintaxa metaforizată etc.

Ion Pop este prezent cu vol. *În fața mării* (Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2014) pe care criticul ni-l prezintă ca pe „o colecție de stări și sentimente”, de natură romantică. Marea este văzută ca un simbol al incertitudinii ființei. Se scoate în evidență faptul că, prin Ion Pop, lirica religioasă a atins maturitatea, poemele din carte vorbesc despre viață, despre sfârșit, o poetică a confesiunii însoțește discursul liric. Se semnalează, de asemenea, tristețea metafizică, dar și motivul pietrei, copilăria, universul cosmic, fragilitatea ființei umane, angoasele metafizice. De apreciat, ne spune I. Chința, lirismul simpatetic al poetului, autenticul, sensibilitatea poetică.

Cartea – o făgăduială, o bucurie a spiritului (Ioan Pinte) – aduce vorba de volumul intitulat *500 Poeme alese*, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2011, o antologie la 50 de ani ce însumează poeme de toate nuanțele, de la baroc, romantic, existențialist, la iconograf, postmodern-avangardist. Poezia lui Ioan Pinte îndeamnă la smerenie și cumpătare, lectura devine „un act intim” Se remarcă poemul *noiembrie 1989*, ca o artă poetică: „mâna mea nu atinge lucrurile/ stă doar deasupra ademenindu-le înălțarea/ plante verzi urcă și coboară între mână și lucruri/ înăbușind propoziția/ lacrima curge din ochiul sănătos în cel bolnav/ cu voluptatea râului de munte/ îmi recapăt vederea/ dar nimic nu devine poezie.” Criticul face apropieri între poezia lui I. Pinte și lirismul modern arghezian, prin metaforă și „textistență

cărtăresciană.” Natura e văzută în declin, lirismul e simplu, religiozitatea e la înălțime, libertatea de expresie, sensibilitatea artistică, prozaicul sunt prezente. Dintre poemele citate amintim: *o așa mare iubire, tată și fiu*, *Quintelnic* Vizionar și paseist temperat, I. Pinteia este pe lista psalmiștilor consacrați, prin metafora proprie, el va trece proba timpului, conchide, în final, I, Chința.

Poezia – o formă de eter într-o altă Arcă a logosului (Daniel Săuca), volumul discutat este *Clopotele raiului*, apărut la Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2012. El apare unitar și cuprinde: poezie, traduceri, interviuri (cu Ioan S. Pop, Mircea Dinescu, Ion Mureșan), pagini de jurnal și critică literară.

Imaginea cosmogonică a creației... (Viorel Mureșan), este prezentat cu volumul *Banchete de platină* structurat în trei părți: *Numește muzica ochilor*, *Cartea arsă* și *33 de armonii mici*. Cartea este apreciată de critic ca una a contrastelor, cu ființa ca imagine centrală, plus solitudinea, orașul și nuca, simbol al închiderii care nu se poate elibera decât prin moarte: („ce oraș cu pereți fumurii/cam așa e și singurătatea noastră într-o nucă.” – *33 de rime pentru umbră*. Sunt evidențiate în mod special: inventivitatea poetică, metafora solitudinii, lirismul retoric și rafinat.

Lirica timpului în context feminin (Antologie de poezie bilingvă, Casa Editorială Odeon, București, 2009), este discutată de critic cu sublinierea că dintre cele 24 de voci feminine de vârste diferite printre care se detașează Ileana Mălăncioiu, Irina Mavrodin, Ruxandra Cesereanu, dar și altele ca: Liliana Ursu, Carolina Ilica, Ioana Trică, vreo câteva nume sonore au refuzat să fie cuprinse, e vorba de Ana Blandiana, Marta Petreu, C-ta Buzea, Grette Tartler, ceea ce ar fi întregit feminismul românesc în această antologie.

II. Thalia și Caliope – discurs epic și dramatic – Sunt analizate nouă opere împreună cu autorii, dintre aceștia amintim pe:

Dan Lungu, *Sunt o babă comunistă*, roman în care facem cunoștință cu protagonista Emilia Apostoae, reprezentanta unei lumi primitive, plină de superficialitate, ignorantă și nepăsătoare;

Cornel Udrea, *De cine se teme Virginia Wolf?*, Editura „Napoca Star”, 2008 – un volum de proză scurtă, umoristică, cu un limbaj caustic, ironic și persiflant;

George Boitor, *Romanul unei neîmpliniri. Alberia*, Ed. Citadela, Satu Mare, 2009 – proză subiectivă, o autoanaliză spirituală, tulburătoare a personajului feminin, Alberia;

Cornel Cotuțiu, *Recviem pe șapte portative*, e vorba de volumul *După cinci minute*, Ed. „Casa Cărții de Știință”, Cluj-Napoca, 2011. Cele șapte schițe și nuvele sunt în ordine următoarele: *Cerga* – (în doi timpi), unde acest martor al devenirii, tipic autenticității rurale, ajunge de la Săpânța la București. *Cerga* este un fel de matrice spirituală ce leagă generațiile între ele; *Înainte de rest* – însemnări de călătorie prin Țara Maramureșului. *Între paranteze* – o prelucrare literară a unei știri despre drama celor cinci mineri carbonizați în urma unei explozii din mină; *Un album refuzat* – drama unei eleve, Ana care își pierde mama, apoi bunica și în final, dispare și ea; *Un preț ascuns* – obsesia bolii și a morții: Gențiana, o fată ce va fi lovită de o mașină chiar în ziua sfințirii bisericii, aluzie la mitul sacrificiului uman pentru o construcție ce vrea să dureze. Criticul I. Chința apreciază îndeosebi tematica și stilul adecvat narațiunii.

III. Confesiuni intrinseci (critică și eseu) – amintim câteva articole din cele unsprezece existente la acest ultim capitol al cărții:

Formele proteice ale egoficțiunii (Gheorghe Glodeanu) – *Narcis și oglinda fermecată. Metamorfozele jurnalului intim în literatura română*, Ed. Tipo Moldova, Colecția „Academica”, 2012 – o culegere de texte diaristice în două părți: Prima cuprinde repere teoretice ale genului, iar a doua, metamorfozele autoficțiunii în literatura română, urmate de o bibliografie pe măsura celor peste șapte sute de pagini. Titlul este explicat astfel: Narcis e autorul care aspiră să-și identifice eul în oglinda caietului său se însemnări (coala de hârtie sau monitorul computerului). Avem de-a face, așadar, cu o istorie critică a jurnalului românesc în

literatura română. Ca precursori la această lucrare unică avem pe Eugen Simion, Mihai Zamfir, Mircea Mihăieș ș. a. Sunt înșirate autobiografii celebre, memorialiști, jurnale intime (vezi pp. 132-133). Parada acestora începe cu B. P. Hașdeu, Titu Maiorescu, Iulia Hașdeu, Ioana Em. Petrescu, M. Zăciu, M. Eliade, E. Ionescu, Vintilă Horia și ajunge până la Andrei Pleșu.

Alte cărți comentate: Ștefan Borbely, *Ion Pop – șapte decenii de melancolie și literatură*, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2011; Ioan Pinte, *Proximități și mărturisiri*, Ed. Cartea Românească, 2012 – un jurnal cultural-religios, de idei, cu alte cuvinte, reflecții, cugetări, dar și analize sau sinteze ale unor opere și autori importanți în formarea scriitoricească a lui Ioan Pinte; Cornel Cotuțiu, *Amintirile unui școlar de altădată*, Ediția a treia revăzută și adăugită, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2013, cu prilejul împlinirii a 160 de ani de la nașterea lui Ion Pop Reteganul și, din nou, Cornel Cotuțiu, *La noi*,

Ed. „Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2008.

În concluzie, această antologie de interpretare literară este bine alcătuită, viziunea critică este ponderat nuanțată, vocabularul folosit este adecvat ideilor transmise, iar termenii de specialitate sunt cu măsură întrebuințați (de exemplu: homodiegetic, semnificat, arhetip, diaristic, panoptic interpretativ, sala de operație a Logosului, egoficțiune, existență cărăresciană ș. a.). Constatăm că în ziua de azi, societatea încurajează singurătatea, ca atare, cartea ajunge greu la îndemâna cititorului (un ajutor îl constituie și aceste cronici). Mulți dintre scriitori sunt în căutarea de forme și conținuturi diferite, fiecare dintre cei amintiți este catalogat la locul lui. Criticul I. Chința merită aprecierile noastre și pentru faptul că îmbrățișează ideea lui T. S. Eliot conform căreia „înțelegem mai bine poezia când știm mai multe despre omul care a scris-o.”

Portrete de viață și de moarte 2

Mari controverses literare subminate

Adrian LESENCIUC

Iulian Cătălui este un autor neconvențional, care propune o a doua carte realizată cu acribia cercetătorului profund ancorat în literatura primei jumătăți a secolului trecut, în special în literatura de avangardă, care reușește să dea cercetării sale o formă ispititoare. După cunoscuta lucrare *Avangarda literară și vizul. Studiu literar despre implicațiile fenomenului oniric în definirea avangardei literare românești*, apărută la Editura Universității „Transilvania” din Brașov, publicistul și criticul literar brașovean ne propune *Mari controverses literare* (Iulian Cătălui. (2014). *Mari controverses literare*. Brașov: Editura Aldus), apărută la Editura Aldus din Brașov, o carte neconvențională ca format și ca poziționare/angajare. Eterogenă în raport cu prima lucrare, dar echilibrată din punct de vedere al arhitecturii, *Mari controverses literare* propune, în cele trei părți ale sale, *Studii și eseuri despre Caragiale și Bacovia* (un Caragiale care pășise deja în secolul XX), *Eseostudii despre avangarde și avangardiști biziari* (stranie asociere, cu o ușoară tentă pleonastică voită, atâta vreme cât bizarului i se poate asocia exagerarea, faptul de a șoca, marcă a avangardei, în special a avangardei istorice), respectiv *Stereotipuri și clișee ale evreilor în literatura română în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și în prima jumătate a veacului XX*.

Avem în dezbatere, prin urmare, o lucrare consistentă, riguros configurată, subminându-și singură, autoironic, resursele angajării serioase – cum altfel ar putea fi subliniate aspectele sensibile, grave chiar, ale unei istorii literare care, prin discursul serios, categoric, produce mai degrabă facțiuni și alinieri ideologice? – o lucrare multiperspectivală și multidisciplinară, fundamentată solid

din perspectivă politologică și sociologică, fundamentând la rândul său un construct cultural/literar aparte. Nu întâmplător, formula literară a eseostudiului, înțeleasă de prefațatorul Apollon Cristodulo ca fiind o combinație de eseu filosofico-literar și studiu sau analiză critico-literară, într-o abordare bine adecvată erei noastre, a „satului global” și a sincretismului reconsiderat, deci multidisciplinară, unde literaturii propriu-zise și elementelor de critică și istorie literară li se adaugă elemente de filozofie, psihologie, estetică, teologie, antropologie, geopolitică ș.a. (p.3), îmbină voit dimensiunea obiectivă, căutând neutralitatea epistemică, a cercetării științifice pe teritoriul literaturii și dimensiunea subiectivă, asumată prin eseu.

Este suficient să argumentăm această poziționare prin apel la un singur studiu, iar primul din seria de opt cuprinse în cele trei părți ale lucrării, *Caragiale, poporanismul și Răscoala din 1907*, este ilustrativ pentru angajarea discursivă a autorului. Poporanismul caragialian, așadar al unui autor parcurgând ideile poporaniste ale lui Constantin Stere, influențat de narodnicismul rus, sau cele ale neoioabăgiei gheriste (pentru care, nu omite să sublinieze Cătălui, „Dacă e adevărat că viitorul țării românești e la sat, este tot atât de adevărat că viitorul satului însuși e la oraș și în dezvoltarea industrială a țării”), fundamentează un text (studiu-pamflet,

îi spune autorul), 1907. *Din primăvară până-n toamnă*, care se așază ca rechizitoriu al societății românești, construit de pe poziții vădit stângiste. Radicalismului socialist al lui Caragiale i se caută fundamente politice – iar aici ironia fină a lui Iulian Cătălui nu putea scăpa ocazia de a sublinia înscrierea Conului Iancu, într-o realitate politică apropiată celei lui Cațavencu (natura imită arta, spunea cândva Oscar Wilde), în partidul conservator-democrat al lui Take Ionescu.

În concluzie, subliniază Iulian Cătălui (p.25), deși Caragiale avansează în aproape tot acest text idei poporanist-narodniciste, socialiste etc., în final merge tot pe ideea omului providențial, pe ideea de Vodă-Mesia care salvează neamul românesc de la corupție, împilare și pieire, propunând o „francă lovitură de stat” de extremă dreapta.

Curat murdar, nene Iancule!

Cât despre cele 153 de note de subsol și cele 27 surse bibliografice care fundamentează, pe 21 de pagini, aplecarea minuțioasă, științifică, asupra textului caragialian, o simplă aducere din condei minează întregul eșafodaj. Subiectivul minor, prezent în tente rareori vizibile, deturneză constructul, rescrie textul, schimbă fundamental înțelesurile și trimite, cel mai adesea, la revizui, la relectură, la reconfigurarea interpretărilor personale. Cartea nu se adresează nicidecum lectorului leneș. O continuă modelare a înțelesurilor este ceea ce propune Iulian Cătălui în pagini. Or, un asemenea lucru, fie și cu instrumentarul pe care și-l asumă, acela al eseostudiului, doar un critic extrem de lucid și ironic deopotrivă, capabil să interogheze câmpuri de simboluri și arii disciplinare distincte și multiple, poate duce la bun sfârșit.

Aparent bizare, paradoxale, sunt și apropierea pe care le propune în celelalte studii. Creația simbolistă bacoviană, de pildă, prin imaginea reflectată de poezia *Plumb de iarnă*, via seria de imagini cinematografice ale unor autori expresioniști interbelici: Murnau, Wiene, Pabst, Lang etc., reverberează în cadrul pur expresionist schițat în poemul *Bar de iarnă* al lui Gottfried Benn. Stranie este și soarta lui Mihail Sebastian, căruia „steaua (...) avea să urce din nou, dar pentru scurtă

vreme”, după 1945, dar remarcabile sunt sublinierea lui Cătălui pe marginea depărtării ideologice fundamentale dintre reprezentanții aceleiași grupări intelectuale, Generația '27, luminarea sporadică a pozițiilor lui Sebastian, pe de o parte, a lui Eliade și Camil Petrescu pe de alta, a căror prietenie este umbrită de accese antisemite ale celor din urmă, respectiv re-proiectarea, fără menajamente, a „coruperii” morale a autorului *Stelei fără nume* în anii postbelici:

(...) rămân frapat că, deși membrii Generației 1927, cea mai strălucită din perioada interbelică, și nu numai, împărtășeau aceleași idei, idealuri și ideologii, același stil cultural, erau mari prieteni, frați spirituali, chiar, aveau o, ceea ce se numește, „solidaritate de generație”, la un moment dat, din cauza schimbărilor ideologice și de doctrine din Europa de Vest, din Italia și mai ales din Germania, a contextului istorico-politic interbelic de atunci au ajuns, și prin exemplul studiului de caz de față, Sebastian și Eliade, să opteze pentru concepții și idei profund antidemocratice, extremiste, totalitare și să aibă viziuni (...) de neînchipuit pentru inteligența și cultura lor (p.169).

Ironia din eseostudiile lui Iulian Cătălui este amară. Adâncimea ei, eroziunea subiectivă a unor constructe culturale angajante, ideologiza(n)te, îndeamnă lectorul la cumpătare, la dialog și, mai ales, la revizuirea propriilor lecturi. Jocul periculos cu accentele este dus cu măiestrie la final. Nu temele în sine sunt controversate, ci accentuările, nuanțările subiective pot conduce la perspective contrare, până la limita ireconciliabilului. Iulian Cătălui are talentul de a submina excesele marginale. Dar, pentru o mai bună ilustrare, să cântărim calitatea de negociator la nivelul nuanțelor în ceea ce privește o temă cu reverberații, antisemitismul reflectat la nivel stereotipal în literatura românească a ultimei jumătăți a secolului al XIX-lea și a primei jumătăți a secolului XX, atitudinea șablonardă a primilor scriitori români moderni în construirea unui tipar caracterologic negativ al evreului. Privitor la antisemitismul lui Eminescu, atât de clamat de anumite grupări literare sau de scriitori care au încercat a face

din acest subiect o temă de atracție asupra producțiilor proprii, dar în raport cu care, antropologul român de origine evreiască Andrei Oișteanu, de pildă, găsea rațiuni de natură economică, iar istoricul Carol Iancu, de aceeași origine, considera drept fundament ideologia sa naționalistă și nu reacția instinctivă, atavică, Iulian Cătălui se oprește asupra unui text imposibil de ocolit: *Imaginarul violent al românilor* al scriitoarei clujene Ruxandra Cesereanu (Ruxandra Cesereanu. (2003). *Imaginarul violent al românilor*. București: Humanitas).

Ruxandrei Cesereanu, scrie Cătălui (pp. 124-125), i se pare „creditabilă” premoniția savantului Ioan Petru Culianu, care susținea că, dacă ar fi trăit în secolul XX, mai ales în zbuciumata perioadă interbelică, Mihai Eminescu, publicistul, gazetarul, „ar fi jucat rolul lui Corneliu Zelea Codreanu”. Chiar și maestrul lui Culianu, nimeni altul decât Mircea Eliade, considera și el – „simpatizând, de altfel, cu această idee” – că, dacă ar fi trăit în perioada menționată, Eminescu ar fi optat pentru „extrema dreaptă reprezentată de legionari”. Premoniția lui Culianu ni se pare totuși deplasată, deoarece Eminescu nu avea personalitatea distructivă sau carisma negativă, aș spune, a lui Zelea Codreanu și nici

pornirile criminale ale acestuia. În ceea ce privește extrema dreaptă legionară, este posibil ca Eminescu să fi aderat din punct de vedere ideologic la legionarism, dar nu l-aș fi văzut capabil să se înroleze voluntar în armata naționalistă a generalului-dictator Francisco Franco, în Războiul Civil din Spania și nici să participe (ar fi fost oribil!) la crimele înfăptuite de legionari, mai ales asupra evreilor, cât ar fi fost el de antisemit.

Această poziționare, caracterizată printr-o distanțare care se bazează pe o documentare profundă, complexă, realizată în timp, dar și pe un bun simț metodologic necesar într-o asemenea abordare, este trăsătura definitorie a *Marilor controverse literare*. Controversele sunt un pretext pentru ironia care le erodează spre a pune în dezbatere formele goale de conținut (analizate lucid, distant, cu bun simț metodologic) care au condus la poziționări cel puțin bizare în literatura română modernă.

Concluzia întipărită pe retină, ștergând aproape întreg eșafodajul științific, este cea instituită la nivelul subiectiv (autorul își ia partea leului!): literatura decade când ignoră, contravine sau ratează condiția artei. Despre asemenea alunecări, născătoare de controverse, vorbește cu ironie amară Iulian Cătălui în cartea de față.

Fragmente de viață 2

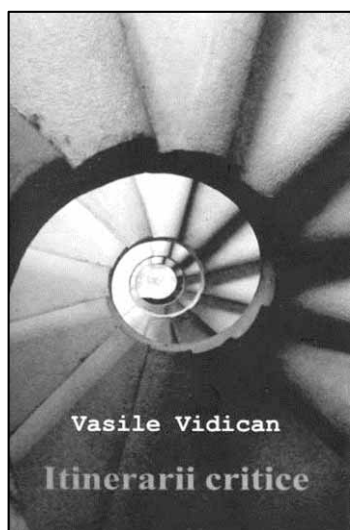

Itinerarii critice

Mircea DAROȘI

Înscriindu-se pe linia tradițiilor publicistice, în care excelează cu veritabile cronicile literare, Vasile Vidican își pune în valoare „ucenicia” din anii studenției, când a

colaborat la revista *Discobolul* din Alba Iulia și apoi la *Mișcarea literară* și *Răsunetul cultural* din Bistrița, în volumul *Itinerarii critice* (Ed. Școala Ardeleană, 2015) unde adună nouăsprezece analize și comentarii asupra cărților aparținând unor autori din arealul bistrițean și nu numai. Cea mai

apropiată de sufletul lui este proza, despre care vorbește simplu, curat și profund, într-un stil echilibrat și transparent.

În discursul său se concentrează asupra elementelor pozitive, bazându-se pe argumente bine fundamentate. În comentariul său critic, autorul comentează, analizează și interpretează, apelând mereu la text și elaborând judecăți de valoare în consecință. Vasile Vidican este un intelectual, care citește și scrie pentru plăcerea altora. El găsește întotdeauna cuvântul magic, prin care literatura începe să cânte și cititorul îi aude cântecul. Descoperă cu ușurință elementele atractive ale operei literare, fie ea roman, eseu, memorialistică, jurnal sau monografie, motiv pentru care îl convinge pe cititor că opera respectivă merită să fie citită. Se află mereu în impact cu publicul. Face critică literară cu înțelegere, cu calm, într-un mod relaxant.

Volumul *Itinerarii critice* se deschide cu un eseu intitulat *În căutarea senzaționalului*, în care pune în dezbatere problema granițelor dintre proza scurtă și roman în cazul postmodernismului românesc. În acest context analizează romanul *Femeia în roșu*, scris în 17 zile de către trei autori: Adriana Babeți, Mircea Mihăieș și Mircea Nedelciu, care sunt și personajele romanului. Personajele devin naratori, iar cititorul este la rândul său implicat în actul povestirii. Criticul Vasile Vidican se află în fața unui roman mai puțin obișnuit dar, prin spiritul său analitic și inteligent, descoperă acele elemente de interes ce definesc senzaționalul, punctul cheie râvnit de autori pentru „romanul serios postmodern”. Acestei cărți i se acordă cea mai cuprinzătoare întindere în spațiul tipărit, dar și o atentă documentare privind stilul și complexitatea construcției literare.

Așa cum menționează Andrei Moldovan, prefațatorul cărții, Vasile Vidican „are ca fundament identificarea valorilor” și anume a celor morale și estetice. Cronicile sale sunt bine individualizate, nu se repetă în demersul critic, se apropie cu multă ușurință atât de autor cât și de cititor, pe care nu vrea să-l oblige la lectură, ci îl convinge cu ajutorul argumentelor sale, mereu imprevizibile.

Fiecare cronică are povestea ei și se citește cu plăcere pentru că este scrisă de un cronicar talentat, care discerne, lămurește, apreciază și nu lasă loc dubiilor. Vorbește simplu și clar, folosind un limbaj adecvat. Gândirea lui îmbrățișează opera cu dragoste și are dorința de-a impresiona, de-a oferi senzații intense. Mă atașez ideii că, de fapt, critica literară este valoroasă atunci când te face să vrei să citești o carte. În jurul acestei probleme își ordonează Vasile Vidican discursul.

Prezentarea lui de carte îi face pe cititori curioși. Nu folosește termeni seci, ci plini de căldură și de mesaje. Știe să spună de ce cartea este bună și merită să fie citită. Își are opiniile sale. Niciodată nu îl ia pe „nu” în brațe, având în vedere că, oricât de proastă ar fi cartea, tot are în ea ceva de folos. El își îndeplinește bine rolul de a limpezi și de a nu împotmoli imaginea cititorului.

Cronica *O carte de referință* aduce în atenția noastră opera lui Pavel Dan, volum îngrijit de Aurel Podaru, remarcând spiritul critic ce emană din textele acestuia, prin care scriitorul demască nedreptatea, degradarea omului din toate punctele de vedere. Atât editorul, cât și criticul literar fac o reparație morală celui care a fost și rămâne scriitorul Pavel Dan.

Coșbuc într-o altă lumină are drept subiect lucrarea celui mai avizat critic literar de pe meleagurile bistrițene, Andrei Moldovan, al cărui studiu se intitulează *Coșbuc sau lirismul pragurilor*, volum de referință despre opera poetului din Hordou. Vasile Vidican sesizează particularitățile acestui studiu. Este vorba despre configurarea naturii mesianice și luministe a poetului, cât și despre dubla deschidere a analizei, atât înspre trecut cât și înspre viitorul receptării operei coșbuciene. Subtilitatea pătrunderii în miezul acestui subiect face ca autorul „itinerariilor” să-și întărească credibilitatea că este un critic literar valoros.

Despre volumul *Proximități și mărturisiri* al cărui autor este Ioan Pinte, cronicarul spune că, „mai degrabă ar fi exerciții de meditație. Sincere, fluente, cu o cursivitate intrinsecă delicată,... care par să conserve ceva din tonalitatea afectivă a spovedaniei, a mărturisirii esențiale” (p. 49). Vasile Vidican subliniază vocația sacerdotală și scriitoricească a autorului.

Pe un ton deosebit de nuanțat îl surprinde pe Olimpiu Nușfelean, autorul volumului de proză scurtă *Un om fără aripi*, pentru care găsește de cuviință să spună: „Pentru Olimpiu Nușfelean proza nu reprezintă o pauză, o suspendare a poeziei. Găsim, parcurgând antologia de povestiri a scriitorului, o intensă apropiere de metaforă, de discursul specific mai degrabă a poeziei, o tendință permanentă de a mistifica realul, plasându-l adeseori în planul oniricului și chiar al fabulosului. Proza scurtă a scriitorului bistrițean se distinge astfel printr-un soi de coabitare a felului poetic de a privi și reda lumea cu cel specific al prozei” (p. 54). Din conținutul povestirilor sale se degajă în mod evident un puternic mesaj moral.

În cartea lui Virgil Rațiu *Profetul de la Duba* criticul literar descoperă „o lume pestriță ironizată fără sarcasm” în care pune în lumină ridicolul, provincialismul, meschinăria și degradarea umanului.

Un roman consistent este titlul care însoțește studiul critic despre cartea lui Icu Crăciun *Gradele de comparație*. El vede în acest autor un fin observator al lumii din jurul său, pe care o redă cu fidelitate. Personajele sale folosesc replici memorabile, chiar inedite. Icu Crăciun este un maestru al banalului semnificativ, cum îl numește Aurel Podaru, într-un studiu al său.

În cuprinsul cărții sale, Vasile Vidican face comentarii pertinente și asupra altor autori, precum: Gheorghe Crăciun, A. Th. Ionescu, Radu Sergiu Ruba, Radu Țuculescu, Iacob Naroș, Dan Rebreanu, Alexandru Cristian Miloș, Iorgu Gălățeanu, Mircea Prahase și semnatarul acestei recenzii.

Prin conținutul ei academic bazat pe judecăți critice și principii teoretice bine argumentate, cartea lui Vasile Vidican se înscrie printre cele mai valoroase lucrări din domeniul criticii noastre literare.

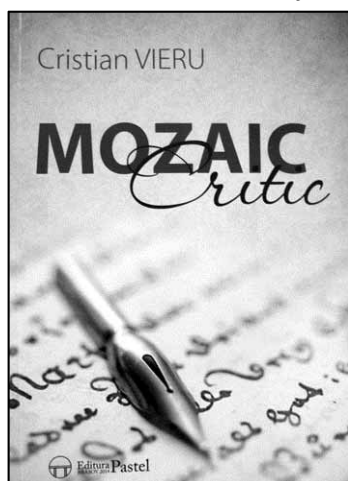

Un mozaic critic

Menuț MAXIMINIAN

În rândul premiilor revistei *Mișcarea literară* pe 2014 s-a remarcat volumul *Mozaic critic*, semnat de Cristian Vieru și apărut la Editura Pastel din Brașov. Prima carte de autor a profesorului Cristian Vieru adună 23 de cronici publicate de-a lungul vremii în revistele literare, cu precădere în *Mișcarea literară*.

Cristian Vieru a debutat acum cinci ani cu eseuri și cronici bine conturate despre scriitorii vremii, și nu numai, precum și

despre teatrul primit moștenire de la înaintași și cel jucat pe scenele de astăzi. Având un portret al intelectualului de tradiție, așa cum îl caracterizează și scriitorul Olimpiu Nușfelean în *Prefață*, Cristian Vieru vine în fața publicului cu un alt mod de abordare critică,

declarând deschis că nu poate scrie despre anumite cărți ale zilelor noastre care promovează vulgaritatea, ci doar despre acelea care aduc în față frumosul și că preferă mai bine să nu scrie despre o carte care nu i-a plăcut și să facă rău astfel scriitorului.

Ne întâlnim cu un discurs aplicat, argumentat cu exemple din cartea analizată, dovedindu-ne că este unul dintre criticii care, într-adevăr, pun preț pe ceea ce fac și că încearcă să scoată în evidență frumusețea fiecărui autor.

Grupată în patru capitole – Proza, Poezia, Teatrul, Eseul critic, dar și jurnalul – cartea aduce în față noastră autori din gene-

rații diferite, pe care însă îi adună același simț estetic asupra artei.

Despre volumul *Poveștile gramaticii*, semnat de Mircea Moț, criticul spune că este „scris în spiritul manualelor lui Creangă”, ineditul fiind că în aceste vremuri în care vedem o goană nebună după dobândirea statutului de post-modern, mai sunt autori ca Mircea Moț care scriu în notă arhaică. În opera lui Dumitru Radu Popescu, Cristian Vieru vede „rezultatul unei forțe creatoare, a unui condei prolific care face din scriitor un Sadoveanu al zilelor noastre”. Din rândul scriitorilor bistrițeni este recenzat Olimpiu Nușfelean, „una dintre personalitățile literare ardelenene marcante, are un destin artistic care ar putea fi prezentat în câteva cuvinte astfel: poet sensibil, prozator original, eseist de marcă, dascăl dedicat, director al uneia dintre cele mai importante reviste literare românești, prezență activă în viața culturală”. Pe Gheorghe Pituț, Cristian Vieru îl vede „una dintre cele mai pertinente și prolifiche voci lirice contemporane, iar la Ion Pop surprinde frumusețea imaginilor poetice originale, imaginarul poetic fără limite, universul original. Unul dintre cei mai iubiți poeți ai Transilvaniei, Ioan Alexandru are o creație care „surprinde prin forța cu care sunt descrise trăirile unui spirit înalt, iubitor de frumos și profund legat de tot ceea ce implică termenul românism”.

Despre cunoscutul poet clujean Horea Bădescu, Cristian Vieru spune că este „una dintre vocile transilvănene pertinente din spațiul poetic românesc”. Ion Vlad rămâne în percepția criticului „unul dintre numele fără de care spațiul critic contemporan ar fi fost mai sărac... Întreaga operă fiind rezultatul dăruirii sale, al întregii activități la catedră.

Profesorul conștientizează nevoia unor studii de teorie literară moderne, punându-și talentul incontestabil și vasta cultură de care dă dovadă în slujba acestui demers altruist pentru generațiile viitoare. Aceiași termeni elogioși îi are și pentru Alex Ștefănescu „una dintre cele mai cunoscute voci ale criticii actuale... Stârnește atât prin operă, cât și prin atitudinea sa”. Iar despre Augustin Buzura spune că este „apărător al valorilor naționale și al moralității... Găsește modul prin care poate fi un bun român. Își exprimă ideile sănătoase într-un mod elegant, găsind în scris un scut împotriva nedreptăților contemporane”.

Sunt trecute prin pana scriitorului și alte nume, precum Francisc Păcurariu, Teohar Mihadaș, Aurel Pop, Laurențiu Faifer, Eugen Simion, N. Steinhardt, Ion Creangă, Oana Pellea, Mircea Diaconu, pentru toți găsindu-se câte o caracterizare adecvată. Mozaicul critic al lui Cristian Vieru este o fațetă a scrisului românesc adunând între copertile primei cărți a criticului nume importante ale literaturii, dar și nume cărora, prin textele sale, Cristian Vieru le sintetizează și nuanțează profilul literar, pornind astfel într-o lume în care, în viziunea sa, literatura nu înseamnă altceva decât frumusețe.

Ion SCOROBETE

Dragoste

Alcătuim un singur trup
respirăm ca un arbore care-și fabrică propriul
sânge
ochii tăi ard
un foc pe care nu-l văd se scurge subtil
razelor de soare le simt
parfumul proaspăt

alcătuim oglinzi paralele
o undă a fasciei derutează firescul
etichetei neostenit oferim chip
legământului decodificat

înainteăm în același pas
pe o stradă cu proiect înalt se lucrează
chiar în afara programului
pentru că dincolo de orice invidie se
recuperează întârzierile estimate de
ceasornicul
generos
numai astfel gură pe gură stările fizice
își transmit între celule clocotul
de liniște captată

Poezia Mișcării literare

Consemn

Să nu pleci stăruie astrul tăcerii
complimentar
să apăs tastele oricât de reci

să mai fac un rabat la intoleranță
să deschid fereastra până
în Calea Lactee
să domolesc ascendența semnelor minus
să mă descriu în certitudinea
secvenței tale
dragoste
chiar dacă mă latră câinii în inbox
ori nu mai răspunzi la mesaje
să decantez luminișul după-amiezii
rezervele de inconstanță
gândurile prea nesărate
nămolurile din fotografiile ades expuse
povestea în stare să se frângă
pe final
abia apoi să rostesc
să pun pe mine o haină sobră
impermeabilă
pentru un timp care cine știe ce va culege
ca o albină
neputincioasă

Întindere

În conturul visului o marginea reflexă
Adună mărgelile cu care ne spălăm
teamă de a ne pierde
întelează în iarba crudă
bolta misterioasă
ne îmbrățișăm în mătasea albastră
globulele roșii ni se topesc
în carnea dorinței
pândă fierbinte e replica ta în mine

semne incidente aleargă
complementar aceluiși chin
serpentina e deschidere
la pagina neîndestulată

Încurajare de fond

Într-o mână țin inima mea în cealaltă
inima ta
cu amândouă mă leg la ochi
să te văd doar pe tine
întru în casa ideală și te aștept
până una alta
îngrijesc grădina interioară
a bucuriei
firescul
iubirea să stăpânească ordinea lucrurilor
preparatele pe aragaz
temperatura optimă la cada din baie
paharele lună
patul alb desfăcut
să se desferece toate piedicile
să te primească
de azi până într-un mâine fără final
nesomnul
căruia închinăm

Chitara îngerului

Înregistrat într-o căpiță de fân la mâna
zilei și a nopții
deasupra unui mormânt verde
al ierbii
aud greierii la chitara îngerului
aiurea
amplifică o înclinație
cu trimitere
la care ai pus umărul
sentință fără judecător anume
ivită pe când dormeau câinii lui meda
sub malul întunericului de nord
în grădină
mi se deschiseră ochii
să scriu cu înfățișarea timidă
lucrată sub sigiliul magiei
lui Jupiter

Atlas

Și iată că nici în titania viața nu e mai
roz
frânt de oboseală cum ești
cerul e tot mai aproape
de vulcanul acesta de care mă sprijin
iar confuzia liniilor ce se absorb
în chip de umeri
îmi trece prin ochi și inimă
ca prin perdea
umbra meduzei pe care o alungi

tăcerea ta de piatră
nu se mai potrivește acestei
distanțe
nici varianta cu merele infestate
nici anecdota cu cereale modificate
genetic
în calculul versiunii

Duelul lui Iacob

În puterea cuvântului nu e nimic definitiv
consolarea înverșunează locuitorul
oaselor mele
se strunesc taine în odaia luptei
cu îngerul
după cum mă antrenezi
să pierd
ce nu am avut
să-mi duc crucea
pe aripile unui fluture
căruia nu-i găsesc mai deplină liniște decât
a savura o geană a soarelui
obosit între umerii
pajiștei care nu e capătul bucuriei

Considerente

La hotarul dintre viață și moarte cultiv
fără geniu de grădinar
idei perisabile
deprind arta de a frământa neuronii
în afara unui program
într-un așa-zis atelier al ego-ului
îndoit mereu de aptitudinea de a fi fericit
ca la carte
când să culeg

luând în serios refrenul ploii izbînd
fereastra
figurația soarelui la final de zi
nu aud decât freamătul undelor suple
ale tăcerii
în prezența uneltelor specifice

deretic în perimetrul solului interior
asupra stărilor mărunte

și percep doar cum se clădește celulă
pe celulă
cuvântul crește în sine la temperatura propice
încât se conturează adult poemul
până se desprinde din crengile
ventricolelor
capabil să-și înfrunte singur destinul
în piața de consum

Plăcerea se insinuează

În secunda următoare o plăcere de
drept comun
se insinuează în pielea nervului
arde la foc mic
se amplifică
apoi se desprinde din
fotografia incidentului
precum reclama de pe fațada
blocului
mâncat de igrasie
mai sus vîntul îmi ia
ca pe o rufă
gîndul
de pe sîrmă
mă lasă pustiu în repetarea
exercițiului care nu a fost dus
la final
se desparte fără să-și ia
rămas bun
ziua aproape rotundă spre
miezul nopții

Transfer de identitate 1

Valentin F. RADU

Valentin F. Radu s-a născut la 9 aprilie 1951, în Brăteni, județul Bistrița-Năsăud.
Este absolvent al Facultății de Electrotehnică, Cluj-Napoca, 1975.

A debutat în revista *Luceafărul*, 1971.

A publicat în: *Echinox*, *Tribuna*, *Amfiteatrul*, *Familia* etc.

Apariții în volume colective:

Popas între poezii tineri (Antologie de Victor Felea), Editura Dacia, 1975,

Poezii revistei Echinox (Antologie, 1968-2003, alcătuită de Ion Pop).

Despre poezia lui au scris: Victor Felea, Cezar Baltag, Ion Pop.

A publicat volumul *Fluxul ninsorii de mai*, Editura Ecou Transilvan, 2015.

Oda bucuriei

Printre brațe ridicate altă odă bucuriei
cu aerul se unește,
inima celui mai aproape nume-l dezvoltă
și sufletul meu pe-o ramură sfârșită-n fructe.
Acum să numeri, nu fără să te uiți
precum ai vorbi, ai clătina frumos
tărâmul mai presus decât palma-n care
lumina ca lumea alege culori.
Mai mult ca oricând vei afla
ochii hotărâți de a privi peste pământ,
muzica făurită, bucuria mea de acum.

Palma căuș

O, dacă mi-ați arăta o mână, o singură mână
o palmă, o singură palmă căuș
peste trupul prăpăstiilor adormite
m-aș face ienupăr cu rădăcinile întoarse spre
cer.
Marea e invenție, cugetul scoicilor

cu profeții adormiți în ele, și firul de nisip
își caută semenii după bocetul valurilor.
Numai floarea greșește glastra născocind
spații frânte,
plânge floarea-n locul nașterii căutând
semințe ori amintindu-și muguri opaci.

Neconcordanță

Tu zici: gloria fumului e mai mult
decât vuietul unei civilizații,
eu zic: șuieratul zilei e mai puțin
decât mâhnirea desigurilor
mai puțin decât ceasul generațiilor
suple și grav ridicate-n miezul fructului.
Tu zici: gloria fumului s-ar vrea
precum un turn,
eu zic: partea sângelui nu e asemeni
numelui.
Numai țărma limită a flăcării
sună a puncte inofensive și goale
doar să mă-ntreb:

să fie marea asemeni becului întors?
Tu zici: gloria fumului poartă
un pătrat în delir,
eu zic: altfel e umbra geamului
în care zace raza mai căzută
și mai abruptă.

Cetatea de boabe

În cetatea de boabe
iată-mă ca un punct melodios
iată-mă întunericul unui sâmbure
de mult mântuit.
Eu toba de fum n-am vrut-o
nici orașul unui mugure
prea deschis în dreptul unghiului
și iată-mă pleoapa aceleiași pietre
iată-mă dus pe coaja transparentă
în cetatea de boabe.
Însingurat spotul pe un stigmat de ceară
și pe lama ca o medalie,
mereu poartă asemeni sufletului
copacii de bronz
prin grava cetate de boabe.

Punct de cădere

Sub fiecare floare din ierbar e un gol
și frunzele copacilor poartă frica toamnei,
numai timpul fuge cu punctul de cădere
uitat asemeni acului pe fundul mării.

Peștii riscă să fie pierduți zburând
uitați peste crestele valurilor
peștii riscă să fie pierduți zburând
cu aripi de fum, jumătate-n apă,
jumătate-n aer;
se pierd peștii pentru simpla lor
naivitate de a-și simți punctul de cădere.

Mă-ntreb cu punctul de cădere-n suflet
care e țelul fumului?
Frica ierbii de cucuruzul bradului
începe cu mirosul rășinii,
ah! frica de fum gonește albinele,
frica de fumul cu mii de puncte de cădere.
Zace vântul în fântâni de piatră,

zace vântul aruncat în colțuri
și nisipurile dorm îmbrățișate
cu punctele lor de cădere.

În interiorul

Acolo în interiorul bobului de mac
adorm copiii cu vise ambigue,
acolo în interiorul scoicii
e marea cu margini de fum.

Aici e piatra cu marginea dusă
spre centru, mai dură decât
malul de prund și
oase de păsări cu pene răsucite...

Primăveri

În zori bufnițele s-au întors
în scorburi cu fărâme de lumină
pe aripi
de unde speră nopți de răchită
putredă asemeni cailor răciți
în iarna.
Dar în cotloane liliicii cu aripi
de gumă, liliicii cu ochi de bufnițe slabe
ca scoarța răchiților tinere
nu știu decât primăveri
coborâte-n poduri peste pânze
uite de păianjenii ce seamănă
cu muguri.

Moneda de iarbă

Moneda de iarbă se topește
când fluturii mor
pe geamul din pulberea
împotriva numelui meu presărat
ca o maree-nghețată pe scoici,

moneda de iarbă ninge din ochii
lăcustelor la vremea când vasul
regretă spațiul,
și sunetul un punct neisprăvit,
ia forma caselor noastre
cu punctele plesnite-n orologii...

Moneda de iarbă ruginește chipul
împăratului desființat,
într-o palmă de răcoare se vrea
regina verdelui
doar cutremurând un punct în pământ
și pe stânca unui melc uitat...

Fuga

Fuga unui animal splendid pe sub mâini
am uitat s-o număr.
Vină acum cel mai puternic dintre noi
să-și lase veșmântul de duminică
la capătul potecii.
Câți o să-i toarne praful de mirt pe mâneci
nu-și vor pierde auzul și porțiunea umerilor
de care trebuiau s-atârne două ființe
cuprinse de dor.
Vină atunci, vină chiar azi, cel mai puternic
dintre noi
cu două ființe cuprinse de dor să spună:

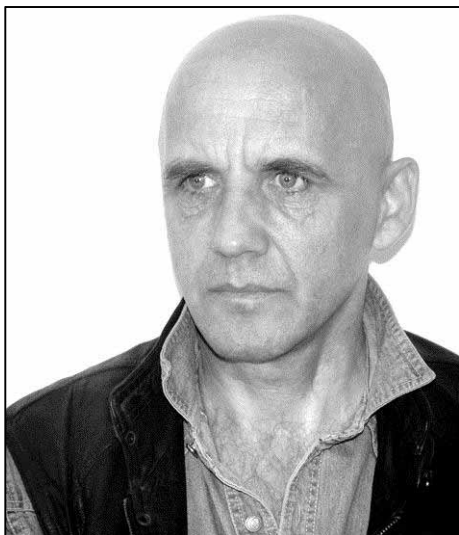
„Iată și acești nouri strălucind vor goluri
înalte umplute cu bucuria de-a trece
brațele mele spre fața unui animal splendid
cu pleoape-n amiază aidoma trupului meu
în baia de seară...”

Mări, oceane

În ochiul meu se cutremură punctul
și raza ca o muzică vagă
mai altfel decât delirul zeului
retras pe circumferința mareelor
înghețate.
Mări, oceane și apa dintr-un bob
de mei
e numai contrazicere
și voi lăsați-mi cea mai netăcută
parte a flăcării,
nu căzută precum aerul,
nici desfăcută asemeni
popoarelor.

Transfer de identitate 2

Vasile MACOVICIUC

Vasile Macoviciuc, profesor universitar, doctor în Filosofie, director al Departamentului de filosofie și științe socioumane/ Academia de Studii Economice București

Dezarmentă conștiință a deja-spusului, sensibilitate ultragiată și sfidătoare, timid-agresivă, ironic surpată de melancolie; libertate celebrând încremeniri; preaplin conviețuind cu vidul în registru suprarealist: „deși sunt, nu exist”; un ochi sălbatec/sălbăticit întors spre „duhurile de veac vlăguit”; sintaxă frântă și zdrențuită, în poticniri anume ale vocii; nesaț și lehamite; coșmaruri de o visceralitate livrescă, brutal-expresivă; un rău-de-viață parțial jucat/trucat, căci dincolo de pojghița biciuitoare și deșuchetă a vorbelor sângere moralistul, duios-sentimentalul, îngăduitorul; exersări ale capacității sapiențiale a versului, scrâșnit-metaforice – iată pașii poetului până la această nouă ispitire a verbului: forma fixă.

Irina Petraș

7 dintre „Sonetele Orianei”

I. Sonet cu peisaj

lumina se-ngustează și-i vreme
palme aspre s-aducă suspine
pe culmea dintre două poeme
își caută un pin rădăcine

cu pleoape-nchise pipăi urcușul,
întinderi dulci, poteci și coline
stârnesc duhuri să poarte arcușul
ecouri peste liniști alpine

urmez chemări care nu se aud
învăț în muguri dansul și zborul
dar când ne-alintă briza de sud

Sfioaso, dezgolește-ți piciorul
și fii precum atunci când nu erai
strigăt printre muritori, Lorelei

II. Răspântii [Sonet]

o teamă ciudată plutește-n văzduh
nu știu ce scâncet se-aude în mine
coboară beznă cu ugere pline
s-aducă otrăvuri, uitare și duh

pare deplină fericirea de-acum
și-ndesăm în ea durerea de mâine
respir iluzii cum crește o pâine
din flori și jăratec, speranțe și scrum

descopăr în mine vânat și hingheri
duhovnic priceput să-nfigă stilet
ca viețile noastre în clipa de ieri

Sufletul, iată, din cochilii mi-l scot.
Aerul ți-l aduc. Și-ntâiul regret.
Nu mai exist. Învingătorul ia tot.

III. Sonet cu poveste

trec și judec lumea printr-o fereastră
o văd temătoare îi simt duhoarea
ca să-mi fie proaspătă așteptarea
șterg praful, chipul, schimb apa din gلاstră

se-aude vag dinspre pajiști chemarea
pe-un boț cernit de țărănă sihastră
făr' de rădăcini prin ceața albastră
un gând rătăcit își caută floarea

în zodii și-n schit iubirea-i proscrisă
nu-i fruct să-l despici cu tăiș ruginit
sterp vor sărutul privirea învinsă

în lumea-n care pentru tine-am venit
iederă peste fereastra deschisă
ar fi fost păcat să nu fi suferit

IV. Sonetul smerit

trec peste zi de parcă-aștept o veste
cu teasc de lemn storc clipe și lumină
căci sunt miop și nu știu din ce vină
alunec până-n hău deși nu-s crește

încet spre toamnă pădurea se-nclină
frunzele cad într-un smârc de poveste
flămând adevărul se-aruncă peste
amintiri un curcubeu să devină

pândă-n lăstari liturghii și tăcere
cu-aceeași speranță-n altar și-n păcat
în aer uzat de zbor și cădere

uitați lângă pomul pitic și uscat
purtăm răni deschise de mângâiere
privind cum fructul crește îngândurat

V. Întâlnirea [Sonet]

încă rătăcești sfioasă-n poeme
te mângâi cu tomuri simboluri și hărți
dar smulg pe furiș cuvintele din cărți
florile de câmp le-nvăț să te cheme

cu inimă de veacuri între coperti
privirile ard veșmânt și dileme
zări și coline închipui de-o vreme
și palmele 'ți-arată cum să mă ierți

chem nopți și adieri să te dezbrace
freamătă pe buze silabe în rut
și coapsele vocalelor cer pace

cu fluturi și-albine sărutului scut
te-apropii de piept lumina să-mpace
vedenii captive în trupuri de lut

VI. Sonetul apelor

începe o ploaie cea de pe urmă
extirp uscatul nu rodește nimic
în ape cât glezna vâslim din buric
să mai îndesim locurile-n turmă

uimire și jalea mă-ncearcă un pic
lumea vâscoasă când, iată, se curmă
ne-amăgește trupul de parcă scurmă
în muguri dihanii cu degetul mic

îmi întind brațele să-ți par o cruce
și brațele tale își dau silința
să fii răstignită dorul te-aduce

taifun de petale-mi este căința
tăcerea pe buze să se usuce
doar spaima lipsește și suferința

VII. Sonet de vară

am venit să-mi povestești despre soare
tărâmul tău de sus dar iată s-a dus
rămas făr' de umbră de-aș fi parcă nu-s
știe ceva iarba iat-o tresare

plăcerea suspectă de-a fi nesupus
pe limba cameleonului doare
ghețarul din ceafă e-n așteptare
să-nfloresc în cimitir ca un intrus

regizorul strigă ce mai urmează
mângâi nesfârșitul pântec de ape
cu tine pe-o stâncă ard în amiază

brațele-ncearcă de buze să-mi scape
respiri surprinsă când sânii trădează
lumina sub pleoape nu mai încape

Paul-Ersilian ROȘCA

Haiku

Divinitate

Nori catafatici –
frunzele vibrând șoapte
eu plec urechea.

Plecare

Sfârșit de vară –
berzele treieră mici
greieri ce cântă.

Visare

Apus mineral –
un ciob de sticlă verde
iese din nisip.

Negură

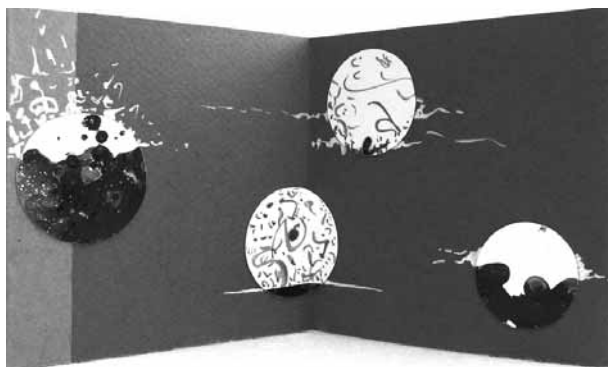
Sfârșit de toamnă –
furtuna a desenat
lebede negre.

Insomnie

În miez de noapte –
călugărul citește
pravila zilei.

Singurătate

Iarnă târzie –
un moș pune petice
bătrâneților.

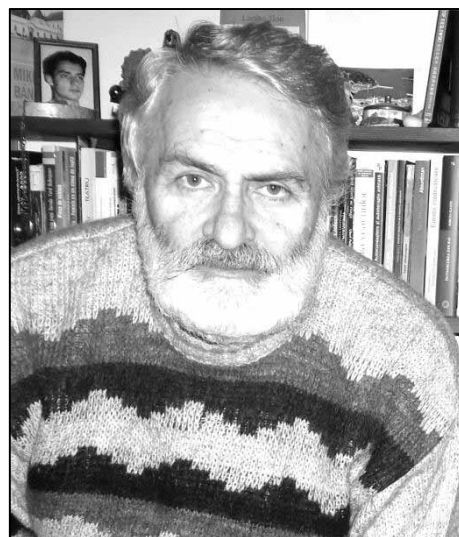

Carte 2

Adrian ȚION

Le Langage des Fleurs

Scrisul ei era deja format, nu numai foarte lizibil, dar chiar elegant, omogen, fixat cu grijă pe orizontala rândurilor. Hârtia nu era liniată, dar se vedea că poate scrie perfect drept, fără eforturi, dezinvolt, așezare în pagină ce dovedea luciditate și stăpânire de sine. Literele aveau ascendențe florale sub ochii mei umeziți de emoție. Mai ales pentru majuscule folosea ornamentații în plus, delicate, surprinzătoare, marcă a personalității ei. Grafie admirabilă, litere drepte, neînclinate în dreapta sau în stânga. Aproape la fel scria și corespondenta lui Ionică, deși era un scris mult mai nervos, dar tot neînclinat, așa cum am admirat mai târziu la mai toți francezii, dovadă că la ei caietele de scriere din clasele primare nu erau liniate spre dreapta, ca la noi. Scrisul meu era în formare, mă descurcam greu să țin rândul drept, mă trezeam la capăt de rând că am urcat pe culmi de munte. Cunoscând puțină grafologie, sora mea mai mică spunea că asta dovedește că sunt încrezut. Am încercat să mă corectez. Mă forțam să merg drept cu rândul de litere. Pe urmă am coborât în abisuri și greu m-am ridicat de acolo. Mă străduiam să mă conformez normelor, dar simțeam nevoia să sar din canon, să nu mai înclin literele spre dreapta obligatorie, școlărească. Și azi mai am această tendință, dovadă de nehotărâre prelungită periculos, ar spune sora mea mai mică. Dar m-am conformat regulilor. Despre scrisul Daniellei, sora mea mai mică spunea că denotă un spirit echilibrat. Știa ea ce știa.

Parcă pe noi, inconștienții și zvăpăiații acelor ani, asta ne interesa. Cei cu spirit echilibrat erau tocilarii, dar mai ales fetele erau tocilare și această categorie nu intra în sfera noastră de atenție. O vedeam pe tocilara de Adina, care nici frumoasă nu era. În schimbul de scrisori ne interesa altceva. Întârâtat de Ionică, voiam ca abstractele corespondente să ne trimită cât mai multe vederi și fotografii de artiști să ne putem lăuda cu ele, să le punem prin casă, în vitrina dulapului combinat, oriunde. Dar numai abstracte n-au rămas până la urmă corespondentele noastre.

Plicurile de la Danielle erau de diferite mărimi, numerotate de mine atunci de la 1 la 14, de obicei în colțul stâng de jos al plicului. Doar 14 plicuri cu scrisori, vederi, fotografii de artiști, timbre. După exemplul meu, pe plic era aplicată o salbă multicoloră de timbre de mici valori ca împreună să acopere costul poștal convenit. Timbre cu cocoșul galic (*Le Coq gaulois*), cu embleme heraldice, cu cetăți sau grafică reprezentând *Côte d'Azur* sau pe *Marianne* (cu boneta ei frigiană), *symbole de la République*. Deliciu vizual îndelung savurat. Pe primul plic, sub adresa mea era scris *R. P. Română*, denumirea oficială dată de mine, cu diacriticele puse stângaci de ea. Aproape că uitasem prima denumire a țării dată de comuniști, cuvânt scris pe atunci cu *î* (din *i*). Pe următoarele plicuri apare numai *Roumanie*. O corespon-

**Proza
Mișcării literare**

dență întinsă pe mai bine de un an de zile. Atât. Dar cât de tare m-a marcat ea îmi dau seama numai acum. Scrisoarea cu numărul 1 fusese expediată din Meung-sur-Loire la 31 martie 1964. În 1964 aveam 15 ani. Vârsta cea mai ingrată și vulnerabilă, când avansezi inconștient și calci pe incertitudini ca pe un teren dinamitat. Îmi clădeam personalitatea în continuă dispută cu Ionică, fără ca el să fie un model pentru mine. Nici nu putea fi. La meciurile lui nu prea mergeam pentru că nu voiam să-l văd cum stă la pomană, în fața porții adverse, ca să dea un gol. Pentru efortul ăsta în echipa *Carbochimului* însă primea supraalimentație: ciocolată, sucuri și fructe greu de găsit în comerț, câte o masă la restaurant. Mergea în cantonamente în stațiuni de munte. Bani primea de la mama lui, deci nu era decât un pomanagiu fără pereche. *Carbochimul* era o fabrică bine situată în peisajul industrial al orașului, dovadă că își permitea să susțină cu fonduri o echipă de fotbal în divizia C. Părinții lui Ionică fiind despărțiți, avea el frustrările lui, pe care și le acoperea exhibând un exces de superioritate nereverențioasă față de ceilalți. În fond era un timid. La îngâmfarea lui exterioară, afișată provocator, contribuia și complexul de inferioritate al celor mici. Purta pantofi cu tocuri înalte. Tatăl lui, contabil, îmbrăcat întotdeauna la costum și cravată, îl vizita rar și atunci, după vizită, Ionică îl conducea de regulă până în stradă, netezindu-și fâstâcit părul lins, rar și slab, mai mult șaten decât blond, care prevestea apropiata chelie. Umbla țănoș și împleticit în același timp, încercând să ascundă picioarele strâmbe, între care încăpea mingea de fotbal cu care dădea golul. Unii, mai îndrăzneți, îi spuneau „Crăcănel”, când nu era de față, altfel îi bătea. Mai ales Adina îi spunea Crăcănel. Ea era Savanta. Pe corespondenta lui din Franța o chema Marie-Claude. Era din Nantes, oraș în toată regula, nu o comună amărâtă ca Meung, prilej pentru el să-mi dea din nou peste nas. Oricât m-am străduit să-i explic, după ce i-am arătat ilustratele cu vechiul castel din Meung-sur-Loire, că istoria Franței a lăsat urme adânci pe aici, n-a contat în fața Catedralei din Nantes, impunătoare, pe care am confundat-o cu Notre

Dame din Paris, când mi-a arătat-o prima dată strălucind de frumusețe pe o ilustrată.

După ce s-a prezentat, simplu și firesc, drept o fată de 16 ani, de 1,62 m înălțime, cu păr șaten, scurt, Danielle Guillard de pe rue François Villon nr. 17, din Meung s/r Loire (Loiret) a făcut o scurtă incursiune în trecutul localității, ca să-mi fac o idee. Castelul, ridicat în secolul al XII-lea, a fost reședința episcopilor din Orléans, seniori de Meung, până la Revoluție, apoi a fost închisoare. Ea, Danielle Guillard, locuia pe o stradă mai largă decât cele din Evul Mediu, dar aproape de castel. După ce a fost cucerit de englezi, castelul a fost recâștigat în 1429 de trupele conduse de Ioana d'Arc. În castel a fost întemnițat François Villon, celebrul poet vagabond, după ce se înhăitase cu o bandă de răufăcători. A fost grațiat de regele Louis XI. Toate astea nu-l interesau prea mult pe Ionică, deși ridica din sprâncene, surprins și mirat. Mai adăuga și el câte ceva să demonstreze că știe mai multe decât mine. Recitind scrisorile, îmi împrăștiam cunoștințele dobândite atunci, în parte uitate, anemiate de trecerea timpului. Peste scrisul ei și peste ilustratele primite timpul n-a lăsat nicio urmă. Își păstrasera forma și aveau același parfum, aș spune, aceeași candoare a comunicării, aceeași delicatețe transferată în litere-petale neofilite de flori gingașe, așa cum am găsit scris pe o felicitare-color *Yvon* din plicul cu numărul 9: *Le Langage des Fleures*. Personaje: două păpuși. O păpușă-amorez, un băiețel adormit în pat, cu un brebenel în brațe, visând la chipul iubitei, al cărei cap apare în partea dreaptă de sus a imaginii. Imprimat pe verso, brebenelul glăsuiește: „*Les poupées de Peynet*” *Pervenche*: *je ne rêve qu'à vous...* Asta era tipărit, nu scris de ea, dar petalele se revărsau peste literele ei frumos arcuite. De fapt, în ciuda politeței practice de francezi, ea mi-a propus din a doua scrisoare să ne tutuim. Franceza mea nesigură, atunci ca și azi, o verificam la Fabia, studenta de la Filologie din Hunedoara, care îmi corecta scrisorile înainte de expediere. Ea mi-a făcut rost și de „vederile” cu Castelul Huniazilor, sugerându-i ce să-i mai scriu, pentru că eu stăteam rău cu ideile. Când corecta, Fabia,

grăbită mereu, fără timp prea mult pentru mine, făcea acordul când la feminin, când la masculin, iar eu, nătâng, transcriam așa, prea puțin preocupat de ortografie și exactitate pe vremea aceea. Asta i-a permis corespondentei mele să glumească, neștiind, chipurile, dacă sunt fată sau băiat. Pentru a înlătura așa-zisele dubii, mi-a propus să facem schimb de fotografii, ceea ce s-a și întâmplat, deși eu nu eram prea curios în această privință. Ea m-a găsit simpatic și eu i-am răspuns ceva cam la fel, dar dezamăgirea mea de imbecil necopt la cap a fost imensă. La vârsta aceea ești cucerit de frumusețile-șablon văzute în filme. Pe locul întâi ajunsese Ann Blyth, pe care o văzusem în *The Great Caruso* alături de Mario Lanza. Nu, fata din poza primită din Franța nu era Ann Blyth. Nu era fata visurilor, fata de care să mă îndrăgostesc. Era o corespondentă oarecare din Franța, de altfel am mai corespondat așa, la vârsta aceea, după cum erau moda și avânturile vanitoase, cu o fată din Oran și cu alta din Germania. Ca și Ionică. De fapt, reacția lui negativă la poza Daniellei m-a influențat prea mult. Cum arăta Danielle? O fată de 16 ani, cu un an mai mare ca mine, care se afla într-un colț al grădinii, în picioare, lângă un gard. O fată obișnuită, brunetă după toate aparențele, tunsă scurt, cu ochelari (principală sursă a dezamăgirii), cu o bluză albă cu mâneci scurte și cu o fustă închisă la culoare, probabil în carouri. Plăcută la trup, piciorul drept, mai bine evidențiat, era frumos, deja format și sânii erau în formare, vag evidențiați sub bluză. Aceste forme ale corpului mi-au trezit interesul și atunci, semn că eram sensibil la senzualitate. Dar Ionică deprecia totul la ea, influențându-mă negativ, evident. Spunea că e sigur o tocilară ca Adina. Corespondenta lui, Marie-Claude din Nantes, îi trimisese o fotografie bust, unde apărea o brunețică hlizită, cu părul tapat deasupra și prins lateral în două codițe ca Sheila, cântăreața recent afirmată. Danielle se lăuda colegelor de la Liceul Comercial „Benjamin Franklin” din Orléans, la 17 km de Meung, unde era elevă, că are un prieten român, făcându-le geloase. Îi plăcea să deseneze, avea talent la desen. Îmi desena flori și peisaje, chiar și un portret lucrat în tuș, portretul lui

Lamartine, poetul ei preferat: „C’est un portrait de Lamartine que j’ai essayé de faire pour toi.” Avea înclinații artistice, literare. Ce studii o fi făcut în continuare, după terminarea liceului comercial din Orléans? Spre ce carieră s-o fi îndreptat? O fi ajuns pictoriță sau funcționară într-un birou? Scriitoare sau comerciantă? Greu de aflat... Cum poate trece nepăsător peste aceste dovezi de delicatețe un imberb răsfățat de două surori mai mari? Cum poate același imberb să se ia după vorbele unui nesăbuit ca Ionică, prost jucător de fotbal, care bagateliza bunele ei intenții bătându-și joc de sensibilitatea ei: „Îți trimite desene ca să nu dea bani pe vederi” și mă batjocorea în fel și chip. Dar l-am dat gata, când am primit ilustrata cu minunata dantelărie de turnulețe a castelului Chambord, imagine luată din avion. O încântare fără precedent! A fost pe spate. Mult timp s-a rugat de mine să i-o dau în schimbul uneia cu Turnul Eiffel. I-am spus că nu fac schimb de vederi, cum făcusem înainte cu timbre. Nu i-am dat-o, dar nu știu cum se face că a dispărut. N-o mai am, dar e ca și cum aş avea-o deoarece mi s-a imprimat puternic în memorie. Pe unele ilustrate scria doar atât: „Pour Adrian de la part de Danielle”.

La aniversarea zilei mele de naștere am primit un plic mai gros, cartonat, cu ceva ce zornăia înăuntru (plicul numărul 7), adică „un petit paquet” în care se găsea un briceag elegant cu plăsele albe-sidefii peste care se aplicase un abțibild cu podul peste Loara din Meung. Ea tot spera ca atențiile ei să-mi facă plăcere, desigur era și o undă de politețe, dar eu mă arătam mereu nemulțumit în fața lui Ionică, deoarece el primise de ziua lui de naștere, tot „un petit paquet”, ridicat împreună de la poștă, cu o scrumieră rotativă cum nu erau pe atunci la noi. În timp ce ne minunam de scrumieră, vecinii, curioși și ei, se perindau prin camera lui să vadă minunea, apăsând pe butonul care ducea scrumul în interiorul cilindrului ceramic. Isprăvile noastre erau cunoscute și discutate de vecini. Se uitau la noi cu un fel de admirație sau numai noi ne dădeam importanță. Ei nu apucaseră să ia contact cu străinătatea sub această formă. Eu rămâneam mereu în urmă, deși eram un fervent corespondent intern. Primeam vederi

pentru colecția mea de la fete și băieți din câteva localități din țară. În Orașul Victoria, de la poalele Făgărașilor, unde aveam trei verișoare căsătorite, era cartierul nostru general. Ne întâlneam, vara, mai mulți tineri, fete și băieți, sosiți în vacanță din diferite zone ale țării. Acolo am făcut primele victime printre niște fete tare drăgălașe, care-mi trimiteau ilustrate în timpul anului școlar în speranța reîntâlnirii în vacanța de vară. Toamna, ne întorceam în localitățile de reședință și ne trimiteam unii altora mesaje scrise, ilustrate mai ales. Așa am cunoscut o fată din București, venită la bunici, pe care o chema tot Daniela. M-am îndrăgostit în secret de ea. Era foarte drăguță, cu gropițe în obraji. Am schimbat câteva scrisori pe care le-am pierdut. În ciuda frumuseții ei, în ea am văzut vidul. La a patra scrisoare mi-a mărturisit că nu mai are ce să-mi scrie. Se pare că numele ăsta m-a fermecat. Un nume predestinat. Când am ales adresa, pentru a corespunde în Franța, din revista adusă de baletista Lena, n-am ezitat nicio clipă: Danielle Guillard, asta e! Nu avea importanță că era mai mare ca mine cu un an. Dar punctul culminant al acestei competiții ridicule dintre mine și Ionică, în care mă lansasem ca un cretin, a fost atins atunci când Marie-Claude, corespondenta lui Ionică, i-a scris că vine în România. Asta întrecea toate așteptările. Locuind împreună cu mama și cu bunica sa în două camere (una pe jumătate bucătărie) și cu veceul afară, folosit în comun cu alți locatari din imobil, Ionică nu știa cum s-o primească mai bine pe biata franțuzoaică pentru a nu se face de rușine și nu știa ce va zice ea când va vedea în ce mizerie locuiește, crezând că ea locuiește într-un palat. Se perpelea de emoție văzând că ceea ce părea o joacă nevinovată, o abstracțiune, devine realitate complicată. Bunica lui a și lansat vestea în curte că nepotul ei se va însura cu o franțuzoaică. Zilele treceau și Ionică era ca terminat. Trăia într-o tensiune continuă. Au făcut curățenie generală în apartament, au mai schimbat mobilier, au mai înfrumusețat prin camere ce se putea, dar degeaba. Era prea puțin spațiu pentru trei persoane existente deja, iar pentru patru părea imposibil. S-a gândit s-o cazeze și la hotel, dar l-ar fi costat prea mult. Sau să-și plătească ea camera la hotel. Marie-Claude avea de gând să stea mai mult de trei săptămâni, așa

anunțase. Voia să-și petreacă vacanța de vară la prietenul ei din România. Și pentru el suna avantajos într-un fel, dar numai în eventualitatea ca între ei să se înfiripeze o idilă. În trei săptămâni se putea încheia mai mult decât o prietenie prin corespondență. Cu fetele, Ionică era destul de timid, numai cu puștii se dădea mare, așa că oportunitatea care i se oferea trebuia fructificată la maxim. Când i se va mai pune pe tavă o femeie drăguță ca Sheila și cuminte, naivă chiar după cum părea ea interpretând câteva cântece de tip *innocence*? Așa ceva nu trebuie ratat. Acum era momentul, îl încuraja lumea și el sughita cu speranța oprită în gât: Îhî! Forfotă mare a fost în curte în zilele premergătoare sosirii franțuzoaicei. În anii șazecei așa ceva nu se întâmpla prea des. O vizită din străinătate era un eveniment, supravegheat din umbră de Mama-Securitate. Dar mai mare forfotă a fost după ce ea a ajuns în sfârșit la Cluj. Marie-Claude era mică și repezită ca o zvârlugă. Nu era frumoasă, nici vorbă. Danielle arăta mai bine ca ea, dar eu nu i-am spus asta. N-am vrut să-l jignesc. Ca înălțime însă era numai bună pentru Ionică și el scund. Încă de la prima intrare în curte i-am auzit gura. Cuvinte ca *police*, *voleurs*, *communistes* se zbăteau în gura ei liberă cu ecou primejdios în toată curtea. Ce are asta cu comuniștii? Acum o va încurca Ionică! Vor veni milițienii sau securiștii să se intereseze de ce înjură străina asta pe comuniști, să cerceteze cazul franțuzoaicei lui Ionică, să-i deschidă dosar și așa mai departe. Era nervoasă foc mititica și voia să meargă la poliție numaidecât. Ea îi zicea „poliție”, noi nu eram obișnuiți decât cu „miliție”. Tuna și fulgera de mânie. Ce se întâmplase? Ionică a așteptat-o la gară cu flori și mare i-a fost dezamăgirea când franțuzoaica, după ce a identificat-o, a coborât cu o singură poșetă în mână. De cum a pus piciorul pe peron, a început să țipe cât o ținea gura că a fost jefuită în gară la Budapesta unde schimbase trenul. Susținea sus și tare că avusese la ea trei valize mari și hamalii pe care i-a solicitat pe peron s-au făcut nevăzuți cu ele cu tot. Cadouri, lenjerie intimă, haine și cărți, plăci pentru pic-up, toate dispăruseră dintr-odată. Pe lângă faptul că nu se alesese cu niciun cadou, Ionică trebuia acum să-i cumpere chiloți și haine de schimb, căci era vară și fata transpira abundant și posibilități

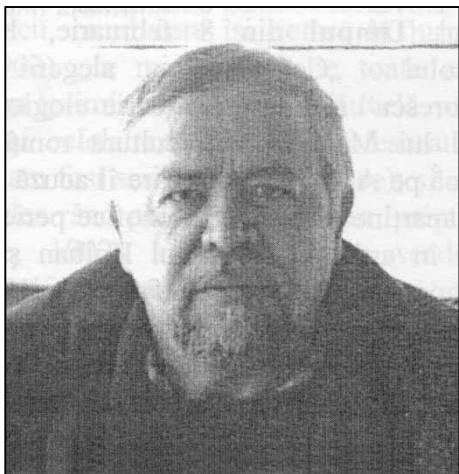
de duș ioc. Ea spunea că i s-au furat toate lucrurile și o parte din bani, dar Ionică, după câteva zile, și-a dat seama că fata minte. „Dă-o dracului de nebună”, zicea el, „n-a avut valize, nici bani. A venit aici numai cu ce are pe ea ca s-o țin eu. E nebună de legat.”

Cele trei săptămâni de sejur la Cluj au trecut greu pentru bietul Ionică și cele două femei, prinse în turbulente inimaginabile pentru liniștea lor. Noroc avea doamna Jenica. Ea trebuia să meargă zilnic la serviciu și mai scăpa de mofturile ei și de gura ei, dar bunica trebuia deseori să iasă din casă și să se plimbe pe coridorul de la etaj, clătinând din cap, nemulțumită. Își mișca agale picioarele bătrâne, umflate de varice, târând după ea papucii de casă într-un mod ce trăda enervarea, dar nu-și exprima public nemulțumirea. Marie-Claude era pretențioasă în toate cele, dar mai ales la mâncare. Nu mânca orice și numai cum gătea ea. Așa că bieteale femei ieșeau din casă ca franțuzaica să gătească. Făcea un fum înecăcios în toată curtea, așa că vecinii au fost puși în temă curând cu bucătăria franțuzească în așa fel încât să nu mai dorească niciodată să meargă în Franța. Iată un prilej pentru Securitate să sprijine astfel de vizite care le tăiau apetitul românilor să plece din țară, nu să le interzică. Marie-Claude spunea că e studentă la drept, dar Ionică nu credea nici asta. Abia aștepta să plece, dar ea nu mai pleca. Se simțea bine și pusese stăpânire nu numai pe Ionică, dar chiar pe tot spațiul locativ pe unde se întindeau de-a valma lucrurile ei, cumpărate, desigur, de Ionică. A fost impresionată de biblioteca lui agățată pe rafturi suspendate pe perete, nu se aștepta ca cetățenii României să aibă cărți în apartamentele lor, dar asta nu era suficient pentru o reală apropiere între ei. Ionică evita să dezvăluie intimitățile presupuse de ceilalți, după care s-ar fi combinat cu ea. N-ar fi fost nimic ieșit din comun, mai ales că dormeau amândoi în aceeași cameră, a doua, unde erau două canapele, în vreme ce în prima cameră-bucătărie dormeau cele două femei. Ionică lăsa să se înțeleagă mai ales că a fost ceva între ei, dar fără amănunte, ca să braveze. Dacă legătura ar fi mers bine, Marie-Claude ar

fi rămas, cel puțin părea dispusă să rămână, dar se pare că firul s-a rupt brusc și Ionică i-a cumpărat bilet de întoarcere, bucuros să scape de ea cât mai repede. A venit ca o furtună și a plecat înapoi ca o ființă resemnată cu soarta. Nu știu ce fel de amintiri o fi dus cu ea în Franța, dar amintirea lăsată de ea printre vecini era în măsură să stârnească zâmbete și nedumeriri.

În limbajul florilor, al desenelor și al ilustratelor colorate, Danielle îmi vorbea mai departe despre ea și sistemul de învățământ de la ei, despre actorii preferați și vacanța petrecută împreună cu părinții ei pe Ile d'Oléron, „la plus grande de France après la Corse”, undeva în apropiere de estuarul râului Garonne. Ambarcațiuni ușoare pluteau pe apa liniștită a unei lagune la Atlantic, tot așa cum gândurile mele pluteau ușor spre ea și spre lumea ei inaccesibilă, din care rupea, pentru mine, câteva fărâme. Informațiile ei erau întotdeauna împletite cu delicate atenții și urări de bine pentru părinți și cele două surori. Toate erau la locurile lor, nesurpate de timp și de dezastre. Ultima ilustrată (plicul numărul 14) reprezenta un câmp cu flori și tufișuri din Bretania. Nori amenințători acopereau cerul. Un drum de căruță se întindea în diagonală pe ilustrata de format mare. Pe marginea lui, tufe cu flori galbene. Un drum care nu duce nicăieri, se înfundă undeva în afara fotografiei, în câmpia fără sfârșit. Am tresărit recunoscând imaginea. Era câmpia unde se oprise trenul doldora de nostalgii și regrete, de imagini obsesive din alte timpuri.

Ultimul email de la Booking.com: *Care va fi următoarea dumneavoastră destinație?* Statutul meu actual de turist practicant își revendică dreptul la informație. Nu le solicit în mod expres, dar dacă ai accesat site-ul lor o dată, o singură dată, ofertele curg spre tine în avalanșe: pensiuni, hoteluri, locuri de campare, obiective de vizitat în tot departamentul Loiret, de la Besançon la Amboise. Nicio ofertă nu duce însă spre Danielle Guillard 17, rue François Villon din Meung-sur-Loire.

Icu CRĂCIUN

Încă nu!

După ce și-a lăsat bagajele în camera de oaspeți, criticul de artă Șurubel Cimpoeșiu, cel care semnează cu pseudonimul Anton Burdeț, însoțit de directorul Casei Sindicatelor, Gălan, cel cu urechile sale clăpăuge, dar îmbrăcat la patru ace, cu care perfectase o viitoare întâlnire cu muncitorii de pe platforma industrială în vederea unei lecturi publice, a aterizat direct pe terasa restaurantului „Transilvania”. Imediat ce s-a dat sfoară-n țară că a sosit de la regiune marele om de cultură, care îi sfătuia pe prozatori să scrie despre „confruntările zilnice cu viața reală, adevărată”, iar pe poeți „doar atunci când le vine inspirația și intră în transă”, aspiranții la glorie rapidă, imberbii poeți și prozatori ai micii urbe dornici să se bage sub pielea lui, să le fie reținută figura și numele, au dat fuga să-l întâlnească înconjurându-l cu temenele de toate formele și de toate mărimile în funcție de cât de bine erau agățați de coada Pegasului. Fiecare dorea să lase o impresie cât mai bună înaltului oaspete jinduind să intre în grațiile sale pentru a-i publica un poem ori o povestire în revista la care era redactor, și tot fiecare îi purta pică celuilalt pentru fiecare poezioară sau schițioară tipărită. Au unit provizoriu două mese pătrate din tablă de fier cu vopsea scorojită – cândva fusese verde, culoarea originală se spălăcise demult, dar asta n-are importanță -, și și-au tras fiecare câte un scaun cu spătar metalic, așezându-l în cap pe marele critic. Un chelner în pantaloni negri și cămașă albă cu mâneci scurte a întins o față de masă de mușama, în carouri, dar se vedea că într-un colț fusese găurită de un fumător înrăit. Cei

mai mulți și-au comandat bere la halbă că era mai ieftină și ținea mai mult timp, până se acrea, udându-și doar buzele, iar lui i-au pus în față o jumătate de votcă rusească și câte-o halbă de bere să aibă cu ce să-și stingă tăria. De la vizitele anterioare se îndătinase obiceiul ca fiecare dintre ei să facă o tură celor prezenți. Nu conta că plătitorul servea și el ceva. Aia era treaba lui. Bineînțeles că musafirul era scutit. Până își terminau ei berea, Cimpoeșu, cu statura sa impunătoare, reușea să dea peste cap cel puțin o sută de votcă și două beri. Pungile umflate din jurul ochilor săi aduceau mai mult cu ale unui chinez bătrân, singurul semn că este mai în vârstă decât ei, unora putând să le fie chiar părinte și, probabil, din cauza asta profita de generozitatea lor.

– Măi băieți, voi să mă anunțați doar când am tren că n-aș vrea să înnoptez pe meleagurile voastre, a ridicat glasul ca un judecător și-și aprinse o țigară BT care erau la mare căutare pe vremea aceea, doar Kent-ul le întrecea. La penuria de hrană și de căldură se adăuga și lipsa de țigări bune cu filtru, iar ca să nu-ți tihnească de viață trăiai și spaima de a nu te lua gura pe dinainte pentru a nu fi turnat urgent la securitate de omul de lângă tine dispărând din peisajul urban cu totul.

Zăvorul poftei de a-și da drumul la limbă fusese tras cu ajutorul alcoolului. Din una-n alta, printre halbe spumoase și votci tari, discuțiile se încinseră trecându-se de la viața literară și întâmplări picante cu autori în viață, ajungându-se, ca de obicei, la femei, subiect pe gustul tuturor. Startul îl dăduse un tânăr poet pletos, cu degetele îngălbenite din

pricina nicotinei tari a „Carpaților” fără filtru, aspirant la nemurire, dar, deocamdată în devenire, scuzând absența amicului său, Luca, în fața maestrului, care s-a interesat de el, că și-a prins nevasta cu un mecanic ce fusese chemat să le repare țeava de la chiuvetă și acum, sensibil fiind, suferă solitar, nehotărât, să bage la divorț sau nu. Câțiva zâmbiseră malițios, unul s-a strâmbat, dar nu comentaseră, știind că orice interpretare va ajunge și la urechea acestuia. Au preferat să se ia în zeflema unul pe altul pentru a încânta urechile lui Cimpoeșiu, alias Anton Burdeț, cel sătul să huzurească la redacția revistei scriind câte o cronică pe săptămână despre o carte a unui confrate. Toți știau că îi face plăcere să-i audă cum se iau peste picior, după cum știau destul de bine că este și mare sugativă.

– Măi băieți, să vă spun ce-am pălulat eu anul trecut. Era cam pe vremea asta, doar că era mai cald. Așteptam să ne viziteze Al Mare – făcuse el cu degetul în sus. Primăria și alte instituții, știți voi care, se străduiau să-l întâmpine cum se cuvine. De câteva zile, vizavi de Operă se lucra de zor la instalarea scenei unde urma să-și țină discursul. În aer domnea o atmosferă sărbătorească. Hai noroc! făcu povestitorul și ciocni cu paharul său fiecare halbă la care ajunsese întinzându-se. Bun, să continuăm, zise ștergându-și gura cu degetul mare de la mâna dreaptă. Dimineața, când am venit la serviciu, am ocolit pe Strada Pătată până am ajuns pe Avram Iancu, apoi m-am oprit la „Arizona” unde am băut o cafea, și de aici, ață sus, la birou, să-mi termin articolul neterminat, început de ieri. Pe la prânz eram gata, l-am dictat secretarei și l-am dus șefului. Am coborât scările mulțumit de munca depusă și zic în gândul meu: ia să intru la Conti, să văd nu întâlnesc vreun coleg de breaslă să schimbăm o poveste; ăsta-i obiceiul meu, îl știți. La o masă îl văd pe prozatorul G. stând la taclale cu un amic din provincie, probabil cu muza în sacoșă. L-am salutat, mi-a răspuns grav înclinându-și capul, dar nu i-am deranjat. După ce mi-am rotit privirile în întreg salonul, am făcut stânga împrejur și m-am dus acasă. Spre seară, am ieșit din nou în oraș. Intru din nou la Conti. Aveam convingerea că voi găsi pe cineva cunoscut. Prietenii mei erau pe baricade, la aceeași masă, semn că nu se clintiseră de acolo. Cred

că și mâncaseră, că acum o dădeau pe bere. De data asta, cum m-a zărit, G. mi-a făcut semn să mă așez la masa lor. Se vedea că erau în formă amândoi și încă aveau de gând s-o continue. Din discuții mi-am dat seama că fuseseră colegi de liceu. Lui G. i se înecaseră corăbiile întrucât era și el pe cale de a se despărți de nevastă-sa, o balerină foarte atrăgătoare. De câte ori o întâlneam, mi se lungeau ochii după ea, iar femeia ca femeile nesatisfăcute cum trebuie îmi încuraja privirile. De altfel, tuturora le zbura gândul când o întâlneau, nu puteai să rămâi indiferent. De câteva ori am avut ocazia s-o înghesui, dar n-am făcut-o în numele prieteniei. E drept, sunt căsătorit, dar știți cum e: pruna vecinului e mai delicioasă decât pruna ta, deși ai și tu același soi de prun, este?

– Da, da, aprobaseră în unanimitate ceilalți comeseni cu fețele luminate. Atmosfera se încinse și devenise mai plăcută.

– Cât e ceasul?

– Patru și-un sfert. Trenul pleacă la cinci. Vom lua un taxi, dar mai este un pic, zise un altul cu fața slăbănoagă, cu ochii triști, duși în fundul capului și cu degetele îngălbenite de la aceleași „Carpați” fără filtru, dornic să-și continue povestea și-i făcu semn altuia să reînnoiască comanda.

– Domnule, există lucruri în viața unui om că orice ar bea și ar mânca, leac contra uitării lor nu se găsește oricât ar căuta. Chelnerul îi așezase în față o nouă votcă și o altă bere. Criticul degustă tăria, trase o gură de bere, plescăi satisfăcut și continuă. Cei doi aveau de gând s-o întindă încă mult și bine. Mi-au comandat și mie un coniac și o cafea numai să le țin companie. Ajunseseră să-și depeze amintirile din copilărie, eu nu prea m-am amestecat în ciorba lor, bucuros că nu ridică tonul, că știi cum îi omul când ia boaba de strugure. În răstimpul ăsta ce-mi trece prin minte: ia să-i fac o vizită inopinată cucoanei amicului dacă el mai avea multe de împărțit cu prietenul său. Adevărul e că nici nu se potriveau, ea făcând parte și din categoria ălor care au ochi numai pentru bani, chit că era artistă, iar perspectivele unei eventuale împăcări erau întunecate. Una la mână, ea, cu artiștii și balerinii săi, grațioși și eleganți, cu mușchii întinși și tari, el cu literații nerași și cu unghiile netăiate; doi la mână, ea cu mâncăruri slabe dietetice să nu se-ngrășe, lui

prea puțin îi păsa că devine supraponderal. Și-așa, din punct de vedere sentimental, căsnicia lor era pe butuci, în sensul că nu mai putea fi prelungită în nici un fel și muierii nu i-ar strica o legătură trupească, îmi zic. Aveau casă la curte pe deasupra și mansardată nu departe de Conti, în spatele căminului Avram Iancu, puțin mai sus, spre Casa de Cultură; nu făceau mai mult de un sfert de ceas. „Mă scuzați” zic, „am o mică treabă de rezolvat și mă întorc imediat”. În sfârșit, ca să nu mai lungesc vorba, am ajuns la ușă și am ezitat puțin: să sun, să nu sun. Se ivise momentul propice de abordare și ar fi fost păcat să-l ratez. Dorințele mele, sedimentate de mult timp în sânge, mi-au dat ghes, a chicotit criticul. Mi-am luat inima-n dinți și am sunat, mi-a deschis, m-am lipit de ea, era nespus de caldă. Cred că și ea îngurgitase înainte cel puțin o jumătate de coniac pentru că mi-a umplut nările cu un damf arhicunoscut, mă rog cât să-mi ia nasul, furnicându-mi olfactivul. La urma urmei, orice femeie, fără excepție, când este în călduri cedează, dacă știi cum s-o iei. Dăduse peste cap și a treia sută. Câte minute zici că mai sânt până la tren?

– E cinci fără zece. Nu-l mai prindeți, dar mai este un personal la șapte și cinci. Ajunge la Cluj pe la opt jum’ate.

– Îi bun și ăla, dar vezi să nu-l pierd. Pe unde am rămas? A, da. Sprintenă cum era, mă trăgea ea de mână pe scări până să ajungem într-o încăpere semiluminată de la mansardă. O cuprinse neastâmpărul că m-a dezbrăcat cu mânuța ei. Pat mare, lat de patru persoane, cu o plăpumioară subțire, matlasată. În timpul acesta ospătarul îi pune în față votca și berea, omul de cultură se uită la ele satisfăcut, gustă din fiecare, trece cu privirea peste audiență, își mângâie barba zicând: în calitate de suplinitor al soțului, am făcut de toate, fără remușcări. Trupul femeii, fierbinte, încărcat de hormoni grei, a tresăltat și a fremătat ca al unei iepe năvălase care scoate fum pe nări, apoi s-a liniștit și s-a întins relaxată cu un zâmbet nătâng pe față. Nu știu cât să se fi făcut ceasul că am adormit amândoi, e drept, ea mult mai repede decât mine. Una peste alta, cred că am mulțumit-o de vreme ce a căzut, fără regrete, într-un somn foarte adânc. (Imaginația ascultătorilor o luase razna deja). N-are rost să intru în detalii. Într-un târziu, mă trezesc niște

strigăte care veneau de jos. G. se întorsese acasă, se făcuse praf și pulbere, și o striga pe soție-sa c-avea vezi doamne! să-i spună ceva important la ora aceea. Am copt-o, mi-am zis speriat. Muier-sa, nepăsătoare, nici măcar nu se sinchisisse să se ridice din pat. Ori dormea de-adevăratelea, ori se prefăcea. Zilele le erau numărate la conviețuirea împreună, vorba lui: „De mult timp nu împărțeau bucuria așternutului!”. Cum ziceam, căsnicia lor era făcută țandări mai demult, fiecare contribuind din plin la dezastru, deși trăiau în huzur, fără urmași. Nu știai pe cine să învinovățești, fiecare își avea vina sa. Cu vreo doi ani înainte n-ar fi chefuit să-și piardă mințile și să se întoarcă pe o mie de cărări să-l fi picurat cu ceară. Aici, criticul aruncă o privire tristă spre paharul gol și dori să-l strige pe servitorul lui Hebe să-i aducă o nouă comandă, dar unul dintre viitorii poeți ai națiunii îi ghici intenția și i-o luă înainte. Ospătarul se execută cu promptitudine. Cât e ceasul?

– Șapte fix. S-a dus și trenul acesta, dar mai aveți unul la nouă.

– Pe ăla să nu-l scap nici în ruptul capului. Vezi să mă anunți din timp.

– Nu, nu, îl asigură tânărul, care nu știa dacă omul de cultură trăgăna intenționat povestea ori pur și simplu începuse să nu-i pese de toate trenurile din lume. Între timp, se înserase, iar chelnerul aprinse becurile.

– N-ar strica niște mici să aibă cu ce fermenta berea în noi, propuse directorul Gălan. Ce ziceți?

– Da, da, bineveniți fie, încuviință Cimpoeșu.

– Atunci câte patru mici cu muștar pentru fiecare, zise același director. Chelnerul se grăbise să anunțe noua comandă la bucătărie. Pe fețele tuturor se citea o mulțumire profundă.

– Pe unde am rămas? a întrebat domnul Șurubel.

– A apărut colegul și...

– Da, da. Dacă ar fi aprins lumina cu siguranță m-ar fi descoperit, dar cred că s-a oprit în prag. Eu mi-am tras plăpumioara peste cap și m-am covățit în saltea ca un ziar. M-au trecut toate nădușelile. Nu cred că i-a trecut prin cap că eu eram alături de nevastă-sa. A înjurat-o de câteva ori să se răcorească, ea n-a scos un cuvânt să-i închidă gura, apoi i-am auzit pașii coborând scările. Am tras o

sperietură zdravănă. Pe șira spinării îmi treceau niște fiori reci, prevestitori de moarte nu alta. Într-o confruntare cinstită l-aș fi doborât, dar ar fi fost o chestiune de obraz. După ce că vin la nevastă-sa și mă găsește în patul lor conjugal, să-l și abțiguiesc! Nu, așa ceva nu era de făcut. În răstimpul cât ai bea o cafea, netulburat de nimeni, am chibzuit ce era de făcut. Balerina trăgea la aghioase lângă mine, de coborât nu puteam că s-ar putea să dau nas în nas cu amicul...M-am îmbrăcat pe întuneric, am ieșit pe balcon, nu am ezitat deloc să mă prind de jgheab, și m-am lăsat încetișor în jos. Nu vă spun cât de julit am ajuns jos. Am riscat punându-mă în fața primejdiei. Ajuns aici cu povestea, ospătarul le-a pus două farfurii late, încărcate de mici, de jur împrejur străjuți cu petece de muștar galben ca lămâia. Fiecare și-a mâncat porția întingând în el, fără a scoate o vorbă. Bineînțeles că le-au sosit și halbele gulerate și votca lui Șurubel. La el, ritualul era același: întâi votca, apoi berea gălgâită cu mare poftă.

– Să-mi reiau firul povestirii de unde l-am lăsat. Cum v-am spus, eu stau în Mărăști. Ce-mi zic, ia s-o iau direct pe 23 August, să ajung la Teatrul Național, să traversez spre Tribunal și să-mi continuu liniștit drumul. N-am avut ochi pentru peisajul de-afară. Pur și simplu uitasem de faptul că era interzis pe acolo, că trebuia să ocolesc. Mă preocupa gândul să mă întâlnesc cu vreun amic holtei să-mi dea o mână de ajutor, în sensul să recunoască că am stat împreună la el la băute până la ora aceea târzie în cazul că o să-i telefoneze nevastă-mea, nu să-mi schimb traseul. La ora aia ar fi fost ideal! Asta e! Toți avem defecte și slăbiciuni. Voiam o minune să pot să-mi justific întârzierea. De hăbăuc ce eram am trecut nestingherit zebra. Și miracolul s-a-implinit. Cerul s-a milostivit de mine. S-a iscat o mică buluceală și odată ce mă înconjoară o ceată de haidamaci, doi se aruncă asupra mea și-mi pun mâinile la spate, un al treilea mă percheziționează cu de-amănuntul, din cap până-n picioare, nu-ți spun că m-a strâns de biluțe de era să leșin, de parcă eu aș fi fost în ceasul acela inamicul numărul unu al nației. Se mai strânsesă și alți militari roi în jurul meu. Aia lucrau și noaptea, fără respectarea orelor de odihnă. Aerul era proaspăt și răcoros. Piața era luminată ca ziua, zeci de becuri incandescente

de 200 de wați atârnavu aici și colo pentru a înlesni și grăbi munca decoratorilor pe scena înălțată ca de obicei provizoriu. „Ce te bagi, mă, pe aici? N-ai văzut indicatorul de restricție?” m-a luat în primire un milițian umflându-se în pene ca un curcan. „Mă scuzați, nu l-am văzut” zic eu. „Serios? De unde vii la ora asta, tovarășe?” m-a întrebat al doilea făcând pe stilatul. „De la un coleg de serviciu”, am răspuns calm și am lăsat capul în jos. Chiar aveam un consătean, prieten credincios, care lucra la Operă pe post de mașinist, la care mai poposeam seara la câte una mică; asta era așa de tăcut că nu puteai să-i smulgi vorba nici cu cleștele, n-avea nu știu ce trăiri conflictuale ruralo-urbane, se mulțumea cu o sută, două de rachiu verde și, profund mișcat, mă asculta mai mult pe mine. Eh, dar nu te poți pune cu milițienii cu mintea lor redusă și nici nu avea rost să mă vânzolesc cu ei. „Aha”, a făcut unul colțos și rău de gură vrând să mă ia peste picior și a început a mă adúlmea aidoma unui dulău cu simțurile netocite încă. Asta vine de la curve, tov plutonier. Miroase a parfum femeiesc”, a zis nemulțumit și atunci i-am zărit ceasul rusesc, mecanic, marca „Pobeda” scânteindu-i la mâna stângă. „Nu-i adevărat!” am scuturat neputincios din cap. Avea nară sergentul naibii. Ceilalți au râs pe înfundate. „Ce facem cu el? Îi dăm drumu’ ori îl ducem la tov lent?” Pentru prima dată în viață am fost bucuros că m-au săltat niște milițieni. Chiar dacă m-ar fi ținut până la ziuă nu m-aș fi supărat. Era deja trecut de ora două. Cineva striga din răspuneri la megafon „Mai sus! Mai sus!”, poate pavoazau scena cu hârtie creponată multicoloră unde urma să cuvânteze Tovarășul. „L-ați legitimat?” l-a întrebat plictisit lentul, prost dispus, fără să mă bage în seamă. „Nu. Scoate actele!” mi s-a adresat fudulul și a tușit deși nu părea răcit. Am căutat portmoneul în buzunarul de la spate. Nu era. Mi-o fi căzut când am coborât pe burlan mi-am zis speriat. Eram learcă de sudoare pe spate. „Vă rog să dați un telefon soției să-mi aducă actele și să nu-și facă griji” am zis ca și când aș fi prins pe Dumnezeu de un picior. „Bine, bine”, a zis lentul cu o privire nepăsătoare și rece. Ce număr ai? „235473”, am zis tare pe poziție. „Du-te cu el și verifică-l! Dacă se adevăresc spusele sale dă-i drumul, băga-l-aș în mă-sa!” i-a ordonat

superiorul, posomorât. „Ce meserie zici că ai, mătăluță?” mi se adresează mie ca un veteran cu multă experiență. „Ziarist” zic. „Aha, ești din ăla care mănâncă pâinea poporului degeaba! Saltă-l, tov sergent!” a zis cu fermitate, preocupat cu altceva, fără să se uite la mine. Am tăcut mîlc că nu doream să le provoc mânia și să complic lucrurile. Însoțit de subaltern, am traversat zebra pe la Casa Armatei și a dat el telefon. Toată lumea știe, inclusiv nevastă-mea, că atunci când ai de-a face cu din alde ăștia nu scapi cu una, cu două, din labelle lor. Oricum, alibiul îmi era asigurat. Asta era esența problemei. Ce o fi vorbit la ora aceea cu nevastă-mea nici în ziua de azi nu știu, cert este că mi-a dat drumul, iar eu am luat-o bucurios spre casă. Doar l-am salutat, aveam motiv să fiu cât mai reținut la vorbă. Pentru prima dată s-a dovedit că întâlnirea mea cu milițienii a fost de bun augur. Asistența a răsuflat ușurată.

– Cât s-a făcut ceasul? întrebă dl. Șurubel năpădit de amintiri.

– Nouă fix. L-ați scăpat și pe acesta. Nu mai aveți tren până mâine dimineată.

– S-a dus, s-a dus, n-ai ce-i face! Dacă-i așa, dau și eu o tură, măi băieți!

– Se poate, domnule Cimpoeșu?! făcuse directorul. Încă o tură, a zis cu mare înfumurare Gălan făcând semn chelnerului. Camera de oaspeți vă așteaptă. Tura aceea s-a triplat, apoi au pălăvrăgit vrute și nevrute, dialogurile au devenit monotone, după care, moleșiți și melancolici, cu inima cuprinsă de un ușor regret, dar cu fețele prietenoase și zâmbitoare, au hotărât să ridice ancora risipindu-se cu ambiții cu tot în cele patru vânturi scuturând cu subînțelese mâna d-lui Șurubel. Timpul, atât de prețios pentru poeți, zburase pe nesimțite, dar povestea d-lui Șurubel le stârnise imaginația, devenită zglobie și vagabondă. Toată lumea se înfierbântase.

II

Da, directorul Gălan, cel îmbrăcat la patru ace, l-a urcat pe domnul Șurubel Cimpoeșu, cel care semnează cu numele de Anton Burdeț, într-un taxi, i-a plătit anticipat taximetristului o sută de lei cu Bălcescu imprimat pe ea să-l ducă până la Casa Sindicatelor, a închis cu putere portiera, apoi

grupul a petrecut cu privirea mașina și s-a împrăștiat visând la gloria antumă și mai puțin postumă până au ajuns la domiciliu.

Când a coborât din mașină, criticul avea deja ochii grei de somn. Băutura își făcuse efectul, în ciuda faptului că rezistase cu brio la cele șapte sute de votcă cât se adunaseră până la plecare. A intrat în incinta clădirii clătînându-se. Aproape că se împiedica. Prin întunericul negru ca smoala s-a orientat cu anevoie, dar, până la urmă, a găsit camera de oaspeți. A reușit să aprindă lumina, însă, în pat, se hârjoneau cu spor un delegat și o delegată de la regiune. Femeia de serviciu le spusese că pot să stea acolo pentru că delegatul de la Cluj va veni după bagaje mai târziu. A mormăit ceva în loc de scuze, crezând că a greșit camera cu tavanul exagerat de înalt. Cu nasul său roșu și borcănat, a căutat pe la alte uși. Toate erau închise. Nu a știut cum să se orienteze și, aproape cu filmul rupt, a ieșit afară, pe trotuar. Era foarte obosit. Puterea din picioare îi slăbise. Dorea să se întindă undeva, n-avea importanță unde și s-a căznit să tragă de ușile mașinilor parcate să se refugieze în una din ele. Noroc că pe vremea aceea mașinile nu erau dotate cu alarme, altfel ar fi înnebunit întreg cartierul. Dezorientat total, bezmeticul domn Șurubel Cimpoeșu a găsit ușa unei Dacii 1300 deschisă. Evident că păzitorii ordinii și liniștii publice, proaspăt intrați în serviciu, care își făceau agale rondul prin preajmă au crezut că au de-a face cu un spărgător de mașini, ce-i drept cam amator; nu le-a luat mult timp să priceapă ce se întâmplă. Pentru ei lucrurile păreau clare. Nici nu a apucat să închidă ochii și milițienii s-au îndreptat ață către infractor. Din patru salturi au fost lângă mașină. Cu fețele satisfăcute, l-au înhățat de guler și l-au scos afară în doi timpi și trei mișcări. Nu s-a împotrivit deloc, oriunde s-ar fi lăsat dus numai să poată dormi. Amândoi l-au măsurat cu o privire tare curioasă.

– Mama ta de hoț ce ești! Te-ai apucat de spart mașini, ai? zise cel rubicond, cu ceafa lată și țepăună.

– Scoate buletinul, derbedeule, să vedem cine ești și ce învârți p-acilea, l-a zgâlțâit ce-l de-al doilea ținându-i isonul, descheiat la veston și cu flanela la vedere.

– Stați, măi tovarășilor, că nu-i chiar așa! a reușit să îngăime destul de dezlânat dl.

Șurubel Cimpoeșiu, alias Anton Burdeț. Vreau doar să mă odihnesc undeva. Atâta tot, a zis și le-a întins actul de identitate de-abia ținându-se pe picioare. Se vedea că era murat bine. Alt mod de a se dezvinovăți nu i-a venit în minte.

– Asta este clujean după cum se vede. Ce ți-ai zis: ia să dau lovitura în provincie. Virgile, tre’ să-l ducem la secție că-i periculos banditu’ dracului! Onorabilul domn Șurubel râgâise și o mireasmă de mici insuficienți prăjiți combinată cu miros de tărie acră îl lovi crunt direct în nările lui cultivate.

– Pe deasupra și duhnește a alcool ca un butoi de borhot. Asta își bate joc de noi. Îi pun brățările?

– Nu. Nu vezi că de-abia se ține pe picioare. Ce meserie zici că ai?

– Critic de artă, a bolborosit indiferent dl. Cimpoeșiu sprijinindu-se de el, nelămurit întrutotul unde se află.

– Da, da, da, deci ca critic de hartă îți place să critici hărțile după cum zici. Nu-s făcute bine, hai? Ei, las că-ți arătăm noi la secție ce înseamnă să faci hărți, mârâise milițianul. Te-nvățăm noi să respecti preceptele morale ale cetățenilor. Fraza asta ultimă o învățase pe de rost de la superiorul său și o rostea de fiecare dată când avea de-a face cu infractorii, indiferent că era oportună sau inoportună. Dacă dl. Șurubel ar fi putut fi atent, ar fi citit pe fețele lor o trufie neînfrânată care nu va pieri în vecii vecilor, tipică milițienilor de când este lumea și pământul.

În lumina unei luni ca o bucată de lămâie învechită, care își făcuse cu greu apariția și învăluisese de-a lungul bulevardul, în acea seară târzie, neasemuit de frumoasă, încadrat între cei doi, clătinându-se înainte și înapoi, mai să se răstoarne, cu pleoapele și picioarele de plumb, dl. Cimpoeșiu simțea că-i zumzăie ceva în cap, iar urechile îi țiuiau că-i venea să se scobească în ele c-un ac cu gămălie. Era ora de somn, toată lumea trăgea la aghioase, mai puțin cei cu dureri de măsele și familiile cu bebeluși cuprinși de colici. Și el nu dorea altceva decât să stea trântit oriunde și pe orice. Asta era intenția lui. Instabilitatea îi era cât se poate de evidentă. Hotărât lucru,

cineva, acolo sus, i-a prescris întâlniri nefaste cu milițienii. A doua oară când avea de-a face cu ei. Cu mișcările sale neîndemânaticе, fără vlagă, s-a lăsat condus bodogănind ceva indescifrabil, ca un copil care învață să meargă străduindu-se să-și păstreze echilibrul. A făcut un pic de tămbălău, făcând pe impetuosul, dar limba a început să i se împleticească și a renunțat; tipii în uniforme albastre îl înghionteau pe rând îndemnându-l să se grăbească. Ajunși la sediul secției de miliție nr. 2 într-o încăpere plină de lumină, apărătorii legii l-au băgat direct la bulău, – s-a auzit o bufnitură! – unde, până a număra la zece, cuprins de un val de amețală, a adormit buștean pe patul rabatabil cu părul în neorânduială și cu mâna dreaptă sub cap, în loc de perină; nu-l mai deranja nici măcar lumina becului aprins. Se amețise bine, era plin de viziuni și arăta destul de caraghios cu chipul său de om pribeag, vrednic de toată mila. Își pierduse orice urmă de rațiune. Cei doi s-au uitat încurcați unul la celălalt, apoi cel solid a zis:

– Să-l sunăm pe tov maior Stângu, el tre’ să știe ce hram poartă criticii de soiul ăștuia. Cred că-i de-al lui. Firește că Stângu îl cunoștea pentru că și el, ros de ambiții literare, cocheta cu muzele și stătuse la o parolă de câteva ori chiar la redacția revistei unde lucra dl. Șurubel, cel care de altfel l-a debutat într-ale liricii ardelene. Dacă își asuma publicarea ta, om te-ai fi făcut. Un sfert din gloria antumă ți-ar fi fost asigurată.

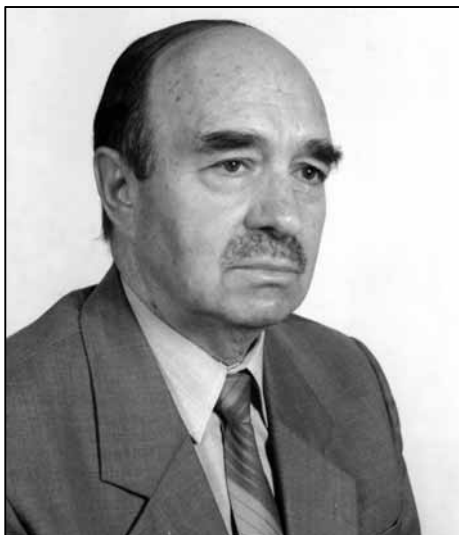
– Bine zici, și formă numărul superiorului, așteptă câteva clipe, apoi o voce gravă îi răspunse:

– Maiorul Stângu la telefon. Ce doriți? a întrebat ceremonios, deși era somnoros și, bineînțeles, prins într-o proastă dispoziție.

– Sunt sergentul Mereuță, se prezentă cel cu trupul robust. Azi-noapte am prins pe unu’ care se dă critic de hartă încercând să spargă o mașină. Zice că-i din Cluj și-l cheamă, stați numai puțin, să mă uit în buletin, Cimpoeșiu Șurubel. Aveți de știre de el?

– Da. L-ați bătut? l-a luat la rost maiorul.

– Încă nu! a zis plutonierul schimbând priviri iscoditoare cu colegul său.

Mircea Ioan CASIMCEA

Curentul golfului

Maxențiu iese grabnic, fără să-l salute pe colegul de cameră al șarpelui primordial. Zâmbește crispat, urcă două trepte, însă între etaje se răzgândește și se întoarce la parter, cu intenția să se convingă dacă dormeaza se mai află la locul unde a lăsat-o. Nu iese în curte, fiindcă din garsoniera aflată pe latura stângă răzbate un amalgam de zgomote și frânturi de melodie ciudată. În timp ce degetul noului locatar încă presează butonul soneriei, se întrerupe melodia, însă cavalcada zgomotelor se intensifică. Musafirul aude glas răgușit de femeie:

– Intră, onorat iubitor de muzichie. Hai aici să te umplem cu bucurii felurite. Noi, Buburuzii... Buburuz și Buburuza.

Când musafirul deschide ușa, femeia reîncepe cântecul caraghios, azvârlind cuvintele și melodia jalnică peste zgomotul risipit cu dărnicie de două sucitoare mici care lovesc într-o tobă veche, cârpită în câteva locuri. Bărbatul lovește spornic într-un ritm imprevizibil. Zâmbește larg, înalță sprâncelele negre ca pe două seceri, totodată îl invită cu capul să se așeze pe o canapea curată, al cărei furnir strălucește. Suspicios că această mobilă se află în mijlocul camerei, musafirul se așază ca un brav spectator, cu fața către cei doi exhibiționiști.

Femeia zâmbește și continuă să turuie sacadat cam aceleași versuri, încropite de ea ori de amândoi:

Găina cotcodăcește,
Cocoșul o cocoșește.

Găina face un ou,
Cocoșul o cocoșește din nou.
Găina se strânge pe vine,
Cocoșul iară vine.
Curi-curi păsărica,
Să nu te cuprindă frica.
Cucurigu, pasarelo.
Helo! Helo! Helo!

Sfârșesc brusc panarama, fiindcă femeia abia respiră, mâinile bărbatului s-au înmuiat. Ea își drege glasul tușind ușor, soarbe de două ori apă dintr-un pahar aflat la îndemână, el își adună degetele în podul palmei și le întinde, le adună ritmic de mai multe ori, apoi așază palmele peste genunchi și se adresează musafirului:

– Cine ești și ce dorești?

Acesta tresare, fiindcă atenția îi este acaparată de canapeaua pe care se află, însă răspunde liniștit:

– Voi fi locatar al acestei vile. Am cumpărat o garsonieră de la doi și o să locuiesc aici, împreună...

Vechiul locatar dă de înțeles că situația este clară: Îhîm! Femeia chicotește răgușită. Noul locatar privește atent ochii ei ca de viezure, cu privirea vioaie. Fruntea lobată și nasul cârn îi dau alura unei doamne tinere, chiar dacă părul scurt este alb, iar bustul mic s-a îngroșat în timp. Vechiul locatar, gazda, se ridică în picioare cu dezinvoltură, etalându-și trupul prelung și gros. Nasul ascuțit coboară în picaj deasupra mustății sure, înfoiate, aidoma unui hultan peste prada dolofană.

Pieptul plăpând începe brusc să tremure, zgâlțâit de răs puternic, pe când pleoapele mari acoperă ochii căprui, bulbucăți. Inspiră puternic și îl întreabă pe musafir, fără să-l privească:

– Ai auzit de Golfstrom? Ce este el?

– Păi... Din câte îmi amintesc, este un curent de apă caldă care curge pe suprafața Oceanului Atlantic, dinspre coasta estică a Statelor Unite ale Americii și ajunge la coasta nord-vestică a Europei. El încălzește zonă largă a continentului nostru.

Gazda zâmbeste fără chef și-l asigură pe musafir că îndată o să țină un speech despre Golfstrom, ca în Hyde Park. Se retrage în bucătărie, urmat de zâmbetul încurajator al soției. Maxențiu zâmbeste la rândul-i, vizibil curios, privirea lui învăluie canapeaua, pe care el se simte excelent. Mângâie cu palmele pânza moale, de culoarea grâului copt, și se miră în sine de asemănarea leită cu dormeaza cumpărată de el. Femeia constată ușor panicată interesul cu care musafirul tânăr admiră corpul de mobilă, de aceea îl întreabă cu tremur în glas:

– Îți place, domnule, canapeaua noastră?

Tânărul musafir confirmă întâi cu capul și imediat cu o afirmație prelungă: daaa... O privește liniștit pe femeie și continuă:

– Mai ales că este la fel cu cea cumpărată de mine în urmă cu o oră și jumătate. Până și culoarea... Am lăsat-o afară, că n-am găsit pe cineva să mă ajute.

Femeia dă ochii peste cap și soarbe de trei ori apă din pahar. Zâmbetul ei se ofilește pe buze, pentru că apa potabilă nu are efect benefic. În acele momente se întoarce soțul, îmbrăcat cu un halat lung, albastru, pe cap lucește tichie albastră, încălțat cu conduri de aceeași culoare. Zâmbetul lung îi luminează toată fața. Cu ambele mâini susține o buturugă considerabilă, pe care o așază în fața musafirului, la oarece distanță de acesta. Își freacă atent palmele și se urcă pe buturugă, sprijinindu-se de speteaza unui scaun. Vorbește rar, cu nonșalanță:

– Dragul meu colocatar..., al cărui nume nu îl cunosc...

– Maxențiu, sosește răspuns sec.

– Așadar, prietene colocatar, ne aflăm toți trei în Hyde Park, în zona pregătită cu socluri pe care urcă oricine dorește să-și spună părerea pe o temă, pe te miri ce temă. Maxențiu confirmă cu capul, însă gazda continuă transfigurat. Fie că are un singur ascultător, cinci, zece ascultători, niciunul. Acela se avântă în demonstrații, eu vorbesc acum amândurora despre Golfstrom, nume care în românește înseamnă Curentul Golfului...

Musafirul încunviințează cu două mișcări ale capului, femeia își drege glasul în locul soțului, își mângâie gâtul cu palma stângă. Nepăsător la gesturile celor doi, uriașul orator continuă:

– Speechul meu curge așa cum continuă să curgă curentul despre care nu ostenesc să vorbesc. Câțiva curenți marini pornesc de la Ecuator și curg la suprafața oceanului către coasta estică a Statelor Unite ale Americii și sosesc în golful Florida. Aici se formează marele curent cu pricina, Curentul Golfului, cum îl cunoaște omenirea. Este apa caldă sosită tocmai de la Tropice, așa că apa asta pornește către Răsărit, ca un fluviu cald care curge pe apele Oceanului Atlantic.

Vorbitorul face scurtă pauză, încearcă fără izbândă să-și umezească buzele uscate cu limba uscată, motiv să solicite paharul cu apă pregătit dinainte. Bondoacă, soția se ridică sprintenă de pe scaun, ia grijulie paharul, i-l oferă tandră, executând o rapidă reverență. Destinatarul soarbe lacom tot conținutul și se scuza:

– Când vorbesc despre atâta apă, mă deshidratez, onorat auditoriu... Ție îți mulțam, Buburuză, pentru gentilețe. Își șterge cu mâneca dreaptă a halatului buzele și mustața umezite, apoi revine la tema speechului. Este lat fluviul ăsta cald, care curge năzdrăvan pe apele Atlanticului. Fluviu bizar și lent, dar tenace, acest Golfstrom decis să ude coastele nord-vestice ale Europei și chiar reușește.

Buburuz tace scurt, înghite lacom propria-i salivă, motiv ca nodul lui Adam să urce și să coboare vertiginos. Ridică antebrațul drept, îl așază în poziție orizontală, paralel cu fruntea, și cu palma balansată lin, în sus și în jos, imită mișcarea valurilor călduțe

care se sparg de coasta vestică a continentului nostru. După câteva gesturi edificatoare, își reîncepe pledoaria, fără să întrerupă balansul palmei, dar și al antebrațului drept.

– De la fluviul ăsta cald se încălzește aerul de lângă coastă și așa pornesc curenți calzi care plutesc, plutesc către est și regulează clima Europei... De la Tropice, în Englitera și mai încoace... Vine, vine aerul călduț, drăguț, tot viineee și reglează clima în Europa...

După ce aplaudă cu frenezie, femeia strigă reținut:

– Bravo, Buburuz! Aferim, vorbitorule!

Maxențiu ezită, totuși își mângâie palmele albe, cu degete lungi, însă privirea lui alunecă pe pânza lucioasă a canapelei. Zâmbește binevoitor și-l privește admirativ pe uriașul amfitrion, în timp ce acesta părăsește camera, cu buturuga în brațe. Buburuza cercetează admirativ trupul lung care se retrage demn și îndată privirea ei zglobeie îl învâluie pe tânărul musafir. El nu ostenește să examineze canapeaua pe care se simte confortabil. Buburuza întreabă contrariată:

– De ce admiri atât sofaua noastră? Râde cu poftă, își șterge colțurile gurii cu degetul mare și inelarul de la mâna stângă și

adaugă nouă întrebare: Ori îți amintește clipe zvăpăiate?

Musafirul încearcă să răspundă, dar se oprește, fiindcă revine oratorul din Hyde Park, fără costumația albastră, însă încărcat cu mândrie multă. Se așază pe scaunul său și-i privește curios, pe rând. I se adresează Maxențiu:

– Noi... vorbeam despre canapeaua asta. Tocmai voiam să-i spun doamnei că se pupă bine cu canapeaua mea. Am cumpărat-o în urmă cu o oră și jumătate... Am lăsat-o afară, că n-am...

Buburuz își țuguie buzele, își dă cu părerea:

– Aceeași firmă, zic...

Intervine Buburuza:

– Poate gândește că am șterpelit-o noi de-afară. Așa gândești?

Noul locatar neagă hotărât cu capul, însă rămâne blazat.

– Domnule necunoscut, strigă uriașul bărbat uscățiv. Vezi că poate ți-a luat-o Golsrtom. Fața lui se destinde, ochii răspândesc iarăși lumină. Curentul cald care regulează clima Europei. Abia acum palma sa dreaptă se înalță la nivelul frunții și execută câteva mișcări ondulatorii. Femeia izbucnește în râs, grabnic curmat.

(Fragment)

Anca Gabriela GOJA

Anca Gabriela Goja s-a născut la 3 octombrie 1978, în Baia Mare.

Este absolventă, în 2001, a Universității Babeș-Bolyai Cluj-Napoca, Facultatea de Științe Politice și Administrative, profilul Științele comunicării, specializarea Jurnalistică.

În prezent este secretar literar la Teatrul Municipal Baia Mare și redactor la cotidianul *Graiul Maramureșului* din Baia Mare.

A debutat debut în revista *Familia*, nr. 7-8 (548-549) / iulie-august 2011, cu povestirea *Grădina cu trandafiri*.

Cărți publicate:

2014 – *Zăpadă neagră și alte povestiri*, Editura Tracus Arte, București;

2013 – *Un jurnalist prin bibliotecă*, volumul II;

2011 – *Convorbiri cu elite*, interviuri, Editura Proema, Baia Mare;

2009 – *Un jurnalist prin bibliotecă* - lucrare apărută sub egida Bibliotecii Județene „Petre Dulfu” Baia Mare, în cadrul Programului cultural „Maramureșul perpetuu”, seria „Interferențe culturale”;

2014 – prezentă în antologia *Cărți, filme, muzici și alte distracții din comunism*, volum coordonat de Dan Lungu și Amelia Gheorghită, Editura Polirom, colecția Ego grafii; prezentă cu proză scurtă în volumul *O antologie a prozatorilor maramureșeni* alcătuit de Nicolae Păuna Scheianu, Editura Ethnologica, Baia Mare, 2014;

2013 – prezentă cu proză scurtă în volumul *Pași împreună*, antologie literară a Cenaclului Scriitorilor din Maramureș, alcătuită de Florica Bud și Augustin Cozmuța, Editura Gutinul, Baia Mare.

Premii obținute:

- Premiul II la secțiunea Carte de proză la Festivalul Național de Literatură și Folclor „Armonii de primăvară”, ediția a XXXVI-a, Vișeu de Sus (17 mai 2014), cu volumul *Zăpadă neagră și alte povestiri*;

- Marele Premiu și Premiul revistei *Nord Literar* la Festivalul Național de Literatură „Vasile Lucaciu” de la Cicârlău, Maramureș (1 Decembrie 2012).

Înmormântarea

Satul pitit între dealuri se desfășura în fața ochilor Sofiei ca o femeie rușinoasă, ascunsă după un văl fin de ceață. Aerul era cenușiu, dens, iar burnița fină și rece parcă pătrundea în oase. Sofia își făcu puțin curaj și înaintă. Nu-i plăcea locul acesta. Îi fusese antipatic dintotdeauna, deși, în cei 26 de ani ai ei, acum era prima oară când punea piciorul

aici. De mică, însă, asociase numele satului, Fundătura, cu destinul mamei sale, cu standardele înalte pe care, fără să vrea, probabil, le impunea tuturor celor din familie.

Mama Sofiei și Florica erau verișoare de gradul întâi. Crescuseră împreună. Florica fusese, mai întâi, un bebeluș model, apoi un copil model, o adolescentă model, o soție

model și, în fine, o văduvă model. Acum era o moartă model, nu se abținu Sofia să își continue gândul. Maică-sa o comparase întotdeauna cu preaiubita ei verișoară, i-o dăduse exemplu și raportase fiecare faptă a Sofiei la activitățile pe care le avusese Florica la aceeași vârstă. Cu timpul, simpla rostire a numelui Floricăi îi provoca Sofiei greață și o senzație incontrollabilă de respingere. De câte ori maică-sa o chema în vizită la verișoara ei, Sofia făcea tot ce era omeneste posibil pentru a scăpa de această îndatorire. Refuzul său încăpățânat, plânsetele, crizele de isterie nu rămăseseră fără rezultat. Așa se făcea că ajunsese în Fundătura, pentru prima oară, cu ocazia înmormântării Floricăi. Iar acum satul acesta, îmbibat ca un burete, i se părea respingător.

Din cauza vremii, autobuzul întârziase. Când ajunsese în cimitir, adunând felii groase de noroi pe tălpile bocancilor, slujba aproape se terminase. „Am pierdut partea cu verdeața”, își spuse Sofia în gând, răsuflând ușurată. Nu-i plăceau înmormântările, iar ziua de azi era pentru ea o corvoadă. De fapt, nu vruse să vină, dar maică-sa o bătuse la cap o zi întreagă, atingând-o la coarda sensibilă cu texte precum: „Te pomenești că nici la înmormântarea mea n-o să vii.”, și scăpând câteva lacrimi. Maică-sa făcuse o pneumonie și era ținută la pat, așa că Sofia fusese nevoită să reprezinte familia la acest eveniment care îi părea a fi mai degrabă monden decât religios. Încercând să calce doar pe smocurile de iarbă, pentru a-și proteja încălțăminte, Sofia își găsi un loc în mulțimea adunată în jurul gropii. Își făcu privirea roată, dar repede își dădu seama că nu cunoaște pe nimeni. Oricum, în mulțimea aceea de paltoane negre și năframe gri era greu să recunoști pe cineva. Apa se scurgea monoton de pe umbrelele mari, ca niște aripi de lilieci, pe care ploaia cădea mărunță și săcăitoare.

Preotul, căruia coratorul îi ținea umbrela deasupra capului pe jumătate pleșuv, acum și mai lucios din pricina umezelii, își dresе vocea, cerând liniște. Apoi începu să vorbească: „Îndurerată familie, iubiți credincioși, ne-am adunat astăzi aici pentru a o conduce pe cel din urmă drum pe dreptcredincioasa Florica,

plecată mult prea devreme în veșnicie. După cum am cunoscut-o eu, ca preot și duhovnic, și după cum știu că v-o amintiți și voi, Florica a fost un creștin așa cum noi toți ar trebui să fim, o femeie care s-a ghidat în viață după învățăturile domnului nostru Isus Christos. A fost o fiică iubitoare, o soție credincioasă, până la trista moarte a soțului ei, Văsâi, și o mamă grijulie. Era o fire blândă, omenoasă, nu ar fi rănit nicio muscă, în schimb contribuia săptămânal cu bani pentru cutia milei și aprovizionă cu hrană caldă, când putea, pe cei mai nenorociți dintre consătenii noștri. Ștergurile donate de ea bisericii se pot vedea și azi sub icoane, la fel cum curățenia făcută de ea, alături de alte credincioase, în cimitir, dăinuie încă”. Preotul făcu o pauză, privi pe deasupra capetelor enoriașilor, își frecă mâinile înghețate și continuă: „În urmă cu câțiva ani, asupra Floricăi s-a abătut o nenorocire: soțul ei, Văsâi, a murit și a fost înmormântat în satul lui natal, undeva în Sud. Femeia a trebuit să se descurce singură, având, totodată, grijă de Ionuț, fiul ei, și de mama sa. În scurt timp, Florica și-a găsit un serviciu, și de atunci a lucrat ca profesoară în Cluj. Făcea naveta zilnic, îi educa pe copii timp de câteva ceasuri, apoi venea acasă, făcea teme cu Ionuț și avea grijă de gospodărie. Era un exemplu de hărnicie. A avut grijă ca familiei ei să nu-i lipsească nimic, și chiar a întreținut o gospodărie frumoasă. Știu că uneori își tocmea muncitori să o ajute la lucrul pământului, pentru că nu făcea față la un volum de muncă atât de mare, iar ei, consăteni de-ai noștri buni la suflet, mai lăsau din preț, căci le era milă de ea. Era o bună creștină, își găsea timp în fiecare duminică pentru Sfânta Liturghie și se spovedea lunar. Nu pot trăda, desigur, taina spovedaniei, însă pot să vă asigur că păcatele ei au fost mărunte. Deși era o femeie dăruită de Dumnezeu cu calități, nu își purta frumusețea cu ostentație și se îmbrăca întotdeauna în negru, din respect și din dragoste pentru răposatul ei soț. Îndurerată familie, dragi credincioși, comunitatea noastră a pierdut un om de nădejde, un suflet curat, un creștin plăcut lui Dumnezeu. Să ne rugăm pentru Florica, în numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh. Tatăl nostru care ești în ceruri...”

Sofia își roti privirea peste trupurile cocârjate mai mult de frig decât de durere, peste perechile de mâini umede adunate a rugăciune, peste capetele plecate, mimând pioșenia. Își dorea să se termine totul cât mai repede, să plece acasă, să facă o baie fierbinte și să se culcușească în patul ei cu așternuturi colorate, moi și uscate.

„Dacă mai dorește cineva, să ia cuvântul!”, rosti preotul invitația, și atunci Sofia se gândi cum ar fi dacă s-ar apuca să își strige în fața acelei adunări ipocrite toate frustrările adunate în douăzeci și ceva de ani. Să le spună că Florica a fost o femeie plictisitoare, care și-a refuzat în viață orice plăcere numai din dorința de a face o impresie bună, din ambiția de a fi dată exemplu, în timp dezvoltând o adevărată nevoie de a-i vedea și pe ceilalți cel puțin la fel de nenorociți ca ea. Așa și-o imagina Sofia, căreia aproape că îi părea rău că mătușă-sa a murit pe loc, fără chinuri, căzând dintr-un pom pe care îl curăța și dând cu capul de un bolovan. I-ar fi plăcut să aibă o discuție față în față și să-i mai poată spune Floricăi că i-a distrus copilăria și tinerețea.

Un bărbat înalt, pe care nici paltonul gros nu reușea să-l facă să pară mai împlinit, cu obraji supti rași până la sânge și capul turtit ca un ou lunguiet, făcu câțiva pași în față. „Doamnelor și domnilor, mă numesc Ilie și sunt din Dej. Probabil ați auzit-o pe Florica vorbind despre mine, căci, chiar dacă nu am pășit niciodată în frumosul dumneavoastră sat, trebuie să știți că noi urma să ne căsătorim în curând”. Bărbatul își dresе vocea. „Când l-am auzit pe domnul părinte vorbind, mai întâi am crezut că am nimerit la o altă înmormântare. Am cunoscut-o bine pe Florica și de multe ori i-am dat sume frumoase ca să cumpere păpuși și rochițe pentru fiica ei cea mică, pe care o avea cu fostul ei soț, cel care o părăsise fiindcă ea nu dorise să avorteze. Hm, hm. Acum aflu că era văduvă și avea un băiețel. Desigur, asta nu schimbă prea mult situația. Florica rămâne pentru mine – hm –, aceeași femeie grijulie și iubitoare pe care o știu. Probabil a avut motivele ei să îmi ascundă situația reală de acasă”. Ilie tuși scurt, apoi își dădu jos șapca și începu să o frământa în

mâini. Apa îi curgea pârlăiașe pe frunte și pe obraji.

Sofia văzu cum, din primul rând, se strecoară înspre ieșirea din cimitir o femeie bătrână, care ținea de mână un băiețel de vreo 11 ani, îmbrăcat cu o geacă albastră, cu imprimeu. „O fi Ionuț cu bunică-sa”, se gândi Sofia, „îl duce acasă, ca să nu audă prea multe. Situația începe să devină interesantă”.

Ilie își reluă firul gândurilor: „Florica ar fi fost soția perfectă. Pleca de acasă la ora 5 dimineața, ca să ajungă la mine la timp pentru a-mi pregăti micul dejun. Mă trezea cu aroma cafelei proaspete. Apoi făcea cea mai bună pâine cu ou pe care am mâncat-o vreodată. Ea spunea că e făcută cu dragoste, de aceea e atât de gustoasă. Mâncam împreună, apoi...” Ilie se uită întrebător la părinte, apoi se gândi că e prea târziu ca să mai conteze; își dresе vocea și continuă fraza: „apoi ne iubeam pătimaș, ca doi tineri îndrăgostiți. Pe la 8,30 plecam la serviciu. Când mă întorceam, Florica nu mai era acolo, dar casa era dereticată și hainele spălate și agățate pe sfoară. A doua zi o luam de la capăt. Sigur că dragostea nu ține de foame. Așa că o mai ajutam pe femeia mea cu câte o sumă de bani, să aibă de transport, să-și poată cumpăra câte o bluziță frumoasă (îi plăceau cele negre) și câte o ciocolată pentru fetiță. Sau, mă rog, pentru băiat”. Ilie părea puțin încurcat. Se dădu câțiva pași înapoi și se pierdu în mulțime. Oamenii, în special bătrânele, îl priveau curioși, ca pe un extraterestru aterizat din întâmplare în cimitirul satului. Acest ET deghizat în cioclu le oferea o imagine cu totul nouă a consătenței lor, și parcă și lor le venea greu a crede că era vorba despre una și aceeași persoană.

Pe când forfoteau și șopoteau între ei agitați, din mulțime ieși un alt bărbat, care dădea semne că ar vrea să vorbească. Părea să aibă în jur de patruzeci de ani, era mic de statură, îndesat și cu fălci puternice, pătrate. Părul castaniu, lăsat destul de lung, era împuținat de un început de chelie. „Dragi români, simt nevoia să țin și eu o alocuțiune, căci realitatea începe să depășească tot mai mult propria mea imaginație care, desigur, nu este chiar bogată. Dar să nu uit să mă prezint: sunt Grigore, de loc din Gherla, iar în ultimii

trei ani am fost logodnicul Floricăi. Nu îl cunosc pe cetățeanul care a luat cuvântul înaintea mea, nici nu îmi doresc asta, însă vreau să vă spun că totul este o minciună. Am cunoscut-o bine pe Florica, am iubit-o și m-a iubit. Țineam la ea mai ales pentru că era o patrioată adevărată. Am purtat adesea discuții împreună pe tema salvării acestei țări, iar ea mereu mi-a susținut ideile, nu rareori curajoase. Era o bună tovarășă de viață, știa cum trebuie tratat un bărbat, și pentru asta am îndrăgit-o. Într-adevăr făcea naveta, ceea ce nu era ușor, și ajungea aproape zilnic la mine acasă, la orele târzii ale dimineții. Ne întâlneam în pauza de prânz. Eu lucrez la o firmă de asigurări, avem program de dimineața până seara, dar la prânz primim două ore libere, pentru pauza de masă. Ei, în răstimpul acesta eram cel mai fericit. Mergeam acasă și găseam acolo tot ce îmi doream: mâncare caldă și o femeie drăgăstoasă. Ce e drept, supa era întotdeauna fierbinte, deși i-am spus mereu Floricăi să o fiarbă mai din timp, ca să nu mă mai ard la gură. Dar de gustoasă era foarte gustoasă. Ea zicea că e preparată cu dragoste, cred că auzise asta într-o reclamă de la televizor. După ce ne săturam de mâncare, ni se făcea foame de iubire, așa că ne răsățam unul pe altul în cele mai inventive feluri. Apoi eu puneam muzică patriotică și trăgeam un pui de somn, iar Florica spăla vasele, mătura și ștergea praful. Plecam împreună de acasă: eu, la serviciu, iar ea, spre autogară. Îi dădeam bani de drum, dar și pentru nevoile casei, mai ales că îmi povestea adesea despre tatăl ei bătrân și bolnav. Am vrut să o vizitez aici, în sat, dar mereu îmi spunea că boala psihică a părintelui ei este atât de gravă și de supărătoare, încât ar prefera să nu îl deranjez. De abia astăzi am aflat că tatăl ei a murit în urmă cu 20 de ani. Mă întreb de ce a inventat povestea asta, dar poate credea că așa o s-o iubesc mai mult. Cu toate astea, vă mărturisesc, în aceste momente triste, că doar țara mi-am iubit-o mai mult decât pe Florica.” Grigore privea în pământ și izbea monoton un smoc de iarbă cu vârful pantofului murdar.

Mulțimea fierbea. Nimeni nu mai știa ce să creadă. Bărbatul nu se retrase de lângă

sicriu până când în preajma lui nu apărură un al treilea necunoscut. Era un bărbat la fel de șters ca ceilalți doi, îmbrăcat cu o haină de piele neagră, care se umpluse de apă. Avea o umbrelă maro cu trandafiri roz, poate chiar umbrela Floricăi. „Dragi consăteni! Vă spun astfel, deși eu sunt din Jibou, pentru că, dacă evenimentul trist al morții Floricăi nu ar fi avut loc, noi urma să ne punem pirostriile în scurt timp. Nichifor e numele meu. Ceea ce se întâmplă astăzi aici mi se pare puțin absurd și nu îmi dau seama cine are interesul să transforme o înmormântare într-o farsă. Vă spun cu sinceritate: eu sunt adevăratul logodnic al Floricăi și singura ei iubire. Aveam o relație stabilă de cinci ani, ne vedeam zilnic (mai puțin sâmbăta și duminica) și împărțeam și bune, și rele. Pot să certific aceste relații ca de la bărbat la femeie inclusiv prin anumite acte, cum ar fi bonurile de cumpărături, sau prin fotografiile pe care le-am făcut împreună. Unele chiar nu lasă loc la niciun fel de interpretare, deși Florica devenea timidă în fața aparatului de fotografiat. Cu multă dragoste, însă, reușeam să îi redau încrederea și să o fac să vadă că era cu adevărat o femeie frumoasă”. Nichifor se opri pentru câteva secunde, mângâind cu gândul trupul alb și gol al Floricăi. Dar ploaia care nu se mai dădea oprită avea o calitate: aceea că nu te lăsa să eludezi realitatea. Așa că bărbatul se dezmetici în scurt timp și continuă: „Florica venea la mine acasă în fiecare după-amiază. Când ieșeam de la serviciu, o găseam acasă, neobosită. Mă întâmpina bucuroasă, îmbrățișându-mă. Subțiriile ei mirosind a sudoare proaspătă mereu mă făceau să o doresc, așa că îi luam mătura din mână și o împingeam până în dormitor. Ne iubeam flămând. Mai târziu, Florica își făcea de lucru prin casă, apoi pregătea o cină ușoară, cu dragoste, așa cum s-a mai precizat aici de către antevorbitorii mei, care, de altfel, mint cu nerușinare. În fine, spre seară Florica trebuia să plece, căci avea și un frate handicapat de care trebuia să aibă grijă, și de care mi se pare că domn' părinte a uitat să aducă vorba”. „N-are niciun frate! V-a fraierit pe toți!”, se auzi o voce din public, urmată de câteva râsete răzlețe. „În fine, asta contează mai puțin. Ceea ce am vrut

eu să precizez este că nu am avut plăcerea să vă cunosc mai devreme nu pentru că nu aş fi vrut, ci pentru că Florica a sugerat că nu are condiții suficient de bune acasă pentru a primi musafiri. Azi, însă, am auzit oameni spunând că era chiar înstărită. Se pare că am contribuit și eu puțin la asta, căci nu era zi lăsată de Dumnezeu să nu îi dau bani fie pentru ea, fie pentru fratele ei, fie pentru nevoile gospodăriei. Acum, însă, privindu-vă, mă întreb: cine o fi fost Florica?”

„Vă spun eu cine a fost Florica!”, se auzi o voce groasă, masculină, din mulțime. Un bărbat cu pălărie de paie, care până atunci nu atrăsese atenția în niciun fel, se ivi în spațiul liber din mijlocul mulțimii. „Florica a fost soția mea”, spuse omul, și își dădu jos pălăria. Un strigăt de surpriză se auzi, la unison, din piepturile celor prezenți. „Văsâi, tu ești?”, întrebau țărăncile și bărbații mai în vârstă. „Eu sunt, sigur că da. Cine altcineva? Am mai îmbătrânit puțin, părul mi-a mai încărunțit, dar adevărul este că eu și Florica am fost căsătoriți și am avut o viață bună. Apoi, într-o zi, eu mi-am găsit pe alta și, cum eram îndrăgostit de tânăra aceea, i-am spus Floricăi că vreau să divorțăm. Dar ea nici n-a vrut să audă. Nu ar fi acceptat nicicum să o dezonzorez în fața satului. Ea a ținut întotdeauna să fie apreciată de vecini și consăteni, a respectat toate regulile impuse de societate, căci pentru ea nimic nu era mai important decât o imagine bună. Așa este, acum pot să vorbesc liber. Mi-a spus că mă lasă să plec cu femeia de care mă îndrăgostisem dacă fac așa cum spune ea. Voia să plec definitiv din sat și să nu mă întorc decât, eventual, după moartea ei. Voia să răspândească vestea că am murit într-un accident și că voi fi înmormântat departe, în satul meu natal din Sudul țării. Doar ca văduvă ar fi putut să își păstreze demnitatea neștirbită. Mi-a spus că îi datorez asta, pentru

că ea mi-a făcut un mare bine: s-a căsătorit cu mine împotriva voinței familiei ei și în ciuda faptului că eu tocmai ieșisem din pușcărie. Mi-a dăruit o nouă viață. Pentru asta și pentru celelalte aveam să plătesc într-un fel. Iar eu am acceptat, căci nu aveam nimic de pierdut”. Vorba lui Văsâi era apăsată, hotărâtă. Se vedea că bărbatul e stăpân pe situație. Spunea ce avea de spus clar, fără să se grăbească, și privea drept înainte. „Vreau să le spun celor trei domni care au luat cuvântul aici că ei nu aveau cum să se căsătorească cu Florica, pentru că ea era femeia mea. Noi nu am divorțat niciodată. Florica nu a avut niciodată un tată bolnav, o fetiță sau un frate handicapat. Inteligentă cum era, v-a dus de nas ca să vă ia banii. Voia să își întrețină familia, avea datoria aceasta. Și, poate, în fundul sufletului, dincolo de conformismul ei binecunoscut, dorea să se simtă liberă. Liberă și iubită. Ceea ce a trăit Florica a fost o dramă. O viață de minciuni nu e o viață fericită. O viață în care trebuie să întreții patru gospodării e epuizantă. Și totuși, ea asta și-a dorit. A obținut ceea ce a vrut: o imagine de credincioasă-model și o viață palpitantă. Astăzi, acum, o iubesc și o respect mai mult ca niciodată. O să-mi iau băiatul și o să-l duc cu mine, în Sud. De fapt, pentru asta am venit azi aici. Vreau să-mi cresc fiul.”

Sofia îl privi pe Văsâi cum se îndepărtează încet, cu pașii nesiguri alunecând pe lutul îmbibat cu apă. La fel ca toți cei adunați acolo, avea impresia că femeia din sicriul încă necoborât în groapă se transformase radical chiar sub ochii ei. „Nici în cadavre nu mai poți să ai încredere”, își spuse tânăra în gând. Dar, spre deosebire de ceilalți, Sofia abia acum începea să se gândească la Florica cu duioșie. Din cer, apa curgea într-o pânză fină, de parcă aerul ar fi fost în sine lichid. Departe, la orizont, norii păreau să înghită, mușcătură după mușcătură, pământul.

Mariana IRIMIA

„Bistoș”

Podelele putrezite trosnesc la fiecare pas și, totuși, casa asta veche rămâne în picioare așa cum era demult. Ori poate s-a obișnuit cu ea și nu mai vede pereții crăpați pe alocuri, ochii ei văd totul ca atunci, demult, e atât de oarbă încât nu vede nici zugrăveala veche, cu dantelă de mucegai și iz continuu de îmbâcsit. Ce dor amar o cuprinde, fiecare lucrușor de pe mobila grea din lemn masiv, fiecare milieu e așezat exact așa, fără să-i fie schimbat locul nici măcar cu un milimetru și, totuși, nu-și poate aminti decât certurile și reproșurile. Ciudat lucru, parcă nu ar fi fost nicio clipă de liniște, niciun moment de bucurie, nicio zi de monotonie, sunt morți, au mai rămas ei, frații și surorile, și se întâlnesc atât de rar încât poți spune că sunt și ei pe jumătate morți. Acum e liniște, Monți, fii pe pace, lipsesc părinții, iuți din fire și aprigi la mânie, lipsesc buncii și bătrâna Ibi pe care o îngrijeau din nu se știe ce motiv. Acum e liniște! Ce de liniște, Monți dragă! Și toate certurile alea nesfârșite s-au dus, iar acum e liniște, totul așteaptă, o așteptare ce niciodată nu va mai schimba nimic, decât moartea lor, a copiilor care au mai rămas. Poate vor vinde casa, ei, nepoții, sau o vor dărâma și vor construi alta, îngropând totul sub cărămizi și moloz. Cât de mult îi place să stea în pragul ușii, așa cum stătea odinioară copleșită de reproșuri și strigăte ascuțite, de vorbe grele și cuvinte adânci, neîndrăznind să intre sau să plece în altă cameră. Stătea acolo în prag ținută de frică, încercând să înțeleagă lucrurile pe care

ceilalți le luau în râs-deprimarea continuă a mamei, beția nelipsită a tatălui, orgoliile lui Pipi și frustrarea lui Nodi, dar totul se petrecea mult prea repede, schimbul de replici era prea rapid și ei îi rămânea doar gustul amar, apoi lacrimile fierbinți pe pernă după stingerea luminii. Acum, în cealaltă încăpere sunt femeile ce pregătesc mâncărurile pentru mort, sarmale, gulaș, cozonaci, taie legume cu o îndemânare de bucătar experimentat, repede, degetele lor se mișcă automat, fără greș, fără ezitare, amestecă preparate, sortează frunze de varză acră. Sunt vesele, vorbesc încet, dar chipurile lor sunt senine, chiar și Pipi e senină sub năframa groasă, trasă până sus sub bărbie, doar Nodi plânge când și când „Ioi, Iștenem, Iștenem, fă-l să se ridice și să meargă iar”. Mori e mai cuprinsă de lumină ca toate celelalte, iar burta de gravidă nu pare să o îngreuneze deloc. Sâinii plini și grei vor hrăni, burta mare are viață acolo, Monți dragă! Fiecare cu copilul pe care îl merită, și ea a meritat trei, de trei ori viață în burta mare, de trei ori hrană din belșug pentru puiul fragil pe care l-a strâns în brațe cu lacrimi șiroind, nebună de fericire, de trei ori durerile alea cumplite de care a uitat brusc când i-au pus puiul în brațe. Și Mori nu știe încă, e atât de neîndemânatică în felul în care își mângâie încontinuu burta mare pe un trup subțire, brațele alea subțiri vor legăna pruncul și poate nici nu va avea lapte destul. I-a pierdut, da, pe toți trei așa cum stelele se sting, dispar brusc de pe cer fără explicație, fără nicio explicație

științifică, fără să poată înțelege niciun mecanism superior, nici voința Domnului, nici explicațiile medicilor despre boala lor genetică rară, toți cei trei pui ai ei s-au stins încet, firesc, așa cum au venit. Și parcă nici n-a apucat să-i privească bine dormind, nici n-a apucat să le cânte, să-i legene în pătuțuri, să le asculte glasurile și să le rețină zâmbetele. De fiecare dată a alergat prin spitale, o nebună cu ochi sticloși, trăgând de mânecă medici, asistente, ea, infirmieră la spitalul din oraș, a ținut moartea în mâini și i-a privit cum închid încet, încet pleoapele ca într-un somn adânc, somn ușor, dragul mamei pușor, somn ușor! Apoi a urlat de durere, a ales bolborosind cuvinte neînțelese și, smulgându-și părul de durere, a urlat în gând apoi ani de zile, ani lungi și nu a putut privi niciun copil, niciun pui, nicio femeie gravidă. Le auzea atât de des plânsul, plânsul lor în somn și sărea ca arșă, alerga spre locul unde odinioară era pătuțul, apoi plângea până i se uscau lacrimile. Și Laci a dat din cap, nu, nu mai vreau alții, apoi trupul ei a împietrit. Niciun strop de căldură, niciun miez viu nu s-a mai întrupat în învelișul moale al uterului ei și a continuat să adune feșele pline de sânge și să curețe rănile bolnavilor, să împingă cărucioare cu morți la crematoriu și să aștepte.

De acolo din ușă o vede cel mai bine pe Mori, stă în bătaia ultimei raze de soare, iar chipul ei pare cuprins de foc. Brusc, se ține de burtă și se încovoiaie agățându-se de masă, „auu!”, „nu-i nimic, nu-i contracție, te-a lovit mai tare”, „da?, serios nu-i contracție?”. Uneori mai simte și acum un soi de contracții musculare ce seamănă atât de bine cu acelea încât caută să se așeze. Își duce mâna la burtă de parcă acolo ar fi, ar mai fi o dată viață. Apoi o retrage rușinată, „nu-i nimic, nici măcar o contracție, sunt prea bătrână, Doamne!”.

Ce m-am speriat! Dacă mă apuca acum?

Femeile, țărânci din sat angajate să ajute la pregătire, râd gălăgios, fiecare a trecut prin așa ceva, o nimica toată, iar copii lor nu au murit, uterul lor nu s-a uscat, nu e nici rece și neprimitor. Toate ar sări fără ezitare să scoată copilul, să-i curețe mucusul de pe ochi și nas, să-i pună ei feșe groase pentru sângele ce s-ar

scurge mult, negru, sângele ce a hrănit copilul.

O oboseală ciudată pune stăpânire pe ea brusc și înainte să strige „ah, cad, cad!” se prăbușește sub ochii lor, ochii femeilor care sar să o ridice. Și nu, nu avea contracții, nu îi mângâia burta, ci îi desfac nasturii și îi dau apă cu zahăr, „o fi de la inimă, stai liniștită”.

Mamă Monți...

Mori se apropie și ea speriată, uite că i-au trecut toate și iar se mișcă ușoară ca o vrabie cu trupul cald, cu burta caldă pregătită să îngrijească, să iubească, să crească un pui. Se așează pe pat lângă ea și burta îi atinge brațul de la umăr în jos. Brusc, simte cum se mișcă copilul acolo, Doamne, Dumnezeu! Lacrimi fierbinți îi umezesc colțurile încrețite ale ochilor, dar nimeni nu observă. Ce rușine îi e acum, cum s-a put gândi, Mori e nevinovată, are acolo o viață nouă, plină de speranță, de bucurie, cum s-a putut gândi. Știa ea ce erau moartea și boala și sângele, mult, foarte mult sânge adunase toată viața ca infirmieră la spitalul din oraș. Ce minunat era să simtă acum bătaia rapidă a piciorușelor și mânuțelor acelei vieți noi!

Ești mai bine, mamă Monți? Te-a luat tensiunea?

E oscilantă, nu-i așa? De la o vârstă... ce să-i faci...

Țărâncile continuă să trângănească despre tensiunea ei oscilantă, iar ea vrea să fie liniște, să simtă la nesfârșit acele bătaii mici pe brațul ei, Doamne, cum își dorise să mai simtă o dată asta. Și știuse atunci că acela nu ar mai fi murit, nu, sigur nu, dar Laci a plecat brusc, fără prea multe cuvinte, și-a luat doar hainele și câteva lucruri, fără împărțeală, fără scandal. Singurătatea i-a luat orice speranță și frigul arid s-a așternut în adâncul ei ca un anotimp al așteptării. Dar nu mai avea ce să aștepte, zilele erau la fel, tot mai pustii, tot mai lipsite de speranță, chiar și de speranța cuiva cu care ar fi putut vorbi. Se pensionase cât de repede putuse, nu mai răbda să îndure boala, sângele și mai ales cărucioarele cu morți. Nu mai răbda să îndure gândul că moartea fusese în ea încă de la început și izvorâse asupra celor trei vieți, se întâlniseră undeva în adâncul trupului ei plecând împreună pe drumul greu ce a

urmat. Apoi moartea a locuit o vreme și în
puișorii ei dragi, lăsându-i să respire aerul
lumii și să bea cu nesaț laptele ei din sânii
mereu prea plini. Dar moartea se oprise în
mijlocul drumului lor indicându-le „stop”.
Chiar de acolo din adâncul ei, trăise în tot
acest timp cu moartea în adâncul ei.

Mori îi mai dădu să bea câteva
înghițituri din apa cu zahăr aplecându-se și
mai mult peste brațul ei. Acum simțea clar
piciorușele lovind cu putere și ar fi țipat din
adânc, ar fi țipat toată durerea ei.

Sunt mai bine acum...

Îi venea să o alunge și totodată să o
oblige să stea cu burta lipită de brațul ei ca o
prizonieră, să simtă ființa aceea nouă în tot
trupul ei. Apoi ar fi strâns-o în brațe, lipindu-
și burta de a ei, să simtă loviturile până în
adâncul ființei ei. Să i se pară, da, să i se pară

câteva clipe că vin din ea. De ce Doamne, de
ce toți trei, toți trei băieții? „Fiecare femeie
are copiii pe care îi merită”. Și ea vedea în
fiecare zi sângele curgând din alții, bolile
cumplite și împingea cărucioarele cu morți
spre crematoriu și nu a meritat. În fond, toți
avem un rol, altfel nu am exista, iar pentru ea
rolul era clar. Nimic care să-i distragă atenția
de la rol, nimic care să o facă să dea greș în
rolul acela, nimic care să o îndepărteze de rol:
boli, sânge, foarte mult sânge, durere, morți la
crematoriu.

Mai stai puțin, Mori, mai stai puțin cu
mine...

E oscilantă, nu-i așa? E oscilantă, e
oscilantă...

E totul bine...e totul iarăși bine...

Mai stai puțin, Mori... doar puțin...

(Fragment de roman)

Explozie

Noua ordine literară. Constipații și mistere

Posibil jurnal de lectură

Zorin DIACONESCU

Viața este ca o carte. Ca să o înțelegi, trebuie să citești pasajele potrivite în momentele potrivite. E greu, dar nu e imposibil.

Literatura este o îndeletnicire a poporului

Cel puțin așa declarăm, atunci când am vrea „să se citească mai mult”, convinși de importanța cuvântului scris. Înseamnă că literatura nu își poate trăi istoria altfel decât în consonanță cu epoca pe care o parcurgem și care, – ne avertizează „conștiințele de veghe”, – duce spre prăpastie, cataclism, apocalipsă. Avem, în consecință, o literatură a căderii în abis, a jihadului total, a ultimelor zile ale planetei, sau pe aproape? Aceasta ar fi întrebarea.

Știu. Din acest moment mă bănuieți că m-am profilat pe sf, horror, noire și câteva nișe înrudite. Nicidecum. Încerc doar să urmăresc, cu multă sfială, ce se publică, dar și reacțiile la ceea ce se publică, străduindu-mă să nu uit bruma de geografie din liceu, adică să nu-mi închipui în permanență că *polul literar se află acolo unde mă găsesc și eu* și că acesta e nedespărțit de umblările mele, ca umbra de măgarul lui Buridan.

Chinuit de amintiri din vremurile în care literatura română era importantă social (vezi strădania depusă de autorități în „urmărirea operativă” a multor autori, și asta nu doar pentru a afla când se pregătește următoarea lansare de carte...), am ajuns să mă întreb: cine și de ce îi mai urmărește azi pe scriitori?

Sunt, evident, două întrebări.

Din cine e format poporul cititor?

E greu de răspuns din lipsă de probe. Din păcate, *acquisul comunitar* operat de România în vederea integrării nu a cuprins și

piața de carte autohtonă, e vorba de un segment de loc neglijabil al vieții literare care își continuă existența într-un *no man's land* suspendat între un trecut, distorsionat prin adoptarea unor forme fără fond, și un prezent care a uitat să se nască. Lipsa (cu desăvârșire) a agentului literar, elementul de coeziune al oricărei piețe moderne, face ca în România să fie aproape cu neputință să spui cât de cât documentat care sunt cititorii cărora li se adresează o anumită carte, câți dintre ei au citit/cumpărat (print sau online) și ce feedback oferă. Înlocuirea unor date clare – (date care din păcate la noi nu există) – cu exprimări eufemistic-conspirative gen „foarte important, extrem (mă cutremur de fiecare dată când mă întâlnesc cu acest epitet ridicol) de apreciat, unul din cei mai / cele mai...” și alte drăgălășenii *ejusdem farinae* fac parte nu doar unor grave confuzii între valoare și nonvaloare, ci compromit în întregime sistemul de valori care a funcționat, mai bine sau mai rău, dar a funcționat, în istoria literară recentă până la un moment dat, când cineva sau ceva l-a scos din priză.

Confesiuni incomode

Revin la nostalgiile generației mele, fiindcă noi am apucat vremurile în care nimeni, aflat în cunoștință de cauză, nu se îndoia de faptul că cea mai importantă revistă literară din țară era „România literară”, că Uniunea Scriitorilor constituia un reper stabil și mai ales, toată lumea interesată afla, pe căi mai puțin oficiale, adesea, de aprecierea de care se bucura literatura română în capitalele

culturale importante, chiar dacă în rețeta acestei aprecieri era amestecată și o doză considerabilă de război rece.

Astăzi revistele literare există într-un număr format din două cifre, ceea ce este bine, și sunt toate foarte bune sau foarte proaste fiindcă lipsește instrumentarul care ar permite ierarhizarea lor. Un critic poate parcurge, cu rezultate rezonabile, până la 10 reviste pe lună – (cred că este o estimare mai mult decât generoasă) –, adică nici jumătate din revistele care apar și circulă la ora actuală în mediile print și online din România și de pretutindeni. Înseamnă că aprecierile sale se vor limita la un perimetru aleatoriu, presupunând un factor de hazard considerabil și deci rezultate relative. Să ne mirăm? – nu văd, de ce – că majoritatea condeierilor se limitează la texte „de întâmpinare”, semnale de bunăvoință, dar și un fel de ridicări neputincioase din umeri în fața supraofertei.

Absența răspunsurilor la cele câteva întrebări schițate, departe de a lămuri subiectul, constituie o stare de fapt. Constatarea ei e o operațiune simplă, iar pentru mine rămâne un mister perseverența cu care această stare de fapt este cultivată în continuare.

De ce să citească poporul?

Fără să vrem intrăm pe teren minat. Dispariția dictaturii a răpit literelor șansa „rezistenței prin cultură”, intelectualul e liber, poate călători, își poate exprima opiniile fără teamă, cenzura nu-l mai oprește de la tematica (și comportamentul) exotico-bizar, homosexualitatea nu mai este incriminată, prostituția și comportamentele sexuale alternative (cândva perverse) se găsesc azi pe toate drumurile și „fuga în occident” s-a transformat într-o banală călătorie cu autocarul sau avionul. Securitatea a încetat să-și mai folosească colaboratorii, a încetat chiar să existe, ca instituție, iar colaboratorii noilor instituții de forță ale statului democratic ori nu interesează pe nimeni, ori e mai bine să ne facem că nu știm de existența lor.

Nu doar că viața noastră a fost invadată de canale media *on air* și *online*, dar aria posibilităților, opțiunile în privința petrecerii timpului liber s-au înmulțit și adesea cititul

este ocupația celor care n-au destui bani să facă altceva.

Ce face, în context, scriitorul nostru? Ca tot românul, „*se descurcă*”. Principala opțiune pare sexul. Primul nivel al opțiunii a fost cel verbal. Cuvinte, considerate cândva triviale, grosolane, denumirile populare anatomice și descrierea în termeni subculturali a funcțiilor fiziologice – toate acestea au fost scoase, la pachet, reevaluate și trântite pe taraba literară în curs de adaptare la toate formele de trafic. Recunosc că am citit fără reținere și fără pudoare, nu le am, nici pe cea falsă și nici pe cea veritabilă, prietenii *știu de ce*, și am rămas dezamăgit. Nu m-a deranjat nici vulgaritatea, nici comportamentul mimetic – (vorba aceea, ne dăm gay că se poartă) – și nici calchierile după produse similare din lumea largă, nici acelea de bună calitate. M-a întristat lipsa de imaginație. În adolescență, când am început să citesc *Memoriile* lui Casanova, m-am entuziasmat, ca orice adolescent de sex masculin crescut într-o societate care trâmbița falsa pudoare proletară, dar până la sfârșitul cărții am reușit să mă plictisesc, povestea era aceeași și se repeta mecanic. În vremurile postmoderne m-am plictisit de obicei după primele 10 pagini. Doamnelor și domnilor scriitori, pentru perversiune e nevoie, dacă nu de geniu, cel puțin de rafinament. Unde nu e surpriză, nimic nu e...

Așadar – pe lângă mult *deja vu* erotico-comico-kitsch am mai dat peste multă, prea multă introspecție. Aș zice că prin hipertrofie, introspecția a devenit intro-inspecție, autorul mai dă încă și încă o raită prin interiorul blândului său psyche, mai face un control, mai încheie un proces verbal, mai depune o plângere. Vorba administratorului, prieten cu Guillaume și cu poetul, în fiecare dulap mai așteaptă un schelet, ca un suflet presat între filele jurnalului, e nepolitic să-l lăsăm acolo, să nu îndeplinim ritualul băgării în seamă, pentru ca toată lumea să fie mulțumită.

Am apreciat – să nu-și imagineze cineva că am petrecut ultimele două decenii doar în colici spirituale – oamenii care au încercat să scrie despre subiectele abandonate de presă, o presă care a părăsit definitiv investigația de

dragul divertismentului (și a cardului bancar). În aceste cazuri ne apropiem de un posibil răspuns la cea de-a doua întrebare: de ce?

Addenda et corrigenda.

Până când?

Sunt cele două cuvinte care au constituit întotdeauna un început. Totul depinde de continuare. Ce aștept? Ziua în care scriitorul va zăbovi printre oameni, va considera necesară documentarea, va încerca să exprime, prin scris, o problemă reală a unor oameni reali - sună aproape paradisiac, nu? Sau superkaliflageslastic? Oare omul postmodern mai are probleme reale? Are. Mai

profunde decât credem. Chiar dacă nu e la ordinea zilei să vorbești despre ele, într-o societate care cultivă obsesiv performanța, succesul și gândirea pozitivă. Dincolo de acest optimism cu rădăcini adânci în proletcultism, drama se produce la tot pasul și sper că după ce am așteptat câteva decenii literatura de sertar, imposibil de publicat pe timpul dictaturii, care literatură de sertar ori n-a existat ori a fost o mare dezamăgire, sper, zic, să nu așteptăm tot în zadar roadele libertății de exprimare. Cred că timpul noului val a sosit. Îmi umezesc degetul arătător și îl ridic în vânt. Aștept să bată. Aștept, ca pe vremuri, vântul de contraaventură.

Masa

Întoarcerea spre casă a lui Constantin Pădureanu

Andrei MOLDOVAN

Constantin Pădureanu, ieșit în lumea scrisului prin volumul colectiv *Debut 86* al Editurii Cartea Românească, nu mai este un tânăr scriitor, dar cred că nu greșim în nici un chip dacă afirmăm că este un tânăr poet. Asta pentru că de la debut până în 2012, când îi apare primul volum de versuri, a trădat proza, cu preferință pentru povestire, deși remarcăm și un roman (*Ierusalimul împăcării*, Scrisul Românesc, 2009), de puține ori, doar cu un volum de interviuri și câteva însemnări de călătorie. Ar putea să nască mirare un asemenea târziu început creativ în ale poeziei, după mai bine de două decenii de la primul taifas în rafturile librăriilor. Cu îndreptățit temei, cititorii ar putea să se întrebe unde s-a aflat poetul atâta vreme. Aici se cuvine să lămurim un lucru care a mai fost lămurit acum mai bine de două mii de ani. În *Poetica* sa, Aristotel susține că există doar două genuri literare: dramaticul și epicul. Iar asta nu pentru că înțeleptul grec nu ar fi recunoscut existența lirismului, ci pentru că el – și nu a fost singurul! – considera că lirismul trăiește în structuri ale celor două genuri amintite. De altfel, contemporanii, apoi mulți alții, până astăzi, i-au numit pe autorii dramatici ai Greciei vechi *poetii tragici*.

De-a lungul vremii, istoria literaturii consemnează nu de puține ori împliniri lirice în structuri complexe ce nu sunt proprii lirismului. Mai

Reveniri

aproape de noi, este deja de domeniul firescului, să nu spun al banalului, că Mihail Sadoveanu e numit poet al prozei. Împliniri poetice în proză, de mare profunzime, au mai toți marii romancieri, în frunte cu Liviu Rebreanu. I-am îndemna așadar pe cititorii ispitiți să întrebe unde s-a aflat poetul vreme de 23 de ani, să îl caute în volumele sale de proză.

Cele trei volume de versuri deja apărute, câte unul în fiecare an, tind să formeze un ciclu și stau sub semnul focului, după cum nearată titlurile, al focului lăuntric, desigur, mistuitor și purificator deopotrivă, cum îl dorește autorul. Cartea de față este a patra, în aceeași serie sau ciclu, fără să facă excepție.

Poemele lui Constantin Pădureanu trăiesc în întregul volumului, pentru că, pe de o parte, există o intenție monografică de natură să țină secvențele/ poemele la o temperatură unică, pe de altă parte, autorul trădează înclinații epopeice. Paradoxal, narativul devine modalitatea de realizare cea mai importantă. Autorul nu este nici singular într-o astfel de direcție, nici deschizător de drumuri. Să ne amintim că optzeciștii sunt cei care recuperează pentru poezie structuri literare alungate cândva de modernism, precum epicul, narativul, retoricul. Ei aveau să o facă prin forța unor grupări și să le impună prin realizarea de valori estetice noi, să realizeze prin asta, printre altele, mutații esențiale ale generației lor. Și ei, optzeciștii, vin, judecând obiectiv, pe unele experiențe poetice anterioare, fie și dacă l-am avea în vedere doar pe Marin Sorescu.

Autorul *Focurilor cu vâlvoare* recom-pune un univers al satului, cu personajele sale pitorești, precum Bebe Mătrăgună, Gogu Bălăii, Dumitru, Gică Talpa, Mărin Cârcel, Valerică Pupeză, Vasile Corcoată, Georgeta Trucă, Lina Cojocel, Rița Ciupagu, Pompică Vijulie, Marin Parpală și mulți alții. Primează anecdoticul și dialogul, lucru care poate deveni primejdios pentru o carte de poeme. Salvarea *Focurilor* stă în faptul că ironia și umorul vin dinspre specificul rustic, nu ca o atitudine auctorială, dinspre pitorescul limbajului și dinspre o înțelegere generoasă a omenescului care merge până la solidarizarea

nemărturisită a autorului cu tot ceea ce dă viață satului.

Și la ce bun o monografie poematică a satului, numindu-se el oricum, fie și Rudarii Olteniei? Oare pentru pitorescul ei, pentru că ar fi altfel decât numeroase alte sate care populează literatura română și cea de aiurea? Se înțelege că nu. Dincolo de spectacolul liric, există o neliniște ascunsă, dar nu suficient de ascunsă ca să fie invizibilă, a căutării de sine. Poetul se caută într-un sat de altădată și de acum în același timp. Drama ființelor din sat este și a sa. Sau poate că este în primul rând a sa. Îndepărtat de sine pe nesimțite, are nevoie

de revenire la propria-i ființă, de identificare cu partea nealterată a sinelui. El crede că satul poate să fie partea aceea pierdută a inocenței sale, fără să se lase furat de ademeniri semănătoriste, acel *acasă* unde orice renaștere este posibilă, un spațiu spiritual de recuperat.

Cititorul va observa că rândurile mele se intitulează *Întoarcerea spre casă*, nicidecum „întoarcerea acasă”. Asta pentru că, la fel oricărui poet, autorul tinde spre „acasă”, iar precum oricărui alt poet, credem că îi va fi cu neputință să ajungă. Pentru poezie, însă, lupta cu valurile este mai importantă decât ancorarea bărcii la țarm.

Constantin PĂDUREANU

Pe malul Jiului

Prin februarie, sosise în Rudarii Olteniei
Ștefan Piță, un tânăr inginer stagiar.
Era înalt, bine făcut, brunet,
Cu ochii albaștri și umbla
întotdeauna îmbrăcat
După ultima modă.
Getei Chibrit, tehniciana veterinară,
I-a plăcut de cum l-a văzut.
Agronomul, la început, s-a făcut
Că nu observă nimic, până în
Clipa când s-a convins că
Fata ține cu adevărat la el.
Apropierea lor a fost timidă.
Însoțită, din când în când, de mici
atenții reciproce,
Dar nici unul dintre ei nu îndrăznea
Să facă un pas spre celălalt.

După defilarea de la 1 Mai,
S-au plimbat împreună prin Coveia,
S-au dus în Parcul Poporului,
Au mâncat mici și au băut bere
La „Debarcader”.
Pe urmă, au luat o barcă și,
Timp de o oră, inginerul a vâslit
Și i-a povestit despre copilăria sa.
Când s-a apropiat de mal,
să coboare,
Barca s-a balansat, iar Geta
S-a lipit de el, să nu cadă în lac.
Ștefan i-a simțit sânii tari
Ca două mere pădurețe
Bătute de cea dintâi brumă
Și a tras-o spre el, cuprinzând-o
în brațe.

În el, s-a aprins, pentru prima dată,
Dorința de a o avea.
Geta n-a opus rezistență,

S-a înroșit, apoi a vrut să se desprindă,
 Dar îi plăcea și întârzia parcă
 Anume în strânsoarea lui.
 Era fericită și închise ochii.
 Câteva clipe, iar frumusețea
 Și purtările lui o vrăjiseră.
 Pe vară, a dus-o, de câteva ori,
 Pe câmp cu șareta.
 Femeile au început să sușotească
 „Telefonul fără fir” începuse
 să funcționeze.
 Într-o zi, Matei, taica-său, a întrebat-o
 Ce are de gând cu stagiarul,
 Iar ea l-a repezit că, deocamdată,
 Nu s-a întâmplat nimic și
 Să nu-și facă griji în privința ei.

Au mers împreună la Jiu, la plajă.
 Intrau în apă și înotau câteva minute.
 După care ieșeau, să se bronzese.
 El se așeza cu fața în sus
 Și ținea ochii închiși,
 Toropit de razele soarelui
 Sau își pune ochelarii.
 Ea stătea cu fața în jos.
 La început, i-a fost rușine de
 privirea lui
 Care simțea că o arde în părțile feminine.
 Atunci, se arunca de pe mal în apă.
 Pe neașteptate.
 El o urma în tăcere, supus.
 Își vorbeau rar și erau și erau mai mult
 Îngândurați.
 Getei Chibrit i se păreau clipele
 Minunate și irepetabile.
 Începuse să-și facă, în gând,
 Planuri de viitor.
 Ștefan a luat-o de după umeri
 Și a sărutat-o.
 De câteva ori.
 Geta n-a schițat niciun gest
 Și s-a lăsat moale în brațele lui.
 Trupurile lor, încinse de soare
 Și de patima dragostei,
 Așteptau înfiorate.
 Geta a încercat, după câteva clipe,
 Să se elibereze din strânsoarea lui,
 Dar Ștefan a încolăcit-o și mai tare
 Cu brațele lui puternice.
 Învăpăiată de bucurie ca o apă
 În amurg, Geta acceptă
 Și s-au iubit, acolo,
 Pe malul Jiului.

Navetiștii

Autobuzele de pe traseul Coveia – Rudarii
 Olteniei
 Se cam răriseră, de la o vreme,
 Asta de când cu economia de combustibil
 Când o duminică circulau mașinile
 cu numere cu soț
 Și, în duminica următoare, cele fără soț.
 Dimineața și seara veneau din oră în oră,
 Iar în cursul zilei și duminicile
 Din două în două ore.
 Oamenii se văzuseră strâmtorați
 În drumurile lor spre oraș.
 Sufereau cei care făceau naveta,
 Dar și grădinarii și lăptăresele,
 Ca nu mai puteau aduce marfa
 Pe piață de câte ori voiau.
 Mulți credeau ca, așa cum se învățaseră ei,
 Orice minune durează trei zile
 Și se va reveni la vechiul
 Program de circulație,
 Dar, spre surprinderea lor,
 Trecuseră trei luni.

Sătenii gândeau și vorbeau
 Dar mai cu fereală
 Și mai la scuteală.
 De frica urechilor ciulite
 Care auzeau totul,
 Te băgau în belea
 Și nici nu știai de unde
 Ți se trage.
 Gândurile vin cu sila
 Și se duc fără veste.
 Ca și omul, de altfel
 Timpul aduce,
 Timpul e stăpânul lumii.
 Cu sufletele boboite,
 Ei își vedeau mai departe
 De treburile lor.
 Partidul le făcuse, totuși, o favoare,
 Le băgase o mașină mare,
 Articulată, și încăpeau
 Toți navetiștii din stație
 Și nu mai rămânea
 Niciunul pentru cursa următoare.

Era ora patru, după-amiază,
 Mașina se afla la capăt de linie,
 Lângă Catedrala Mitropoliei Olteniei.
 Oamenii, deși puțini la număr,
 Se înghesuiau și se îmbrânceau,
 Ca să apuce un loc pe scaune.

Printre ei: elevii, care așteptau
Două ore după terminarea orelor
La liceele din oraș,
Muncitorii, bătrânii, femei cu coșuri,
Studentii, o lume pestriță,
Frământată de grija zilei de mâine:
Navetiștii.

Autobuzul porni.
Casierita abia prididea sa vândă bilete
Și să bifeze abonamentele.
Traseele exterioare ale orașului,
Spre deosebire de cele interioare,
Unde se introdusese autotaxarea,
Își păstrasera forma veche.
În plus, chiar dacă se făcuseră
Reduceri de personal,
După un timp, se angajaseră
La capăt de linie,
Femei să măture autobuzele.
Mame și ele, aveau familie,
Să mănânce o pâine.
Destul că alții puneau pe masă
Cozonac și bunătați.

Cumpăna

Ștefan se duse cu Ilinca Stroie, mama lui,
La câmp, s-o ajute la scosul sfeclei de zahar
La locul de lângă Prodila.
Făcuseră câteva grămezi
Și se pregăteau să mănânce,
Dar, în jurul prânzului, se porni
Un ropot de ploaie cu stropi mari și repezi.
Ei lucrau peste pârâul Prodila.
Crezând că se va opri, se adăpostiră
În coverca lui Ilie Romanați.
Rămăseseră singuri în tarlăua Bucinișu,
Ceilalți plecaseră toți acasă.
Ilinca aștepta ieșirea curcubeului,
Ca să mai curețe sfecle la grămezi.
Degeaba, însă, că totul se întunecase în jurul lor,
Norii cenușii se lăsaseră până în pământ
Și ploaia răpăia din ce în ce mai tare.

În cele din urmă, Ilinca hotărî
S-o pornească spre sat.
Apele dinspre dealurile Solomonului
Și Merilor se strânseseră în Prodila,
Care se umflă și trecu peste podeț.
După circa douăzeci, douăzeci și cinci

De metri erau udați până la piele.
Și se lipiră hainele de trupurile lor.
După un timp, Ștefan începu să
Dârdâie de frig.
Când ajunseră la podeț, copilul
O luă înaintea mamei, dar alunecă
Și vijelia înspumată a pârâului
Îl înghiți și îl duse la vale.
Fără să stea prea mult pe gânduri,
Ilinca se aruncă în vâltoare,
Să-l salveze pe Ștefan.
Dar apa îi trecuse de mijloc,
Îmbrăcămintea îi îngreuna mișcările
Și o trăgea la fund.
Femeia începu să țipe
Ca scoasă din minți.
Ea își dori să-l scoată,
Cu orice preț,
Pe Ștefan.
Reuși să-l ajungă pe băiat
Și să-l tragă afară.
Totul se petrecu fulgerător.
Chiar și după ce făcură
Câțiva pași pe iarbă,
Ea nu-l lăsase din brațe
Și tremura ca varga.
Drumul până acasă dură puțin
Și îl parcurseră în liniște.

După ce intrară în odaia a bună,
De la drum,
Unde dormea Ștefan,
Ilinca îi aduse haine de schimb,
Puse plapuma pe el și făcu
focul în sobă.
În câteva minute, Ștefan se încălzi.
Stătea cu ochii închiși.
Femeia își trase un scaun
Lângă pat și aștepta să se trezească.
Pe băiat îl frământau gândurile.
„Dacă nu sunt copilul lor,
așa cum zisese tata,
La moartea fratelui meu Eugen,
Că am avut cumpănă și atunci
De ce își riscase mama viața
Și nu m-a lăsat să mă înec
Așa cum pierise în Jiu, cu puțin
Timp în urmă, frate-său, pe care
L-au găsit, după trei zile, cu scafandru
La fașină, lângă urechea podului Jitianu.
Oare de ce?!”

Valentin Raus și poarta veșniciei

Menuț MAXIMINIAN

La împlinirea a 20 ani de la trecerea în eternitate a scriitorului Valentin Raus, Biblioteca Județeană a organizat un moment care a avut în centru lansarea volumului *Inventar de tristețe și echilibru*, apărut la Editura Casa Cărții de Știință.

Născut la 22 decembrie 1918, în Bistrița Bârgăului, Valentin Raus a urmat liceul la

Bistrița și la Năsăud, iar mai apoi, în perioada războiului a studiat Medicina la Cluj. A publicat versuri, proză și articole în *Tribuna Ardealului*, *Viața ilustrată* și *Săptămâna*, singurele publicații românești acceptate să apară sub ocupația hor-

tistă. După război, între anii 1944-49, a fost medic la Bistrița, apoi inspector al Uniunii Compozitorilor, iar din 1967 director al Casei de Cultură. De la înființarea ziarului județean „Ecoul”, în 1968, a lucrat ca șef al rubricii culturale și secretar de redacție. A

In memoriam

debutat editorial cu un eseu despre pictorul clujean Emil Cornea, în anul 1942. În 1943 îi apare un prim volum de povestiri intitulat „Pe lângă păcat”, iar apoi „Fată din pădure” – 1960, „Comoara” – 1968, „Vopsește-ți părul castaniu” – 1969, „Tunetele de pe Bobâlna” – 1974, „Memorie figurativă” – 1988 și „Izvoare” – 1990. A fost membru al Uniunii Scriitorilor și al Uniunii Ziariștilor din România. Împreună cu un grup

de scriitori înființează, în anul 1990, revista „Minerva”.

Volumul *Inventar de tristețe și echilibru*, apărut cu sprijinul financiar al Consiliului Județean Bistrița-Năsăud, prin Biblioteca Județeană „George Coșbuc”, este o prelungă declarație de dragoste soției – Iulia Tătar, profesoară de limba română și germană, fiică a protopopului greco-catolic al Bistriței, Vasile Tătar, arestat în 1948 și purtat prin diferite închisori comuniste. Soții Raus s-au căsătorit în 1945 și au avut doi copii și au trăit în bună conviețuire până în anul 1989, când, cu câteva luni înainte de Revoluție, Iulia Raus a ales calea veșniciei, întâlnirea în eternitate având loc în anul 1994, când Valentin Raus a trecut și el în eternitate, amândoi fiind înmormântați la Bistrița.

Cartea surprinde prin rememorarea frumuseții vieții trăite în doi atunci când se zăresc „piscurile fericirii” – „Frumoasă-i viața”. Povestea unei vieți trăită dincolo de moarte, cu convingeri și dureri, cu bucurii și izbânzi, cu raza de lumină care pătrundea întotdeauna în casă, dar și în suflet. Cu timp berechet pentru a privi spre trecut, cu zile în care afară era „zăpadă groasă, ger potolit, brazi episcopali cu ramuri îmblânite de puf alb, săniuțe și chiote de bucurie”. Cu rugăciuni adresate Celui de Sus pentru a fi drept și înțelegător „se cuvenea să-mi dea mie partea cea mai mare de durere”. Moartea, visul niciodată visat, este cea care lovea în sufletul scriitorului, ochii fără lacrimi, vocea neauzit de înceată a persoanei dragi, toate sunt prilejul unei salvări prin scris: „pentru toți ceilalți tu ai plecat, te-ai dus, pentru mine te-ai ascuns în propria-mi ființă”. Rămânându-i imaginea chipului peste care se așezase liniștea deplină, cu surâsul ultimului vis spre

care s-a dus, scriitorul citește celei a cărei existență a fost prelungită în eternitate „poemul vieții noastre și las îngerilor și florilor bucuria de a-ți păzi somnul”.

Viața, ca o povestire a așteptărilor înșelate, capătă un alt sens o dată cu deschiderea porții necunoscutului și călătoria Iuliei spre un alt tărâm: „M-am rugat ție. Tu cunoști acum bine grandoarea lui Dumnezeu, știi câte dorinți, câte solicitări se îndreaptă spre el. Cei care sunt aici, în brațele existenței... au nevoie de ajutorul și de mila lui în fiecare clipă. Ești acolo, m-am rugat să ne ajuți ca o protectoare a casei noastre”. Convins că moartea se împarte fiecăruia în mod egal, scriitorul

rememorează epistolele de dragoste, care le așază, spre amintirea unei tinereți ferme-cătoare, în carte. Pentru Valentin Raus scrisul este forma de a-și exprima dragostea, iar poarta veșniciei un examen care trebuie trecut de fiecare dintre noi: „Este ca și lumânările peste care suflă să le stingi, unele-și păstrează flăcările ceva mai mult decât altele, care dispar la prima adiere. Se sting grăbite, intră în întuneric, în somn, poate în veșnicie, în uitare adică”.

Acest volum readuce în atenția noastră un suflet sensibil, un familist convins și, mai presus de toate, un scriitor pe care nu trebuie să-l uităm – Valentin Raus.

Transfer de identitate 4

Tudor Opreș – mentor literar de șapte decenii

Iulian BITOLEANU

Precum piesele unui puzzle, cele 15 dialoguri cu dl. Tudor Opreș, conducătorul mișcării literare juvenile se focusează pe cele 7 decenii de mentorat literar, început hăt demult, încă de pe băncile liceului (Militar) și ale facultății, când foarte tânărul Opreș și-a permis să se suprapoziționeze estetic față de colegii de serie și să le judece corect producțiile artistice. O viață de om împletită cu cea a generațiilor de tineri creatori, succedate cu rapiditate!

Cartea de față, *Tudor Opreș – Mentor literar de șapte decenii, interviuri esențiale de presă* (Ed. Univers enciclopedic, București,

2014), prospectează biografia literară a venerabilului responsabil cu creația gimnaziștilor și liceenilor, revelând prețuirea de care s-a bucurat filologul T. Opreș din partea unor personalități academice precum G. Călinescu, T. Vianu, Ovidiu Papadima, Romulus Vulcănescu, ucenicia sa

poetică ghidată de Bacovia, slalomul prin ideologia dificilă a epocii, salvagardarea obiectivelor artistice vizând generația de mâine în literatură, miniportretele unor titani ai scrisului etc., un merit revenind, desigur, intervievatorilor Corneliu Ostahie, Cleopatra Lorințiu, Romeo Plătică, Florentin Popescu, V. Ciobanu, Constantin Călin ș.a. Proaspăt investit dascăl, visul cenancler a atins standarde de neimaginat de la *Excelsior* la *Săgetătorul*, cu produse finite și finisate de un **giuvaergiu literar** ca Tudor Opreș.

Din altruismul, optimismul și tenacitatea maestrului s-au întremat puștii și puștoaiacele de ieri înrobați drept scriitori autentici precum Nichita Danilov, Magda Cârneci, Florin Iaru, Ion Stratan, Bogdan Ghiu, Ovidiu Pecican.

Fiecare interviu are o cotă de inedit – și de „dépjà-vu et dépjà-su” pentru cititorul aclimatizat cu opera intervievatului – reliefând aspecte semnificative din viața acestui inepuizabil cioplitor în piatră „seacă”/fertilă spre descoperirea filigranului de aur și argint...

În primul interviu, Constantin Călin îl provoacă pe domnul profesor la un remember despre vecinii de cartier, în frunte cu Bacovia, coborât de pe pedestalul creatorului distant însoțit la statutul de om normal cu boli, cu probleme, întotdeauna afabil cu amicul adolescent. În pofida făpturii lui plăpânde, celebrul simbolist părea detașat de contingent, replica pe un ton liniștit, monoton, iar consoarta Agatha îl răsfăța cu un „păhărel de vinișor”. Discretul locatar din cartierul muncitoresc cânta la vioară, desena și scria greu pe foi de caiet de dictando. Dictatura proletariatului l-a amărât, i-a închis porțile editurilor aproape un deceniu, decretându-l **persona non grata**.

Din interviul numărul 2 aflăm că, inițial, T. Opreș s-a ocupat de rubrica *Preludiu* de la *Scânteia tineretului*, apoi s-a „înșurubat” la *Amfiteatru* (1971-1978) și la *LLR (Limba și literatura română pentru elevi)*. Din 1968 a început munca de jos cu copiii, susținut de academicieni (R. Vulcănescu și Ov. Papadima) sfidându-i pe culturnicii și politrucii de carton în frunte cu Leonte Răutu. Antologiile domniei sale rezultate după evaluarea la concursul *Tinere condeie* nu au fost niște efemeride, dimpotrivă, cu fiecare deceniu au fost lansate scriitori de valoare. Prin aceasta, se atesta că există viitor și după Maiorescu,

Dragomirescu, Geo Dumitrescu, în alte evuri. În adevăr, fiul generalului a avut vocație de **șef literar, de formator la un anume palier.**

Din dialogul următor aflăm că editurile Ion Creangă și Albatros alocuau spațiu promovării literaturii pentru copii, în vreme ce Institutul pedagogic găzduia ședințele literare conduse de entuziastul Opreș. Cu obiectivitate, T. Opreș admite rolul pozitiv jucat în deceniile 7, 8 și 9 de G. Zărafu, Octav Păncu-Iași, Mircea Sântimbreanu...

În interviul numărul 4 se amintește de cartea *Istoria debutului literar* (1820 – 1980) ce a presupus o documentare temeinică. Steliana Grama urmărește în celălalt interviu tabelele literare și consecințele lor benefice. *Ultimul Mohican al literaturii* (pp. 31-33) s-a remarcat și ca poet erotic, adept al formei fixe, și ca botanist.

Soarta cenaclului literar este actualizată în alt material și se reiterează rolul major al antecesorilor, de la Macedonski până la Miron Radu Paraschivescu, de a cizela diamante literare. O serie de scriitori descoperiți de dl Opreș, Sorescu, Blandiana, Buzău, Melinescu, au dovedit receptivitate la locul de muncă, continuând travaliul opreșian.

Din alte interviuri, culegem informația că fostul student a avut șansa carierei universitare, că a avut un doctorat sinuos, că

ghinionul l-a însoțit la debutul editorial, că a știut să „dribleze” cenzura comunistă, având un singur țel, unul grandios, ca să existe un activ cenuclu junior, alimentator cu valori pentru Uniunea Scriitorilor.

Prof. dr. Iulian Bitoleanu lucrează la Colegiul Național *Anastasescu*, Roșiori de Vede, Teleorman. A publicat: *Vama candorii* (poezie, 1990), *Repere literare stilistice și lingvistice*, (1999), *Lacrima nopții* (poezie, 2002), *Meridiane critice* (critică literară, 2014). Este prezent în mai multe antologii de poezie și critică literară.

Fără să fim patetici, suntem de acord cu teza inserată în volum, că **viața exemplară a Profesorului a fost dăruită tinerei generații** (pp. 59-66) și că reprezintă **polul magnetic al literaturii elevilor** (p. 67). Credem că T. Opreș a asigurat ultimul mecenat literar la noi, în vremuri tulburi, socialiste, difuze, în ciuda atâtor și atâtor vicisitudini. Spre deosebire de alți confrăți, rafinatul intelectual T. O. a crezut în fluxul literaturii române, în steaua ei, semn că nu cantonăm într-un cadru mediocru, ci într-unul privilegiat datorat unei munci asidue în binomul dascăl – elev.

Fragmente de viață 3

Din cugetările unui exilat Pamfil Șeicaru

Vistian GOIA

Printr-o întâmplare fericită, am intrat în posesia unei *scrisori* a cunoscutului gazetar interbelic, Pamfil Șeicaru (1894-1980).

Înainte de a prezenta epistola, voi încerca să amintesc câte ceva din gândirea exilatului. Se știe acum, din diverse surse, că Pamfil Șeicaru „diavolul din călimară” (după

propria denumire), și-a început profesia de gazetar și comentator politic în 1918 și a continuat-o până la sfârșitul vieții, în 1980.

Dincolo de judecățile aspre cu privire la unii politicieni români sau străini, altele referitoare la scriitori, diplomați, amici ori dușmani, el a fost un

mare gazetar (fiind fondatorul publicației *Curentul*). De asemenea, a fost un neasemuit comentator al evenimentelor politice, un confident al multor personalități interbelice și un moralist de înaltă ținută. În continuare, voi reda câteva reflecții ale exilatului, extrase din

Istorie literară

cartea *Scrisori din emigrație* (Europa Press, București, 1992). Volumul cuprinde scrisori trimise din Spania și Germania, prin care se confesează unui prieten din țară, istoricul Radu Valentin. Scrisorile sunt trimise din Madrid, Munchen și Dachau. La finalul volumului se află un „portret” al gazetarului, compus de Vasile C. Dumitrescu. Cititorul află din scrisorile exilatului cugetări, maxime și aforisme care

ne amintesc de moraliștii antici sau de cei francezi de mai târziu.

Volumul conține 51 de scrisori, începând cu anul 1974 până în 1980.

În legătură cu „crezul” celui nevoit să-și părăsească țara în 1944, cu toată amărăciunea care l-a însoțit, declară fără echivoc. „Nu cred că formele și conținutul spiritual al țării se elaborează în exil”. Cu privire la viitorul patriei, se consideră „profund optimist”. Apoi, susține cu convingere un deziderat de care ar trebui să țină seama toți guvernanții români de astăzi: „Politica unui regim se judecă după rezultate”. La fel de drastică, prin adevărul ei, este și recomandarea simplă și obligatorie pentru politicienii de toate culorile: „Cel care dezbate probleme de interes național, trebuie să elimine microbii intereselor personale”. La fel: „Nu-ți aperi țara, falsificându-i istoria”. În acest sens, le recomandă politicienilor din țară și din afara ei exemplul *Școlii* de la Blaj, care a pus bazele naționalismului românesc.

Pe de altă parte, patriotul declară deschis că este străin de scepticismul multor comentatori politici și, ca atare, crede „în linia ascendentă a neamului său”.

Precum alți emigranți, Pamfil Șeicaru se simte „izolat”. Dar consideră izolarea fecundă, dacă îndeplinești anumite condiții: – să reduci la minim relațiile sociale; – să selectezi partenerii; – să te ferești de proști, de impositori și de speciile de „batracieni politici”.

Programul de lucru al intelectualului este destul de încărcat. Ține legături permanente cu edituri din diferite țări, solicită de la cunoscuții din patrie cărți și informații de care are nevoie în redactarea lucrărilor sale.

Cu totul deosebite, chiar nedrepte, sunt judecățile epistolierului când se referă la unele din marile personalități interbelice. De pildă,

pe Nicolae Titulescu l-a considerat un „scamator”, pentru că a semnat „Convenția de definire a agresorului”, crezând că astfel asigură frontiera cu rușii pe Nistru. Tot atât de neiertător se exprimă și cu privire la regele Mihai. Acesta a acceptat „capitularea fără condiții” propusă de Anglia la sfârșitul celui de Al doilea Război Mondial și nu negocierea „armistițiului” propusă de Rusia. De aceea îl numește pe rege „Mihai Vitează” și „Mihai pripitul”. În consecință, exilatul român crede că, după moartea lui Ionel Brătianu, România „nu a mai avut un autentic om de stat”. E un adevăr recunoscut și de unii politicieni români de astăzi.

Ca fost comentator politic și mare patriot, Pamfil Șeicaru nu-i uită pe cei care au „vândut” țara sovieticilor. Când își amintește de ei, condeiul lui, parcă, e muiat într-o călimară cu acid sulfuric, prezentându-i cu un sublim ridicol. Pentru român, Roosvelt și Churchill au fost niște „biete paiate cărora le-a cântat Stalin din balalaică și ei au țopăit înviorați de vodcă”. De aci se vede că gazetarul avea și talent de scriitor. De fapt, P. Ș. recunoaște într-o scrisoare că, în urmă cu mai mulți ani, a plănuț să scrie chiar un „roman”: *Omul care l-a văzut pe Dumnezeu!* Păcat că n-a apucat să-l scrie, că poate astfel românii ar fi putut să se cumintească și să fie cu adevărat creștini.

Când autorul scrisorilor se referă la personalități marcante din lumea literară, el devine nedrept și dovedește că a intrat pe un teritoriu care nu-i aparține. De pildă, pe G. Călinescu îl numește „secătură estetizantă”, din motiv că l-a considerat pe Vasile Conta un intelectual care a proiectat o „filosofie de fecior de popă”! Am controlat în *Istoria...* criticului și cred că P. Ș. a greșit. Afirmatia lui G. C. este următoarea: Vasile Conta, „băiatul unui popă trece drept întâiul filosof român, ceea ce nu-i just decât dacă înțelegem că e primul care simte ispita de a construi un sistem. (...) Speculația lui Conta n-a avut nicio consecință, nefiind legată de probleme proprii civilizației noastre”.

Apoi, când îi compară pe cei doi contemporani, Cezar Petrescu și Camil Petrescu, P. Ș., prieten fidel al primului, dovedește o

judecată eronată. El se miră cum Cezar Petrescu se pune pe sine în umbră, „ca să fie proțâpăit Camil Petrescu”!

Câteodată, scrisorile emigrantului atestă totuși cultura și gustul unui intelectual rafinat, atunci când vine în contact cu literatura franceză. Găsește că un poet român minor, Traian Demetrescu, a fost inspirat de o poezie a francezului Jules Valles (*Les Refractaire*) scrie și el una cu același titlu, compunând versurile: „Ei dau Parisului ocol, cu buzunarul plin de versuri și cu stomacul trist și gol”.

Când plouă, pe emigrant îl cuprinde starea de plictiseală, pe care o comunică confratelui din țară, amintindu-i de o poezie a lui Paul Verlaine, din care citează versurile: „Il pleut, dans mon coeur,/ comme il pleut sur la ville...”. Iar Bacovia ar fi preluat „ecoul” prin cunoscutele versuri: „Plouă, plouă, într-un han departe, doarme și hangiu”. În traducerea lui N. N. Condeescu, versurile francezului ar fi acestea: „Un plâns suspină-n mine/ ca ploaia pe oraș”. „Cântecul” a fost pus pe note și era auzit mereu în cabaretele din Franța.

Referindu-se la versurile lui Bacovia, P. Ș. notează lapidar: „trebuia să fi trăit într-un oraș din provincie din Moldova ca să simți intensitatea melancoliei”!

Depart de țară, P. Ș. nu uită câte ceva din specificul românesc în arta culinară și din felul de a se comporta al românilor. După el, una din specialitățile românești, alături de mititei și sarmale, este „arta de a te scuza”, căreia îi putem adăuga astăzi „arta de a minți cu seninătate”.

În continuare, redăm integral o scrisoare trimisă de P. Ș. profesorului universitar clujean Ion V. Mesaroșiu (datată 3 oct. 1969. Scrisoarea se află în proprietatea Prof. univ. dr. Liana Pop, fiica profesorului clujean, str. Băița, nr. 2.)

STIMATE DOMN,

Acest *necrolog*¹ anticipat se datorește unei informații false, care circula în exil din lipsa de legături cu țara. Ca fost student, urmând cursurile de logică la Iași, am încercat o profundă tristețe aflând de moartea fostului

meu profesor și ulterior prieten. Abia în 1964 am aflat că svonul nu era adevărat, ca toate svonurile de altfel. Având marea bucurie să-l revăd la Madrid, i-am citit acest necrolog anticipat. Mi-a spus că d-ta ai scris un articol cuprinzător în care susțineai același punct de vedere asupra atitudinii filosofice a profesorului I. Petrovici. Mi-ai face și plăcere și un serviciu trimetându-mi studiul d-tale, deoarece eu intenționez să-i fac un portret menit să se încadreze într-o serie de portrete pe care le voi intitula *Fuit quondam Ilioneum*², folosind un vers a(l) lui Virgil din

Eneida. Până acum am făcut vreo 25 din cele 60 care vor forma fresca României care a fost până la 1944³. Îți mulțumesc anticipat și sper că împrejurările îmi vor înlesni să te cunosc și personal.

Până atunci primește o prietenească strângere de mână,

al d-tale, Pamfil Șeicaru

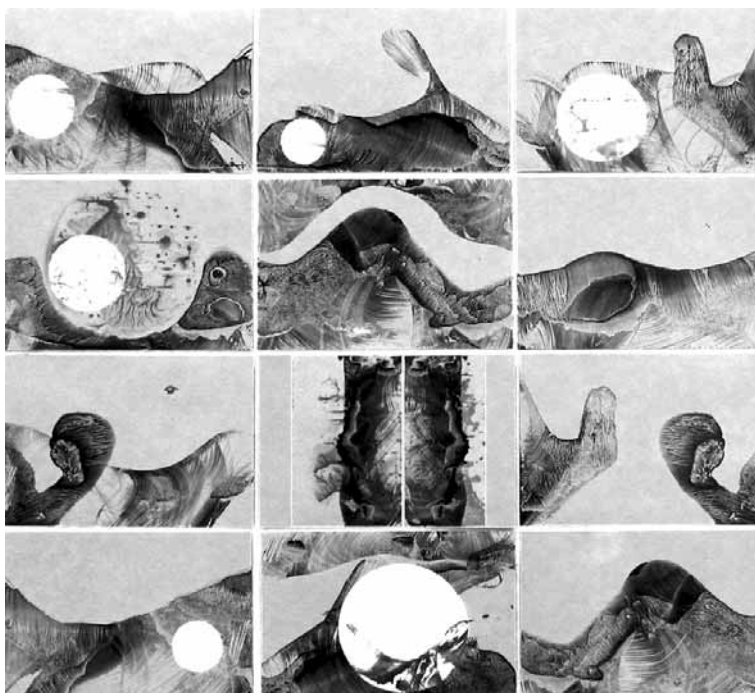
3 oct. 1969, Madrid

Avenida Reina Victoria 13

Madrid 3, Espana

Note:

1. E vorba de „necrologul” scris pentru fostul său profesor de filosofie, I. Petrovici, bazat pe niște informații false. În scrisoarea de mai sus se stabilește adevărul.
2. În traducere liberă: *A fost odată Ilionul*.
3. Nu am aflat informații despre apariția cărții respective.

Metamorfozari

Un năsăudean combatant în Primul Război Mondial

Mircea POPA

Biblioteca Județeană „Octavian Goga” din Cluj-Napoca găzduiește la secția manuscrise trei caiete ale năsăudeanului Dumitru Nistor, care în timpul Primului Război Mondial s-a înrolat la marină pe un vas austriac, ca ajutor de tunar. Vasul său a fost trimis în misiune în mările Oceanului Indian, ale Chinei și Japoniei. După ce a avut oareșce noroc, ieșind învingător din confruntările cu alte vase, „Crucișătorul Regina Elisabeta” a ajuns să-și debarce ostașii într-o tabără germană din China. Au fost atacați de japonezi, care i-au luat prizonieri, și astfel că, atât el, cât și ceilalți matrozi români, în total șase, au ajuns în lagărul de la Himeji, apoi în cel de la Aonagabara. Aici prizonierul nostru a început să picteze și să țină un jurnal, umplând cu scrisul său frumos și cursiv, dar mai puțin ortografic, căci memorialistul nostru n-a făcut decât șase clase în total, mai multe caiete, unele consemnând peripețiile de război, altele transcriind poezii și cântece auzite de la alții sau știute de el, dar și poezii pe care le-a scris singur, pentru simplul motiv că nu-i plăcea să piardă vremea fără să facă nimic, precum cei mai mulți dintre confrății săi. Declarând că „această carte am scris-o în prinsoare ca să îmi alung urâtul și să-mi petrec timpul”, el are sentimentul că este util și că însemnările lui ar putea servi și altora. Cu toate că a scris și a pictat în circumstanțe dificile, deoarece era cazat într-o odaie cu alți 57 de inși, dintre care mulți maghiari (37) foarte suspicioși, și provocatori, încercând să-l determine să scrie și să vorbească ungurește, a continuat să persevereze și să nu se lase bătut sau influențat. La curent cu evenimentele ce aveau loc pe frontul românesc, respectiv cu

bătăliile armatei noastre din Moldova, care, prin victoria lor, au făcut posibilă realizarea Marii Uniri, el a trăit, alături de camarazii săi, sentimente inegalabile de bucurie și de mare patriotism, așa cum o și scrie în paginile de față.

Botezate *Precuvântare*, paginile acestea au fost destinate de el drept prefață la volumul de versuri pe care le-a scris într-unul din caiete. Deși om simplu, „din popor”, cum s-ar zice, mărturisirile pe care le face aici fac dovada unui spirit ales și a unui mare iubitor de țară, transmițând în cuvinte simple dar emoționante sentimente de mare vibrație sufletească. Frumoasele lui sentimente, ca și destăinuirile extrem de sincere pe care ni le face, ne determină să-i facem cunoscute însemnările, care, în ciuda unor oarecari exagerări de comunicare, explicabile și ele prin contextul în care au fost scrise, merită să fie cunoscute de un public mai larg, acum când se împlinesc o sută de ani de la războiul pe care l-a trăit, în condiții extrem de grele.

În numerele viitoare vom continua să dăm publicității și alte pagini interesante din arhiva pe care a lăsat-o spre neuitarea pătimirilor sale. Menționăm că în 1943 el era încă în viață și că picturile sale „japoneze” au trezit interesul tânărului student Gavril Scridon, năsăudean și el, care l-a vizitat acasă și i-a dedicat un frumos reportaj în ziarul *Tribuna Ardealului*, articol care ar putea să însemne chiar debutul literar al viitorului specialist în Coșbuc și profesor universitar, Gavril Scridon.

Cercetare

Precuvântare

La volumul de *Poezii. Dorul alinat și urâtul alungat* de Dumitru Nistor din Năsăud

Stimați cititori!

Căzându-vă în mâini cartea mea, vă rog să nu o lepădați la o parte necitită, crezând că ea nu ar merita osteneala luată la cetirea ei sau că unii văzându-i titlul *Poezii* vor socoti... apoi ce, poezii, versuri !..., acestea sunt numai pentru copii de școală și din privința aceasta vor trece-o numai cu vederea. De aceea vă rog să vă luați atâta timp și să o cetiți, ca să-i vedeți conținutul ei și cetind-o cu atențiune vă asigur că n-o să vă căiți pentru timpul luat la cetirea ei. Totodată, vă fac cunoscut că această carte s-au pregătit prin timpuri grele, departe de iubita noastră Patrie Română, așa-zis ca din poveste „preste nouă mări și nouă țări”, iar scrierea ei m-au costat multă osteneală. Și avui multă neândemână și multe neplăceri, precum veți vedea /din/ istoria ei.

În anul 1912, după ce intrase în lăuntru la miliție, recruții asentați, mă hotărâi și eu să mă insinuez la miliție ca voluntar; nu pentru că am fost doară plin de simpatie Monarchiei Austro-Ungare, ci ca să-mi scutur odată miliția de după cap. Știind bine că fiind sănătos, de aceea, ca și de moarte nu voi scăpa. Fiind asentat, m-am cerut să servesc la Marina de Război, ceea ce mi să și dădu. Cauzele pentru care m-am cerut la Marină sunt următoarele: 1) pentru că nu am voit să fiu de tot sub comanda ungurească; 2) ca să folosesc timpul serviciului cu experiențe etnografice, știind bine că la Marină servesc feciori de toate națiunile ce se află în monarhie; 3) ca să fac călătorii prin țări străine; ca să mă conving despre acelea ce am învățat ca copil la școală, în oarele geografiei.

După asentare fusesem trimis în portul de război Pola, iar acolo, după ce absolvasem Școala de recruți, fusesem imbarcat de pe-un vas (vapor) pre altul. Mai la urmă, pre crucișătorul „S.M.S. Kaiserin Elisabeth”, cu care, în anul 1913, am plecat spre a face o călătorie prin Asia ostică. Cu ocaziunea izbucnirii Războiului Universal (1914, 29 iulie), ne aflasem cu crucișătorul pe /la/ colonia germană Kiantschou, în portul Tsing-tan. Atacând Japonia, colonia aceasta luasem și

noi parte la luptă, fiindcă Austro-Ungaria sta doară cu Germania în alianță. Învingându-ne japonezii, am căzut și eu în prinsoare la Japonia. Eu căzusem în prinsoarea din orașul Himeji, iară după un an fusesem transportat de aci (la 20 sept. 1915) în comuna Aonogahara în apropierea orașului Kobe. Să înțelege de la sine că tot în prinsoare.

În prinsoare am fost laolaltă felurite nații: vreo șasă români, câțiva italieni din Istria, poloni, boemi, slovaci, croați, sârbi, sloveni, germani, austriaci și din Germania, și o grupă din cei mai mari inimici ai noștri, adecă de unguri. Și chiar noi românii avuse-serăm partea de fuseserăm/m împărțiți cu ungurii într-o odaie. Însă mie nu mi-a păsat de ei, eu am ținut înainte, și anume: că sunt român și din aceasta nu ne-am lăsat. Deși ungurii se linguseau pe lângă mine, căci nimenea nu te cunoaște pe vorbă că ai fi român și alte asemenea. Ei bine, știam eu încotro își bat ei capul, așa-zis „bătea șeaua să se priceapă iapa!”. Adecă voia nemernicii a mă înfășura în rocul lor de paingin unguresc, însă și-au dat ei chiar de om! Eu toate le ascultam de la ei și râdeam bin în mine de viclenia lor pe care o cunoșteam. Iar în urmă le răspundeam: „Bine-i bine și-i frumos..., numai vezi că ce-i român, român rămâne, precum un ungur e măreț că e ungur, așa un român e mai măreț, fiindcă el e român, și cu aceasta mă scuturam de dâșii. Astfel, adecă cu atare metode, prinsese ei în rocul lor unguresc mai mulți slovaci și șvabi din Ungaria, făcându-i unguri, ceea ce cu românii nu s-au întâmplat, din care pricină m-au și „iubit” foarte, așa că să fi avut și putere, după cum n-au avut, ne-ar fi strâns la piept de ne-ar fi ieșit sufletul sau ne-ar fi înghițit într-un pahar cu apă. *Trecută:* românii tot români au rămas și aci, precum au rămas și în Transilvania zeci de ani, ba sute de ani, deși subjugăți de unguri tot români au rămas și români curați i-au aflat și Sfânta zi de Libertate. Au doară pre mine nu m-au născut tot acei părinți români din Transilvania?! Au doară legânându-mă mama ca pruncuț în

leagăn, nu mi-au cântat dulce, armonios, sonor, românește? Au doară n-au fost cele dintâi cuvinte ce mă învățase mama că: „ai grijă, puiul mamei, că tu ești român curat și ungurul ni-e cel mai mare pismaș”. Oare așa ușor aş fi putut eu abzice de acest „tezaure”? din care îmi era crea și mi-e pururea trupul și sângele meu? *Trecută: că ungurii crezură că și românii sunt slovaci sau șvabi și să pot preface ușor în orice națiune. Însă s-au tășcat! Asta să o știe oricine: că un român curat și cu simțământ românesc, nice la un caz nu să poate preface viu în altă națiune, fiind că sângele nu să preface în apă.*

Așa dară, abzicând un român de națiunea sa, mai întâi trebuie să-și abzică de viață. Asta e părerea mea și a tuturor celor care cugetă ca mine. Deși eu m-am aflat în Japania, la marginea pământului, tot nu mi-au încetat sângele meu de a nu circula, și inima de a-mi bate românește. Ba încă aci în depărtare, îmi bătea și mai tare și îmi ardea și mai cu foc și simpatie după patria și națiune noastră, pentru că umblând pe lume am văzut că Națiunea Română nu are soție pre întreg globul pământului. Nu doară să o laud numai de acea petrăcăciune, pentru că „sunt român”, așa-zis, că „tot țiganul își laudă calul său”; sau să nu creadă cineva că de aceea o laud ca să-mi câștig pietate și cinste înaintea românilor sau așa-zis să mă laud înaintea românilor, căci român sunt eu bunăoară ca „fariseul înaintea altarului”, arătându-să (manifestându-să) că ce creștin îi el. Nu, dragii mei, nu! Atari lucruri nimenea să nu-și închipuiască!. Ce e drept, nu-i păcat. Națiunea noastră e una din cele mai celebră națiune, fiindcă ei îi place libertatea, pentru care încontinuu s-au luptat și pururea să vă lupta! Națiunea română să află în o patrie binecuvântată de Dumnezeu, cu o climă sănătoasă, izvoară cristaline și răci. E o țară, din a/l/ cărui sân curge lapte și miere. Într-însa cresc oamenii cei deștepți ca brazil, tari ca leii, frumoși și curajoși ca Feți-Frumoșii, cei mai vestiți (celebri) din poveste, isteți și luminați la minte și mai ales măreți, pentru că e român. Cu drept cuvânt, țara noastră e cea mai excelentă dintre toate, în a cărei frunte tot mereu să află câte un „Excelsior”, care știe să o cârmuiască prudent și știțific (știentițic), adecă plin de știință. Patria noastră e un adevărat paradis pre pământ, de aceea ne pismuiesc vecinii patriei

noastre, cât și alte țări, și toți ar dori să poată pune mâna pre ea, însă acei care o locuiesc sunt români, lei, nu oameni, care știu să o sfășie cu cruzime pe aceia care îndrăznesc a le conturba pacea, și cutează a le încălca mejdia (hotarul) țării.

Deci să ne întoarcem la obiectul nostru. După cum v-am povestit, știți bine că nu m-am aflat în prinsoare și văzând că am atâta timp, am cugetat să nu-l las să treacă nefolosit. Ar fi fost păcat de moarte. Mi-am adus aminte de proverbele care zic: „că timpul trecut nu să mai întoarcă” sau că „ce poți astăzi, nu lăsa pe mâne”, și că „dacă nu înveți la tinerețe, te căiești la bătrânețe”. De aceea, tot mereu m-am ocupat cu câte ceva: cu scrisul, cetitul, desemnul, picturarea, învățatul unor limbi etc. Mai la urmă, m-am socotit să-mi descarc greutatea și durerea ce mă apăsa și mă chinuia la inimă, dar acum era întrebarea: că cu cine? și cui? Nice pre mine nu m-au durut, nice nu m-au apăsă altceva, decât aceea ce doare și apasă pre tot românul curat, care se simte subjugat și lipsit de libertate. Tot așa și pre mine. Asta m-au durut, asta m-au chinuit și m-au apăsă de nu-mi aflam loc și stare, iară sângele îmi ardea de dorul libertății și doream ca în zilele vieții mele să se îplinească „idealul nostru nobil”, va să zicem pre larg. Doream din suflet să se întâmple unirea tuturor românilor într-o singură patrie, în o „Românie Mare”, ca să putem și noi odată respira ușor și curat românește. Numai aceasta mă muncea, numai aceasta mă chinuia și nu-mi da stare, și nu a-și fi avut odihnă nici în mormânt, dacă una din acesta nu să întâmpla în zilele noastre.

Însă neavând cu cine-mi împărtăși durerea și idealele mele, aflai de bine a mi le împărtăși prin peană cu hârtia, știind bine că hârtia e suferitoare și dă drept și voie tuturor. Astfel, mi-am dat capul a combina (compune) versuri și poezii. Îmi făcusem deci o măsută, la care de dimineața până seara stam ca legat și scriam. Această faptă bătusă ungurilor un cui de fier în cap: care de care își găsea timp a veni spre a mă spiona, ca să vadă ce scriu. Iar o samă venea și mă conturba cu întrebările: că ce tot scriu mereu, și ce învăț, au doară voiesc a mă face profesor dacă voi ajunge acasă. Și altele asemenea. Eu la toate le răspundeam liniștit că mă deprind cu scrisul ca să-mi petrec timpul; însă totuși nu erau împăciuiți.

Din nou mă asaltau cu întrebarea: de ce nu scriu ungurește? Atunci le răspundeam scurt și serios: că deoarece sunt român, nu am lipsă de scrisoarea ungurească. Cu aceasta mă scuturam de ei. Mai departe, vă puteți închipui cât de tare mă iubeau ungurii mei și ai dracului... Ba, mai târziu, intrând România în război, și luptând în contra Austro-Ungariei pentru dezrobirea noastră, pisma și mânia ungurilor din prinsoare crescuse tot mai mare asupra noastră. Încă, într-o vreme, începuse/ră/ sărântocii cu a ne cârți pentru că noi, românii, între noi vorbeam românește. Ar fi voit nemernicii cu orice chip să ne silească a vorbi ungurește. Deși noi, românii, am fost numai vreo șasă inși, iară ungurii vreo șasăzeci, noi totuși le-am răspuns scurt și cu înțeles că aici nu e Ungaria, ci Japonia. Tot în acela timp, când intrase trupele române în Transilvania, străbătu preste țări și mări glorioasa știre până în adâncul inimilor noastre în prinsoare, pre care aflându-mi-le curate românești, mi le-au umplut de bucurie de ne mai săreau în piepturi nu alta. Iar ca nește frunză adusă de-un vânt năzdrăvan din Europa, ne sosiră din Peking de la un prietin al nostru (George Szabo), ian, gîciți că ce?! Vreo trei foi bucureștene „Universul”! Nu vă puteți închipui bucuria noastră, desfăcând aceste foi pe a căror fețe să vede cu litere mari tipărit „ROMÂNIA MARE” și nește poezii însuflețitoare, precum *Ce vor curcanii*, de dna Ana Căpitan Staniapol / se reproduce poezia// – n.n./și poezia atât de pătrunzătoare *Măine* de Al. Zefir. Cât de cu drag am cetit noi aceste foi și de zece ori, mângâindu-ne inimile arse de dorul libertății.

Iar mai târziu, când fu/ră/ silite trupele române a se retrage din Ardeal și din Dobrogea, și mai pre urmă când căzu Bucureștiu ca jertfă (sacrificiu) inamicilor, atât de greu fusesem loviți și noi de această soarte, încât am plâns ca copii. Mai rău, ne-au lovit pre noi această știre în prinsoare, poate ca pe acei din patrie pentru că în fața noastră umbla/u/ ungurii măreți, bătându-și pieptul și batjocorind națiunea noastră. Să adunau cu toții în jurul mapei /hărții – n.n./ ce o aveam în odaie (mapă cu toate fronturile de luptă) și acolo împărțea/u/ patria română ca cum împart lupii o mieluşea. Iară noi trebuia acesta toate să le privim și să le tăcem, și, Doamne!, că greu îmi mai cădea mie lucrul acesta, încât sta să

mă lovească guta de năcaz, nu alta!. Îmi cătam motiv cum să pot agăța cu ei la ceartă, ca să-mi răzbun asupra lor barămi în ceartă, dacă nu puteam altminterile. Oferindu-mi-să ocaziune o și folosisem numaidecât. Îi împrôscam cu vorbele cele mai vătămătoare și cu aceasta mă molcomeam. Ba încă, ca adaus la nefericire, ridicase și rușii, poporul acel mai brutal pre lume, arma asupra României, pentru care faptă i-au și pedepsit Dzeu Sfântul, nemaiputând nici Sfințenia Sa una ca asta suferi. I-au și pedepsit destul și greu, scomonindu-i în revoluțiune și după-aceea i-au tulburat în „bolșecism”, de s-au masacrat (măcelărit) ei singuri pe ei.

Doamne, Doamne! că greu și suferitor Crăciun am mai avut noi românii în anul 1916! De un atare Crăciun rugăm pe Dumnezeu să ne ferească pre toți românii câți trăim și câți vor mai trăi de acum încolo! Acesta să ne fie cel din urmă, altu/l/ să nu mai avem ca acesta, așa nefericit. Cum petrecusem eu acest Crăciun? Pre când în odaia noastră în sara de Ajun sbiera/u/ și urla/u/ ungurii, beți de beutură și de orbirea învingerei lor, deșteptându-se în ei toate idealele strămoșilor lor de după Tibet, asiene, de nu-i puteai deschilini dintre chinezi. Pe atunci, eu și cu un prietin al meu (Pantelimon Frunză din comuna Rodna Nouă), ne preumblam amândoi prin curte afară, neputând suferi una ca aceasta. Ochii ne erau scăldați în lacrimi, vocea ne perisă, însă speranța în partea libertății, nu. Aceea ne mai mângâia, dându-ne încă o rază e viață. Ne întrebam unul pre altul: oare ce ne va mai fi cu noi (românii) în viitor? Apoi ne-am lăsat deocamdată în mâna sorții, edificându-ne speranța pe temelia versului străbun, care sună cu energie că „Murim mai bine-n luptă cu glorie străbună/ Decât să fim sclavi iară pe vechiul nost pământ!” Astfel, mi-am făcut planuri că ajungând acasă și fiind Transilvania tot sub coroana Ungariei, prin mine o să învie din nou, o să se deștepte din nou idealele ele nobile ale lui Iancu, Horea, Cloșca, Crișan, Nicolae Ursu și ale altor martiri români care s-au luptat și și-au vărsat sângele pentru Sfânta Libertate.

*

Contractul de la Brestlitovsk și pacea de la București (1917) ne tăiasă din nou rane la inimă, acum prinse a ne peri speranță ca și jarul (cărbuni aprinși), când îl potolește spuza

(cenușa). Însă, precum mai rămâne câte-un cărbune aprins subț șperlă (tot cenușă), astfel rămăsese și în inimile noastre, speranța, care n-au voit de tot să se stingă. Ne-am încurajat din nou pe baza aceasta: că suntem români și românii mai bine vor muri toți până într-unul în luptă, decât să trăiască cu rușine și cu grumazii în jug.

Timpul în schimbă lucrurile. Sosi iar ziua în care din nou și-au revărsat soarele razele sale pline de glorie și mărire, /pentru/ ca semnul Libertății lucind splendid asupra Patriei Române, lăsând în umbră și-n întunec țările cele ce până acum nu voia să știe alta decât numai de invaziunea triumfală, crezând că acum vor inunda toată lumea cu oștile lor, așa numite de ei „Eisene Armee” (oștiri de fier), își vor înghenunchea toate popoarele înaintea picioarelor lor. Însă bine-o zis cine-o zis, că „numai odată merge cu ulciorul la fântână”, odată rămâi numai cu toarta în mână. Sau că: „înșelăciunea numai prânzește, dară de cinat nu mai cinez” și altele asemenea. Astfel au pățit-o și inimiciii noștri!

Acum să le lăsăm pe toate trecute, însă neuitate. Să ne întoarcem din nou la obiect, căci aceste vorbe nu ar avea niciodată capăt. Și pentru că o am încurcat cu atâtea vorbe, vă rog să-mi escuzați pentru că vedeți bine că începând omul la vorbă, trece din vorbă ca din zicală, ca: „vorba, vorbă aduce”; apoi doară Națiunea Română încă nu-i numai de ieri și doară preste ea încă au trecut destule rele, mai bine zis, au suferit destule rele, mai mult ca bune, pătimind și suferind asemenea lui Hristos... Numai atâta e diferența între Hristos și Națiunea Română, că Hristos pătimind au și murit, pe când națiunea noastră pe lângă toate suferințele suportate, încă trăiește și din nou în florește, ca și trandafirul în luna lui Florar.

Precum v-am aintit mai sus, știți bine că eu așa printre vremi m-am ocupat cu combinarea poeziilor, și după ce am combinat cu soție, am cugetat să le pun și la dispoziția onoratului public. Se înțelege de la sine că la dispoziția românilor curați și cu simpatie spre Națiunea Română, acelora le pun în mâini cartea mea, nu ori și cui. D/e/ e/xemplu/ atari români ca Iuda, nu-ndrăznească a o lua în mâni că o să slujească deloc! Și totodată atari, care sunt trădători ca Iuda, îmi sunt mie cei mai pismași. Eu nu pot suferi asta: să știu și să

văd că români pe români trădează. Și ca să pun eu mâna pe atari trădători, orișicând îmi voi găsi eu timp și îndemână. Așa-zis „pentru de-a curăți și de-a mătura patria de „gunoi”, îi îndatorat fiecare patriot a-și lua timp și a nu simți osteneală. Patria trebuie curățită și măturată de gunoaie și de râze (obiiele), că astfel ușor poate izbucni colera, dacă nu va fi curată. Cum zic, această carte o am numai pentru români adevărați, din a căror parte sperez și mă rog a nu fi tare criticat. Atât din partea combinatorie, cât și din partea literaturii, fiind că: 1) eu nu sunt poet; 2) pentru că eu /nu/ am absolvat școale înalte (civile, reale, gimnasiuri, universități etc.), decât numai șase clase la școalele populare: patru clase normale la școala română (Școala elementară, fundamentală de băieți și fete) și două clase (a V/-a/ și VI/-a/) la Școala de stat magiară (M/agyar/ Kir/aly/ all elemi népiskola) la noi, la Năsăud; 3) pentru că dacă cineva și-ar putea închipui toate greutatea la câte am fost expus, nu ar cuteza a mă critica, ci, dimpotrivă, m-ar compătimi; a) nu am avut cărți românești după care să mă orientez și prin a căror ajutor să-mi ușurez lucrul; b) nu am avut loc separat, liniștit, ci tot mereu eram conturbat și în zgomot, ca unde sunt mulți oameni laolaltă. Așa d/e/ e/xemplu/, când îmi era/u/ urzite ițele unui vers și credeam că îl am gata în cap, numai să-l scriu, atunci venea cineva și mă conturba și-mi ruina tot lucrul edificat de creeri cu atâta încordare. În odaia noastră am fost 58 de inji /=inși/, în odaia vecină alți 58 de inji. Acum vă puteți închipui ce zgomot mai făcea/u/ aceștia: unii să juca, râdea cu hohot, reușindu-le ceva măgări/i/ și jucării copilărești. Având bani (parale) să pune la beute, îmbătându-se, apoi era numai frumos să-i auzi ce concert frumos vocal mai reprezenta: unii cânta nemțește, alții cânta croățește, ungurește, boemește etc. și care de care să sâlea ca numai al său glas să se audă. Mai la urmă, urlau ca foarale sălbatece și, ca să fie mai frumoasă și mai de însemnătate petrecerea lor, să cârteau, începeau despre națiuni făcând haz despre ele, politiza, iară la politică fiecare voia să aibă el drept și, necăpătându-și drept, era cearta gata; din ceartă în bătaie, așa că foloseau sticlele în loc de granate de mână. Vedeai tot capuri vâpsite cu sânge, rupeau mese, scaune, să cutremurau păreții de izbituri. Într-acestea sose și postu-

rile (străjerii), care îi molcomea pretinește cu butugul (patul) puștii și la secunda căutarea cu zbierăturile lor japanești: „He, he, cura, poco ben! Caioru!” etc. Apoi îi aduna și-i băga la răcoare în arest. Printr-un astfel de zgomot trebuia să-mi lucru eu lucrul. Ba, o samă încă luând de veste că cu ce mă ocup, umbla mereu în jurul meu, spionându-mă ca să vadă că nu scriu ceva despre ei (unguri). Ei, de multe ori – și râdeam singur în mine văzându – prin jurul meu –, îmi cugetam să știți voi topoare (unguri) cum vă frig eu și vă fierb; m-ați ținut sub pază și sub cenzură, încât trebuia să mă păzesc din toate părțile ca iepurele printre tufe! Însă voia și răbdarea de a munci mai departe, tot nu o pierdusăm: m-am luptat cum am putut și totuși am dus lucrul la îndeplinire.

Iar acum, mai la urmă, poate vor fi curioși. Stimații cititori ar voi a ști că cine sunt și de unde mă trag? Deci, scriindu-vă multe de toate, nu o să simt eu osteneală a v-o scrie și pe acesta: numele meu e Dumitru Nistor (fiul lui Nicolau Nistor al lui Mihăiță și a Firoanei Moldovan), născut la 10 octombrie 1893 în comuna mare Năsăud (comitatul Bistrița-Năsăud), în ținutul frumos al Transilvaniei, unde și paserile nu știu almintrelea să cânte decât românește, printre a cărei munți curg izvoară cristaline, în a căror unde ce vin de departe, soarele și luna să se oglinde și nu să dau duși de pe acest ținut bogat și binecuvântat de Tatăl Sublim. Părinții mei sunt români curați și agricultori sau că „dacă sameni grâu, grâu răsare, grâu crește, grâu se coace și grâu aduni, nu ovăz”.

*

Mare iubire, laudă, recunoaștere și mulțămintă merită toți acei părinți care își cresc onești și nobil copii și îi fac oameni

Note Mircea Popa:

Pe prima pagină a caietului său de poezii, el adăuga:

Nu-mi poftesc alta decât:
Libertate, egalitate și fraternitate
Doresc să domnească în a noastră patrie,

De-aceea le scriu ca exemplu-n carte.

cumsecade, dându-i de mici la școală ca să învețe carte și nu-i lăsă să rămână întunecați și tîmпиți de minte. Câți oameni mari ce nu știu carte, i-am auzit eu cu urechile mele, blăstămându-și părinții pentru că nu i-au dat ca copii la școală să învețe carte, pre când ai mei părinți nu au lăsat să mi se întâmple mie așa ceva. Deie-le D-zeu tot binele, sănătate și viață îndelungată! Iară după moarte, odihnă și iertare de păcate, căci mare bunătate au făcut cu aceasta, dându-mă la școală. Cât ce-am ieșit așa-zis „din penele” cele rele și am făcut primul pași (sic!) cu piciorușele-mi crude și am prins a rosti vreo două-trei cuvinte, și-au dat silința spre a-mi lumina mintea și cărările vieții, iar ajungând la etatea de șasă ani, m-au dat la școală ca să-nvăț carte, ca să nu rămân în întunerec și tîmpit la minte. Astfel /trebuie să/ facă părinții cu copii lor: de mici /să-/i crească cum să cuvine, ca așa să ușureze și lucrul bieților învățători, care mult trebuie să-și jertfească pieptul și sănătatea cu copii rău crescuți. Iară copii să fie buni, onești și ascultători, atât față de părinți, cât și față de învățători, căci numai astfel vom putea fi fericiți, vom înainta în lume și vom ajunge gloria romană, făcându-ne un popor mare, cult și celebru (vestit). Aducă-și fiecare aminte de versul străbun, care sună așa: „Numai știința și iscusința ne pot scăpa,/Iar fără ele năcazuri grele ne vor inunda.”

În fine, doresc din inimă: să înflorească, să înainteze patria, în care să trăiască fericită de-acum încolo scumpa noastră națiune românească! Alt cuvânt nu am decât: Trăiască unirea, egalitatea, frăția și libertatea, prin care face pași fericiți o țară! Trăiască întreagă românimea ! Trăiască Patria!

Cu stimă, Dumitru Nistor, scriitorul

Și un alt exemplu, poezia *Poetul*:

Printre brazii de la munte
Soarele să-nalță-n nor,
Iar doinind trece pe-o punte,
Dumitru Nistor.
Ăsta-i chiar poetul,
El vrea tot să știe,
Totul ce se-ntâmplă.
Scrie-n poezie.

Nemurirea prin artă, medicină, familie și autentică nemurire

Vasile GĂUREAN

Unul din cele mai frumoase și tulburătoare basme din literatura lumii este, negreșit, *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*, cules de Petre Ispirescu. Protagonistul (Făt-Frumos) nu vrea să se nască în această lume oricâte promisiuni de bucurii îi face taică-su, împăratul: nici prințese, nici tronuri, nici averi, nici glorie, până când, ca într-o joacă, i se promite tinerețe fără bătrânețe, darul cel mare al vieții veșnice. Atunci „plânsul pruncului încetă și se născu”. Când își va da seama că este muritor, iar părintele nu-i poate împlini promisiunea, Făt-Frumos pornește singur în căutarea idealului pentru care s-a născut și fără de care viața nu are rost.

Superba narațiune încheie în ea problema cea mai importantă a existenței omenești dintru începuturile istoriei, fiindcă la toate capacitățile umane cu care ne naștem aflăm o lume și un Univers pentru exercitarea lor, însă pentru acest dor adânc înrădăcinat și pentru care născutu-s-a Făt-Frumos, nu părea să aflăm o rezolvare omenească.

Ne naștem cu plămâni și aflăm apoi aer pe care-l respirăm cu nesaț. Ne este foame și sete și iată hrană și fântâni și râuri. Ne naștem cu membre pentru deplasare și aflăm o planetă pe care o vom străbate cu pasul, cu ochiul și cu gândul, explorând-o. Avem urechi și vom auzi o lume de sunete, freamăt și tumult.

Pe o anumită treaptă a existenței vom descoperi cu melancolie că suntem muritori, moment care marchează „începutul manifestării noastre ca ființă inteligentă” – după cum mărturisea Marin Preda în unul din interviurile sale. Este piscul din care începem lupta cu propria perisabilitate ființială. Știința ne vine în ajutor în acest război inegal, arătând că avem chiar un instinct al conservării, unul din cele două supreme care ne guvernează.

Astfel încearcă fiecare individ a-și nemuri numele prin felurite căi. De pildă prin artă, făurind opere ce-i vor purta amintirea de-a lungul și latul secolelor.

„Cu sabia cea cruntă să mi se curme viața/ Și totuși a mea faimă prin veacuri va trăi”- clama poetul roman Ovidiu; „Nu, n-am să mor cu totul, căci sufletu-mi în liră,/ Lăsând în țărână trupul, va dăinui mereu./ Cât timp poeți în lume cântările-și respiră,/ Slăvit voi fi și eu” (A. S. Pușkin). Această nemurire o poate acorda artistul chiar și altora: „Ai fi trăit în veci de veci/ Și rânduri de vieți” – spune eul liric (eminescian) nerecunoscătoarei ființe iubite.

Dacă insul nu poate fi artist, el poate să-și perpetueze numele și faima prin biruințe militare, prin construcții faraonice, descoperiri științifice – toate făcând parte din clasa „efemeride”, căci bine știm că amintirea, numele și faima sunt surrogate de nemurire și în esență, problema tot nu e rezolvată. Nu putem trăi efectiv prin statui, prin opere sau elogii. Sunt himere.

În ajutorul rezolvării problemei fundamentale vine, iată, azi, știința medicală, ale cărei tehnici și mijloace vizează prelungirea existenței cât mai mult posibil, iar de la o vreme îndrăznește cu neobișnuită cutezanță să-și pună

Eseu

chiar problema unei existențe matusalemice sau chiar a tinereții veșnice. Un cercetător italian spunea zilele acestea că în cel mult doi ani, capul sănătos al unui om bolnav va putea fi transplatat pe un corp sănătos. Uimitor, nu? „Dar voi ați făcut legământ cu moartea” spune una din profețiile biblice. Dar cum să ne „târguim” cu moartea, știind-o atât de inflexibilă? Până în secolul XX, al antibioti-

celor, n-am izbutit decât niște amânări, prelungiri minore, însă viitorul unor mari descoperiri la nivel microcelular va schimba radical scenariul. Dar... finalul obișnuit, oricât de târziu ar vrea știința secolelor viitoare să-l amâne, tot nu va putea fi evitat în mod efectiv.

„Voi trăi prin urmașii mei, fii și fiice” – își spune cu deosebire omul de rând, care și el luptă în felul său pentru nemurire. Participă și el la acest mare „război” și se întristează amarnic dacă nu are cine să-i ducă numele mai departe. Una din imaginile fericirii pământeste este aceea a unor bunici înconjurați de un roi de nepoți și strănepoți. Fatalmente, nici aceasta nu e decât o biruință iluzorie, iar în esență intuim neîmplinirea ardentului dor de viață veșnică.

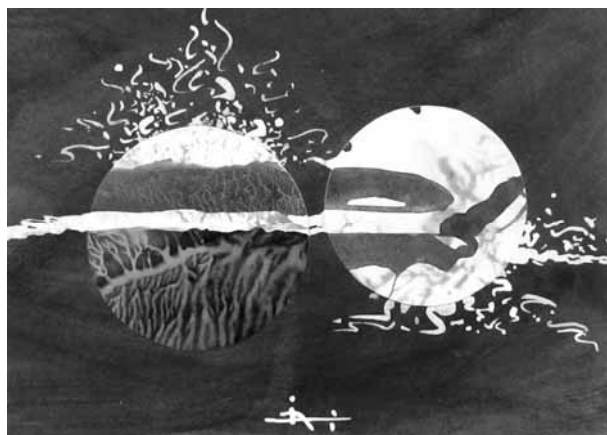
Dacă ființa umană este doar rezultatul unei evoluții, înseamnă că pentru ea totul se termină la mormânt, iar adâncul dor de viață fără de moarte este fără rost; ba mai mult, o povară ce ne chinuiește. Dacă însă am fost creați de UN MARE MEȘTER, făuritor nu doar al Omului, dar și al UNIVERSULUI, înseamnă că El are răspunsul, cheia, la cea mai copleșitoare întrebare a speciei umane. După circa patru mii de ani de la crearea lumii, Dumnezeu, a cărui infinită măreție, putere și glorie se vede din cele create și pe Care noi, păgânii, îl intuiam că există, intervine personal în istorie. El, Părintele ceresc, își trimite Fiul Unic și Preasfânt, într-un gest de extremă iubire și delicatețe, să dea răspuns la uriașa problemă a Omului (atât de magistral redat în „Gânditorul de la Hamangia”).

A doua Persoană a Sfintei Treimi ia trup omenesc pentru a ne ridica și a ne face asemenea Lui, dumnezei după har, adică nemuritori. „Iar celor care L-au primit, care cred în numele Lui, le-a dat putere să se facă fii ai lui Dumnezeu” – glăsuiește Sf. Evanghelie ioaneică. Fiul lui Dumnezeu spune deschis: „Eu sunt Lumina lumii. Cine îmi urmează nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții”; „Eu sunt Învierea și Viața. Cine crede în Mine nu va muri nicicând... ci s-a mutat de la moarte la viață.”

Neamul oamenilor poate răsufla ușurat. darurile cerești nu s-au rezumat doar la Viața veșnică, ce este conferită prin credință și schimbarea vieții, ci și Libertatea și Adevărul. „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața. Cine îmi urmează Mie, nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții.”/ „Veți cunoaște Adevărul și Adevărul vă va face liberi.”

Ca ființe superioare și libere, ni s-a dat dreptul de a primi sau respinge oferta Ziditorului Omului și Universului – încă o dovadă a măreției și gloriei divine. Avem dreptul de a alege lumina sau întunericul, să avem un răspuns clar sau niciunul.

Făt-Frumos din *Tinerețe fără bătrânețe*... se întoarce acasă fericit, chiar dacă îi iese în cale hâda moarte. Acum el știe că dincolo de viața aceasta există o Țară a vieții fericite și veșnice. A aflat-o, a văzut-o cu ochii lui și ne-o spune și nouă. Nimic nu-l mai poate întrista pe el sau pe cititorul basmului.

Vis

Boala și păcatul

Motive ale lamentațiilor biblice

Luminița POP

Viața omenească, cu gama sa diversă de sentimente, defilează pe parcursul celor 150 de poeme biblice; ele sunt expresii poetice ale lamentației născută din durere și agonie, sau ale recunoștinței față de divinitate la antipod. Oricare ar fi forma lor, rămâne ca o unică constantă orientarea psalmistului către divinitate, către Dumnezeu care se manifestă, sau spre cel ascuns, distant, spre Dumnezeu plin de milă, sau spre cel sever, văzut în ipostaza sa de judecător. În momentele cele mai întunecate de deznădejde psalmistul reafirmă legătura indestructibilă pe care Yahve o stabilește cu poporul său ales prin pact, cât și cu poetul biblic ca reprezentant al iudeilor. De aceea cartea Psalmilor a avut un rol covârșitor atât pentru cultura și religia iudaică, cât și pentru cea creștină. Aici este oglindit idealul pietății religioase și al comuniunii cu Dumnezeu, al regretului și al părerilor de rău, al umblării fără frică în întuneric cu ajutorul luminii pe care îl dă doar credința, al desfătărilor de a te închina lui Dumnezeu, al reverenței față de acțiunile Lui în istorie și în natură și nu în ultimul rând, al liniștii în mijlocul furtunii atunci când răul prosperă. Psalmiștii își exprimă pasiunea, tristețea, lacrimile, teama, insecuritatea sau ura în poeziile biblice strigând sau plângând. Întotdeauna sunt însă încrezători în bunătatea și ajutorul divin, de aceea nu evită să-și abandoneze trăirile în fața lui Dumnezeu pentru a obține consolarea și salvarea așteptată: „În psalmi inima de lut a omului se simte atinsă și modelată de mâinile olarului divin și se cutremură și vibrează de bucurie”¹. Din perspectiva trăirilor intense, poezia biblică conține lumini și umbre, contradicții ce își au rădăcinile adânc înfipte în viața reală. Ea deschide un drum pentru *homo religiosus*

pentru ca aceasta să poată experimenta divinitatea, să-și umple sufletul de lumină și să se contagieze de viața adevărată.

Poezia biblică conține așadar trăirile umane îmbrăcate sub forma rugăciunii, inegale ca intensitate și colorit: câteodată pline de pasiune arzătoare, alteori intime și liniștite; mărturii ale încredințării în divin, alteori pline de nerăbdare în fața tăcerii și ascunderii lui Dumnezeu. Psalmii biblici reprezintă astfel colecția de rugăciuni cea mai bogată a umanității, și în ciuda vechimii lor, ei își păstrează prospețimea și tinerețea deoarece vorbesc despre sufletul omenesc din toate timpurile și din toate locurile: „Din această cauză putem să-i considerăm ca fiind o oglindă în care să ne vedem reflecția, oglindă în care ne mișcăm și existăm. Vorbesc într-un mod atât de extraordinar de viața noastră, de bucuriile și speranțele noastre, de durerile și de conflictele noastre, încât par a fi scrise în zilele noastre.”² Ei cuprind astfel sentimentele religioase ale unui individ în concret – autorul lor – sau ale societății în general căruia psalmistul îi aparține. Au îngropate în versetele lor spiritualitatea unui popor mic, aparent neînsemnat în schema istoriei, însă psalmii n-au încetat să fie roșiți în viața privată a fiecărui credincios, sau în timpul liturgiilor comune bisericești. Suferințe, bucurii și victorii sunt însemne concrete ale unor oameni făcuți din carne și din sânge, care nu se păcălesc pe ei înșiși când se întâlnesc cu Dumnezeul lor și care se înfruntă cu El cu pasiune, cu toată nostalgia iubirii lor. Psalmii sunt la fel de reprezentativi și pentru creștinul modern în căutarea divinității: traseul psalmistului este refăcut de fiecare în parte, astfel încât *homo religiosus* modern reasumă tradiția predecesorilor săi care nu s-au

mulțumit sufletește doar limitele strâmte ale existenței lor profane. Psalmist, predecesori, creștinul modern prezintă trei tipologii umane care își asumă în mod conștient setea de absolut, căutarea divinului care să-și aplece fața peste ființă. Și astfel începe dialogul cu Nevăzutul. Poezia biblică ne reprezintă așadar pe fiecare dintre noi în măsura în care dorim să ne identificăm cu cele 150 de poeme, să le asumăm ca fiind o ilustrare a sentimentelor de care suntem capabili, precum și a agoniilor inevitabile drumului. Graniță între viață și moarte, psalmii biblici ne oferă de fiecare dată resurecția oferită de perspectiva inovatoare a credinței, a speranței.

Psalmii de penitență exprimă suferința fizică și neliniștea psihică care însoțesc durerea morală generată de vina proprie. Ei au la bază convingerea că răul și păcatul provoacă o boală în adâncul sufletului; de aceea psalmistul nu mai cere ca în psalmul de imprecăție pedepsirea dușmanului, ci o renovare interioară, singura capabilă de a anula efectele nocive ale păcatului. Omul devine o victimă a propriei suferințe, gama variată de sentimente este exprimată prin intermediul fiecărui organ corporal, simptomele angustiei, ale suferinței, iertării sau ale păcatului, ale vieții și ale amenințării de moarte se resimt în orice fibră a trupului. Psalmul devine astfel o rugăciune a întregului corp, nu doar o meditație filozofică pur intelectuală (Ps.101:4, Ps.6:2, Ps.30:10, Ps.37:10).³

„Psalmii recunosc și înțeleg slăbiciunea omului în mod radical infirmus și se încred în bunăvoința divină către om, trasând astfel un drum intermediar între pesimismul generalizat al lumii antice și optimismul utopic al multelor concepții moderne”⁴

Așadar doctrina antropologică din cartea Psalmilor este una dintre cele mai echilibrate: nici foarte pesimistă și nici foarte optimistă. Valorarea pozitivă apare în Ps. 139 sau în Ps. 8, subliniindu-se locul ierarhic ocupat de om în creația divină; la antipod se află valorarea pesimistă, accentul punându-se pe fragilitatea umană, comparată cu pulberea pământului sau cu iarba de pe câmp. Exegetul J. G. Trapiello consideră că analizând omul, Psalmii nu au

căzut într-un optimism utopic sau ireflexiv ci în virtutea unui realism mai echilibrat au avut în vedere mai ales aspectele negative sau limitările umane.⁵

De aceea experiența existenței noastre este una deconcertantă: pe de o parte simțim că totul este supus Marii Treceri (cum ar spune Blaga), forma noastră de a gândi, de a ne raporta la ceilalți, de a judeca situațiile din jurul nostru; iar pe de altă parte intuim că în adâncul ființei noastre păstrăm înrădăcinată ceva etern și nesupus trecerii – ființa noastră autentică – imago Dei. Realitatea noastră la suprafață este pură slăbiciune, afirmă exegetul J. E. Bifet, dar ea conține sub aparenta ei sărăcie străluciri de eternitate pentru ca s-a născut din inima lui Dumnezeu.⁶ Psalmiștii biblici afirmă că valoarea umană nu este dată de posesiunile sale materiale, ci de încrederea aleasă în mod conștient și pusă în numele lui Dumnezeu (Ps. 19:8).⁷ Ei experimentează fragilitatea lutului din care au fost făcuți și realizează ca singura modalitate de a-și depăși precaritatea este prin asumarea condiției lor eterne și prin căutarea divinității. Drumul nu e niciodată ușor, dimpotrivă ei trăiesc sentimente de singurătate, teamă, abandon și nesiguranță, toate acestea fiind transpuse în materialul poetic al lamentațiilor biblice.

Psalmii utilizează trei categorii de termeni pentru a vorbi despre om: *adam* de 42 de ori, se referă la originea omului, însemnând literalmente *cel care provine din pământ* și îi aparține acestuia în mod direct; alt termen este cel de *ish* adică *bărbat* utilizat doar de 2 ori și în ultimul rând termenul *enosh* pentru a se referi la condiția umană în fragilitatea ei, omul fiind văzut ca o ființă-pentru-moarte (Ps. 89:3 sau Ps.87:47, Ps 102:14, Ps. 112:7 sau Ps. 29:9)⁸. Omul reprezintă creația divină însă în același timp este o ființă supusă morții: „psalmii pun în relief paradoxul condiției umane: vocația sa regească pe de o parte și enorma sa fragilitate pe de altă parte”⁹.

De aceea boala este un simptom evident al perisabilității omenești și se constituie în unul din motivele lamentației biblice. Ea este deschisă sub forma unor manifestări fizice: carnea se consumă (Ps. 109:24), carnea și pielea se lipesc de oase (Ps. 102:6), se

putrezesc (Ps. 38:8), inima este uscată precum iarba (Ps. 32:3), limba se lipește de cerul gurii (Ps. 6:3 sau 102:4). Oasele celui bolnav se rup (Ps. 69:27), nu mai există în ele parte sănătoasă (Ps. 38:4 sau Ps. 42:11), poetul simte că leșină (Ps. 6:3), inima i se topește ca și ceara (Ps. 38:11). Săgețile dure ale lui Yahve sau înfipt în cel bolnav (Ps. 38:3), și el simte că mâna lui Dumnezeu îl pedepsește și apasă asupra lui.

Dincolo de cadrul clinic al bolii, descris în detalii, psalmistul dorește să fie ascultat și vindecat de Dumnezeu. H. Gunkel opinează că poetul biblic nu este preocupat dacă cauza bolii sale este în el sau în afara lui, mai mult îl interesează doar salvarea și ascultarea lui de către Yahve.¹⁰ Deoarece teama cea mai mare este refuzarea lui de către divinitate; astfel psalmistul crede că Dumnezeu îl uită (Ps. 13:2 sau 42:10), îl abandonează (Ps. 22:2 sau 71:9) sau simte că îl repudiază (Ps. 31:23). Aceste forme de manifestare ale mâniei divine își au justificarea în sentimentele de păcat și de vină. Divinitatea îi cere omului să-și recunoască păcatul săvârșit și abia după aceea va interveni. Teologia vechi-testamentară afirma că orice boală este văzută ca având o cauză directă într-o vină umană, deoarece, Dumnezeu nu acționează niciodată arbitrar. În consecință, pentru anularea efectelor exterioare – manifestările fizice ale suferinței psalmistului – trebuie acționat asupra cauzei interioare, ceea ce implică rugăciuni de lamentație, de invocare a iertării divine. Conform aceste concepții mânia lui Dumnezeu este justificată, prioritară devenind restabilirea

echilibrului; asumarea culpabilității îl macină pe psalmistul bolnav deoarece, afirmă H. Gunkel, el începe să considere posibilitatea pedepșirii reale de către Dumnezeu, și atunci dezrădăcinarea spirituală îl rănește în adâncul sufletului său.¹¹

De altfel cuvântul ebraic pentru *păcat* este *hata*; cele 34 utilizări ale acestuia în Psalmi sunt imprecise și lipsite de amănunte semnificative: nu ni se comunică natura exactă a păcatului mărturisit de către poeții biblici.¹² Cert este că orice păcat distruge atât relațiile interumane cât și pe cea dintre psalmist și divinitate deoarece „psalmiștii demonstrează a avea un simț foarte acut și foarte sănătos al experienței urgente și a păcatului.”¹³ Chiar și în aceste condiții dificile psalmiștii nu se află nici în cea mai cruntă disperare, nici într-o situație fără ieșire, deoarece sunt siguri că izbăvirea va sosi.

În concluzie, în lumea psalmilor boala se considera ca fiind o pedeapsă relaționată în mod direct cu păcatul; este o formulă simplistă de a afirma că Dumnezeu este stăpânul vieții și creatorul ei, de aceea răul, suferința sunt atentate directe contra creației divine, neprezentându-L pe Dumnezeu și nefiind semnele lui definitorii. Moartea este o certitudine pentru psalmist, iar anularea efectelor distrugătoare ale bolii, păcatului și a morții se face prin căutarea feței lui Dumnezeu, deoarece moartea reprezintă orizontul peste care se țese viața și căutarea divinității înseamnă cererea cea mai pură care poate izvorî din inima unui credincios.

Bibliografie consultată:

- Los Salmos – *Encuentro y dialogo entre hombre y Dios*, îngrijită de Comision Permanente de la Vida Ascendente, edita Comision Permanente de la Vida Ascendente, junio 2010, Madrid, impreso en España.
- José Bortolini – *Conocer y rezar los salmos, comentario popular para nuestros dias*, Editura San Pablo 2002, titlulo original Conhecer e rezar os Salmos, Paulus, Saõ Paolo, Brasil, 2002, traducido por Jose Francisco, Dominguez Garcia, impreso en España
- J. T. Barrera – *El libro de los Salmos*, ed. Trota, coleccion Estructuras y Procesos, serie Religion, impreso en España, Madrid, 2001
- Cf J. G. Trapiello – *Introduccion al estudio de los Salmos*, ed. Salamanda, coleccion Horizonte 2000 – textos y monografias nr.10, Madrid, 1997

- Cf J. E. Bifet – *Todo es mensaje. Experiencia cristiana de los Salmos*, ed. Paulinas, 3° edicion, Madrid, 1986
- J. P. Prevost – *Diccionario de los Salmos*, ed. Verbo divino, coleccion Cuadernos biblicos nr. 71, Estella (Navarra), 1991
- Cf H. Gunkel – *Introduccion a los Salmos*, ed. Edicep, coleccion Clasicos de la Ciencia Biblica nr.1, original aleman *Einbitung in die Psalmen Vandenhoeck und Ruprecht*, Göttingen, 1933, 1966, traduccion de Juan Miguel Diaz Rodelas, Valencia, 1983

Note:

1. Los Salmos – *Encuentro y dialogo entre hombre y Dios*, îngrijită de Comision Permanente de la Vida Ascendente, edita Comision Permanente de la Vida Ascendente, junio 2010, Madrid, impreso en España, pg 96. „En los Salmos el corazón de barro del hombre se siente tocado y modelado por las manos del Alfarrero divino y se estremece y vibra de alegría”. Trad. noastră.
2. José Bortolini – *Conocer y rezar los salmos, comentario popular para nuestros dias*, Editura San Pablo 2002, titlulo original *Conhecer e rezar os Salmos*, Paulus, São Paulo, Brasil, 2002, traducido por Jose Francisco, Dominguez Garcia, impreso en España pg 743. „Por eso podemos considerarlos como el espejo en el que nos vemos reflejados, el espejo en el que nos movemos y existimos; hablan de manera tan extraordinaria de nuestra vida, de nuestras alegrías y esperanzas, de nuestros doleres y conflictos que parecen escritos en nuestros dias.” Trad. noastră.
3. Ps. 101:4 „Că s-au stins ca fumul zilele mele și oasele mele ca uscăciunea s-au făcut”
Ps. 6:2 „Vindecă-mă, Doamne, că s-au tulburat oasele mele”
Ps. 30:10 „Că s-a stins într-u durere viața mea și anii mei în suspinur”
Ps. 37:10 „Inima mea s-a tulburat, părăsindu-m-a tăria mea și lumina ochilor mei și această nu este cu mine”
4. J. T. Barrera – *El libro de los Salmos*, ed. Trota, Madrid, 2001,pg.75 „Los salmos reconocen y comprenden la debilidad del hombre radicalmente infirmus y confían en la benevolencia divina hacia El, trazando así un camino intermedio entre el pesimismo generalizado del mundo antiguo y el optimismo utópico de muchas de las concepciones modernas.” Trad. noastră.
5. Cf J. G. Trapiello – *Introduccion al estudio de los Salmos*, ed. Salamanda, Madrid, 1997, pg. 165 și următoarele.
6. Cf J. E. Bifet – *Todo es mensaje. Experiencia cristiana de los Salmos*, ed. Paulinas, Madrid, 1986, pg. 5 și următoarele.
7. „Unii se laudă cu cărușele lor, alți cu cai lor, iar noi ne lăudăm cu numele Dumnezeului nostru.”
8. Ps. 87:47 „Cine este omul ca să trăiască și să nu vadă moartea și să-și izbăvească sufletul său din mână iadului?”
Ps. 102:14 „că El a cunoscut zidirea noastră, adusu-și-a aminte că tărână suntem”
Ps. 112:7 „cel ce scoate din pulbere pe cel sărac și ridică din gunos pe cel sărman”
Ps. 29:9 „oare, Te va lăuda pe Tine țărâna, sau va vesti adevărul Tău”
9. J. P. Prevost – *Diccionario de los Salmos*, ed. Verbo divino, Estella (Navarra), 1991, pg.29 „Los salmos ponen de relieve la paradoja de la condicion umana: su vocacion real por una parte y su enorme fragilidad por otra” trad. noastră.
10. Cf H. Gunkel – *Introduccion a los Salmos*, ed. Edicep, Valencia, 1983, pg. 209 și următoarele.
11. idem, op. citată, pg. 224-225.
12. Excepție fac cele câteva subtitluri ale psalmilor de lamentație care dau informații concrete despre contextul ce a generat psalmul: Ps. 3, Ps. 7, Ps. 51, Ps. 57, Ps. 63 și Ps. 142.
13. J. P. Prevost, op. citată, pg. 35, „Los salmistas demuestran un sentido muy agudo y muy sano de la experiencia insoslayable y desgraciada del pecado”. Trad. noastră.

Alexandra Ionuța

ANDRECUȚ

Riduri

Iau umbrele la dans sub umbrelă. Pe patru timpi, se adună în una... Pe cine țin de mână? Care mă conduce de-a lungul sălii prin mulțime? *Care* scoate cuțitul și mă înjunghie... Rana nu se închide ermetic. Rana e broasca despre care a scris Fedru. Rana s-a umflat de mândrie și a explodat în fața boului... Apuc bisturiul și trag de el cu putere, înălțându-l deasupra capului ca pe o sabie a lui Damocles. Fâșii dulci cad de sus. Umbrela se surpă peste mine. Pe umbrelă era dulceață. De căpșuni. Eu nu am pâine...

Pot s-o fac. De data asta ca de fiecare dată. Un picior în fața celuilalt și de la capăt. Apă. Foc. Apă. Foc. Te-am călcat. Ai pierdut. Nu mai tremur pe tocuri. Îmi port cu eleganță rochia neagră cu perle cusute în jurul gâtului. Pe umărul stâng duc geanta tip plic cu lanțul inclus, iar în mâna dreaptă curbată peste torace țin sacoul, strângându-l cu putere și repugnând în el toate emoțiile.

Ei sunt aici... Cei care-au râs și cei care s-au abținut. Cei care munceau și cei care erau doar cu vorba. Tipii din ultima bancă și cei cărora nu le-ai pus un cuvânt.

Înaintează... În oglinda de pe perete, îmi aranjez discret o buclă rebelă. *Te-ai schimbat. Porți pantofi și te-ai îmbrăcat elegant.* Ei cum sunt? Proful ce dădea note mici și cel ce nu prea dădea pe la ore. Cel care vă spunea în față că nu veți ajunge nimic în viață și cei ce vă interziceau să puneți întrebări „stresante”. Cei de treabă, cei la modă, cei tineri... *odată.*

Simt cum mă furnică picioarele și pentru un moment îmi amintesc de căderile de calciu și magneziu din liceu. Alte vremuri... *Te-ai demodat...*

O mână caldă îmi atinge umărul. Mă întorc. Eeee...?

Bună!

Bună..., răspund.

E o tânără înaltă cu chip de porțelan. Părul negru, strâns într-un coc la ceafă „are sclipiri de diamant”, cum spunea odată reclama la Wash&Go. Poartă tocuri înalte și bijuterii scumpe. Rochia roșie din satin cade în valuri definind fiecare trăsătură: fiecare scobitură, fiecare curbă până la genunchi.

Vino, ți-am păstrat un loc lângă mine.

Mă ia de mână și mă îndrumă. Mă cunoaște... Mă recunoaște. În timp ce își croiește drum printre mese și scaune cu fundă mov legată la spate, încerc să-i descifrez chipul: să găsesc ochii de adolescent în spatele rimelului, o urmă roșie, de timiditate în pudra autobronzantă... *Nimic.*

**Premiile
Mișcării literare**

Aici, spune, arătându-mi un loc gol la masa rotundă cu șapte scaune. Eu, ea și... alții. Contururi împlinite și umbrele unor oameni palizi. Ochelari, fire albe, machiaj și zâmbete forțate. Priviri plictisite, priviri curioase, priviri critice – toate asupra mea.

Cu mâna stângă schițez un semn de salut. Îmi aranjez sacoul pe spătar și mă așez.

Ce-ați mai făcut în acest timp? Adică, zece ani e... enorm, începe dezinvoltă tânăra ce m-a condus aici.

Deja mă simt bătrână, râde o alta. Poartă ochelari cu rame negre, subțiri și o rochie verde cu mâneci lungi din dantelă. Are un accent ușor englezesc și se joacă răsucind o şuviță din părul lins lăsat pe spate.

Asta e... Timpul trece. Data viitoare facem schimb de cârje.

Zâmbesc, dar sunt singura. Mă întreb dacă ele se recunosc unele pe altele sau pe mine... dacă nu m-au confundat. Rochia roșie mă privește încontinuu. Încerc să șoptesc ceva, dar cuvintele mi se opresc în gât.

Mdaa... se aude din celălalt capăt, dintr-o rochie dreaptă, gri și fără stil, care ar fi vrut mai degrabă să spună „*data viitoare nu mai vin*”.

Eu m-am ocupat de canto, începe, schimbând mersul discuției, una dintre tinerele de la masă. E greu, dar merită: premii, concerte, filmări. În curând va apărea primul meu album.

Cu siguranță aștepta de mult să povestească așa ceva. Pare genul de persoană care are laudele în buzunar chiar și atunci când nu are buzunare. Dar asta nu e îndeajuns ca s-o identific, erau multe astfel de persoane.

Da? Poate ne cântă ceva, reia rochia verde în timp ce „*megastarul*” ridică din umeri.

Eu predau franceză la liceul nostru, spune gesticulând o tipă simpatică îmbrăcată în stil clasic. La rădăcina se ivesc câteva fire albe.

Serios? Și cum mai e?

Cum sunt elevii?

Privirea mea fuge de la una alta și aproape că amesc de la atâta schimb de replici.

Din ce în ce mai rău, răspunde râzând „*profa*”.

Fiul meu e doar în clasa întâi, dar colectivul e un dezastru.

Și noi eram la fel, gândesc în timp ce o observ pe tipa cu tunsoare bob, cămașă cu buline și fustă office.

Dar tu? Întreabă întorcându-se către mine.

Eu?

Mă simt ca în clasa a IX-a când îmi era frică să vorbesc în fața unei mulțimi. Ca și cum cineva îmi cere să mă prezint și eu pot doar să-i spun un nume și o vârstă în ciuda tuturor ramificațiilor mele.

Ca toată lumea, presupun... Familie, carieră.

Te-ai căsătorit?

Unde lucrezi?

Ai copii?

Ăăăă...

STOP, vreau să spun. Prea multe întrebări. Nici nu îmi amintesc de voi. După zece ani, ați putea începe prin a vă prezenta. Și în ciuda a tot ceea ce am spus, chiar am nevoie de niște nume.

Puteți relua? Nu înțeleg dacă vorbiți în același timp.

Daaa, suntem... ca în liceu.

*

Întocmai. Ca atunci când vă expuneați revolta de a fi luat o notă proastă în fața următorului profesor de la catedră, ca și cum nu ar fi avut destule pe cap, de la feluri de mâncare până la teza pe care urma să o pregătească. Pentru elevi, mi-am dat seama atunci, profesorii nu sunt niciodată oameni, ci mai degrabă un fel de roboți neînțeleși și absurzi, care se răzbună maltratându-i prin note mici și teste surpriză.

Inspir... Nu recunosc pe nimeni și pe deasupra mai par și ipocrită.

Puțină atenție, vă rog! se aude din centru. Corp anaform, balerini uzați, rochie de vară și o voce atâââat de cunoscută. Nu e posibil! Cu prima persoană pe care o recunosc m-am certat timp de patru ani. Din diva cu bucle de aur, haine de designer și o cameră întreagă plină cu pantofi a rămas doar vocea și aceleași idei neînțelese regăsite în discurs. Îmi reîntorc atenția asupra colegelor de masă. Brusc, am devenit curioasă: ce secrete ascunde fiecare chip? Pe cine? Dar eu... *eu ce ascund?*

La tine cum merge? o întreb pe tipa cu rochie roșie.

Perfect! Am o editură. Se ocupă în special cu benzile desenate. Apropo, ți-am urmărit articolele.

E plăcut să știu că cineva le citește...
răspund.

Glumești? Au de toate. Ți-am spus
acum mult timp că aștept cartea.

Cartea? Acum știu. Dacă aş avea o
baghetă magică sau timp vârat sub unghii în
locul mizeriei, aş putea smulge masca de
farduri și ani pentru a regăsi o veche prietenă.
Cu fața pigmentată de pistrui, cu ochelari și
emoții chiar și când stătea în bancă. E Lili și
cu ea mi-am împărțit mofturile și bârfele timp
de patru ani. Pe ea mi-am vărsat nervii, la ea
am țipat mai mult decât la oricine și tot ea m-a
iertat și mi-a rămas aproape. Tot ea m-a
recunoscut. *Tot ea...* Chipul mi se luminează
pe măsură ce descopăr lumea din jurul meu
iar curiozitatea îmi crește.

Vii până la baie? întreb.

Ca în liceu. Mă urmează cu pași hotărâți
și fruntea sus. Privește oamenii în ochi. Eu nu
pot, *nu încă*. Mă opresc pe holul din fața băii
și îi mărturisesc că nu am recunoscut pe
nimeni. Râde.

Mi-am dat seama. Uite: în rochie verde
e Ana. Vă înțelegeați bine, îți amintești? Stă-
tea chiar în spatele nostru, pe rândul de lângă
ușă.

Sigur că îmi amintesc. Pe ea și glumele
sale. Vocabularul colorat, machiajul, melo-
diile pe care le fredona în drum spre casă. Dar
visele ei... *ele au uitat-o*.

Muncește în străinătate și îi plătește
studiile fratelui său. Cu gri, e Mariana. Mereu
mă comparăm cu ea. Acum cred că e invers,
adaugă chicotind.

Invers... Zâmbesc.

Daniela se ocupă de canto. Își face
singură coregrafiile. De fapt, chiar am văzut
recent un videoclip de-al ei.

Din holul strâmt se întrezărește masa
noastră. Fac un exercițiu de brain-storming și
încerc să îmi aduc aminte...

Profa trebuie să fie Irina, șoptesc. Iar
tipa tunsă bob...

Laura. Laura are un copil. Nu te așteptai
la asta, nu-i așa? Sincer, nici eu. Mai vrei la
baie sau ne putem întoarce?

Nu mai ascult. Printre jocuri de lumini
și chipuri reflectate difuz pe perete, *mă pierd*.
Am un trup din întrebări și mă topesc precum

ciocolata sub limba fierbinte. Tâmpilele iau
foc, iar creierul meu e ca traficul din New
York la orele de vârf. Cu mult timp în urmă,
ne întâlneam la un concert. Mai bine spus, le
întâlneam.

Trecuse, cred, un an de când termina-
sem liceul. Cumpărasem din timp, alături de
câțiva colegi de facultate, bilete pentru
Untold. Îmi alesesem hainele cu luni înainte și
îmi imaginam în fiecare seară acel concert.
Am pășit încrezătoare în mulțime, făcând
glume și poze alături de noii prieteni. Voiam
să immortalizăm fiecare moment pentru când
vom fi bătrâni, vom sta pe canapea și vom
urmări seriale învechite, care nu mai pot
plăcea nimănui. Purtam o fustă neagră, din
voal, tricou alb, din dantelă, sandale joase și
fericire. Apoi...

La câțiva pași distanță Ana, Laura și
Irina își formaseră propriul grup. M-am
apropiat, am încercat un salut. Precum niște
soldați comandați de un general invizibil, s-au
întors cu spatele, au privit în altă parte și nu
au spus nimic. Am auzit doar chicote și m-am
îndepărtat. Nu le-am mai văzut de-atunci.
*Poate dacă le priveam și azi din spate, le
recunoșteam...*

Mergem? reia Lili.

Sigur. Mersi de lămuriri.

Stai liniștită. Și mie mi-a fost greu să-i
recunosc. Apropo eu sunt...

Nu e nevoie!

Îmi zâmbeste și ne îndepărtăm. Nu i-a
fost greu să recunoască pe nimeni. A știu cine
este fiecare încă de când a intrat. Ea a fost
mereu atentă la detalii. Punea întrebări care
mă enervau la culme, dar de fiecare dată știam
că poate mai mult, că va ajunge mai mult.
Dintre toți, *ea și-a îndeplinit visele*.

Printre flashuri trecute și saluturi de la
distanță, imaginile se dizolvă. Mă întorc la
masă. Spun ceva... Nu aud... Clipesc și mă
văd de undeva din colț, dintr-un alt trup...

*

Stau la birou și notez gânduri absurde.
Sunt un adolescent ce se joacă de-a scrisul.
Amețesc. În jurul meu, obiectele joacă leapșa.
E o tornadă și eu sunt centrul. În tot vacarmul
disting un zgomot cunoscut... Tresar.

Mă ridic și privesc în jur. *Televizorul, fereastra, blocurile*. Pe frunte îmi curg sudori reci, în timp ce, pe marginea patului, alarma transformă o piesă genială într-un calvar. Întind mâna-o opresc. *Ce-a fost?* Privesc ceasul digital. Tot împotriva mea este.

Deschid dulapul în grabă, încercând să decid cu ce să mă îmbrac. *Îi cunosc pe ei toți și știu ce vor ajunge*. Ce rost mai are? Îmi iau în grabă uniforma, punându-mi chiar și eșarfa de dragul vremurilor viitoare și a nostalgiei ce va să vină. În drum spre școală, studiez arhitectura clădirilor, croind trăsăturile de peste zece ani. Unele se cojesc, decolorate de soare, altele strălucesc în culori vii și vopsea proaspătă. Unele sunt încă în curs de renovare.

Intru în clasă, ațintindu-mi privirea asupra ceasului de deasupra tablei. *E devreme*. Mai sunt încă nouă minute până se sună și am de gând să profit din plin.

Vii la chioșc? Întreabă Lili.

Haide!

Părăsesc sala cu desene vechi și bănci mângălite. Aștept la rând și-mi cumpăr o coroană în amintirea clasei întâi. Pe tocul ușii sunt scrijelite adevăruri. *Ești atât de mic încât nu iubești decât frunze*.

Mă așez în bancă, savurez soneria clopoțelului și pentru prima dată, după mult, mult timp, sunt atentă la oră. În pauză studiez fiecare chip – să mi-l amintesc *data viitoare*.

– Ți-ai făcut tema la română?

Întind caietul, iar ei se adună precum corbii. Se grăbesc, îndoie pagini, oftează. Zâmbesc. *Și noi am trăit mult timp fără de noi*, dar voi să vă țineți minte întotdeauna, căci la *sfârșit* nu mai contează nici cel slab, nici cel puternic, nici rebelul și nici cel care respectă regulile. Timpul va pârjoli măștile în spatele cărora vă ascundeți, dar va construi altele și rolurile se vor inversa. Vă veți privi în față și veți fi mai orbi decât orbii și nu vă veți aminti nimic.

Nu va exista o întoarcere în copilărie, doar ceva mai mult. *Un amestec de suc de lămâie și povești cu zâne*. Ceva netrăit, dar de adus aminte.

Iar, de te vei topi, te vei face lac să se scalde în el copiii și bătrânii să-și răcorească tălpile. Praf de te vei face te vor arunca în ochi ca să te vadă mai frumoasă decât ai fost vreodată. De te vei transforma în aer te vor inspira până în adâncul măduvei lor, iar în coasta lor vor simți mâna ce i-a creat. Dar cum *ești om*, te vei întoarce-n țărână. Te vor mânca viermii, iar ei te vor călca în picioare. Vor prinde fluturi, dar nu te vor găsi în mulțime.

De aceea, la *sfârșit*, nu mai contează nici faptele, nici cuvintele și din fiecare întâmplare rămân doar *riduri*...

Premiul I și al Revistei „Mișcarea literară” la Saloanele „Liviu Rebreanu”, Concurs Național de Proză, Bistrița, 2014

(**Alexandra Ionuța Andreu** este elevă în clasa a X-a, la Colegiul Național „Liviu Rebreanu”, Bistrița, și membră a cercului de creație literară „Micii Blandieni” de la Palatul Copiilor, Bistrița.)

Istoria unei trădări naționale – tratatul cu Ucraina de Tiberiu Tudor

Virgil RAȚIU

La 7 iulie 1997, cu 65 de voturi pentru, 50 contra, 3 abțineri, într-o atmosferă de totală confuzie, Senatul României ratifică „Tratatul cu Ucraina”. Republica Ucraina – stat apărut în 1991 – dispune de un act prin care actuala graniță îi este recunoscută de statul român. Bucăți din marmura trupului țării se desprind, ducând cu ele zidurile Cetății Albe și ale Hotinului, ținutul Herța, sanctuarul de cultură al Cernăuților. La data votării acestui act, președintele Senatului era Petre Roman, ministrul de Externe, Adrian Severin, președinte al României, Emil Constantinescu.

Profesorul Tiberiu Tudor face un rechizitoriu foarte dur în paginile cărții *Istoria unei trădări naționale – tratatul cu Ucraina*, care a fost scrisă imediat, în perioada iulie 1997 – 1999, și a apărut într-o primă ediție în anul 2000. Această nouă ediție a cărții arată că încă în România se poate aborda și scrie despre istoria recentă a țării. Cartea este un document juridic și istoric la adresa unui act de politică externă considerat de o mare parte a românilor un act de trădare națională. Prin semnarea tratatului cu Ucraina, în iulie 1997, România recunoaște dreptul de succesiune al Republicii Ucraina asupra unor teritorii românești ocupate prin forță de fosta Uniune Sovietică. Astăzi este cât se poate de clar că invitarea României de a adera la NATO nu a depins de semnarea Tratatului cu Ucraina. Considerențele aderării României la NATO erau de natură geopolitică, de locul în care România este așezată în Europa.

Istoria unei trădări naționale cuprinde și pagini de restituire a istoriei românilor. „Sub acțiunea propagandei și educației antinaționale – comunizată până în 1989 și globalizată după 1989 – generațiile care au fost supuse acestui amplu proces de spălare a creierului

au pierdut conștiința apartenenței teritoriilor de peste Prut la spațiul etnic unitar românesc și nu cunosc istoria desprinderii, relativ recente, a acestor teritorii din spațiul statal românesc. Două capitole ale cărții redau această istorie, începând cu ocuparea Bucovinei de către Imperiul Habsburgic în 1775 și a Basarabiei de către Imperiul Țarist în 1821 și terminând cu marea revoluție națională de la Chișinău din 1988-1991”.

La sfârșitul lunii ianuarie 1997 are loc reuniunea de la Davos, pe teme de politică externă ale țărilor europene participante. În cadrul acelei reuniuni, președintele Emil Constantinescu „își permite să avanseze disponibilitatea României de a ceda *de jure* Ucrainei Teritoriile Ocupate, fără să aibă nici un mandat în acest sens, fără să consulte Parlamentul sau poporul român, fără să-și pună problema că un asemenea sacrificiu privește întregul neam românesc”.

Despre aceste „discuții” lansate atunci, presa românească, care încă era haotică, în frunte nou apăruta televiziune ProTV, nu s-a pronunțat. Practic, ratificarea Tratatului cu Ucraina s-a produs într-un fel de taină politică, în împrejurări conspirative, pe care acum, actanții de atunci, nu le mai recunosc.

Iar actanții, cei care au „pus în operă” acest tratat de trădare națională, Petre Roman și Adrian Severin, sunt vii. Încă se agită în politica românească actuală. Nimeni nu a venit să spună că, de fapt, la îndemnul lui Silviu Brucan – „ideologul”, prin intermediul ProTV – au acționat cei doi oameni de stat, Petre Roman și Adrian Severin. Iar președintele Emil Constantinescu a semnat tratatul

**Restituirea
istoriei**

ca pe un document de rând, măsurat de o iresponsabilitate pe care astăzi o declină.

Istoria acestui tratat de umilire a României față de un stat care nu a existat niciodată în istoria Europei până în 1991, este foarte scurtă. A început în ianuarie 1997 și s-a încheiat la 12 iulie același an când președintele Emil Constantinescu a promulgat Legea și a fost imediat publicată în Monitorul Oficial.

Proteste ale organizațiilor civice până la data de 7 iulie 1997 nu au putut fi auzite în presa românească de atunci. Televiziunile comunicau cu totul altceva, ziarele centrale publicau informații trunchiate. Cel mai mediatizat era „cuvântul” ministrului de Externe, Adrian Severin. Asociația Studenților Creștin Ortodocși din România a organizat la 6 martie 1997 o dezbatere pe tema: „Înstrăinarea pământurilor. Asupra oportunității dobândirii dreptului de proprietate asupra terenurilor de către investitorii străini”. Nimeni din presa scrisă și vorbită nu a comentat această dezbatere.

După ratificarea în Parlament și semnarea de către Președinte a Tratatului de bună vecinătate cu Ucraina au apărut, disparat o serie de proteste ale organizațiilor civice. Dar era prea târziu. Răul a fost produs cu o grabă nefirească. Răspunderea pentru încheierea tratatului revine în totalitate președintelui Emil Constantinescu, președinților celor două Camere ale Parlamentului, Petre Roman și Ion Diaconescu, Guvernului condus de Victor Ciorbea, în special ministrului de externe Adrian Severin și acelor parlamentari care au votat pentru ratificarea tratatului. Senatul Forumului Civic-Național Român își încheie protestul, Declarația din 8 iulie 1997, astfel:

„Consideră că dreptul românilor asupra nordului Bucovinei, ținutului Herța, nordului și sudului Basarabiei, insulelor de pe brațul Chilia, Insulei Șerpilor și platoului continental aferent al Mării Negre este inalienabil și imprescriptibil”.

Noua ediție a volumului a fost reeditată la Blassco, București, 2014.

Corbul

Către Coana Chirița

Lucia SAV

Distinsă doamnă, venerabila și simpatica noastră coană Chirița, permiteți-mi să vă elogiez în această epistolă, să aduc un omagiu ilustrei dvs. personalități, să-mi exprim admirația față de șarmul inegalabil al conversației dvs., față de grația și manierele dvs. impecabile, și dați-mi voie să vă ridic în slăvi pentru talentul dvs. inepuizabil apropo de inovația lexicală prin care ați reușit să vă înveșniciți, intrând în istoria literaturii române și în memoria afectivă a publicului iubitor de literatură.

Țin să vă dau de veste că, grație genialului dvs. *furculision*, i-ați întrecut, de departe, pe toți cosmopoliții noștri postdecembriști dornici de faimă. Mai cu seamă pe unii dintre „studioșii” care vă invidiază pentru talentul dvs., pentru că, în pofida străduințelor lor lingvistice, care mai de care mai hazlii, care mai de care mai aberante, nu reușesc să vă egaleze în ceea ce privește originalitatea și prospețimea stilului. Pe ici, pe colo, câte unul reușește, pentru o clipă, să se strecoare pe scenă, în lumina reflectoarelor, dar nu prin cine știe ce contribuții remarcabile, ci prin texte scandaloase, redactate într-un limbaj deșuchiat, sau prin texte de un umor involuntar savuros.

E adevărat, „superocheiștii” noștri vă invidiază pentru geniul dvs. lingvistic, pentru originalitate și pentru spontaneitate și, ca atare, se opintesc din răsuputeri să vă întreacă apropo de celebrul dvs. *furculision*. Însă, acum, altul e *trendul*! Adio, *furculision*! Adio, *fripturision*! Bine ați venit, *super* și *super OK*, care sunt folosite invariabil în loc de: bine, frumos, minunat, admirabil, grozav, excelent etc., așadar, în locul și în detrimentul acestor adjective; obsedantul *like* și varianta lui comică *like-uri*; *cool*! – la concurență cu

longevivul, exoticul *mișto*! (sau cu sensul de detașat/rece/calm, precum în sintagma atitudine *cool*); antipaticul *job*; săltărețul *pop corn*; omniprezentul *party*; nonșalantul *who cares?*, strecurat în conversație când nu te aștepți; *whatever!*, spus pe un ton plictisit... „Am eu, așa, un *feeling*”, rostit cu aplomb de o „vedetă” de pe ecranul televizorului. „Mi-am schimbat *look-ul*”, se alintă, plină de sine, o „artistă” siliconată.

„Ăsta e cel mai mișto cântec *ever!*”, declară cu emfază un adolescent cu creastă blondă. „Hai, că ești *fake!*”, îl apostrofează o fetișcană cam despuiată pe camaradul ei. „Cântecul ăsta a devenit *viral* pe internet”, ne dă de știre un cântăreț la televizor. „Ce *outfit* mișto!”, exclamă o fătucă, uitându-se extaziată la niște blugi zdrențuiți din vitrina unui butic. „*Board-ul* se va întruni în curând”, auzim la televizor. „Vă fac un *discount*”, mă anunță o simpatcă vânzătoare, cocoțată pe niște *sky-high heels** („*Oops!*”... că m-am molipsit și eu de la drăguții noștri cosmopoliți). „M-am *focusat* și mi-am strâns niște bani pentru o vacanță afară”, declară, mândru de sine, un individ îmbrăcat la patru ace... O divă cu buzele „bosumflate” e „determinată” să se prezinte în curând la un *casting*... Și, într-un moment de sinceritate, o gospodină ingenuă ne mărturisește că s-a îndrăgostit... de tigaia *dry cooker*. Ne mai „gădilă urechea” în mod neplăcut exasperantul „mă duc la un *shopping*, la *mall*”; câte un *fashion show*, din când în când; câte un *trash*, pe ici, pe colo, ca să nu zic nimic de trivialele: *f--k you!*, *sh-t!* etc.

Însă, unele reclame tv sunt de un comic inegalabil. Se aud mereu formulări de genul: „Dar, stai!... iubesc pantofii;... iubesc salata;...

Epistole

iubesc înghețata” etc., în loc de: îmi plac pantofii; îmi place salata; îmi place înghețata – asta fiindcă *I love shoes; I love salad; I love ice cream* sunt traduse din engleză cuvânt de cuvânt... Formidabil!! Ar fi nostim să auzim mereu formulări precum: iubesc cu patimă ciorba de burtă; iubesc cu foc mititeii; iubesc necondiționat plăcintele poale-n brâu etc. (Să vă fie de bine, neicursorilor! Iubiți-vă pantofii și mititeii, puicursorilor!, îndrăgostiți-vă chiar și de tigaia *dry cooker*, dar în taină; fiți domni și doamne și nu dezvăluiți secretul vostru lumii întregi!) Până și unele dintre interjecțiile noastre au fost concesiate în mod barbar. Wow-ul și *Oops*-ul sar adesea de pe limba „noilor chiriști”, „gâdilându-ne” urechea într-un mod neplăcut... „Dansul acesta a fost... wow!” „Ne-am distrat... wow!” „A fost ceva... foarte wow!” „Nu mai avem freșuri și nici cizchec” (sic!) – (*fresh-uri, cheese cake* n.a.) – , mă lămurește o jună vânzătoare, cu unghiile multicolore și cu șorțul alb bătând în gri, după ce comand un suc proaspăt de portocale și o prăjitură cu brânză.

„Dar, stai!”... textul unei reclame năucitoare a pus capac la toate năzbâtiile lingvistice ale noilor „chiriști”. Când am auzit, prima dată, textul: „Șeruește (sic!) povestea ta!”, am rămas uluită. Recunosc că abia la a doua încercare m-am dumirit ce vrea să zică. Poate n-am auzit eu bine, mi-am zis în sinea mea la început, dar nici „Cerulește povestea ta!”, nici „Ciuruește povestea ta!” nu mergea. În cele din urmă, am reușit să dezleg misterul. „Șeruește!...”, din textul reclamei, nu e altceva decât imperativul – format în manieră *furculision* – de la verbul *to share* (a împărtăși, a împărți, a fi părtaș la). Incredibil! Așadar, „Share-uește povestea ta!” (Aferim, neicursorilor! Parol, puicursorilor! Desigur că vom „șeri” povestea noastră... Cât pe ce să-l eclipsați pe celebrul *furculision*!)

Distinsă coană Chirița, acestea sunt doar câteva dintre „perlele” pe care le auzim pe stradă, la cofetărie, în autobuz, la televizor etc.

Nu am nimic împotriva neologismelor care pătrund în limba română pentru că e nevoie de ele, întrucât exprimă noi realități pentru care nu există cuvinte echivalente. Acestea sunt absolut necesare și binevenite,

dar a stâlci limba română numai și numai pentru că unii s-au trezit, peste noapte, mari cosmopoliți, inși prețioși și aroganți, disprețuitori ai limbii materne, nu este acceptabil. Așadar, cu asemenea „noutăți” lexicale și prin traducerea hilară, cuvânt de cuvânt, a unor expresii din engleză (vezi odiosul: *the skeleton in the closet* – cadavrul din debara –, *to think outside (of) the box* – tradus aiurea de unii: „a gândi din cutie” – etc.), cosmopoliții noștri postdecembriști se căznesc să-l eclipsa pe celebrul dvs. *furculision*. Însă, mă opresc aici ca să nu vă plictisesc cu alte și alte năstrușnicii lingvistice la modă.

*

Dar asta nu-i nimic, distinsă coană Chirița, vă asigur că veți fi grozav de încântată să citiți „productele” unora dintre junii noștri „poeti” care publică prin anumite reviste literare. Dar ce zic eu poeti? Fiindcă asemenea „poeme” la minut se pot auzi zilnic de îndată ce te afli pe stradă, la piață, în autobuz, la cinema, la *mall*, mai ales la *mall*... „Noi suntem progresiști, noi ne aliniem *trendului* actual, noi suntem moderniști, ironiști, umoriști, consumeriști, globaliști etc. Voi sunteți niște romantici ramoliști, niște simboलिști retardați sau, Doamne păzește!, niște expresioniști desueți” – vor să zică sau să scrie înfumurații noștri juni. De unde, oare, atâta tupeu și lipsă de respect la unii dintre junii postdecembriști? Ce s-a întâmplat, oare, cu acești „studioși” computerizați?... Ferească-te Sfântul să te oprești și să admiri o floare înrourată sau să privești cu adorație spre cerul înstelat și să îndrăznești să scrii o poezie despre frumusețea lor. De-abia așteaptă unii dintre junii noștri, cu ifose de mari scriitori, să te gratuleze cu ironii, cu verdicte precum: „neactual”, „desuet”, „patetic” etc. În viziunea lor, dacă nu te-ai învrednicit să scrii măcar un vers în care să-l preamărești pe omniprezentul *fast food*, bunăoară, să-i închini ode „amicului” *laptop*, să-i înalți ditirambi „eternului” *mall* sau să strecuri, pe ici pe colo, ceva pornografie, „ești pierdut și ești ridicul”...

În fine, „criticiștii” noștri – scribi fără operă – profită de orice ocazie pentru a-i persifla sau chiar a-i denigra, printr-un limbaj

agresiv sau chiar injurios, pe scriitorii din vechea generație, oameni de talent și de cultură, care au trudit și au făcut mari sacrificii pentru a-și scrie cărțile bine primite de criticii noștri onești, de autoritate recunoscută.

(De altfel, am băgat de seamă că unii dintre semenii noștri de pretutindeni sunt, acum, la fel de fascinați de „jucăriile” tehnologiei moderne precum erau, odinioară, inocenții băștinași din ținuturile de la tropice sau de la ecuator atunci când „mesagerii” lumii civilizate le ofereau sclipitoare mărgelile de sticlă în schimbul colanelor de aur sau a fructelor exotice. Laptopuri, tablete, telefoane inteligente, ceasuri inteligente, DVD-uri și alte asemenea *gadgeturi* au un efect aproape hipnotic, mai cu seamă asupra „generației *selfie*” din toată lumea.

Nu mă revolt împotriva tehnologiei moderne. E necesară și utilă, dar să nu se întreacă măsura: nu-ți faci un idol din telefonul mobil, din *laptop* sau din tabletă... *Laptop, internet, mouse, site, web, mall, fast food, pet shop, fan, facebook, card, blog, slide show, online, Youtube* – iată câteva exemple de neologisme care se justifică. Vă mai dau de știre, distinsă doamnă, că unii dintre juni sunt într-atât de extaziați de paradisul artificial oferit de concertele de muzică „electro-urătoarele” și de substanțele înșelătoare pe care le consumă, încât nu-i de mirare că, sub efectul sunetelor asurzitoare, al luminilor orbitoare, al reclamelor pâlpâitoare de tot felul, se apucă să aștearnă pe hârtie niște texte bizare, un soi de folclor urban cules de prin bolgiile infernului din care tocmai au descins.)

Scrierile unor autori sunt pline de aluzii la SMS-uri, celulare, tablete, laptopuri, elogiind „minunile” pe care aceste „cutii magice” le săvârșesc. Unele texte sunt înțesate de cuvinte sau comentarii bizare preluate, uneori întocmai, de la cei care le postează pe internet, rezultând, în final, un soi de maimuțăreală literară, de fapt, niște teribilisme ale literaturii tinere actuale... „Literatura occidentală e plină de cuvinte și expresii triviale” – protestează maimuțăriștii noștri actuali –, „noi de ce n-am proceda la fel?” *Because it's not a good idea,*

*wise guys! ** (Oops! – mii de scuze, stimată și distinsă coană Chirița, iar m-a luat gura pe dinainte și nu m-am putut abține de la un răspuns în spiritul textelor lor.)*

Aceasta e realitatea zilelor noastre – mi se va replica –, ea trebuie să se oglindească veridic în literatură, în artele plastice, în muzică... Din păcate, realitatea de azi e sinonimă cu o glaciațiune computerizată și denotă renunțarea la adevăratele valori ale spiritului, exaltarea imoralității, exacerbară instinctelor, decăderea sufletului, lipsa de credință în Dumnezeu; toate acestea având șansa să ducă, în cele din urmă, la colapsul omenirii.

Am constatat, de asemenea, că unii juni cred că sunt mai interesați dacă își botează textele musai în limba engleză. Așadar, e posibil să dai peste o plachetă intitulată, bunăoară, *Bells & Whistles* și s-ar putea să descoperi astfel de versuri, printre care se strecoară – hodoronc-tronc! – câte un cuvânt englezesc: „*Why,*” astăzi am trecut pă la iubita mea/ care zăcea în pat acilea cu mare ferbințală/ după party-ul mișto dă azi-noapte./ *Wait!* I-am adus juma dă kil dă portocale/ pă care nehalita le-a înfulecat pă loc...” Aferim! Asta da spontaneitate! Asta da improvizație! Asta da diversitate de tradiții culturale! De bună seamă, titlul consună perfect cu conținutul (sic!). (Stimate/ă poet/ă, permiteți-mi să vă sugerez o încheiere adecvată „mesajului înălțător” al versurilor dvs. – „(...) *One flew over the cuckoo's nest*”.***)

Simpaticii noștri juni, I pak vă dau de știre că noi, „ăi bătrâni”, ne-am cam plictisit de banalul cotidian ilustrat în textele voastre; îl trăim fiecare pe propria piele și nu suntem încântați să dăm peste un nesfârșit pomelnic al întâmplărilor voastre zilnice atunci când vă citim versurile. Nu-i de ajuns că ascultăm, fără să vrem, „versuri” la telefonul mobil despre cotidianul cenușiu când suntem în autobuz sau pe stradă?... (Cum că „am fost la *mall* și mi-am cumpărat niște păpuci super și lac de unghii cu sclipici”. Cum că „amu îs în troleu și abia aștept să ajung acasă”. Cum că „pretenu-so nu o vinit la club asară”...) Vă rugăm să ne credeți că nu simțim nici un fel de catharsis citind, în „poemele” voastre, bunăoară că: „vecinul de la 5 își renovează

apartamentul/ peste noapte, tipa de la 2 a devenit spărgătoare de... nuci/ iar chiriașul de la parter ține treaz întreg cartierul cu muzica lui „calmantă”. Sau că, privind un colțar jerpelit, unei autoare i se năzare că acesta e, de fapt, o păpădie, sau că, strângându-și „cu pasiune” iubita în brațe, un june poet nu-și poate dezlipi privirea de la țăntarul care-și face siesta pe tavan etc.

Dacă tot vreți să aduceți la cunoștință lumii întregi aventurile voastre de peste noapte sau zi, faceți-o cu talent, stârniți interesul cititorului, fiți autentici, sinceri, vii, precum sunt vreo doi-trei Feți-Frumoși douămiiști, mai apropiați de voi ca vârstă. Citiți-l, bunăoară, pe Ștefan Manasia, poet autentic amazonian, unic în peisajul litericii noastre actuale. În volumul *Amazon și alte poeme*, dincolo de „aluviunile” imunde de tot felul din cartierele noastre, dincolo de gunoaiile care sufocă Nadășul, „maiestuosul Amazon”, de la marginea Clujului; printre blocurile roase de igrasie, rugină și funingine ale Ostroveniului; „dincolo de gardurile albe ale fermei de porci”, răsare, luminos și diafan (era să zic traklian), macul, această „floare a memoriei”, semnificând delicatețea și candoarea poetului și, deopotrivă, focul interior, fervoarea creatorului inspirat, calități salvatoare într-o lume a declinului moral și spiritual.

Citiți-l și pe Claudiu Komartin, care transfigurează situații cotidiene în admirabile poeme și se remarcă prin sinceritatea confesiunii. Impresionantă este compasiunea poetului față de cei umili, față de dezmoșteniții sorții, și dezgustul său față de toți îmbuibății care-și plimbă indiferența și egoismul în jeepuri luxoase.

Citiți unele poeme ale lui Dan Sociu, care are un acut simț al umorului. Insolit e poemul tragicomic, *Fratele păduche*, în care poetul relatează cu haz cum el și amicii lui s-au umplut de păduchi după ce au fost, de Crăciun, la un chef, undeva... (Deh!... nu te umpli de păduchi în fiecare zi și dacă îți mai și exprimi compasiunea față de „fratele păduche însingurat”, care a dorit să petreacă, de Crăciun, împreună cu tinerii cheflui, și relatezi toate astea cu talent, ești salvat și ne-ai câștigat simpatia...)

Citiți-l, de asemenea, pe Andrei Doboș, care, în *mănăștur story*, ne spune că adoră să mănânce plăcinte și să se dea cu bicicleta prin „splendidul” cartier clujean, Mănăștur, și, într-un limbaj colocvial, ne povestește cu har felurite întâmplări din acest „paradis” cu blocuri cenușii, multe *Fast food*-uri și spărgători... de semințe.

Citiți poemul *Unde PETRA* al tânărului poet Ștefan Baghiu, coleg de zodie și, desigur, și de talent cu celebrul Muri – Ion Mureșan. *Unde PETRA*, cu obsedantul „A cui frumusețea asta a ta?”, este un poem exemplar, care îl singularizează pe tânărul poet în peisajul litericii tinere actuale.

Desigur, vor mai fi fiind și alți tineri poeți talentați în România. Pe aceștia îi rog să mă ierte pentru că nu i-am citit încă.

Așadar, simpaticii noștri autori tineri, dacă nu vă țin curelele să transfigurați cotidianul tern în poeme autentice, tulburătoare, atunci ar fi mai bine să vă nemuriți pățaniile în jurnalele voastre, ori de câte ori veți simți o mâncărime la degete și e musai să luați pixul în mână... Însă, credem că unora dintre voi o să vă vină mintea la cap cât de repede, întocmai cum s-au petrecut lucrurile și în cazul unor „tineri furioși” autohtoni care au mizat pe pornografie în poezie și apoi și-au pus cenușă în cap și s-au dezis de astfel de experimente, întorcându-și fața către cele bune, decente și frumoase... Și nu uitați ce ne spune Poetul: „Ce e val, ca valul trece;/ De te ndeamnă, de te cheamă...”

Distinsă coană Chirița, ca să vă lămurim și să vă minunați apropo de fenomenul acesta *trendist*, vă trimit un „text poeticesc” împănăt cu englezisme, pe care l-a recitat un june care se afla cu amicii săi la o bere, la o terasă din oraș. Eram și eu prin preajmă. Vă rog să-mi dați de știre dacă l-ați găsit la înălțimea celebrului dvs. *furculision*.

SMS-uri

Bă, ce cald e! Bă, ce cald mi-e!
Mi s-a uscat gura de sete. Aș bea un țăp rece.

Hopa! Îmi iese în cale o terasă.

Mă așez la o băută cu mobilul în mână.
 Tastez.
 Textez.
 Trimit SMS-uri.
 – Ce faci, bă, nu vii la un *drink* pă terasă?
 – OK, bă, hai că vin. Ai și niște frumușele acolo-șă?
 – *What?*... N-am, bă, da' fac rost urgent.

Tastez.
 Textez.
 Trimit SMS-uri unei blonde.
 – Ce mai faci, dragă? Vii la un *drink* cu noi pă terasă?
 – OK, bă. Vin ASAP.
 – Ce-ai zis?
 – Vin cât pot de repede, incultule!
 – OK, fă! Vino urgent! Nu-mi priește să beau ȕapul dă unul singur.

Ca să nu mor dă plictiseală până vin amicii mei,
 mă distrez și eu cum pot.
 Așez SMS-urile mele
 unul
 sub
 altul.
 Așez SMS-urile blondei
 unul
 sub
 altul...
 Oho, ce poezie mișto mi-a ieșit! În 5 minute! E super OK!
 Fuga cu ea la revistă!
 Poate mi-o publică „jmecherii” ăia.
 E în trend.

Stimată coană Chiriȕa, închei epistola transmiȕându-vă salutări afectuoase și asigurându-vă de admiraȕia mea dintotdeauna pentru genialul, celebrul dvs. *furculision*.

Note:

* Tocuri foarte înalte (traducere cuvânt de cuvânt: tocuri înalte până la cer).

** Pentru că nu-i o idee bună, șmecherilor!

*** Vers dintr-o poezie pentru copii (*nursery rhyme*). Citatul trimite și la romanul lui Ken Kesey: *One Flew Over the Cuckoo's Nest* (Zbor desupra unui cuib de cuci).

Simbioza

Lumea ca spectacol

Maria VAIDA

Jurnalistul Victor Știr semnează de ani buni rubrica de opinie intitulată *Spectacol derizoriu* din paginile cotidianului „Mesagerul de Bistrița-Năsăud”, unde este redactor pe probleme de cultură. De fapt, jurnalistul a

debutat cu un volum de poezie în 1993, intitulat *Cavalerul norilor*, urmat de alte patru volume de versuri, dar impresionant este numărul mare de traduceri din poezia universală, începând cu *Le chemin de la croix* de Paul Claudel din 2001, continuând cu *Tremur* de Hilde Domin sau *Trei*

interviuri cu Heidegger în 2007. Paleta tematică a operei sale este neobișnuit de diversificată, iar autorul impune prin opiniile avizate și prin vasta sa cultură. Victor Știr a publicat la un moment dat un volum masiv numit (după titlul rubricii pe care o semnează) *Spectacol derizoriu*, Ed. Karuna, Bistrița, 2009, 342 de pagini.

Majoritatea articolelor, de dimensiune restrânsă din necesități de tipar, pornesc de la

Lecturi

văzută ca spectacol, uneori derizoriu, e adevărat, dar autorul bistrițean are opinii ferme, pe care le exprimă tranșant, fără părtinire, ci în lumina adevărului și din punctul său de vedere, ca om al lumii în care trăiește, cunoscător al istoriei și al ororilor acesteia. Fraza este fermă, constatatatoare, fără

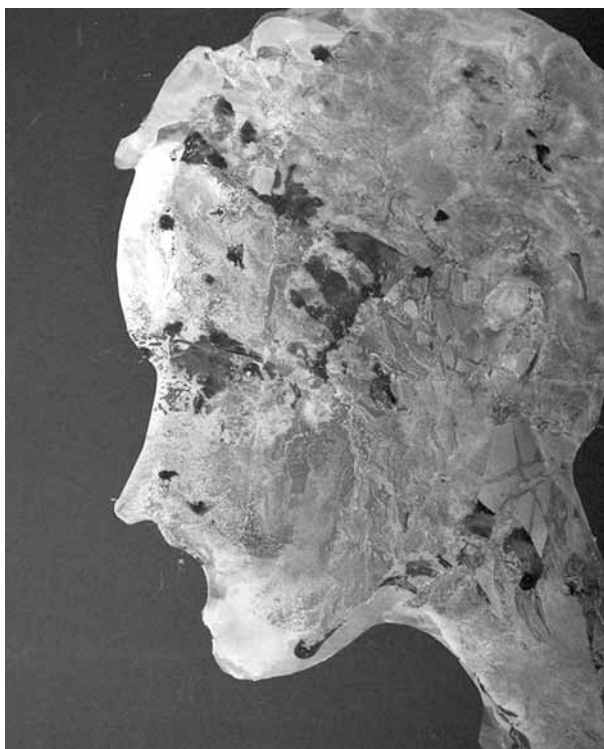
a acuza, dar reliefând adevărul dincolo de aparențe: „Printr-o semnătură care a dat *pârtie* Gărzii Maghiare de care se leagă speranțele revanșarzilor, s-a anulat întregul efort de spălare a păcatelor administrației maghiare hortiste care a fost atât de devotată lui Hitler la trimiterea evreilor spre lagărele de concentrare. [...] Prin girarea de (către) statul maghiar a unei astfel de organizații extreme, se cheamă că, undeva, trecutul își arată răutățile, că societatea din țara vecină nu se poate apăra de obsesiile trecutului” (Victor Știr, *Inadecvare istorică*, 22 iulie 2008, în vol. *Spectacol derizoriu*, Ed. Karuna, Bistrița, 2009, p. 189). Sarcină de serviciu, creație ivită din gândirea jurnalistului, cunoaștere profundă a ființei umane sau orice ar fi aceste texte, ele demonstrează gândirea sănătoasă a autorului, care nu se sfiește să afirme tranșant: „Faptul de a aparține unui popor care s-a format în vremea constituirii învățăturii creștine, un popor născut creștin, din care s-au ridicat Sfântul Ion Cassian, Dionisie Exigul ori alții din perioada veche sau mai nouă (Niceta de Remesiana, n.n.), ne arată că putem fi mândri de vocația religioasă și culturală a nației în care am văzut lumina” (*Ibidem*, *Trei motive pentru mândria de a fi român*, p. 155). Împărtășim opinia autorului privind faptele abominabile săvârșite de românii de etnie romă sau nu în Italia, conștienți fiind că „verișorii noștri de la Traian au manifestat de multă vreme pentru amorul liber” (*Ibidem*, *Violul ca brand românesc*, 30 aprilie, 2008, p. 120), după cum spune autorul. Gândurile noastre se intersectează adesea cu idei și nume din volumul jurnalistului Victor Știr, mai ales în direcția poetei germane Hilde Domin (care ar fi meritat un premiu Nobel pentru întreaga sa operă, un spirit enciclopedist al veacului

trecut de o inteligență sclipitoare), apoi către filosoful Martin Heidegger, care a constituit o vară ținta preocupărilor mele de lectură, sau Adrian Pintea, regretatul actor originar din această zonă, dar care a făcut liceul în Oradea la Emanoil Gojdu, alături de care participam la Olimpiadele de Limba română în anii de liceu, noi reprezentând pe atunci județul Bihor la etapa națională. Fermecător, boem, îndrăgostit de poezie, cu părul ondulat și ochii mari, misterioși, Adrian știa să cânte minunat la chitară, avea și o formație cu care participa la diverse concursuri, iar călătoria noastră de la Oradea la București devenea un frumos spectacol de muzică și poezie în care se implica și *nașul* din trenul accelerat. Dumnezeu să-l odihnească, mult prea repede s-a stins!

Mărturisesc că n-am avut prilejul să citesc alte lucrări ale acestui autor, dar

impresia pe care o lasă asupra lectorului volumul de „texte din 2008” (cum le subintitulează domnia sa), rămâne copleșitoare. De la coperta frumoasă concepută de Mariana Pop și până la ultima pagină a cărții se vede bunul gust și viziunea estetică a editurii, iar dedicația dovedește generozitatea autorului. Aș sugera editurii ca atenționarea referitoare la calitatea corecturii să nu fie chiar o panglică de doliu, era suficient un chenar... De altfel, căutate cu perseverență în urma atenționării, constatăm că s-au strecurat foarte puține greșeli de redactare.

Cartea *Spectacol derizoriu* semnată de jurnalistul poliglot Victor Știr, atrage prin copertă, dar mai ales prin conținutul tematic atât de diversificat, dovedind calitățile stilului și ale gândirii profunde ce trece dincolo de aparențe, ajungând la esența lucrurilor.

Transfer de identitate 3

Arhipelagul Gulag al Hertei Müller

Ion Radu ZĂGREANU

Lectura romanului Hertei Müller, *Leagănul respirației* (Editura „Humanitas Fiction”, 2010), te trimite cu gândul la Aleksandr Soljenițan, la volumele sale întitulate „Arhipelagul Gulag”.

Herta Müller încearcă în romanul său să refacă viața și atmosfera din lagărele sovietice în care au fost aduși etnicii germani din România, și nu numai, după cel de-al Doilea Război Mondial, pentru reconstrucția Uniunii Sovietice.

Autoarea, trăind „frica” unor mărturisiri, „pe furie”, ale mamei sale, și aceasta fiind cinci ani într-un lagăr de muncă, se documentează, se informează despre aceste spații concentraționare de la foștii deportați din satul ei, de la poetul Oskar

Pastior (1927-2006), propunându-și inițial să redacteze această carte împreună. Oskar Pastior murind, scriitoarea se decide să scrie singură romanul.

Începutul și sfârșitul narațiunii surprind două plecări ale personajului principal, Leo Auberg. În incipitul scrierii tânărul german din Sibiu, de șaptesprezece ani, își pregătește valiza pentru deportare în Uniunea Sovietică, iar în final el va pleca în Austria, rămânând acolo.

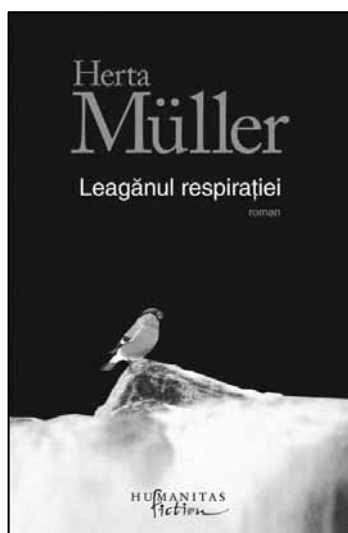
Naratorul-personaj este „rechiziționat” de acasă de ruși împreună cu viitorii săi colegi de lagăr. Plecarea lui survine într-un moment de descumpănire existențială, dintr-un univers

al monotoniei și al lipsei de orizont: „Voiam să ies din degetarul micului oraș unde toate pietrele aveau ochi”. Îl însoțește ca o speranță doar previziunea optimistă a bunicii: „ȘTIU CĂ TE VEI ÎNTOARCE”.

Frica, foamea, dezumanizarea devin reperele permanente ale vieții de lagăr. Deși descrie prin „documentare” viața din lagărele sovietice, Herta Müller reconstituie plauzibil ceea ce s-a petrecut acolo.

„Personajul” omniprezent în lagăr este foamea, animalică, dezumanizantă: „dacă fiecare are propriul său Înger al foamei, atunci ori de câte ori moare unul dintre noi, un Înger al foamei e pus pe liber”. Fenia, cea care împărțea dimineața porția de pâine, „o ofițereasă a pâinii... complice a Îngerului foamei”, devine pentru deținuți suprema lege a acestui teritoriu. Nici unul nu-și permitea nici măcar să se gândească la chipul ei „hidos”, de teama de a nu rămâne fără pâine. În fața foamei, spiritual gregar al deținuților se manifestă debusolat, iar morala nu are nici un sens: „eram cu toții o haită, gata de a ucide pentru o bucată de pâine... În justiția pâinii, morala curentă nu-și are locul”. Foamea e un act singular: „Participarea afectivă la foamea celorlalți e zero, nu poți flămânzi împreună cu alții”. Chiar și dorul de acasă e tot o foame, de un spațiu antitetic ca stare: „Atunci dorul meu de-acasă nu va mai fi decât foamea de un loc unde cândva am fost sătul”. Starea de foame e paroxistică: „nici nu mai ai creier, ci doar ecoul foamei”. Aceasta produce halucinații: „Din proiectoarele de urmărire curgea lapte”.

Locuitorii lagărului alcătuiesc două tabere. Deoparte cei mulți, deținuții, zekii, „numerele”, și cei care îi păzesc. Dintre cei din urmă se individualizează crudul comandant Șiștvanionov și vindicativul șef de echipă

Tur Priculici. Dezumanizarea îi apropie pe cei închiși de statutul de obiect: „pe drumul acesta pe care mă-ntorceam în lagăr la asfințit nici nu eram nimic altceva decât un obiect rusesc oarecare”.

Memorabile sunt câteva portrete. Kati Planton (Katharina Seidel) din Banat, debilă mintal pentru care s-a inventat serviciul de planton. În dispută cu ea, chiar și Tur Priculici „nu făcea decât să-și dezvăluie punctul vulnerabil al brutalității”. Absurditatea autorității sale pălea în fața ei. Irma Pleifer moare în groapa în care se stingea varul, fiind trecută apoi în categoria sabotorilor. Disparația ei în varul încins se transformă într-un spectacol tragic: „Capul s-a scufundat și căciula s-a ridicat. Cu clapele pentru urechi rășchirate, căciula plutea încet-încet spre marginea gropii ca un porumbel înfoiat”. Corina Marcu, româncă prinsă la Buzău, probabil ca să completeze un număr de deținuți, moare degenerată. Fenia, distribuitoarea de pâine mereu indispusă, cu piciorul drept mai scurt, era „o cadristă devotată a conducerii lagărului”. Avocatul Paul Gast îi fură soției supă din farfurie.

Muncile deținuților sunt extenuante. Toți încearcă să se adapteze inumanelor condiții de viață. Nu li se permite să scrie acasă, ei devin simple unelte: „Unealta sunt eu! Ea poruncește și eu mă supun”. Ei parcurg „vremea-lui-piele-și-oase, veșnicia supei de varză”, au program de despăduchiere, de desploșnițare, se bat între ei pentru o bucată de pâine. Bolnavi și înfometați, se simt „ieșiți din timp”, aparțin definitiv lagărului: „Eu am lagărul, și lagărul mă are pe mine”.

Autoarea schimbă planurile narative, Leo Auberg imaginându-se, de exemplu, de multe ori acasă, re trăind unele momente din mediul familial. Nostalgici, deținuții se reîntorc acasă prin intermediul amintirilor, ei nu își mai pot imagina un alt viitor, li se atrofiază „dorul spre înainte”.

Urmările lagărului persistă în conștiința lor și după întoarcerea acasă. Leo Auberg se visează că este mereu deportat, că „mănâncă cu toți porii”, că s-a dezvățat să folosească furculița și cuțitul, doarme cu lumina aprinsă.

Drama lui se accentuează după revenirea acasă. Cei din familie îl privesc cu suspiciune. În libertate, fostul deținut nu e mai sigur pe amintirile lui, se teme să nu fie „un martor fals”. Frica nu-l părăsește nici atunci când are ocazia de a rămâne în Austria, scriindu-i soției Emma că: „Frica nu iartă. Nu mă voi întoarce”. Cei cinci ani de lagăr nu-i sunt compensați „sub forma tergiversării îmbătrânirii”.

Fostul lagăr devine unul interior: „lagărul mi-a dat drumul acasă pentru a-și fixa distanța necesară ca să-mi sporească în cap”.

Autenticitatea creionării atmosferei sinistre de lagăr e o reușită a romanului. Deținutul își reprimă manifestările: „Pe dinăuntru devii recalcitrant și trist, iar pe dinafară slugarnic și frumos”. El speculează orice situație în favoarea lui, învăluie tot ce e rău în nostalgia amintirilor: „Mersul cu mașina e sezon oprit de la muncă”, „praful de cărămidă îmi amintea de boiaua roșie, dulce de ardei”. Momentele de fericire aparțin gurii („e mută și-nrădăcinată launtric”) și capului („fericirea capului e comunicativă și cere prezența altor persoane”).

Este multă poezie în proza Hertei Müller. Secvențele lirice îmbracă forma unor flash-uri de pastel: „Și să caut pe cer un vârf de nor de care să-mi agăț oasele”, „În livadă tremura vântul negru”, „deasupra cantinei spânzura o lună ca degetarul de subțire”, „Odată am găsit sub măsuta albă de rezopal o stafidă prăfuită. Am dansat cu ea. Apoi am mâncat-o. După care am simțit în mine o anume depărtare” etc.

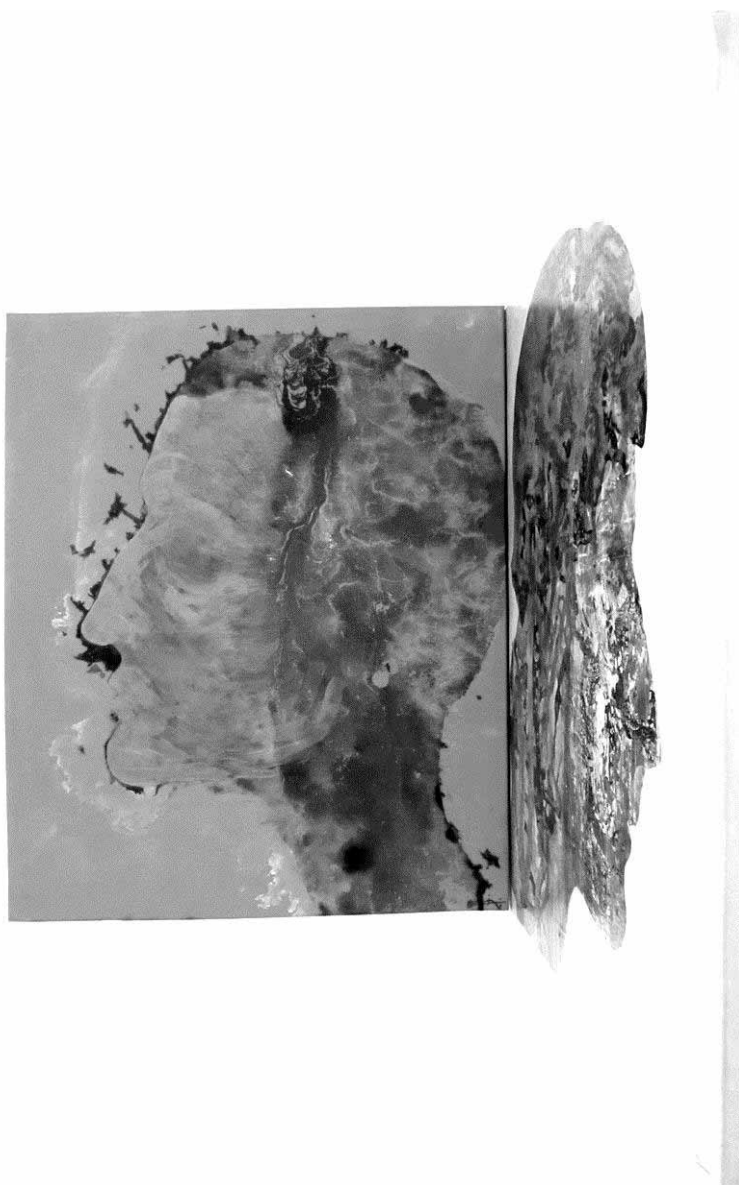
Trecerile din real în fantastic sunt atât de firești și de neașteptate la Herta Müller, încât ai impresia că orice lucru are o parte văzută, reală și alta ireală.

Romanul este construit pe baza unor simetrii. Leo Auberg, pregătit să fie luat de ruși își adună tot ce are între „granițele” vechii ziceri: „Tot ce-i al meu port cu mine”. După revenirea din lagăr, când protagonistul se mută la părinții soției Emma, toată averea lui se încadrează în aceeași formulare: „Tot ce aveam purtam asupra mea”. Simetrice și antonimice sunt și cele două enunțuri, cel al bunicii eroului, „ȘTIU CĂ TE VEI ÎNTOAR-

CE”, și cel adresat soției din Austria, unde el a decis să rămână: „Nu mă voi întoarce”.

Adevărul este că Leo Auberg nu își află supape de refulare. Revenit acasă, în fața alor săi se simte un străin, un defazat istoric. Încearcă să consemneze în scris cele întâmplate, dar nu-i mulțumit: „Nu te poți apăra nici tăcând, nici povestind”. Îndepărtarea de anii de lagăr nu înseamnă pentru Leo Auberg nici eliberare, nici uitare. Fostul deportat se

îndoiește de calitatea lui de martor: „în libertate fiind îmi sunt, de unul singur și chiar mie însumi, irevocabil un martor fals”. Probabil că în curând nimeni nu îl va mai crede și fostul lagăr va deveni o povară interioară, permanent: „De la întoarcerea acasă pe comorile mele nu mai scrie SUNT AICI, dar nici AM FOST AICI. Pe comorile mele scrie: DE-AICI NU SCAP”.

Trasfer de identitate 5

„Viața asta e tot ceea ce știu”

Andreea COCOI

Cartea lui Radu Florescu, *Poeme ocul-te*, publicată la editura CHARMIDES în anul 2012 aduce în fața cititorilor o nouă viziune asupra lumii. Vo-

lumul reprezintă a noua publicație a poetului după volume de poezii precum: *Poeme singure*, (Editura Junimea – 1989) *Camera Liturgică*, (Editura Acțiunea – 1992), *Satrapia*, (Editura Timpul – 1995), *Casa din care ies*, (Editura Axa – 1997), *Negru transparent*, (Editura Timpul – 2001), *Râu de pământ*, (Editura Dionis – 2004) *Probă de viață*, (Editura Conta – 2008), *Poeme singure*, (Editura Tipo Moldova – Anthologie – 2011). În cele 160 de pagini, Radu Florescu dă viață unor gânduri impresionante, puțin șocante, care scot în evidență o latură sensibilă și o substanță lirică: „plîngi pentru că dincolo de tine/ totul dispare cît ai clipi./ soarele cît o boabă de strugure/ apune sub un mal de pămînt.” (*Oameni și peisaje (dincolo de tine)*).

Versurile volumului descoperă o ființă care caută regăsire, deși neputința, singurătatea și timpul o învrăjdesc: „în fiecare zi moartea își trimite iscoadele/ dar tu cauți continuu o șansă/ un timp unde să dispari pentru totdeauna./ cauți o lume invizibilă numai a ta/ unde o mare albă și grea îți va locui retina.” (*Oameni și peisaje (în cer oamenii tac)*). Vocea poetică are în vedere ceea ce e dincolo de viață, existența unor mai multe persoane într-un singur trup și nevoia desprinderii lui de aceasta: „tot ce este în jur mi-e aproape străin./ nu-mi găsesc liniștea/ oricît aş crede în ziua de mîine./ eu nu locuiesc aici./ trăiesc doar o inutilă complicitate/ cu cerul coborît nefiresc pe pămînt/ la ora amiezei.” (*Aproape străin*)

Lași un pustiu în urmă? Ești în căutarea drumului cel bun? Consideri că viața e prea lungă? Sunt întrebări la care volumul *Poeme ocul-te* caută cel puțin un răspuns: „viața asta e tot ceea ce știu/ afară e frig și aerul rece taie ca sticla/ în camera mea nu se întîmplă nimic./ în varul pereților văd ziua care tocmai a trecut./ o zi ca oricare alta îți spui și prin fereastra deschisă/ arunci ziua de acum ca pe haină îmbrăcată de îngeri./ pînă seara tîrziu casa în care stau/ pare o corabie sigură./ în jur moartea vâlurește ușor/ așa cum respir. (*Oameni și peisaje (așa cum respir)*).

Poeziile lui Radu Florescu, oscilează astă dată între un vis adus de moarte, de regăsire și o realitate primejdioasă, plină de păcat și de rătăcire printre sutele de gânduri bune. Ba mai mult, oferă speranță ființelor aflate într-o continuă luptă cu sinele, dă preț valorilor care îl înconjoară și aduce în opera sa o lume de basm: „am încercat să mă schimb. în jur/ flori și iarbă înaltă cît vezi cu ochii./ sus pe cer soarele strălucind./ deal după deal în arșița amiezei/ îți apasă pe tîmple./ nu știu nimic bun să vă spun/ dar mi-e tot mai frică de moarte/ de zilele care atîrnă undeva la marginea cerului./ la întrebări mi-e tot mai greu să răspund./ în varul pereților gîndurile mele desenează o lume de basm.” (*O lume de basm*). În încheiere, doresc să aduc un gând și-anume un gând al autorului acordat

Raft

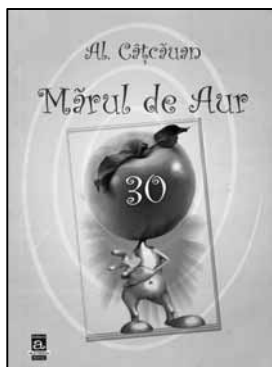
într-un interviu care o să completeze cele spuse în rîndurile de mai sus, și-anume dragostea neconținută a poetului pentru creația sa: „Dincolo de cuvintele care mă caută, totdeauna am trăit prin poezie experiențe fabuloase. Nu știu dacă poezia mă scrie pe mine sau eu scriu poezie. Nu pot fi altfel, momentele mele de singurătate absolută mă duc direct în inima poezie. Acolo trăiesc și văd cuvinte, stări, angoase, care, într-un final

mă rezumă. După poezie vine viața, care mă pune pe drumuri. Aici nu mai poți trăi din cuvinte, aici ești sau nu ești. Teama de-a greși,

dorința de-a fi bun, te însoțesc clipă de clipă. (Ziarul Ceahlăul).

Alexandru cel Voinic și merele de aur

Andrei MOLDOVAN

Printre lucrurile rare ale zilelor noastre se numără fără îndoială și umorul, și asta în ciuda faptului că avem saltimbanci pe toate gardurile. Nimic nu poate să fie mai jalnic decât un individ care ține cu tot dinadinsul

să te facă să râzi și care depune eforturi considerabile în acest sens. S-a spus de nenumărate ori că noi, românii, am avea mult umor. Se prea poate, numai că el ține, așa cum e normal, de spontaneitate, de naturalețe, el se naște dintr-un firesc al lucrurilor, nu se confecționează.

Apoi, umorul trăiește din defectele ome-nești, din redimensionarea caricaturală a lumii din jur. Calea lui spre „consum” este una pasională și nu de puține ori neașteptată, mai cu seamă că vizează o realitate imediată, capabilă sau nu să rădă. Nu pot trece cu vederea o amintire a lui Octavian Goga, relatată în *Precursorii* (1930). Este vorba despre o vizită pe care I. L. Caragiale, mutat deja la Berlin, i-o face în pușcăria din Seghedin, unde poetul mai era din când în când poftit pentru delict de presă. Dramaturgul îl mustră părintește și îl sfătuiește să nu-și mai pună mintea cu proștii, pentru că sunt răzbunători, mai ales când au și puterea. Și Caragiale face o superbă descriere a prostului (relată de Goga), un portret literar demn de marile antologii. Pentru Caragiale, ca și pentru alții, aceștia sunt materia primă din care se nasc comedii. Lucrurile se pare că nu s-au prea schimbat de atunci, numai că autorul *Scrisorii*

pierdute a împins comedia atât de departe încât dincolo de el nu mai există umor. Eugen Ionescu a încercat să vadă ce este *dincolo* și a întâlnit sentimentul absurdului. Lucru din ce în ce mai greu pentru umoriștii de azi.

Iată de ce se cuvine să avem toată aprecierea pentru acele întâlniri ale umoriștilor care izbutesc cu adevărat să ofere umor de calitate, mai cu seamă că a organiza așa ceva, adică a propune un cadru pentru ceva ce se lasă greu prins în cadru este un risc asumat și o încercare temerară.

O reuniune de acest tip, dar având toate abaterile necesare, de natură să o salveze de la clișee fatale, este și Festivalul de satiră și umor Mărul de Aur de la Bistrița, trecut deja de a treizecilea ediție. Nu știu dacă administrația locală a umplut piețele orașului de mere uriașe gândindu-se la celebra stațiune pomicolă, emblematică pentru întreaga zonă cândva, de domeniul amintirii acum, sau având în vedere reunirea anuală a umoriștilor, de natură să înlocuiască polițele cu mere din pivnițele bistrițenilor. Cred că a doua variantă este cea credibilă. Iar dacă este așa, sunt convins că nu puțini sunt aceia care bănuiesc că va veni vremea când merele uriașe din oraș se vor desface și din ele va țâșni biruitor Prâslea cel Voinic, eventual călare pe un cal înaripat sau măcar pe o bicicletă „Pegas”. Numai că eroul basmic, iar el nu poate să fie altul decât realizatorul festivalului, Alexandru Cățcăuan, directorul Casei de Cultură a Sindicatelor, nu prea are timp și nici poftă de un astfel de spectacol unic, deși sunt convins că reprezentația ar fi gustată cum se cuvine de publicul bistrițean. Domnia sa scrie și editează.

Una dintre ultimele sale isprăvi editoriale este o foarte elegantă carte-album intitulată – cum altfel!? – *Mărul de Aur* – 30. *Antologie – album* și apărută în condiții grafice de excepție la Editura Aletheia în 2014. În pagina de titlu aflăm că ar fi ediția a II-a „revizuită și adăugită” (totul se revizuieste!) și că ea cuprinde „epigrame, fabule, cronici rimate, schițe, sonete, rondeluri, grafică satirică, fotografii”. George Corbu semnează o prefață consistentă, sintetică și extrem de echilibrată pentru un umorist. După ce sugerează că păzitorul merelor de aur, Prâslea, nu ar fi altul decât organizatorul festivalului și îngrijitorul volumului despre care opinăm – lucruri bine știute, dar care nu strică să fie amintite din când în când! – , după ce amintește, printre altele, despre o participare foarte largă la reuniunile anuale de la Bistrița, inclusiv din ținuturile de peste graniță, locuite de români, se întreabă de ce ziua de 1 aprilie nu a putut fi încă declarată Ziua Umorului Românesc. Cred că răspunsul stă la îndemâna multora. Mai întâi, 1 aprilie este ziua internațională (chiar dacă nu oficial!) a păcălelilor. Apoi, păcălelile, deși se servesc și de umor, sunt un lucru bine conturat și care se definește diferit. Cu alte cuvinte, fac parte din aceeași familie cu umorul, dar sunt identități diferite.

Cuvântul introductiv al realizatorului albumului este precedat de o mare fotografie color, pe întreaga pagină (A4), reprezentând uriașul măr din fața Casei de Cultură a sindicatelor, sprijinit, să nu se răstoarne, de însuși directorul (deopotrivă al casei, al mărului, festivalului și cărții). Deși are mâna stângă (nu știam că e stângaci!) bine plasată pe măr, expresia feței, de un calm desăvârșit, ne arată că stăpânește situația și nu se teme de vreun accident, pentru că, dacă fructul s-ar răsturna, l-ar face una cu treptele de la intrarea în instituția ce o conduce. Rândurile ce le semnează domnia sa sunt o amănunțită trecere în revistă a tuturor edițiilor, cu specificarea programelor derulate, a participanților (concurenți), a personalităților culturale de primă mărime la nivel național, care au onorat festivalul, a premiilor ce s-au decernat ș.a.m.d. Este o secțiune documentară, extrem de utilă

pentru oricine ar vrea să se informeze despre istoricul unei manifestări care s-a impus și în plan național.

Secțiunea cu cuvintele de salut ale unor personalități implicate în festival, începând de la cele din administrația locală, până la figuri proeminente ale culturii românești, precum Dorel Vișan, Florin Piersic, Cornel Udrea și alții, este binevenită, pentru că dau și ele dimensiunea geografică și valorică a manifestării.

De departe, partea cea mai valoroasă a volumului îl constituie albumul propriu-zis conținând grafică satirică și fotografie. Caricaturile sunt de foarte bună calitate, se vede că ochiul și mintea autorilor sunt treze, iar mâna este bine exersată. Pentru că am fost încântat de această secțiune, să îi amintim: Miron Duca (un pictor excelent de altfel!), Florian Crihană, Drachia Moldovan, Mircea Călin Ceuca, Lucian Dobârtă, Nikolai Kapusta, Dan Silviu Turculeț, Marius Daniliuc, Crișan Felix, Cristian Cheșuț, Ilie Savu, Virgil Tomuleț, Răzvan Tenie Brădean, Horia Santău, Ion Mîțu, Costel Pătrășcan, Gheorghiță Ghinea, Viorel Baciuc, Horia Crișan, Gabriel Rusu, Octavian Mardale, Constantin Chițimșu, Victor Crudu, Mihai Pânzaru, Dumitru Ștefănescu, Pavel Constantin, Jui Si Cheng, Tudor Bănuș, Nikola Otash, Pamfil Horodnic, Adrian Dragomirescu, Cristian Topan, Gabriel Rusu, Marian Șerban, Mihail Sorin Ignat, Ioan Szilveszter, Constantin Ciosu, Ciobanu Iulia Mihaela, Octavian Bour, Marian Avramescu, Paula Lilian Șalar, Sergiu Grapă, Adrian Dragomirescu, Doru Axinte, Doru Bosiock, Dorin Fabri, Corina Adelina Crivac. Inspirat, realizatorul volumului a realizat trei grupaje separate de caricaturi pentru Ștefan Popa Popas (prezența sa la mai multe ediții a galonat festivalul), Horațiu Mălăieles și Lucian Ioan Dobârtă. Reproduserile sunt de foarte bună calitate. Credem că secțiunea de fotografie, mai timid reprezentată, ar putea fi una cu resurse extrem de bogate, dacă s-ar orienta doar spre fotografia satirică, nu și spre cea artistică.

În privința textelor literare antologate (autori care au obținut premii), avem unele

rezerve, deoarece mi se pare că mulți concurenți nu înțeleg foarte bine reperele care definesc speciile ce le abordează. De pildă, dacă iau poezia *Ai noștri tineri* de Mihai Eminescu și, după ea, fac niște versulețe în care spun cum se joacă elevii de azi cu telefoanele mobile, nu înseamnă că l-am parodiat pe Eminescu. În mod obligatoriu, o parodie îl reprezintă, caricatural desigur, pe autorul parodiat, nu aspecte care nu au absolut nimic cu acesta și opera sa.

Volumul se încheie cu un album foto care rememorează momente ale festivalului de-a lungul anilor. Aduceri aminte, nostalgie, veți spune. Cine crede că această parte a cărții este lipsită de umor se înșală amarnic. Iată, am avut răbdarea să număr prezența pázito

rului de mere în imagini și am constatat că îl regăsim în nu mai puțin de 70 de fotografii. Firește, este la tribună, ține cuvântări, dă premii, salută și pupă tot. Să recunoaștem, este un umor sănătos. Dar mai este ceva. Ultima fotografie a albumului are următoarea explicație: „Al. Câtcăuan și Ovidiu Teodor Crețu (primarul Bistriței, n.n.) în dialog despre bugetul ediției următoare a *Mărului de Aur*”. Iată cuvântul potrivit la momentul potrivit! Acum, ce-i drept, după profunda melancolie ce se poate citi pe chipul primarului, am fi bănuir noi că discută despre buget. Dacă melancolia va da în tristețe, atunci Alexandru cel Voinic va trebui să cugete cu stăruință și asupra efectului pe care umorul negru îl poate avea asupra merelor de aur.

Petrecerea vampirilor sau fascinația copilăriei

Tudor PETCU

Puține sunt cărțile care pot avea impact serios asupra cititorului, care îl pot introduce într-un orizont imaginar menit să-i îndulcească mintea și sufletul. Mai ales literatura trebuie să opereze cu ceea ce

îndrăznesc să numesc *instrumentul îndulcirii*, referindu-mă la puterea ei de a mângâia în special rațiunea omului, atât de exilată uneori în propriile canoane.

Cartea semnată de Maria V. Croitoru întrunește toate condițiile acelui tip de literatură pe care am încercat să îl subliniez în rândurile de mai sus, și mai mult decât atât autoarea are puterea, sau mai degrabă intuiția, de a introduce un joc literar ușor surprinzător, poate chiar unică, prin imaginarul SF la care recurge. În *Petrecerea vampirilor* avem de-a face cu o manieră inedită a Mariei V. Croitoru de a pune în contact lumea pământeană cu cea

extraterestră, ceea ce permite ca lumea acestei cărți să aibă un iz extraterestru, după cum frumos se exprimă prefațatorul ei, scriitorul George Terziu.

Eu personal am fost profund fascinat de inițiativa autoarei de a contura o lume extraterestră nu chiar atât de diferită de cea a oamenilor, dar și de evidențierea anumitor teme care ar trebui întotdeauna să atragă atenția conștiinței noastre: lupta pentru supraviețuire și pustiirea spațiului vital.

Nu în ultimul rând, autoarea surprinde și prin faptul că face trimitere și la bogăția legendară a dacilor, demers care face ca această carte să se bucure de o anumită unicitate în peisajul literar românesc.

Petrecerea vampirilor înseamnă autenticitatea firescului de a exprima lumi imaginare, cum este cea a piramidienilor, pe care ulterior să le poți simți ca fiind reale. Cel puțin eu așa am simțit citind și recitind această carte, descoperind de fiecare dată o altă dimensiune, o altă încărcătură emoțională, dar

una care are la bază un conținut de sensibilizare a conștiinței umane.

Raportându-mă la cartea semnată de Maria V. Croitoru, nu aș putea omite să fac referire și la solidaritatea dintre extraterestri și copii pentru găsirea unui minereu, scenariu oarecum inedit, întrucât de regulă în literatura SF extraterestrii sunt prezentați mai degrabă în lumina unor invadatori care să colonizeze Pământul. Prietenia dintre copii și piramidieni este atât de impresionantă încât pe măsură ce căutăm să facem parte din lumea acestei cărți, ajungem să înțelegem ce ar trebui să însemne cu adevărat conștiința umană, sau cum ar putea arăta, mai mult sau mai puțin imaginar, *Noul Pământ*, cum ar spune scriitorul Eckhart Tolle.

Stilistic vorbind, Maria V. Croitoru nu recurge neapărat la o soluție stilistică aparținătoare unui anumit gen literar sau unei anumite epoci literare, deși într-un fel putem vorbi de un fel de postmodernism al autoarei, dar nu postmodernism care ironizează, ci unul care încearcă să ofere niște soluții și un cadru care să ajute omul să-și redescopere firescul și autenticul din el.

De asemenea, aș îndrăzni să spun că *Petrecerea vampirilor* semnată de Maria V. Croitoru are și un mesaj care s-ar putea dovedi în viitor ușor profetic, pentru că orice descriere imaginară inedită caută să dezvăluie ceva ce s-ar putea întâmpla în viitor. Iar autoarea ne dă de înțeles din plin acest lucru.

Talentul confesiunilor netrucate

Tudor PETCU

Una din cărțile cu adevărat interesante pe care ni le oferă editura SINGUR din Târgoviște se intitulează *La granița de nord. Povestirile unui soldat de grăniceri, de la încorporare până la liberare, de autor ascultate și repovestite după ani și ani*.

Nu am ezitat să spun încă de la bun început o carte cu adevărat interesantă pentru că metaforele și tehnicile literare de care autorul se folosește ne dau de înțeles că adevărata literatură este cea care te face să te întrebi permanent cu privire la ceea ce ai citit, invitându-te să îți evaluezi de fiecare dată înțelegerea.

Orizontul în care Grigorie M. Croitoru ne introduce se caracterizează înainte de toate prin puterea dogmei eliberatoare, nu printr-o canonicitate literară, ci pur și simplu prin acea dogmă a spiritului eliberator, capabil de a dezvălui și de a se autodezvălui.

Ca urmare a ocaziei ce mi s-a dat de a recenza această carte, îmi permit totuși să nu descriu propriu-zis mesajul ei și lumile pe care autorul le conturează și îmi permit acest lucru dintr-un motiv foarte simplu: sunt anumite cărți în fața cărora rămâi înmărmurit, ca urmare a provocărilor pe care ți le lansează și ca urmare a invitației de a te situa în fața propriului Eu dogmatizat. Iar cartea lui Grigorie M. Croitoru poartă această amprentă, în fond una a inventivității, a jocului transcendent și a naturii netrucate a confesiunilor.

De regulă, avem pretenția ca o carte să fie scrisă conform anumitor principii legate de stil, de condițiile culturale ale spațiului din care autorul provine, de exigențele de exprimare pe care o epocă sau alta le impune, dar adevărații scriitori, creatori au fost aceia care au știut să lanseze provocări și să transforme prejudecățile în judecăți. Cu alte cuvinte, mă refer la acei scriitori capabili de a fi gândit dincolo de orizontul epocii lor, cum a fost cazul lui Henry Miller sau al lui Thomas Pynchon. Acestea sunt și caracteristicile lui

Grigorie M. Croitoru, dovedite de cartea sa *La granița de nord*, fără a mă lansa în demersuri laudative extreme. Însă, răsfoind paginile acestei cărți, am înțeles că am de-a face cu un curaj literar de invidiat, cu o vocație a provocării, într-un cuvânt cu puterea seducției literare.

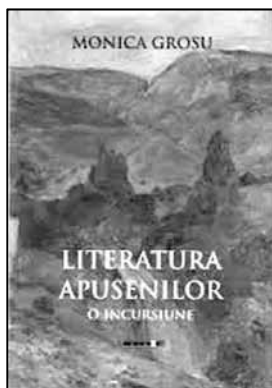
De asemenea, nu am cum să nu aduc în discuție și excelenta prefață a acestei cărți semnată de Eugen Evu, care constituie înaintea de toate un adevărat manifest literar, și care în fapt nu face altceva decât să invite la regândirea literaturii. De altfel, însuși Eugen Evu sugerează că o asemenea carte, cum este cea a lui Grigorie M. Croitoru ar trebui să fie tradusă cât mai curând în diferitele limbi de

circulație internațională, tocmai ca urmare a conținutului și tuturor motivelor invocate mai sus.

Eu aș mai spune și că Grigorie M. Croitoru ne demonstrează în cartea sa că nimic nu este mai convingător în literatură decât curajul de a acorda toată libertatea cuvenită gândurilor tocmai pentru ca ele să devină coerente și să contribuie la constituirea înțelepciunii creatoare. Nu întâmplător, cartea pe marginea căreia vorbesc este recomandată de cunoscutul scriitor Ștefan Doru Dăncuș, și de aceea îmi permit să invit și eu cititorii să o parcurgă cu mare atenție și responsabilitate intelectuală.

Itinerarii spirituale prin Olimpul moților

Maria VAIDA

Lucrarea premiată de curând a Monicăi Grosu, *Literatura Apusenilor*, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2013, este un documentat studiu de analiză a operelor unor scriitori care au abordat o temă vastă și recurentă în

literatura română: Munții Apuseni. Fără prejudecăți și preferințe pentru autori celebri, scriitoarea scoate la lumină operele care au puncte de atingere cu spațiul literar configurat în temă, un spațiu mental habitatual, cum ar spune cercetătorii antropologi. Spațiu de fantezie, de vis și jertfă supremă, Apusenii reprezintă și azi un fel de Olimp al Ardealului, unde nu zeii sălășluiesc ci spiritele celor care s-au jertfit pentru acest pământ strămoșesc, unde se aude încă, în ceas de noapte, fluierul tânguitor al Iancului, iar Monica Grosu realizează o adevărată geografie literară în care sunt incluși vreo treizeci de scriitori, dintre cei mai vechi până la contemporanii

noștri. Fie că sunt originari din această parte montană a României, fie că doar au transformat acest loc într-unul identitar, scriitorii analizați au fost selectați pe criteriile tematice, iar atmosfera culturală și spirituală creată de Monica Grosu are transparența aerului rarefiat și ozonat de pe culmile Apusenilor, cu mirosul persistent de rășină și limpezimea apelor repezi de munte. Volumul este structurat în trei capitole: *Apusenii în cadrele imaginarului social*, *Profiluri literare în gestiunea timpului* și *Sintonii analitice*, iar acestea se completează cu *Repere bibliografice* și *Webografie*, fapt ce atestă seriozitatea cercetării și a demersului critic al tinerei scriitoare, care menționează cu modestie că nu are pretenția exhaustivității. Scriitoarea mărturisește: „În fulgurația de culori, la care se adaugă parfumul siderat al muntelui, cu eroii și cu gloria sa, nu ne rămâne decât regretul de a nu avea acum timpul necesar unor mai cuprinzătoare analize și mai generoase decupaje ce configurează literar această zonă.” (Monica Grosu, *Literatura Apusenilor*, Ed. Eikon, Cluj-

Napoca, 2013, p. 16.) O motivație mai onestă nu puteam pretinde și temeinicia studiilor este inclusă în această confesiune, scriitoarea fiind conștientă că nu toată lumea ar putea fi interesată de incursiunea sa critică. Dar atracția vine, în acest volum, din modul elegant în care autoarea prezintă fiecare autor, din profunzimea și temeinicia concluziilor, insistând asupra celor dedicați oamenilor din Apuseni, a celor care fraternizează spiritual cu moșii. Din capitolul al II-lea, intitulat *Profiluri literare în gestiunea timpului*, scriitoarea Monica Grosu aduce în fața lectorilor imaginea unor autori care au atins istoria sau mitologia Apusenilor, începând cu marele romancier Liviu Rebreanu și opera sa *Crăișorul*, roman „ancorat în realitățile de mare cruzime și curaj deopotrivă din biografia lui Horia”. (Idem, p.17.) Un alt romancier, de data aceasta contemporan, este Eugen Uricariu și romanul său 1784. *Vreme în schimbare*, în care personajul Nuț Mărieș, gornicul folosit de stăpânire, devine prin Anton Melzer, demonicul agent al suprimării lui Horia, Cloșca și Crișan. Un autor mai puțin cunoscut, dispărut în perioada interbelică, Alexandru Ciura este amintit cu volumele sale de schițe: *Icoane* (1906), *Amintiri. Schițe și nuvele* (1912), *Scrisoare în cealaltă lume. Schițe de război* (1914), *Biografia părintelui Vasile Lucaciu* (1928), *Povestire pe scurt a vieții lui Avram Iancu ș.a.* Apusenii, cu mitologia lor, cu vâlvele și zânele pădurii, cu hoții de aur din minele părăsite sunt prezentați în cheie locală. „Pasaje de o emoție autentică oferă și cele ce surprind portrete, de pildă, al bunicului sau al învățătorului, precum și prelucrarea unor amintiri din viața rurală, motiv de nostalgie și de un acut sentiment al înstrăinării”. (Ibidem, p. 21.) Din pleiada prozatorilor nu lipsește tânărul Pavel Dan, venit din tradiția viguroasă a prozei ardelene, deoarece, în perpetua confruntare a omului cu orizontul morții, „sufletul său găsește în aceste popasuri literare nu doar o ușoară alinare, ci și uitarea de-o clipă, rătăcirea voită în lumea alternativă a ficțiunii”, menționează autoarea, subliniind că prozatorul Pavel Dan a constituit prin opera sa puntea de legătură dintre două lumi literare:

cea veche (Slavici, Agârbiceanu, Rebreanu) și cea nouă (Nicolae Breban, Vasile Rebreanu, Augustin Buzura, Ion Brad, Ion Lăncrănjan ș.a.). Cercetătorul folclorist Ovidiu Bârlea, el însuși un fiu al satului, a explorat, a cules, sistematizat și interpretat materialul folcloric în romanul său intitulat *Șteampuri fără apă*, o monografie etno-folclorică ce are toate caracteristicile unui roman realist-istoric, cu atribute de muzeu viu. Valer Gligan, un moș rămas în mijlocul neamului său, se așează în matricea spirituală a Munților Apuseni prin vocația sa de povestitor de pe Valea Arieșului, evidențiat prin operele sale, dintre care amintim: *Chemarea muntelui*, *Tainele Arieșului*, *Sufletul muntelui*, *Lacrimi de piatră*, *Teodorii sau Pe drumul dintre sat și oraș*, ș.a. Cercetătoarea Monica Grosu insistă asupra schițelor: *Nunta fără mire*, *Gemenii*, *Bătrânii* sau *Femeia cu sânge de drac*, concluzionând: „Valer Gligan este o voce epică a Munților Apuseni, nedescoperită încă pe deplin, care vorbește fără prejudecăți despre alții sau despre sine, aplicând narațiunilor sale o sinceritate debordantă, un comic intrinsec de cea mai mare savoare sau, după caz, detașare și molcomă rostire, dar mai totdeauna cu tâlc.” (Ibidem, p. 30.)

Despre Vlaicu Bârna, cercetătoarea Monica Grosu conchide că este un poet de factură tradiționalistă cu versul muzical, vaporos, cu tonalități elegiace și nuanțe simboliste, cu arie tematică individualizatoare. Debutând cu volumul *Cabane albe*, urmat de *Tulnice în munți*, *Cerbul roșu* ș.a., Vlaicu Bârna este numit un poet al muntelui, al brumelor, asociind acestora și tema iubirii în versificații atent cizelate: „Din parc au plecat visătorii/ Frunzele verzi și păunii./ Vino, iubito, ne-așteaptă/ Trăsura de gală a lunii.” (Ibidem, p.33.) Maria Botiș-Ciobanu este un nume de poetă și prozatoare născută în anul 1866, un dascăl de profesie, influențată de poezia contemporanilor ei, Eminescu și Coșbuc, care a debutat în revista „Familia”. Frumusețea inefabilă a unui sonet, remarcată și de Perpessicius, ne încântă și în acest moment: „O bură cenușie se coboară/ Și-acopere izvorul de lumină/ Să nu trezească florile-n grădină,/ Ci să le lase-n liniște să

moară.” (Ibidem, p. 35.) Lista autorilor care subscriu temei Apusenilor continuă cu Mihai Beniuc, Alexandru Brad, Ioan Alexandru, Vasile Copilu-Cheatră, Nicolae Nicoară-Horia, Petre Bucșa, George Bocșa, Maria D’Alba.

Capitolul *Sintonii analitice* insistă asupra operei lui Ion Agârbiceanu, Geo Bogza, Aron Cotruș, Alexandru Andrițoiu, Ion Horea, Ion Brad, Cornel Nistea, Mihai Pascaru, Gheorghe Jurcă, Gheorghe Dăncilă, Dumitru Mălin, și încheie cu Teofil Răchițeanu, poetul din Munții Apuseni. Vă invit să călătoriți în vis cu autoarea, printre cuvinte și îngeri, cu melancolia originilor și freamătul depărtărilor, însoțiți de iubirile din amurg și ascultând plurivalența rostirii care reiese din vivacitatea condeiului, din fascinația mitului la ceasul însingurărilor crepusculare. Veți sesiza că merită toată atenția noastră, că e vorba de o încercare analitică de mare valoare literară. Seriozitatea și profunzimea interpretării, a cercetării decurg din vasta bibliografie pe care autoarea a parcurs-o, însumând aproape 200 de titluri, la care se adaugă webografia.

În acest demers analitic, numele unor scriitori sunt readuse în actualitatea literară și

culturală, iar ale altora primesc girul perspectivei naționale, depășind nivelul recunoașterii zonale. Pentru realizarea prezentului studiu tematic, Monica Grosu a citit și recitat mii de pagini, aducând în lumină nume noi, opere vechi, comparând, interpretând și analizând cu temeinicie, profunzime și acribie, respect pentru autorii analizați, dar și pentru noi, lectorii, cărora ne semnalează că lumea literară este mult mai largă decât o știm, că nu e bine să lăsăm o spărtură în zidul acestei cetăți, că nu trebuie să lipsească nicio cărămidă din catedrala culturală a neamului românesc. Indirect, autoarea acestei opere ne îndeamnă să ne ridicăm fruntea către culmile Apusenilor, că și de acolo primim binecuvântări străbune. Câteva trăsături ale scrisului Monicăi Grosu, cum ar fi: vibrația istorico-patriotică, analiza realistă a scriitorilor antologați, focalizarea atenției asupra fantasticului cu inserții de autohtonism mitologic pun în lumină talentul de exeget al acesteia. Pe bună dreptate a fost premiată, deoarece cartea Monicăi Grosu, *Literatura Apusenilor*, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2013, valorifică patrimoniul cultural și literar al României din și despre zona Munților Apuseni.

Sferic

Rebreanu în actualitate

Menuț MAXIMINIAN

Fidel cercetării operei lui Liviu Rebreanu, Iacob Naroș publică a treia carte dedicată marelui scriitor de pe meleagurile someșene. După „Nume proprii în operele lui Liviu Rebreanu” și „Romanele lui Rebreanu”, cu care Naroș a obținut o serie de premii importante, la Editura Tipo Moldova, în seria Opera Omnia – publicistică și eseu contemporan, apare volumul „Rebreanu în mileniul III”, incluzând eseuri care au luat naștere în urma studierii a peste 7500 de pagini despre opera lui Liviu Rebreanu.

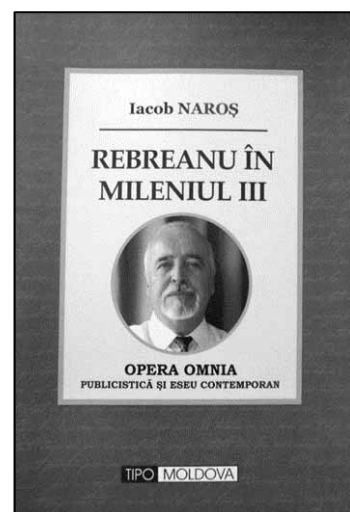
Cartea surprinde prin modul în care Iacob Naroș știe să clarifice lucrurile acolo unde ceața pare că se pune pe anumite segmente ale atelierului de creație al lui Liviu Rebreanu, dovedindu-ne încă o dată că este un bun cunoscător al operei celui care a numit Maierul, satul în care Iacob Naroș a ales să fie profesor, drept „Cuib al visurilor”.

Volumele despre prozatorul năsăudean, semnate de Ilderim Rebreanu, Ioan Bogdan Lefter, Niculae Gheran, Teodor Tanco, Ioan Simuț, Andrei Moldovan sunt prezentate cu argumente clare, astfel încât doar citind cartea lui Naroș, necunoscând dinainte gândurile celorlalți autori, putem să ne dăm seama de ceea ce scot în evidență aceștia și să luăm contact astfel cu păreri diferite pe care autorul le așază, creionând un mozaic despre opera rebreniană.

Despre Rebreanu, Ion Bogdan Lefter spune că este ctitor al romanului românesc, ca părinte al formulei tradiționale obiective balzaciene, în timp ce Hortensia Papadat Bengescu este alternativa modernă subiectivă. Nu lipsește din dezbatere atât de comentata corespondență care se află în depozitele Bibliotecii Academiei Române, unde s-au

păstrat aproximativ 300 scrisori necenzurate, din care 170 semnate de Rebreanu, plus 147 de epistole inedite de la Fanny către Liviu. Unele scrisori lipsesc cu totul, altele sunt cenzurate. Mare parte dintre acestea au văzut tiparul în ultimii ani prin volumele de corespondență coordonate de Niculae Gheran cu ajutorul bistrițeanului Andrei Moldovan. Toate aceste volume sunt prezentate de Iacob Naroș, care sistematizează corespondența în funcție de ani, de persoane, de modul în care apar în fața cititorilor ca inedite sau ca republicare. Prin corespondența publicată au fost demolate multe dintre acuzațiile ce planau asupra lui Rebreanu din partea retractoarelor săi, lămurindu-se astfel lucrurile în privința celui care a încercat să facă doar bine conaționalilor, deși a fost acaparat de mult prea multe cereri. Prin cartea lui Iacob Naroș redescoperim fațete diferite ale personalității lui Rebreanu, poziția față de clasa politică, de ministere, dar dincolo de toate, respectul pentru semenii, pentru literatură, pentru actul cultural.

Prin tot ceea ce face, Iacob Naroș pune încă o piatră de temelie la fundamentarea, în rândul generațiilor actuale, a operei lui Liviu Rebreanu.

**Caietele
Liviu Rebreanu**

LIVIU REBREANU – traducător

Iacob NAROȘ

Traducerile erau o obișnuință a revisitelor culturale din vremea lui Rebreanu, unii preferau poezia lui Dante, Goethe, Walt Whitman, Baudelaire (cum au fost G. Murnu, George Coșbuc, Adrian Maniu, Ion Foti), alții s-au îndreptat spre teatru sau proză cum e cazul lui Rebreanu. Acesta, fiind pasionat de literatura germană, dar și atras de realismul rus, pe deasupra, obligat și de starea materială precară în acei primi ani de frământări artistice cât și biografice, traduce nu numai din cei amintiți, dar și din autori maghiari dintre care unii îi erau prieteni declarați (Szini Gyula).

Primele încercări de traducere a romanului *Război și pace* de Tolstoi, după o versiune germană, au loc în anul 1909, perioada 24 ianuarie - 21 februarie, când Liviu se întoarce la Prislop. În același an, în aprilie 18, în revista *Țara noastră*, apare poemul lui Maxim Gorki, intitulat *Moartea șoimului*, tradus de Rebreanu. În perioada iulie-august 1910, apar traduceri din opera lui Gorki, Szini și Mikszath. În 1913, Rebreanu traduce din Cehov, *Aniversarea și Azilul de noapte*, iar din T. G. Courtelaine, (*Taina*). Dintre maeștrii realismului rus, Lev Tolstoi s-a bucurat, poate, de cea mai vie și mai constantă admirație din partea lui Liviu Rebreanu. În caietele primelor încercări literare găsim reproduse pasaje întregi din *Ana Karenina* sau *Sonata Kreutzer*. Deși nu cunoștea limba rusă, prima traducere de mare amploare, încercată de Rebreanu după revenirea din armată, prin intermediu german, era *Război și pace*. Primul număr, dedicat unui scriitor străin din colecția „Scriitori celebri” (îngrijită de Rebreanu în 1918), a fost rezervat tălmăcirii povestirii *De ce?* de Lev Tolstoi. Nu este întâmplătoare nici înclinația către umanitarismul tolstoian a eroului din *Pădurea spânzuraților*, după cum, nu fără motiv, construcția romanelor *Ion* și *Răscoala* a fost raportată la cea a romanelor *Ana Karenina* și *Război și pace*.

În cuvântul introductiv la traducerea povestirii *De ce?* (*Kto gde?*) Rebreanu își

exprimă admirația față de nuvelele tolstoiene, care „excelează – după cum se exprimă el – printr-o simplitate biblică, printr-o naturalețe patriarhală și impresionează prin sinceritatea lor meșteșugită”. Sunt trăsăturile care l-au determinat să prelucreze, după propria sa mărturie, și povestirea *Dumnezeu*.¹

Cehov pare a fi al doilea în ierarhia pasiunilor lui Rebreanu, nu degeaba Perpesicius stabilise o apropiere între atmosfera din *Proștii* și cea a unor scene din Cehov. Din opera lui Cehov, Rebreanu va traduce și va publica un întreg volum de povestiri, apărute ulterior în paginile *Universului literar*. Despre raporturile dintre povestitorul Cehov și povestitorul sau traducătorul Rebreanu au scris mulți dintre cercetătorii contemporani (vezi doar Tatiana Nicolescu, *Rebreanu și Cehov*, în *Secolul 20* (1964), nr. 9 (septembrie), p. 50-56. Fanny mărturisește următoarele: „Țin minte că pe atunci, pe Liviu îl preocupa îndeosebi Cehov. În 1912, Rebreanu și-a cumpărat cele trei volume ale marelui scriitor rus, apărute în versiunea germană la Leipzig, editura „Humoresken und Satiren.” Tot în acel timp a început probabil să se gândească la eventualitatea unor traduceri din acest autor, pe care le-a realizat mai târziu, începând din 1914.”²

Nu se putea ca Rebreanu să nu fie apropiat și de Dostoievski din care traduce înainte de primul război povestirea *Krotkaia*, apropiată de *Cântecul lebedei* prin temă, modalitate de construcție și atmosferă. Monologul interior al unui personaj – neuzitat în nuvelistica lui Rebreanu – poate fi regăsit la scriitorul rus (vezi și Elena Leghinovski, *Rebreanu și Dostoievski*, în *România literară*, nr. 47, 27 noiembrie – 3 dec. 1996, p. 10-11). În august 1910, de la Gyula, din închisoare, Rebreanu îi scrie lui M. Dragomirescu că traduce nuvela lui Gorki *Douăzeci și șase și una* (vezi *Jurnal 1*, p. 336), apoi *Vagabonzii* și *Malva*.

Din scriitorul maghiar Mikszath Kalman, Rebreanu a tradus un volum de nuvele și un fragment de roman (*Umbrela sfântului Petru*). Așa se explică umorul și intenția parodică din povestirea lui Rebreanu intitulată *Soacra sfântului Petru* apărută în *Lumina*, II, (1918), nr. 185 (7 martie), p. 1.

La Craiova, pentru fiecare traducere, Rebreanu primea 200 lei, e vorba de piese de teatru ce urmau să fie jucate la Teatrul Național craiovean, condus de Emil Gârleanu. Fanny Rebreanu își amintește de munca pe care Liviu, fiind mâna dreaptă a directorului Emil Gârleanu, a depus-o în stagiunea 1911-1912, doar până la 1 mai 1912, când scriitorul pleacă din Craiova. Între altele, tânărul Rebreanu contribuia în mare măsură la determinarea lecturii pieselor din literatura străină care urmau să fie înscrise în repertoriul curent. Astfel că Rebreanu traduce pentru Naționalul craiovean, piesa *Hoții* de Schiller, *Tinerețea* de Max Halbe și *Ofițerul*, probabil după piesa lui Franz Molnar.²

În *Falanga literară și artistică*, întâlnim două traduceri din Nietzsche³. Să nu credem că scriitorul nu s-a preocupat personal de literatura universală, dovadă e articolul despre romanul *Afinitățile electice*, a lui Goethe despre care spune că e „opera cea mai caracteristică a înțeleptului de la Weimar”, (în *România literară*, I, 1930, nr. 5 din 19 martie, p. 1).

Din corespondență, aflăm alte amănunte asupra acestor traduceri, confirmarea sau infirmarea lor precum și data exactă și chiar destinația. *Scrisoarea nr. 5*, din 1909, către O. Tăslăuanu atestă propunerea lui Rebreanu pentru a traduce romanul *Război și pace* de Tolstoi, dar traducerea nu s-a realizat până la capăt. Din *Scrisoarea nr. 6*, aflăm că Liviu face o ofertă către Octavian Goga, pentru

revista *Țara noastră*, cu traducerea unei povestiri din rusește, autor Maxim Gorki, precum și poemul *Moartea șoimului*. *Scrisoarea nr. 35*, din 1912, către George Diamandi, din București, președinte al „Societății Autorilor dramatici” prilejuiește lui Rebreanu să se plângă că traducerea făcută de el, n-a fost plătită, e vorba de piesa *Între patru ochi*.⁴

Pentru a înțelege situația precară în care se zbătea scriitorul Rebreanu în primii lui ani, situație care-l obliga la asemenea munci, prezentăm trei scrisori publicate de Niculae Gheran. Prima dintre ele este adresată Ministrului Afacerilor Externe, prin care Liviu solicită un post de translator pentru limba ungurească, în 1914. A doua epistolă este trimisă de Rebreanu lui V. G. Morțun, socialist, ministru de interne, căruia îi cere un post de translator pentru limba nemțească și ungurească. Cea de-a treia scrisoare este adresată lui G. N. Bogdan, de la Înalta Curte de Casație și Justiție, „Comisia pentru prizonierii de război”, cu o solicitare de slujbă. După alte trimiteri lui Slavici și Constantin Stere, Rebreanu primește până la urmă, postul de traducător-translator în „Administrația Centrală a Poștelor, Telegrafului și Telefoanelor”, începând cu 10 iulie 1919, prin înalt decret regal.⁵

Așadar, traduceri amintite i-au folosit lui Rebreanu de două ori, întâi ca un exercițiu de scriere, de tinerețe, (prin traduceri, autorul a făcut studii după model), pe lângă copiile după natură acumulate din locurile pe unde a trecut); apoi ca mijloc de supraviețuire materială în momentele dificile de început scriitoricesc; cât despre prelucrări după modele ale unor autori străini, asta e o altă poveste de care ne vom ocupa în numerele următoare ale publicației noastre.

Note:

1. Liviu Rebreanu, *Opere*, vol. 3, Editura pentru Literatură, 1968, p. 434, nota II;
2. Fanny Liviu Rebreanu, *Cu soțul meu*, Editura pentru literatură, 1963, p. 44, 68 și 70;
3. Tudor Nedelciu, *Popasuri craiovene în creația lui Liviu Rebreanu*, în „Portal – Măiastra@yahoo.com, Anul IX, nr. 3 (36), 2013, ISSN: 1841-0642, p. 39;
4. Liviu Rebreanu, *Opere*, vol. 22 *Correspondență* (II), București, 2005;
5. Niculae Gheran, *Trei acte de sărăcie și un decret regal*, în volumul *Sertar, Evocări și documente*, Editura „Institutului Cultural Român”, București, 2004.

Eugenio de SIGNORIBUS – poetul utopiilor moderne

Eugenio de Signoribus (n. 1947, Ascoli Piceno) a publicat mai multe volume de poezii, într-un stil unitar: **Caz pierdut**, 1985, volum de debut, **Altă educație** 1089, **Principiul zi**, 1999, **Poeme de volum** 2007.

În anul 2008 câștigă **Premiul Viareggio**, care îl menține în centrul atenției, dar îi aduce și contestații din partea neoliricilor moderni. Apreciatul poet italian, Antonio Bux, afirma că „de câte ori îl citesc găsesc în el altceva, utopii abreviate. Să ne trăiești, De Signoribus!”

(Brize)

respiră aerul într-adevăr
vrea să-l domine inteligent
viitor este căderea lui din grația eternității

și pentru serile obosite
dezvăluie vălurile de aur
în catacombe de neon se leapădă de seri

Echivalențe lirice

(Creion)

creionul se tocește, apoi se înnegrește
stilul, se rupe pe hârtie
de atâta forțare...
e admisă imitarea șablonului
peste prevăzute ținte
cu grijă, uneori, de acupuncturist...
admit să moșăie centrele
durerii, care acestea sunt
cu contondente de ciori...
ca becurile scuipate

(Limbi au dispărut)

imposibil să calculez suprafața
chipului tău...

*

alunecarea pe partea de jos a bazinului
ce uită frumusețea jocurilor
apa este opacă, înnegrită de cenușă
ca și cum ar fi trecut prin incendii
gâtul fiecărei mame a surprins
tendința de mișcare, ca burta unui mort
răspunsul timpului face spini,
se roagă să se rupă, să ardă

(Bătrânii)

ultimii bătrâni din acest an
strălucitori priveau lumina primelor
televizoare
aruncau priviri prezentatoarelor
pe ascuns le trimiteau săruturi
le aprobau cu capul lor chel
cu dinții prinși în proteze...
le priveau fascinați strălucirea dinților și a
decolteurilor

(Utopia abreviată)

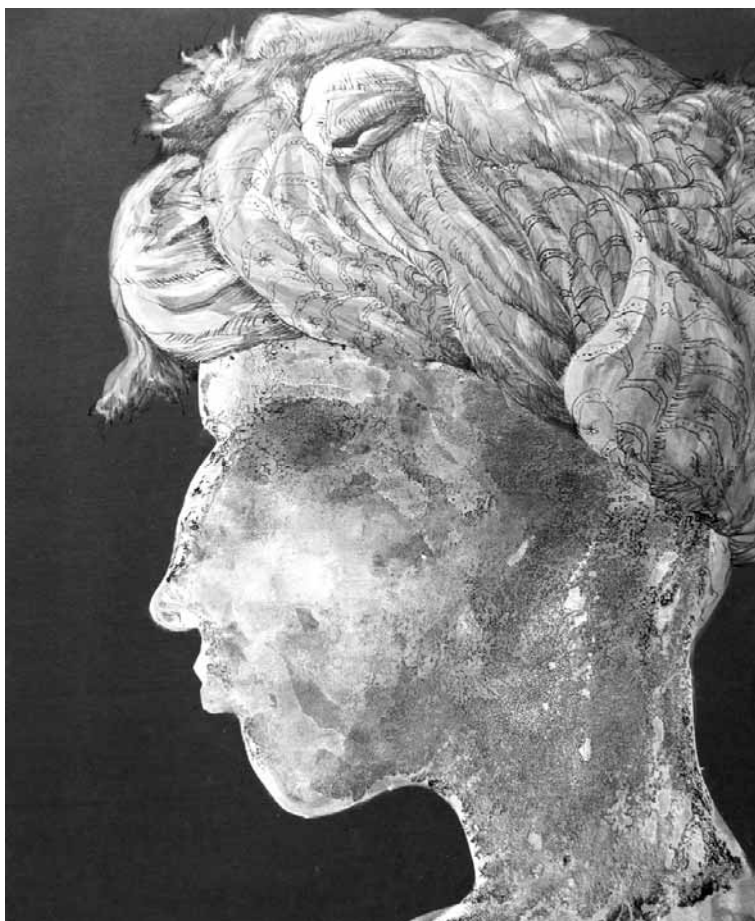
(– M-am gândit să fac o copie a încuietorii de
cremene
care a luat foc
ca să reziste jefuitorilor
atingerea lumii e dureroasă

ghimpe mut sută la sută natural
care este nedrept și rebel...

deasupra numelui mă opresc haine
și vedeți focul stingându-se....
Poate renaște din deces de familie...)

(Din volumul Eugenio De Signoribus, *Altă educație*, Ascoli Piceno Ed. Crocetti, 1991)

Prezentare și traducere din limba italiană de **Livia MĂRCAN**

Trasfer de identitate 6

Campionul samizdatului

Lucia POP

Să fii evreu fără conștiință talmudică, să fii o „legumă” a sistemului și dependent de votcă, să fii cotropit de lene intelectuală, să nu-ți pese dacă destinul ți-e potrivit sau nu,

înseamnă să fii un înfrânt. Un înfrânt fără patos, inert, dar chinuit totuși de o surdă durere existențială, de junghiuri trecătoare. Indiferent de circumstanțe, pilula comunismului se înghite de regulă cu votcă, sistematic, cu cât mai multă votcă. Dar insolitul leac nu-i, după cum vom vedea, întotdeauna un panaceu.

În unele cărți ale lui Serghei Dovlatov – evreu după tată și armean după mamă – ratarea ființei înseamnă chiar mai mult, el contemplându-și înfrângerea cu cinic amuzament.

„În U.R.S.S. a publicat numai în samizdat” e propoziția prin care exegeții încearcă să-l încadreze în grupul mai larg al disidenților sovietici. Dar

Cărțile Estului

chiar și-n această extrem de diversă „colectivitate” el se singularizează prin asumarea singurătății ca mijloc de supraviețuire. De altfel, după ce se stabilește, în 1978, la New-York, singurătatea îi conferă motivația fundamentală, constantă, de a scrie. Practică tot un fel de samizdat, publicându-și cărțile, aproape restrictiv, în limba rusă, mai ales pentru comunitatea expatriaților din America, una pe an, timp de un deceniu și

ceva, până la moartea prematură, la doar 49 de ani, în 1990. Doar *Noul american* (*Novii americanets*) reprezintă o breșă în singurătatea astfel asumată, noua sa viață, familia (soția și cei doi copii), impunându-i să se redefinească în raport cu lumea în care trăiește. Este, într-un fel, un interesant popas asupra alienărilor... imperiale ale rușilor fugiți din țara haosului moral. Noul american se dovedește, în condițiile năucitoare ale democrației americane, un înstrăinat.

Filonul autobiografic al cărților sale este evident. În *Compromisul* (1981), de pildă, ziaristul însetat de adevăr și de votcă, dar silit să practice „minciuna și prefăcătorie” într-un decor social de teatru prost, mai mult șomer decât angajat, se numește chiar Dovlatov. Relatările despre viața în comunism trebuie să fie pătrunse de solemnitate, să aibă o „morală” previzibilă, iar stilul, retorica, să nu treacă dincolo de limite standardizate. Fără să-i poată reproșa abateri grave de la linia oficială, șeful publicației la care jurnalistul încearcă să revină îi simte inaderența: „Dovlatov, cu dumneata e imposibil de vorbit. Ține minte, răbdarea mea are limite... Tot timpul faci bășcălie. Faci bășcălie în ședințele colectivului. Numai când nu ești de față nu faci bășcălie”. Șeful intuiește bine cum stau lucrurile, întrucât Dovlatov scrie ca și cum n-ar fi de față la evenimentele pe care le relatează...

În cele mai multe scrieri, va apărea la orizont evreul tentat să părăsească lumea la a cărei edificare a contribuit din plin, cu toate problemele lui de conștiință, cu sentimentul că-și trădează ființa, comunitatea, indiferent de deciziile pe care le ia. Dar nici una nu-i un jurnal sec al scurtei sale vieți sau, cu atât mai puțin, un memorial sieși suficient. Luciditatea,

sarcasmul, umorul, pesimismul sunt coordonatele unei opere fără anvergură protestatară deosebită, dar poate cu atât mai penetrante, mai credibile, mai autentice. Eroii săi sunt cu greață în gât, neaderența cotropindu-le ființa. Unii sunt prizonieri ideologici greu „recuperabili”, cu ei mersul înainte al comunismului vulgarizându-se până la golirea de orice conținut. Sunt dominați de stereotipii găunoase, folositoare doar pentru a salva, cât de cât, aparențele. Fetele din *Rezervația Pușkin* (1983), care le par aproape tuturor prostituate sunt, vai, fecioare care-și construiesc, cu perversitate doar de ele știută, un mod de a fi fără sens, iar cele rele de muscă își ascund nefericitul temperament în vârtoarea activismului. Turnătorii sunt adesea priviți de „organe” drept anticomuniști întrucât inventează, din exces de zel, fantome. (Oricum, sunt perioade în istoria comunismului rusesc, a stalinismului, hrușciovismului și brejnevismului, când nu se pot raporta prea multe abateri de la linia ideologică trasată de autorități, numărul dușmanilor fiind drămuț de la centru. Ca orice religie bine articulată dogmatic, căința devine uneori, în comunismul poststalinist, o posibilitate de salvare.) Lenea este asimilată insuficienței pregătiri ideologice și politice, iar incultura devine, aproape în orice împrejurare, un modus vivendi. Nimeni n-o combate dacă-i drapată în lozinci ale momentului. A ști mai multe decât se cuvine despre Pușkin, trezește, în rezervație, suspiciuni, iar a nu ști nimic e semn că ignorantul face eforturi să se culturalizeze. Ceea ce, în condițiile date, nu-i deloc dificil: câteva sloganuri repetate, indiferent de context, de adecvare, rezolvă totul.

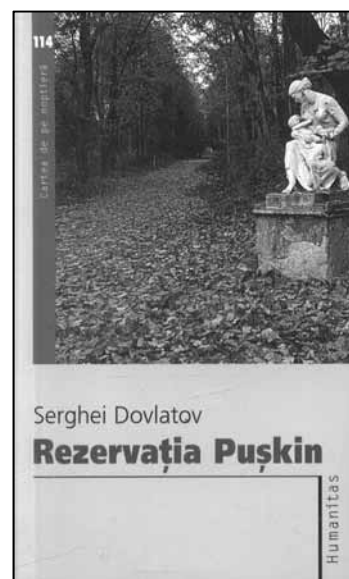
Rezervația Pușkin este un fel de gulag cultural în care munca „forțată” lărgeste, în marginile unui straniu posibil, verosimilitatea estetică, trasând riguros granițele ipocriziei, ale neaderenței, prefăcătoriei și, pentru cine e dispus să observe, ale dezumanizării. Actorii joacă într-o piesă abil regizată, uneori schimbând rolurile între ei. Rezultă o comedie sieși suficientă. Uneori cei care trebuie să păstreze vie amintirea marelui scriitor habar n-au cine a fost de fapt acesta, nici când a trăit, iar vizitatorii, prezumptivii beneficiari ai

actului cultural, pătrund în rezervație pregătiți să participe la un eveniment mult exterior aspirațiilor lor intime. E un public amorf și dezinteresat de tot ceea ce înseamnă adevărată ofertă culturală, dar gata să simuleze un interes major pentru ceea ce văd și aud. Dacă li s-ar spune că Pușkin a luptat cu arma în mână împotriva cotropitorilor fasciști, ar aplauda frenetic, simulând admirația.

Compromisul e-n „ton” cu *Rezervația Pușkin*, adâncind semnificația unor poncife culturale și ideologice apte să statornicească absurdul în existența de fiecare zi. Stabilite în Estonia, republică sovietică ce-și serbează ocupația rusească în fiecare an sub numele de Eliberare, gazetarul nemembru de partid rămâne fără slujbă. Pentru a se reangaja este nevoit să dea teste de fidelitate ideologică și vigilență politică, sub cupola vigilenței generale în care el este, bineînțeles,

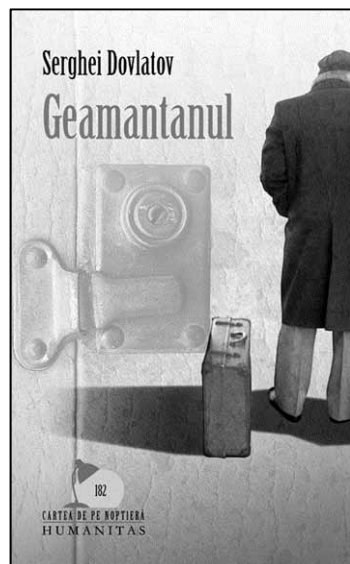
subiect. Rememorând perioada, recitindu-și unele articole scrise înainte, decide că a făcut douăsprezece compromisuri majore, absurde, poate rușinoase. Desigur, compromisurile sunt fără număr, dar autorul alege o cifră cu posibile semnificații magice: zodiile destinului stabilit încă la naștere, semințiile poporului ales, apostolii lui Isus, caznele lui Hercule... Se pare însă că mai aproape de semnificația pe care o are în vedere autorul sunt cele douăsprezece coșuri cu firimituri rămase de la cina Mântuitorului care săturaseră o mulțime de hămesiți.

Primul test („compromis”), o știre, o biată relatare despre conferința științifică de la Tallin, cu tentă geopolitică, pentru studierea Scandinaviei și Finlandei este, în aprecierea șefilor, „o grosolană greșeală ideologică”, „miopie politică”, doar pentru că autorul a enumerat în ordine cronologică țările participante, în loc să situeze în frunte țările

așa-zise democratice, apoi pe cele neutre și, la urmă, „țările din bloc”. Dar chiar și în cele mai nevinovate știri vigilența șefilor găsește zone în care „bășcălia” lui Dovlatov se manifestă deghizat. Asimilat în folclor cu rusul, în povestirile pentru copii ursul trebuie să fie personaj pozitiv, altfel autorul poate fi acuzat de șovinism. Dacă totuși personajul „fabulei” e rău, e obligatoriu „să vorbească într-o limbă a unei țări capitaliste”, pentru că răul, amenințarea supremă de-acolo vine.

Dar bășcălia lui Dovlatov nu trebuie neapărat „inventată”, după cum afirmă șefii. Ea se livrează aproape în orice eveniment, e intrinsecă spectacolului vieții. Când e pe cale să se nască al 400000-lea locuitor al

Tallinului, Dovlatov decide că acesta „este condamnat la fericire”, slogan mult apreciat în redacție. Atâta doar că eventualii părinții solicitați să-l confirme sunt mai degrabă înclinați să creadă că orice nou născut e dinainte condamnat la votcă și, eventual, pușcărie. Oricum, părinții celor gata să vină pe lume în fierbintele

moment jubiliar nu corespund exigențelor șefilor de cadre. În aceste condiții, sărbătoarea colectivă a nașterii celui de-al 400000-lea locuitor al Tallinului trebuie amânată sine die. Lui Dovlatov nu-i rămâne decât să mituiască, cu votcă, bineînțeles, un posibil tătic al bebelușului aniversar pentru a accepta să intre în joc, adică să mintă cu nerușinare că ar fi în pragul fericirii. Dar acesta nu plonjează cu toată ființa în compromis. La fel de greu îi este lui Dovlatov să găsească persoana potrivită pentru emisiunea sa radiofonică „Un om interesant”. În cele din urmă, cei mai interesați se dovedesc hoții, mincinoșii, imoralii, vai, dușmani ai rânduiei, demenții și, bineînțeles, alcoolicii, purtători de drapel ai neasumării destinului comunist.

Trimis pe un hipodrom pentru a marca jubileul acestuia, Dovlatov intră fără sfială, neavând bani nici măcar de-o votcă contra-făcută, în mica mafie a pariurilor. Nu-i descoperit, dar nopțile îi sunt năpădite de coșmaruri, iar sentimentul că-i urmărit îl macină. Continuă să scrie, făcând eforturi disperate să fie „pe linie”. Colegii îi apreciază stilul, nu și direcția în care bate: „La tine toate personajele sunt canalii. Prin logica povestirii, dacă eroul e ticălos, el trebuie să ajungă la faliment moral sau la pedeapsă. Dar la tine ticăloșii sunt ceva natural, ca ploaia sau ca ninsoarea”. E și din pricină că ticăloșia are, în comunism, standarde aparte, că „ticălosul” neînarmat ideologic se livrează spontan oprobiului public.

În *Rezervația Pușkin*, veritabilă leprozerie culturală, tânărul și disperatul activist este vizitat, pe nepusă masă, de soție. Încredințată dinainte că soțul ei nu va accepta să se expatrieze, în virtutea facilităților pe care le au evreii de a se stabili în Israel sau în orice țară occidentală, îi cere acestuia să-și dea acordul scris pentru plecarea fiicei împreună cu mama. O face, desigur, dar nu fără un adânc regret că despărțirea e definitivă. La insistențele femeii de a afla motivele refuzului, răspunde cam bâlbâit: „Nu-i nimic de explicat... E limba mea, poporul meu, țara mea smintită... Închipuie-ți, eu îi iubesc până și pe milițieni... Într-o limbă străină ne pierdem optzeci la sută din personalitate. Ne pierdem capacitatea de a glumi, de a zeflemisi. Atât și e de-ajuns să mă îngrozesc.” Și totuși, în povestirile din volumul *Geamantanul* (1985), ulterior *Rezervației...*, îl găsim pe Dovlatov însuși pe un aeroport ce pare de pe altă planetă cu un geamantan jerpelit, în drum spre America. După câțiva ani în care geamantanul a stat cuminte într-o debara, puținele lucruri pe care le înghesuiseră în cutia dreptunghiulară de carton îi vor trezi amintiri: momente din viața pe care o lăsase în urmă, ascunse „în cutele acestor zdrențe amărâte”. Nu le contemplă cu fior tragic, ci cu nostalgie. Va scrie despre ele. „Titlul ar trebui să fie *De la Marx la Brodski*. Sau *Ce am agonisit eu*. Sau, simplu, *Geamantanul*”. Simplitatea e suverană în proza lui Serghei Dovlatov. Imaginile

sunt desprinse din Rusia subterană a paraziților, a traficantilor și infractorilor mărunți, a ființelor fără căpătâi încăpățănate să supraviețuiască și să lase măcar „o scrijelitură pe scoarța pământului”; de vreme ce, oricum, „fapte vitejești nu vor săvârși”, să nu înnegureze „cu tristețe și plictiseală clipa dată”.

Îndrăgostit și plin de datorii, studentul Serioja Dovlatov încearcă să plaseze pe piața neagră șosete de nailon finlandeze. Mica afacere se prăbușește pentru că tocmai atunci, „după ce douăzeci de ani a ars manganul, târfa de industrie sovietică” s-a apucat să producă „același rahat sintetic” (*Șosetele finlandeze de nailon*). Exmatriculat din facultate și nevoit să câștige un ban, același Serioja se angajează ca om bun la toate, dar mai ales la căratul sticlelor de votcă, într-un atelier de sculptură. Se lucrează la monumentul lui Lenin, „înfățișat în binecunoscuta postură de turist pe șosea, făcând autostopul”. La ceremonia de inaugurare, bun prilej pentru o beție cruntă, primarul orașului își scoate ghetetele care îl stânjeneau, ațipește și alunecă ușor sub masă. „Nu știu ce s-a întâmplat cu mine” – mărturisește Dovlatov. „Fie că și-a spus cuvântul disidența mea oprimată, fie că s-a dezvăluit firea mea de infractor [...] M-am tras pe marginea scaunului. Am întins un picior. Am pipăit ghetetele primarului și, încetișor, le-am tras spre mine”. Așa au apărut în geamantanul cărat peste ocean *Ghete din nomenclatură*. După ce a jucat rolul lui Petru cel Mare în filmul unui cineast amator, s-a pricopsit, în loc de bani, cu *mănușile de șofer*. Le-a luat cu el în emigrație, sigur că acolo își va cumpăra o mașină. Dar n-a mai cumpărat-o. N-a mai avut chef: „Trebuia totuși să mă deosebesc prin ceva de ceilalți. Las` să-l știe întregul Forest Hills pe Dovlatov ăla care n-are automobil.”

Convenția narativă din cele opt povestiri ce alcătuiesc *Geamantanul* nu este nici pe departe originală. Original este amestecul de ironie și resemnare, inocență și cinism, naturalețe și o profunzime care ocolește meditația în favoarea vervei și ambiguității.

Cei care caută procesul comunismului în paginile scrise de *noul american* vor fi dezamăgiți. Dovlatov nu incriminează. Prezintă doar alternativele supraviețuirii într-un regim totalitar a cărui realitate este sărăcia împodobită cu lozinci: marginalizarea sau compromisul. Ambele însoțite de o disperare blândă și tratate cu binecuvântata votcă. Întrebat dacă e curajos, unul din personaje răspunde: „Nu știu. Înainte puteam să beau doi litri. Acum, după șapte sute de grame o iau razna.”

Comparat adesea cu Hemingway și Kerouac, Serghei Dovlatov este considerat unul dintre cei mai „americani” scriitori ruși. Stilul său limpede, direct și amuzant s-a dovedit a fi pe placul editorilor de peste ocean. A fost al doilea scriitor rus (după Vladimir Nabokov) publicat de prestigiosul *The New Yorker*. Și-a găsit mulți fani printre cititori, iar edilii orașului New York au decis ca strada pe care a locuit să-i poarte numele. În țările din fosta Uniune Sovietică este, din păcate post-mortem, unul dintre cei mai populari scriitori. În România, cei care l-au descoperit mai mult sau mai puțin întâmplător îl prețuiesc fără rezerve. Întrebat, în 2008, cărui scriitor ar fi trebuit să i se acorde Premiul Nobel (decernat, în acel an, lui Jean Marie Le Clezio), Andrei Makine dă un răspuns surprinzător: „Lui Dovlatov. Îl plasez deasupra lui Cehov, chiar dacă asemenea comparație e lipsită de sens. Dar ar fi trebuit să i se acorde acest premiu ca titlu postum, ceea ce nu se practică”. Bineînțeles că nu se practică, dar de ce Makine n-a făcut această îndrăzneță afirmație când Dovlatov era în viață? Iar comparația cu Cehov nu-i deloc lipsită de sens, Makine dând a se înțelege că literatura rusă, inclusiv el, ar merita mai multă recunoaștere în Occident, chiar până la nivelul Nobelului. De altfel, nume ca Pelevin, Kurkov, Ulițkaia, Makanin sau Erofeev sunt de-acum binecunoscute în lume, dovedind că marea tradiție a literaturii ruse se confirmă în timp printr-o nouă explozie de talente, descătuse de persecuții și cenzură.

Irina IRIMESCU

„Transfer de identitate”

Acest interviu s-a născut din dorința de a etala realizările și eforturile artiștilor români care s-au stabilit în alte țări și care nu s-au intimidat, ci din contră au reușit să se impună prin calitățile și educația șlefuite în România. Irina Irimescu este o creatoare de artă care surprinde, redă și copleșește privitorul prin ceea ce face, prin forța cu care stăpânește forma, tehnicile diverse și prin rafinamentul cromatic. Fie că e vorba de pictură, desen sau instalație, Irina Irimescu cuprinde totul, îl desface bucată cu bucată și îl recompune în așa fel încât devine din nou viu, interesant și natural, de parcă așa a fost și înainte.

Născută în Piatra-Neamț, această tânără artistă a purtat cu ea frumusețea spațiului românesc, l-a făcut cunoscut, a preluat ceea ce a fost mai bun și încearcă neobosit să îl promoveze, lucru pe care îl face și față de artiștii de aici. Pentru toate acestea, dar și pentru cele viitoare, îi suntem recunoscători. (D. M.)

Plastică

– Dragă Irina, în primul rând îți mulțumesc că ai acceptat să purtăm această discuție, e mereu o plăcere pentru mine să ascult un om atât de creativ, dinamic și vesel ca și tine. Ce mai faci?

– Dragă colegă și prietenă Diana, îți mulțumesc cu bucurie pentru această invitație pe care o sper în avans la fel de dinamică și

creativă ca și percepția pe care ți-ai putut-o face despre mine în frumoșii ani ai studenției noastre! Voia bună este împărtășită în general cu cei care o apreciază și, deci, cei ce sunt pe „aceeași lungime de undă”.

– Știu că ai organizat expoziții de grup în Franța, povestește-ne puțin despre aceste proiecte! Cum au fost primite de către public?

– O să vorbesc despre ultima dintre expoziții cu titlul „Identități”, la care participi și tu, alături de Alina Staicu și Ilie Mitrea, foști colegi de la Cluj, și sculptorul Francez Christophe Masson. Având în vedere cadrul în care a avut loc expoziția, o fostă biserică alocată evenimentelor culturale de zece ani și care păstrează un șarm aparte, publicul se găsește în fața a două surprize: un spațiu sacru desacralizat și o expoziție „nelalocul ei” (în sensul că publicul care vine pentru prima oară nu se așteaptă să descopere și o expoziție). Păi, cum să fie artiștii la locul lor? Mai ales tinerii artiști la început de drum...; ca noi... Fiind prezentă în permanență pe perioada expoziției, am putut discuta cu publicul interesat..., este un schimb deosebit de important pentru mine. În linii mari, subiectele pe care le-am abordat în creațiile noastre au „atins” publicul așa cum era de așteptat. Dintre cei mai bine de 3000 de vizitatori care au trecut pragul „Bisericii de sus” în 3 săptămâni, cel puțin jumătate s-au

interesat în profunzime de creațiile noastre și le-au apreciat.

– *De unde vine toată această energie și deschidere pe care o oferi atât de natural prin lucrările tale, evenimentele organizate? Din rădăcinile tale din România, din Piatra Neamț sau din țara adoptivă?*

– Cred că toate aceste energii sunt create și reînnoite de toate aceste locuri, fără rădăcini nu se poate, eu nu aș avea puterea de a transmite ce fac, iar fără minunatele locuri care m-au adoptat și care fac parte din prezentul de care cu toții trebuie să fim perfect conștienți pentru a putea proiecta un viitor măcar așa cum ni-l dorim!

– *Te-ai format la Universitatea de Artă și Design din Cluj, secția de Pictură, acea Școală de la Cluj despre care se vorbește acum. Cum te identifiți cu ea?*

– Școala de la Cluj rezonază în mine și nu ezit, când sunt întrebată de unde vin, să vorbesc despre ea și despre amploarea bine-meritată pe care a căpătat-o în ultimii ani! Drumurile vieții au vrut să mă îndepărtez fizic de ea, dar ceea ce sunt în prezent din punct de vedere artistic dătez profesorilor noștri de la Cluj, în frunte cu Ioan Sbârciu, care a fost și inițiatorul oportunităților noastre de a pleca cu burse de studiu în Cehia și Belgia. Sunt așadar profund recunoscătoare „Școlii de la Cluj” care a contribuit la dezvoltarea mea artistică și la „energia și deschiderea” despre care vorbeai mai sus.

– *Modurile tale de exprimare plastică sunt variate: pictură, instalații, obiecte pictate, grafică, miniatură, care dintre acestea îți este cea mai apropiată?*

– Toate modurile prin care m-am exprimat plastic până acum îmi corespund, dar cu pictura, în complexitatea ei tehnică, mă întrețin cel mai adesea... deci se prea poate că mi este cea mai dragă!

– *Te înțeleg perfect! Ce simți în fața unei pânze albe care așteaptă să fie pictată?*

– Într-o prima etapă pânzele albe le acopăr cu un amestec oarecare al unei culori... sau amestec de culori..., după care procedeul creativ poate începe... Ce simt este echivalent unei forfote de vulcan, un bun motor pentru

primele etape adesea accidentale și hazardice... între materie, căutări și intenții...

– *Să vorbim puțin despre lucrările tale din seria „Transfer de identitate”. Sunt foarte expresive, originale, ofertante ca și înțelegere atât pentru un public avizat cât și pentru necunoscători. Care este conceptul din spatele lor?*

– Portretele acestei serii vorbesc despre OM și dincolo de el, despre om și natura în care trăiește, despre cum se identifică acesteia! De aici, elementele de limbaj plastic pur abstracte care duc cu gândul la regnurile vegetale, minerale. Care se lipesc profilului uman ce privește... spre dreapta... spre stânga... își alege direcția și se impune prin aceasta asemenea conducătorilor reprezentați, nu întâmplător din profil pe monedele romane. Sunt în căutarea unui echilibru – transfer de la om la natură și invers.

– *Deci de aceea ai ales profilul?*

– L-am ales deoarece l-am găsit ca fiind cel mai expresiv ca și contur care trebuia să disciplineze forfota din interiorul lui. Știm că pe monedele romane conducătorii erau prezentați din profil; astfel se impunea mai mult respectul, dar mai ales se atrăgea atenția asupra ierarhiei. Persoana devenea astfel impozantă și în același timp distantă, aspect pe care l-am urmărit și eu. Toată această solemnitate este, în fond necesară, atâta vreme cât avem de-a face cu o contemplare și reîntoarcere de la și în natura mamă; este un revers, o interrelaționare pe care nu o pot vedea decât astfel. Forfota pe care am asociat-o structurilor din natură și care este închisă de conturul profilului este una falsă, este asemenea unui hazard care odată văzut nu mai este hazard, se schimbă pe loc în obiect de gândire, ocupă spațiu în teatrul ideilor, pe scena inteligibilelor și, vizibil ca și ele, devine dintr-o dată previzibil.

– *Care crezi că este rolul curatorului în promovarea unui artist, sau mai bine zis se poate un artist promova singur?*

– În contextul actual cred că are curatorul un rol primordial în promovarea unui artist! Autopromovarea se poate face, dar necesită mai multă energie artistului, ceea ce implică riscul de a-și „amesteca persoanele”,

cum spun francezii pentru a menționa situații ambigue. Găsesc rar artiști capabili să facă ambele activități cu succes.... Dar există!

– *Care este, după părerea ta, rolul artistului în „cetate”?*

– Mă gândesc că artistul are menirea de a conduce publicul pe cărări nebănuite, imaginare, surprinzătoare și de a-i deschide ochii și spiritul spre realități ascunse, realități codificate, realități pur și simplu... că sunt politice, sociale, naturale sau pur abstracte... în funcție de conceptul și mesajul artistului în cauză. Artistul vede „dincolo”, caută adesea profunzimile filozofice ale lucrurilor, evenimentelor care îl „ating”, pentru că artistul transmite înainte de toate tot ce simte, cu sensibilitate. O sensibilitate care poate fi așa cum o înțelegem la prima vedere –

armonioasă; dar care poate de asemenea să meargă până la mutilare, agresivitate, durere... în consecință cu gravitatea evenimentelor pe care societatea le trăiește. Din toate astea „cetatea” are câte ceva de înțeles, de învățat, de dezvoltat...

– *Ce planuri de viitor ai?*

– Pe viitor intenționez să-mi continui activitățile artistice între atelier și expoziții, dar mai ales să am timpul necesar pentru intimitatea și creativitatea profundă în atelier pentru a împărtăși publicului, spațiilor publice și poate într-o zi și muzeelor interesate, ce am mai personal și mai „grăitor” de transmis.

– *Mulțumesc draga mea Irina Irimescu, mult succes și de acum înainte!*

– Și eu vă mulțumesc!

Interviu realizat de **Diana MORAR**

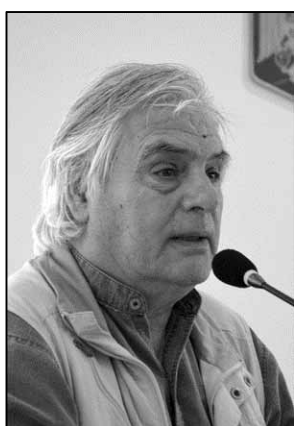
Afișul expoziției din Franța

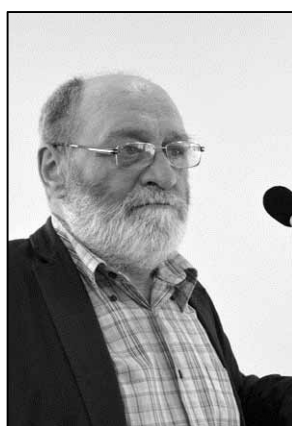
Colocviul Național al Revistelor de Cultură, Arad, 7-9 mai 2015. În imagine: Gabriel Chifu – vicepreședinte USR, Vasile Dan, președintele Filialei Arad a USR Nicolae Iotcu, președintele Consiliului Județean Arad, Ana-Maria Dragoș, dir. Centrul Cultural Județean

Vasile Dan și Al. Cistelean, moderatorii Colocviului cu tema Afinități literare, alianțe legitime, coterii

Dan Cristea

Ion Mureșan

Ioan Moldovan

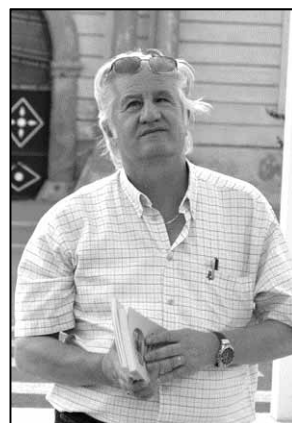

Daniel Cristea-Enache

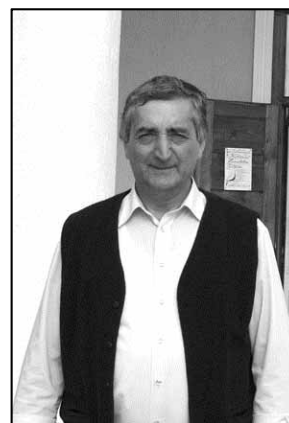
Colocviul Național al Revistelor de Cultură – Arad

Aurel Pantea

George Vulturescu

Olimpiu Nușfelean

Lucian Alexiu

Ioan Mătiuț, Daniel Cristea-Enache, Olimpiu Nușfelean,
George Vulturescu

Traian Ștef, Alexandru Vakulovski, Monica Stănilă

Gheorghe Mocuța

Daniel Săuca

Robert Șerban

Lia Faur și Aurel Pantea

Lucian Alexiu, Ion Mureșan, George Vulturescu, Gabriel
Chifu, Slavomir Gvozdenovici, Dan Cristea

Traian Ștef, Daniel Săuca, Dan Cristea, Olimpiu
Nușfelean

Cristian Bleotu (Radio România Cultural), Ioan Moldovan,
Ioan Mătiuț, Daniel Cristea-Enache

Gabriel Chifu, Daniel Cristea-Enache, Vasile Dan

La Biblioteca din Șiria, în prezența primarului Valentin Bot

La monumentul dedicat de șirieni scriitorului Ioan Slavici

Imagine de la dezbateri, Sala Vasile Goldiș a Consiliului
Județean Arad

La Șiria, Recital poetic la Tatrul de Vară Ioan Slavici

Fotografii de **Ionică Moldovan**

Festivalul Internațional *Poezia la Iași* 2015. În imagine: Cassian Maria Spiridon și Adi Cristi, organizatori, Aleksander Nawrocki, poet polonez, invitat, Alexandru G. Șerban, traducător

Aleksander Nawrocki, Mihai Chircă, viceprimarul Iașului, Alexandru G. Șerban

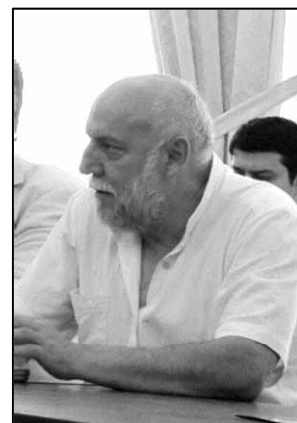
Ileana Mălăncioiu

Gabriel Chifu

Dinu Flămând

Cassian Maria Spiridon, președintele Filialei Iași a USR

Poezia la Iași 2015

Lucian Alexiu, Daniel Corbu, Ion Mureșan

Gavril Țărmure, Ion Mureșan, Dinu Flămând, Gellu Dorian, Leo Butnaru

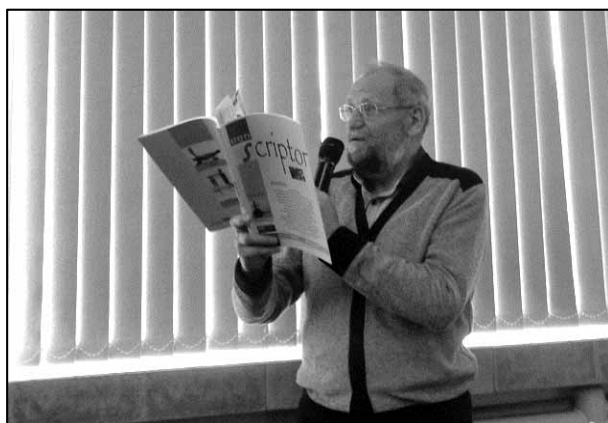
La Biblioteca Onisifor Ghibu din Chișinău – Cassian Maria Spiridon, Florentin Palaghia, Arcadie Suceveanu, Cristian W. Schenk, Dinu Flămând

La Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Chișinău. Olimpiu Nușfelean, Vasile Tărățeanu, Nicolae Popa, Vasile Intime

La Liceul de arte Octav Băncilă – Cătălin Mihai Ștefan, Constantin Popa, Olimpiu Nușfelean, Andrei Alecsa, Carmen Stanciu, Paul Gorban, moderator

Lucian Vasiliu

Lucian Vasiliu, Lucian Alexiu, Daniel Corbu, Ion Mureșan, Olimpiu Nușfelean la Liceul Teoretic Dimitrie Cantemir din Iași

La Liceul Teoretic Dimitrie Cantemir din Iași – scriitori, profesori, interpreți instrumentiști, dansatori.

Festivitatea de încheiere a Festivalului, în Copou. Adi Cristi și Cassian Maria Spiridon, Mihai Chirică - viceprimar, Ioan Holban

Moderatorii lecturilor publice, Paul Gorban, Emilian Marcu, Valentin Talpalaru, Nicolae Panaite, Marius Chelaru, Cassian Maria Spiridon, Aurel Ștefanachi, Adi Cristi. Lipsesc din peisaj, dar nu de la momentele poetice, Daniel Corbu și Gellu Dorian.

Gabriel Chifu, Dinu Flămând, Ioana Diaconescu, Marius Chelaru, Ileana Mălăncioiu, Valeriu Stancu, Emilian Marcu

La USM Chișinău – Olimpiu Nușfelean, Mihaela Albu, Cassian Maria Spiridon, Arcadie Suceveanu, Gabriel Chifu, Ioana Diaconescu, Nichita Danilov, Adrian Alui Gheorghe, Cristian W Schenk, Francisca Ricinski

La Uniunea Scriitorilor din Moldova, Chișinău

Salonul Scriitorilor la Casa Argintarului din Bistrița, 23 aprilie 2015.

În imagine: Zorin Diaconescu, Ioan Groșan (invitat), Andrei Moldovan – președinte SSBN, amfitrion, Kocsis Francisko, Alexandru Uiuiu, Ioan Pinte, Gavril Țarmure

Kocsis Francisko vorbește despre revista *Vatra*

Alexandru Uiuiu citește din creația sa poetică

Salonul scriitorilor, Bistrița

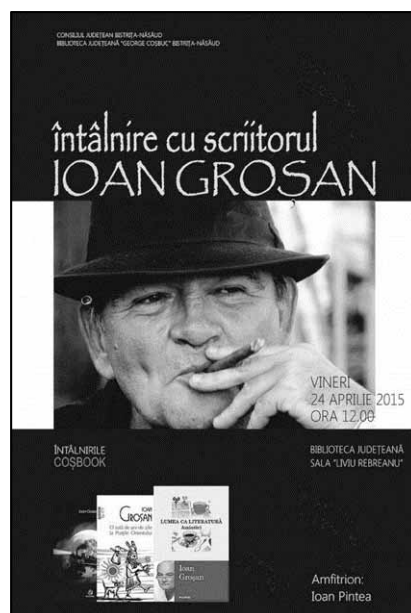
Gheorghe Mizgan, George Țăra, Victoria Fătu-Nalațiu, Menut Maximilian

Al. C. Miloș, Mircea Daroși, Aurel Podaru, Icu Crăciun, Iacob Naroș, Liviu Păiuș, Virginia Nușfelean

Ioan Groșan citește din *Viața ca literatură*, invitat la Biblioteca Județeană George Coșbuc din Bistrița

Afișul lecturii publice

George Țăra, Ioan Groșan, Ioan Pinteă (amfitrion)

Olimpiu Nușfelean, Ioan Pinteă, Ioan Groșan, Zorin Diaconescu

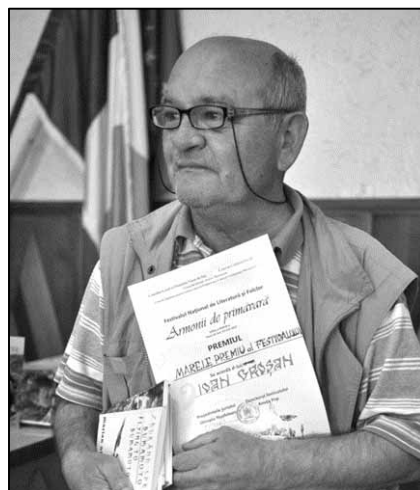
Ioan Groșan la Biblioteca Județeană George Coșbuc

Imagine din sală. Între participanți, Menuț Maximinian, Olimpiu Nușfelean, Zorin Diaconescu, Victor Știr, Virgil Rațiu, Alexandru Uiuiu, Mircea Măluț, prof. dr. Vasile Filip cu un grup de elevi de la Colegiul Național Liviu Rebreanu.

Festivalul Național de Literatură și Folclor *Armonii de primăvară*, Vișeu de Sus, 2015. În imagine: Nicolae Scheianu, Olimpiu Nușfelean (președintele juriului), Anuța Pop (director al Centrului Cultural Social), Gavril Ciuban

Ioan Groșan – Marele Premiu al Festivalului

Gavril Ciuban, moderator

Recital de poezie și muzică. Vlad Pasca (vioară), Patricia Borbely și Oana Andrada Spanci, în regia prof. Adrian Tineghe

Armonii de primăvară, Vișeu de Sus, 2015

Oana Raluca Ciceu (Premiul de poezie), Paula Suci (una dintre autoarele volumului *Cinci poete*, Ed. Grinta), Ioan Groșan, prozatoarea și ziarista Anca Goja

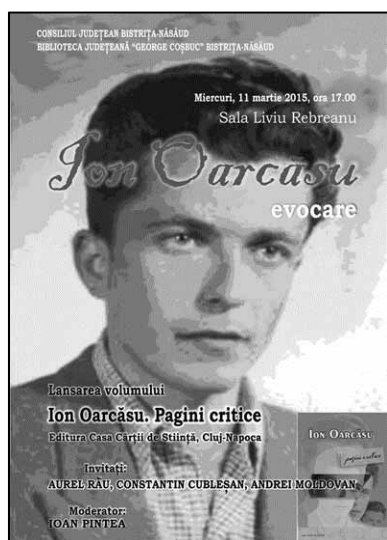
Participanți la Festival, pe treptele Primăriei din Vișeu de Sus

Lansarea cărții lui Ion Oarcăsu, *Pagini critice*, la BJB BN.
Prezintă Ioan Pavel Azap, Aurel Rău, Andrei Moldovan,
Ioan Pinte

Zorin Diaconescu, Aurel Podaru, Traian Săsărman,
Nicolae Vrăsmaș, Gavril Moldovan

Afișul întâlnirii

Miorica Cosma, fiica scriitorului

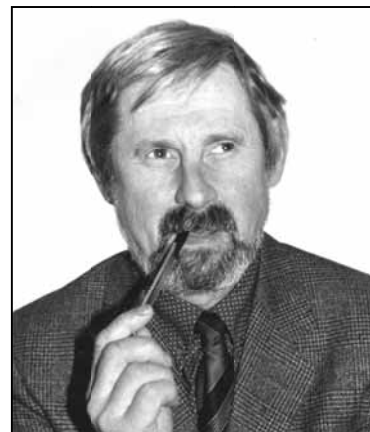
Gabriel Cosma, ginerele
scriitorului

Evocare Ion Oarcăsu

Imagine din sala

Lucian PERȚA

Valentin Radu

Neconcordanță

(din *Mișcarea literară*, Nr. 2/2015)

Tu, muza mea, zici: îți voi dicta
fluxul ninsorii de mai
doar dacă nu vei mai sta
toată ziua între tinerii poeți
la un suc cu pai.
Eu zic: stau doar pentru gloria
generațiilor acestei cetăți.
Tu zici: pe aceste generații nu cred că
le va aminti istoria.
Eu zic: gloria lor nu în istorie stă,
ci în geografie.
Ei vor pleca în curând prin lume,
hai-hui, înspre marea Poezie.
Tu zici: tu să nu faci ca ei,
lasă-te de glume,
urmează-mi povața cu temei
că nicăieri în lume
nu vei simți poezia prin vene,
pic cu pic,
ca pe plaiurile bistrîțene.
Eu nu mai zic nimic!

Vasile Macoviciuc

VII. Sonet de vară

am trimis la „Mișcarea literară” vers,
e timpul și-n Bistrița să ajungă
sonetele mele cu bătaie lungă,
acum, cât timp este și vara în mers

nu știu însă de vor reuși să-i ungă
la inimă pe redactori, fără un demers
precum este oriunde în univers,
dar poate că totuși vor găsi o strungă

regizorul mișcării, nu-i dau nume,
mi-a promis că publică grupajul
„Sonetele Orianei”, anume

sper că nu va fi afectat tirajul
revistei cu-asta, că nu sunt glume
ci sonete, cum puțini au curajul!

Constantin Pădureanu

Navetiștii

(fragment)

Ce ți-e și cu navetiștii ăștia, s-au înmulțit
În ultima vreme
Ceva ce nu s-a mai pomenit...
Acuma n-au a se teme
Că nu vor avea benzină,
Sau că duminicile
vor sta acasă
Dacă nu au soț.

De vină
Sunt guvernânții, că lor nu le pasă
De economie, pun totul la bătaie,
Se face o risipă monumentală,
Benzina curge pretutindeni șiroaie
Și mașini au și copiii, încă din școală.
Pe vremea mea, adică
Prin anii șaptezeci-optzeci,
Nu orice pui de țică
Avea mașină și deci,
Nu erau atâtea accidente înregistrate.

**Parodii
pur și simplu**

Erau doar trei clase sociale,
Clare și bine delimitate:
Țăranii, clasa muncitoare
Și intelectualii.

Dintre ei, datorită dezvoltării economiei
Și în căutare de mai mari salarii,
S-au desprins pe teritoriul României
Navetiștii.
Sătenii plecau la oraș devenind muncitori,
Muncitorii se retrăgeau la pensie
La sat, devenind sau, de cele mai multe ori,
Redevenind țărani, lăsând în suspensie
Organigrama claselor sociale.
Făceau naveta și elevii, dar asta li se deconta
Și o făceau la maximum 30 de km de casă,
Că mai departe nu li se merita.

Dar ce să mai vorbim, lasă
Iubite cititorule navetiștii.
Acum fac naveta la mii de km de casele lor,
S-au dus vremurile restriștii
Și au venit vremurile astea peste bietul scriitor
În care, dacă nu te miști suficient de literar,
Riști să arzi în focurile cu vâlvoare
Ale criticilor și în zadar,
Vei cere cu ardoare
Să fii iertat dacă greșești,
Fiindcă poemele tale au fost scrise
Făcând naveta Craiova-București!

Ion Scorobete

Consemn

Să nu poți pleca din orașul tău
din cauza unei baricade
a îngerilor și mereu
să fii nevoit, deși nu se cade,
să suporti până și în bibliotecă
zgomotele Timișoarei,
chiar cu fereastra închisă
de mâna delicată a domnișoarei
bibliotecare,
ce știe așa de bine să răspândească
dragoste
când trece prin sală
și e privită cu o neferirească
atenție de studenți,

ca niște păsări de pradă,
foarte atenți
și concentrați să întrevadă
drumul în zbor interior
spre inima dânsei.
Ce mai, sunt consemnat
să rămân aici, același elevat
aristocrat
al poeziei!

Paul Ersilian Roșca

Divinitate

Nori cirus pe cer –
va fi o zi senină,
eu cel puțin sper

Visare

Desculț am umblat –
un ciob de sticlă-n drum,
vai, vai m-am tăiat!

Insomnia

Noaptea câteodată
călugării veghează
și toaca o bat

Plecare

Iarăși e vară –
concediul cere tribut
viața la țară

Negură

Mijloc de toamnă –
poetii muza-și curtează
și-i spun „doamnă”

Singurătate

Iarnă devreme –
un poet întârziat
ninge poeme.

CITITOR DE REVISTE

Anul 2015 este unul jubiliar pentru revista de cultură **Familia**. În acest an se împlinesc 150 de ani de la prima apariție a

ei, la Pesta, începând din 5 iunie 1865, din inițiativa foarte tânărului Iosif Vulcan, când acesta avea numai 24 de ani. Revista "Familia" este un reper important în istoria presei românești și a literaturii române. Așa cum observă prof. univ. dr. Ion Simuț „Debutul lui Mihai Eminescu în *Familia* din 1866 rămâne cea mai semnificativă referință în istoria de 150 de ani a revistei. Iosif Vulcan a alcătuit un „Panteon” al culturii române din toate cele trei provincii. Seriile următoare au continuat tradiția lui Iosif Vulcan. În 1965, la Centenar, a apărut seria contemporană ancorată în dezbaterile culturale de actualitate.” Revista a avut patru redactori șefi: Iosif Vulcan, G.M. Samarineanu, Alexandru Andrițoiu și, azi, Ioan Moldovan.

Nr. 4/ aprilie 2015 continuă cu un sumar alcătuit în buna tradiție a literaturii de calitate exprimate în revista orădeană. Ediția, așezată sub semn aniversar, începe cu o Scrisoare pastorală semnată de † Virgil Bercea și continuă cu texte semnate de Gheorghe Grigurcu, Daniel Vighi, Traian Ștef, Lucian-Vasile Szabo, Al. Cistelecan, Florin Ardelean, Mircea Popa, Lucian Scurtu... Sînt publicate poezii de Gheorghe Pituț, V. Leac, Marin Gherman, Ioan Barb și de 10 poeți basarabeni iar proza este reprezentată de Vasile Andru, Claudiu Soare și Ioan Derșidan. Alexandru Seres comentează un text apărut pe coperta IV a Sylviei Jaudeau, *Cioran ou le dernier homme* (1990), pe care îl consideră că „sintetizează în cel mai fericit mod o viziune asupra lui Cioran”, text pe care îl redăm și noi:

„Pesimismul operei lui Cioran e perceput ca atare doar de către cei care nu i-au pătruns sensul ultim. Această îndârjire contra sinelui nu este nimic altceva decât o modalitate de a merge până la capătul eului, în care percepem toate etapele unui drum spiritual autentic, etape care, din ruină în ruină, ne dezvăluie în cele din urmă omul ultim ros de luciditate. Mai degrabă decât un om lipsit de credință, el este un deziluzionat care, asemenea budiștilor, vede în această dezvrăjire calea regală care duce la conștiința supremă a neantului. Totodată, Cioran se simte profund înrudit cu gnosticii creștini. Aidoma acestora, el propovăduiește că singura cunoaștere la care omul poate să năzuiască e cea care ne spune că lumea este rezultatul unei căderi. Omul aruncat în timp nu mai aspiră decât să evadeze din el și să se reintegreze în, starea edenică originară. Nu de ignorarea acestui rău este vorba, ci de eliberarea din strânsoarea sa, de exorcizarea lui, de punerea sa la distanță prin intermediul cuvintelor, în acest fel, cel care a renunțat la mântuire devine estetic. Stilul ales îl vindecă de răul existenței, însă, eliberat de acest rău, se trezește în egală măsură vindecat de sine însuși. Ultimul om este un om vid. El este înțeleptul vremurilor moderne.”

Să menționăm că primele patru serii ale revistei *Familia* (1865-1944) se găsesc scanate și arhivate

integral pe site-ul Bibliotecii Centrale Universitare Cluj-Napoca (Biblioteca digitală, Periodice) și pot fi răsfoite sau studiate pagină cu pagină, în întregimea colecțiilor.

Mișcarea literară îi urează *Familiei* să aibă parte de cât mai multe jubilee fericite!

Revista clujeană **Apostrof** marchează, cu nr. 5/2015 (anul XXVI),

300 de ediții. Marta Petreu, redactor-șef, în editorialul intitulat La numărul 300, reiterînd drumul revistei și aproximînd condiția revistelor literare, se întreabă retoric și conchide: „La ce bun o revistă literară? Cred că dacă Homer ar fi trăit azi, ar fi făcut o revistă. Pentru un scriitor, puține lucruri, poate numai inspirația, sînt mai importante decît viața literară reflectată de revistele literare. Fără ele am fi pierduți, îmi spun, căci fără instrumentele de etalare a ceea ce ai scris, de discutare a ceea ce ai publicat, de valorizare a ce ai făcut. Cred și-acum că pentru un scriitor revistele sînt marea sau măcar acvariul în care trăiește.”

Ediția de față cuprinde, prin grija lui Ilie Rad, o „arhivă” cu scrisori către Zoe Dumitrescu-Buşulenga trimise de Petru Comarnescu, M. Zăciu, Dorli Blaga, scrisori puse la dispoziție de Valeriu Râpeanu și Elena Docsănescu. Marian Drăghici semnează un *Poem*, George Neagoe comentează volumul de versuri *Viața din viața mea* de Mircea Bârsilă, Emil Hurezeanu publică eseu *Cel care pune în scenă*, unde evocă o epocă a Echinoxului și prezența echinoxistă a lui Ion Vartic, Iulian Boldea în evocă, în *Nevoia de raționalitate*, pe Virgil Nemoianu, iar Ovidiu Pecican semnează proza *Armatele moi*.

De un interes aparte este „Dosarul” care cuprinde *Călătoriile lui Blaga povestite de el însuși* (După consemnările Elenei Daniello). Aici un „capitol” se intitulă *Grădina din Bistrița*, în care Lucian Blaga scrie despre faimoasa sa ședere pe Dealul Cetății. Reproducem doar următoarele: „În mijlocul curții aveam un fel de monument al naturii: un copac din neamul coniferelor, un exemplar puternic și sănătos din specia *Sequoia Gigantia*. Tulpina era foarte groasă, înălțimea de 30 de metri. Copacul era unul din cele câteva exemplare ale speciei pe care le avem în țară. Se știe că acest copac crește prin America, în Statele Unite. Este copacul cu cea mai mare longevitate: trăiește cinci mii de ani. Al meu să fi avut 70 de ani. Eram foarte mândru de prezența lui în grădina mea. Când te apropiai de Bistrița cu trenul, copacul se vedea de la mare distanță. Când la reîntoarcerea din refugiu, după război, m-am dus întîia oară la Bistrița să văd ce s-a ales în curs de cinci ani de proprietatea mea, am băgat de seamă, apropiindu-mă cu trenul, încă de la mare depărtare, că *Sequoia* de pe Burg nu se mai ridică în peisaj ca altădată. Ajuns în grădină, aflu că *Sequoia* a fost tăiată în timpul războiului și că se usca de sus în jos. Partea vie nu mai avea decît jumătate din înălțimea de odinioară. Copacul era pe cale de a se usca în întregime, împrejurarea nu-mi era de bun augur pentru întoarcere. Trăiam acum în anul 1958, [când]

citesc într-un ziar o notiță despre descoperirile arheologice ce s-au făcut în toamna aceasta pe dealul Burgului de la Bistrița. De la Institutul de arheologie aflu că sub pădure, nu departe de fosta mea grădină, s-au descoperit vreo 40 de urne cu cenușă și oscioare. (...) Cât timp am stat în grădina de pe Burg, n-am putut să bănuiesc, nici chiar în visurile mele poetice, că sălășluiesc pe-un cimitir dacic atât de impresionant.”

Apostrof-ul mai conține pagini importante semnate de Vladimir Tismăneanu și Marius Stan, Daniel Săuca, Vasile George Dăncu (*Întâlnire cu mama*), Alexander Baumgarten, Constantin Cubleșan ș.a.

Încheiem aceste rânduri asumându-ne urarea Martei Petreu din editorial: Să ne citim la *Apostrof* 400! Și la cât mai multe numere... rotunde! (O.N.)

Suplimentul DE CULTURĂ

Suplimentul de cultură
nr. 478/4-10 aprilie 2015.
Despre piața de carte.
Interviu cu Marieta Seba,

director general al Companiei de Librării București (CLB), realizat de Răzvan Chiruță. Înființată în 1950, sub un alt nume, CLB, societate comercială, este una dintre puținele din România anilor 1990 care a supraviețuit fără să își știrbească profilul principal, vânzarea de carte. Privatizarea CLB s-a făcut prin modelul MEBO clasic, acționarii societății fiind reprezentați de toți salariații de la acea dată (430 de persoane). Nu a fost deloc ușor, mai cu seamă că spațiile comerciale pe care le deținea CLB nu se aflau în proprietatea societății. De la consilierii locali ai Primăriei București până la parlamentari și până la te miri cine, politicieni, funcționari, toți doreau să rupă în paișpe CLB pentru spații comerciale, care ar fi primit alte destinații decât aceea de librărie. Angajații CLB au rezistat eroic, așa încât, după „lupte seculare” care au durat câțiva ani, acționari și salariați în același timp, lor se datorează că în București mai sunt librării, adică magazine în care se vinde carte. Au venit și anii crizei economice din 2008, câteva librării care nu au rezistat concurenței au fost închise. Se pune problema rentabilității fiecărei librării. În prezent, CLB a ajuns la dimensiunea de 46 de librării pe care speră să le țină în funcțiune, fiind bine amplasate din punct de vedere al vadului comercial. CLB speră că va avea și personalul necesar, societatea fiind în deficit de librari. Este criză de librari, iar asta pentru că este vorba de *profesia de librar*. Supraviețuirea CLB se datorează faptului că este printre cei mai serioși parteneri de afaceri de pe piața de carte. Au implementat un sistem informațional care permite editurilor vizualizarea online a vânzărilor și stocurilor pentru fiecare titlu și la fiecare unitate a CLB. Astea înseamnă transparență și o bună colaborare. (V.R.)

Discobolul

Ancheta revistei
Discobolul nr. 205-206-207/ 2015 se intitulează:

„La ce bun critica literară, acum” și începe cu Al. Cistelean, continuă cu Ion Pop, Gheorghe Grigurcu, Adrian Alui Gheorghe, Constantin Cubleșan, Liviu Ioan Stoiciu, Gheorghe Schwartz, Viorel Mureșan, Gellu Dorian, Radu Mareș, Ion Buzăși, Leo Butnaru, Angela Marinescu, Dumitru Augustin Doman, Dana Sala, Dan

Perșa, Ioana Cistelean, Iulian Chivu, Vasile Igna și se încheie cu Paul Dumanian. Părerii și părerii, am zice noi, iar cea mai scurtă „păreră” e a Angelei Marinescu. De numai nouă rânduri și se încheie astfel: „Voi sfârși cu câteva cuvinte care vor reprezenta rezerva mea față de tot ceea ce am spus: Critica literară, adică sarea pământului, este un fel de spațiu virtual și atât”.

Multă poezie în acest număr. Multă și bună! Semnează: Dinu Flămând, Dumitru Zdrenghia, Eugen Evu, Marcel Mureșeanu, Camelia Iuliana Radu, Mihaela Oancea, Constantin Stancu, Raluca Pavel, Armina Flavia Adam, Maria Andreea Bocșa și Sandra Siceliota. Paginile de proză sunt susținute de Adrian Alui Gheorghe, Gheorghe Schwartz, Gellu Dorian, Adrian Romilă, Alexandru Vlad, Ladislau Daradici, Dumitru Hurubă, Mihai Murariu, Iulian Chivu, Gheorghe Jurcă, Ioan Popa, Mihai Pascaru, Raisa Boiangiu și Cornel Nistea. În rest, se mai poate citi: „Piața cărților” de Mircea Stâncel, „Cărți, cronici, autori”, Centenar Iosif Pervain, pagini de memorialistică, jurnal etc., etc. *Discobolul*, o revistă care se respectă și își respectă cititorii!

Scriptor nr. 5-6 (mai-iunie) 2015 oferă cititorilor săi literatură de foarte bună calitate: poezie, proză, eseu, interviuri, cronică de carte, recenzii, comen-

tarii, pagini de istorie literară, jurnal, evocări, confesiuni și multe altele. Printre semnatori: Sorin Alexandrescu, Vasile Andru, Oltița Cântec, Maria Chețan, Alexandru Dan Ciochină, Cristina Chiprian, Theodor Codreanu, Constantin Coroian, Valeriu Coșoreanu, Constantin Cubleșan, Nicoleta Dabija, Traian Diaconescu, Gellu Dorian, Anastasia Dumitru, Anatol Eremia (Chișinău), Florin Faifer, Emilian Galaicu Păun (Chișinău), Nicolae (Nedi) Gavrilu (Canada), Nicu Gavriluță, Gh. Grigurcu, Cristina Hermeziu (Paris), Ioan Holban, Grigore Ilisei, Seo Jeong-ju (Coreea de Sud), Bianca Marcovici, Simona Modreanu, Ioan Moldovan, Liviu Papuc, Maria Pilchin (Chișinău), Raluca Popescu, Vasile Proca, Ioan Răducea, Doru Scărlătescu, Constantin Simirad, Liviu Ioan Stoiciu, Gheorghe Schwartz, Lucian Vasile-Szabo, Eugen Uricaru, Alex Vasiliu, George Vulturescu, Alexandru Zub. De citit din scoarță în scoarță!

Revista **Poezia** nr. 5/ primăvară 2015 se deschide cu un text semnat de Cassian Maria Spiridon care se

intitulează „Poezia, geometrie înaltă și sfântă”, din care musai să cităm: „Lucian Blaga, în *Laudă Domnului* (1929) are un poem *Pasărea sfântă*, cu următorul moto: *Întruchipată în aur de/ sculptorul C. Brâncuși* – se înțelege că Măiastra celui care a înălțat Coloana fără sfârșit. Cităm doar prima strofă: „În vântul de nimeni sfârșit/ hieratic Orionul te binecuvântă,/ lăcrimându-și deasupra ta/ geometria înaltă și sfântă”.

„Credeți că noul val de poeți pot schimba canonul?” e una din întrebările lui Gabriel Argeșeanu

adresate poetului Radion Drăgoi într-un interviu care merită toată atenția. Răspunsul e următorul: „Valul trece, poezia rămâne sau nu. Este singurul lucru care mă interesează. Dacă pot schimba canonul? Nu prea contează ce cred eu, important e ce cred ei. Să avem răbdare și vom vedea. Da, am remarcat pe câțiva dintre ei, dar nu e bine să dau nume”. Rubricile: „Poezie românească”, „Tineri autori”, „Epigramă și poezie ironică”, „Poeme românești în limbi străine”, „Biblioteca haiku”. Din lirica: germană, engleză, italiană, rusă, poloneză, slovacă, greacă, turcă, kurdă, libaneză, din belșug, care satisfac gustul cititorilor de rând, dar și pe cel de excelență.

Ar mai fi de citit capitolul POEZIE ȘI GEOMETRIE, care cuprinde, printre altele: „Poemul și cvadratura cercului” de George Popa, „Sisif, cu pași de proletar într-o geometrie ireală” de Ștefan Afloroaie, „O parabolă mesianică – piatra cea din capul unghiului” de Cristina Rusu, „O lume a poeziei dinamice” de Adrian Lesenciuc, „Poemele filozofiei grecești” de Leonida Marin, „Cronici”, „Raftul cărților de poezie”, „Parodii” de Lucian Perța.

În revista **Nord Literar** nr. 5, mai 2015, ai ce citi! Începând cu cronică

literară a lui Gheorghe Glodeanu, intitulată „Despre condiția universitarilor”, care se referă la cartea lui Lucian Năstasă cu titlul „Intimitatea amfiteatrelor. Ipoteze din viața privată a universitarilor «literari» (1864-1948)”. O cronică aplicată, strălucind și prin elevație stilistică, în care ni se spune, printre altele: „În viziunea lui Lucian Năstasă, universitarii reușesc să se impună în deosebi prin puterea ideilor, intervenind în destinul cultural al unei națiuni, fiind capabili să mobilizeze societatea în direcția acțiunii și a gândirii. Exegețul remarcă rolul fundamental jucat în societatea românească la facultățile de litere și filozofie. Studiile de istorie au contribuit la dezvoltarea sentimentului național, iar cele de filozofie au impus conduite și direcții de evoluție a societății”. Cronică literară mai semnează Daniela Sitar Tăut și Delia Muntean. La rubrica VITRINA ne întâlnim cu Ioan L. Șimon, născut la Beclean, profesor de limba și literatura română, vreo 45 de ani, la Școala Generală Târlișua, azi trăitor în Dej. El recenzează cartea „Întâlnirile Clubului Saeculum”, ediție alcătuită și îngrijită de Aurel Podaru, prefață de Andrei Moldovan, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2014. La această rubrică mai recenzează: Ovidiu Pecican, Gheorghe Pârja și Augustin Cozmuța, cărți scrise de.

Un alt bistrițean în **Nord Literar** este Alexandru Uiuu, prezent cu un grupaj consistent de PROZO-POEME ȘI CÂNTECE. Alți poeți: Florica Bud, Diana Teodora Cozma și Marian Hotca, ultimii doi sunt studenți la Centrul Universitar Nord Baia Mare. Un amplu interviu cu Sălcu Horvat (aflat în pragul vârstei de 80 de ani) este realizat de Augustin Cosmuța. Interviul poartă titlul „Între centru și periferie există o apropiere tot mai accentuată”. La întrebarea lui Augustin Cozmuța: *Cum ai învins teama, prin cariera străbătută, de a nu fi provincial trăind o viață de om în Maramureș?*, Sălcu Horvat răspunde: „Teamă de a nu rămâne un provincial a

fost învinsă prin relațiile cu oamenii, cu viața științifică și literară, prin colaborarea la reviste de prestigiu din țară, toate acestea permițându-mi să mă consider alături de ei”. Proza din acest număr este reprezentată de Nicolae Goga și Maria Dărăbuș, elevă de liceu din Baia Mare. La rubrica TRADUCERI ne întâlnim cu Luciano Maia (Portugalia), poet, prozator, traducător, consul onorific al României în Brazilia, decorat cu Ordinul Meritul Cultural în grad de Comandor, în semn de apreciere pentru contribuția personală la promovarea literaturii române în lume. Prezentare și traducere din limba portugheză de Elena Liana Popescu.

Porto Franco nr. (224)/2015, revistă editată de Societatea Scriitorilor „C. Negri” Galați, redactor șef Sterian Vicol.

Ediția ne oferă pagini de poezie, proză, teatru, critică și istorie literară, cronică plastică, două interviuri realizate de Angela Baciuc, cu Dionisie Duma și cu Angela Furtună. „Am fost o elevă eminentă, mai întâi a Școlii Generale nr. 1 din Suceava, apoi a Liceului „Ștefan cel Mare”, tot din Suceava, șefă de promoție, olimpică, spune Angela Furtună răspunzând la una din întrebări. Toată copilăria am muncit performant, am învățat și am câștigat un ban pentru cărți, am fost un camarad bun pentru mulți copii colegi și am fost dintotdeauna un suflet generos, amic de încredere. Dacă primeam o jucărie, o dădeam altora”.

Mde... Nimic de zis.

Contemporanul nr. 5, mai 2015, nu duce lipsă de subiecte „la ordinea zilei” și nici de nume importante ale literaturii

române.. Astfel, Nicolae Crețu scrie negru pe alb: „Se insinuează, în ultimele decenii, senzația neliniștitoare că Mihail Sadoveanu începe să iasă din actualitate. Din actualitatea, vreau să spun, literară. Deși a rămas un autor obligatoriu în programele școlare, autorul *Fraților Jderi* pare a nu se mai număra printre prioritățile criticii: nici o monografie-eveniment nu i s-a mai dedicat în ultimii 25 de ani, într-o perioadă de grație a noii critici, care a recitit și a recuperat sistematic foarte mulți clasici”.

Vom trăi și vom vedea!

Luând în discuție volumul de nuvele *Încă un minut cu Monica Vitti* de Anamaria Beligan, (ediția a II-a, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2014), Ștefan Borbely își intitulează cronică *O reeditare*. Despre poezia lui Grigore Vieru glăsuiește Alex Ștefănescu, care ne spune la un moment dat: „Cine dorește să afle ce au pățit românii din Basarabia în perioada în care s-au aflat sub stăpânirea sovietică trebuie să citească studii de istorie. Cine dorește însă să afle ce au simțit românii din Basarabia în aceeași perioadă trebuie să citească poezia lui Grigore Vieru”.

Adrian Dinu Rachieru în *Marin Preda între vocație și aspirație (Delirul după patruzeci de ani)* ne zice: „Preda trebuia să scape de teribila povară a *Moromeților* și, în pofida succesului imens, să-și caute în

continuare drumul. Scris din interiorul lumii țărănești, reordonând un univers cunoscut, romanul *Moromeșilor* aduce în prim-plan un țăran enigmatic, chiar «paradigmatic».

cronica veche

cu P. S. Petru Gherghel, episcopul Diecezei de Iași, interviu realizat de Aurel Brumă. Titlul (inspirat!) al acestui interviu este *Ca toți să fie una*. Întrebat dacă proiectul aducerii Coloanei lui Traian la Iași mai este de actualitate, înaltul ierarh răspunde: „Visul nutrit cândva, referitor la o copie a Columnei lui Traian aici, la Iași, la marginile latinității din care facem parte, nu s-a stins. El rămâne o vie și sfântă preocupare pentru noi, ca Biserica, în mijlocul unui popor latin și cu profunde convingeri «că de la Râm ne tragem», după vorba cronicarului care spune: «Câți se află locuitori în Țara Ungurească și la Ardeal și la Maramoros, de la un loc sunt cu moldovenii și toți de la Râm se trag» (Grigore Ureche, *Letopiseșul Țării Moldovei*). Trecutul ne înobilează și ne obligă, iar conștiința nu trebuie să ne dea pace. Trebuie să păstrăm și să transmitem și generațiilor viitoare darurile și valorile primite în mod generos și gratuit de la cei dragi, continuând să declarăm: Cinstite vrednicilor înaintași și laudă Creatorului și inspiratorului a toate”.

Cronica veche nr. 5, mai 2015, publică, printre altele, un amplu interviu din **Răsunetul cultural** nr. 6, iunie 2015, semnat de

Andrei Moldovan, se intitulează *Literaturi paralele*. Punctual de plecare o scrisoare trimisă de Liviu Rebreanu, în 1923, scriitorului transilvănean și prietenului său Franyó Zoltán, fost coleg la Academia Ludovica din Budapesta. După fragmentul citat din respectiva scrisoare, Andrei Moldovan pune degetul pe rană. „Doi scriitori din Transilvania, prieteni chiar, unul de limbă română, celălalt de limbă maghiară, cu evoluții nu doar diferite, ci paralele, fără puncte de interferență, încât sunt puși la un moment dat în situația să se «descopere»” Iar ceva mai la vale: „În acest mod se ajunge la o nedorită reciprocitate, pentru că, spre exemplu, de cele mai multe ori, nu doar literatura maghiară din România este o mare necunoscută pentru cititorii români, ci și scriitorii români contemporani sunt departe de a fi cunoscuți de cititorii de limbă maghiară. Situația este atât de adânc înrădăcinată, încât încercările de normalizare a lucrurilor, de o parte și de alta, au rămas simple episoade, chiar dacă laudabile”. Și, totuși, cum ar putea fi schimbate lucrurile în astfel de situații?, se întreabă cititorul, întrebare la care răspunde tot Andrei Moldovan: „Am spune că literatura maghiară din Transilvania și cea română evoluează paralel, fără a simți nevoia unor mai temeinice cunoașteri reciproce, fără atingeri care nu am nici o îndoială că ar duce la o îmbogățire, și de o parte, și de cealaltă. Poate că lucrurile ar putea fi schimbate spre binele tuturor doar prin reforme instituționale”.

Antologia SSBN poartă semnătura Mariei Olteanu, cu poemul *Mama*. *Literatura ca formă de a privi lumea* este titlul cronicii literare semnată Vasile

Vidican la cartea de eseuri a lui Olimpiu Nușfelean: *să furi raiul cu ajutorul cuvântului*. Reținem finalul cronicii: „Dincolo de toate acestea, «să furi raiul cu ajutorul cuvântului» este un volum ce ne poate fi de folos în propriile demersuri interrogative cu privire la maniera în care privim și descifrăm literatura. Chiar dacă intenția vădită a eseistului este aceea de a-și limpezi felul în care se raportează la cărți și la textele ce compun acest volum se încheagă într-un plan secund ca vast exercițiu maieutic, adresat nouă, cititorilor”.

Cea de a doua cronică: „Spre un limbaj poetic altfel” de Andrea Coci, are în vedere recentul volum de poeme, „Aritmii” semnat Andrea Hedeș. „Relațiile dintre elementele poetice, dintre temele și motivele explorate în poeziile Andreei Hedeș aduc noi deschideri, dinspre poezia consacrată spre subtilitățile unui limbaj poetic nou”, este de părere cronicăreasa.

La „Șantier literar”, Ștefan Mihuț: *Cugetări și O întâmplare*. Texte coerente, bine scrise, interesante. Pe aceeași pagină: MEMORIA FOTOGRAFIEI. *Scriitori în sala Baudelaire* (Nicolae Gheran citind din volumul III al tetralogiei *Arta de a fi păgubaș*, roman memorialistic).

În fine, pagina IV aparține traducerilor. În cazul de față, *Poeme* de Radnóti Miklós. Prezentare și traducere de Kocsis Francisko. (A.P.)

Nr. 124 al revistei **Caiete Silvane**, care apare sub egida Uniunii

Scriitorilor din România la Zalău, ne propune întâlnirea cu poemele semnate de Szentmartoni Janos, dar și ale participanților la festivalul „Primăvara poeziei”. Alice Valeria Micu are un eseu despre Adrian Popescu, o voce interioară din suburbiile cerului; Menuț Maximinian despre proza feminină, Viorel Mureșan scrie despre poetul Traian Tr. Velea; Carmen Ardelean despre Ruxandra Cesereanu; iar Marian Pop readuce în atenția noastră pe Arlette Marcoviciu Coposu, soția lui Corneliu Coposu, de la a cărei naștere s-au împlinit 100 de ani.

Malaxorul în care sunt prezentate cărțile întregeste numărul de mai al publicației conduse de Daniel Săuca.

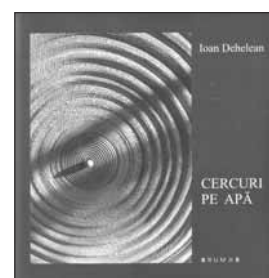
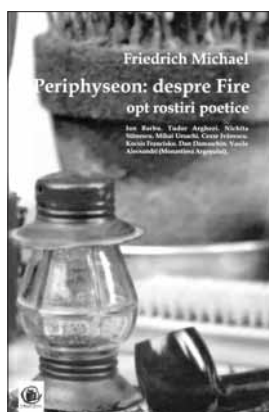
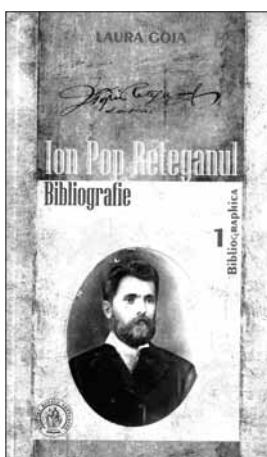
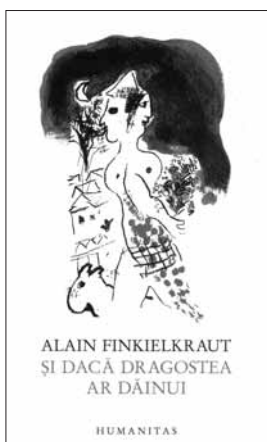
Conform tradiției, an de an, la Festivalul Internațional de Satiră și Umor „Mărul de Aur” este lansată revista **Bobârnacul**, a cărei director onorific este nemuritorul Nenea Iancu.

Nr. 18, care se dă pe un Ou al lui Columb, are inserată pe copertă o poezie semnată de Cornel Udrea, dar și câteva dintre lucrările premiate la Secțiunea „Grafică” din acest an a concursului festivalului. Despre „Majoratul Bobârnacului” vorbesc Alexandru Cățcăuan, directorul festivalului, primarul Ovidiu Teodor Crețu, George Corbu – președintele Uniunii Epigramiștilor din România.

Creațiile literare premiate la „Mărul de Aur” întregesc acest număr din al cărui colectiv redacțional fac parte Alexandru Cățcăuan, Alexandru Olteanu și Virgil Rațiu. (M. M.)

CĂRȚI SOSITE LA REDACȚIE

„Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicațiilor și nici pentru conținutul materialelor publicate.”

Irina IRIMESCU, *Bloom*